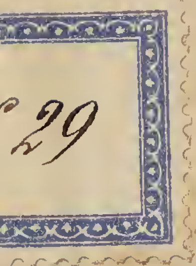

29

ANTONII DE HAEN

Consiliarii Aulici, ac Medicinæ Practicæ, in Alma ac Antiquissima Universitate Vindobonensi, Professoris Primarii,

RATIO MEDENDI

IN

NOSOCOMIO PRACTICO VINDOBONENSI.

VOLUMEN II.

NEAPOLI MDCCLXVI.
TYPIS DONATI CAMPI.
Expensis Stephani Manfredii.
Superiorum Permissu, ac Privilegio.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

ELENCHUS CAPITUM:

(*) *Animadvertatur quod hoc caput pro II. impressum est, errore Tipi, XXXII.*

IN-

INDEX

Præcipuorum in hoc Volumine contentorum tam Remediorum, & eorum usus, quam Præceptorum Practicorum ordine Alphabetico.

A.

B.

C.

Car-

D.

E.

F.

Fra-

G.

H.

I.

L.

M.

Me-

Re.

R.

S.

T.

Viſce-

CAPUT I.

De Tympanitide & Hydrope Cystico Varia.

§. I. *Examen Tympanitidis*. §. II. *Historia Hydropis Cystici, sive saccati, numerosis cadaverum sectionibus suffulta, cum explicatione* τῶν Ἐμμοτῶν Hippocratis. §. III. *Examen Doctrinæ* secundi Tomi Acad. Chir. Paris. *circa amplam ventris dilatationem, saccique, in hac specie Hydropis; eaque occasione cunctis emolumentis & nocumentis hinc methodi a Parisiensibus propositæ, illinc Paracenteseos, discussis; HÆC demum ILLI, quibusdam exceptis casibus, præferenda forte videtur. Simul eorum sententia de extirpando Ovario examinatur*. §. IV. *Quæstiones Pathologicæ circa Hydropis originem & naturam.*

§. I. Eculiari capite XIV. de *Tympanitide* egi In præsentiarum nonnulla addere juvat, quæ ibidem dicta confirment; huncque morbum, qui debitæ cognitionis defectu frequenter adesse dicitur, dum minime adest, ab omnibus aliis rite distinguant.

Puer necdum sextum ætatis annum integre explens, debilis, incedere necdum valens, a matre mihi sistitur. Narrat illa quo momento quondam huic suo infanti mammam præberet, se ex nuncio improviso nec opinatæ mariti mortis vehementer fuisse perterritam; observasseque paulo post flavescentem infantem, ac postliminio indies macriorem reddi: ventrem ipsi quoque intumuisse, idque ea lege, ut nunc plus, nunc minus tumeret, nunquam vero integre detumesceret; jam vero a 30. diebus immanem excrevisse in molem, cum rara, duraque alvo; ita ut quintus denuo dies, ex quo eam non exonerasset, laberetur. Examinavimus tunc puerum. Facie excepta macerrimus, ventrem adeo tumentem gerebat, ut superius vix spatium pro Thorace relinqueret, inferius vero super femora propenderet. Haud æquabiliter tamen extendebatur, utpote eminentiis pluribus, iisdemque globosis & oblongis, inæqualis: parte nimirum dextra, eaque superiore, eminentior, inde depressior, in medio denuo elatus; mox inde iterum planior, in sinistra vero regione tum media, tum infima, vehementer extuberans. Percussus nihil undulationis, sed obscurum tympani sonum, unde totus morbus nomen habet, referebat.

Quam verissime igitur *Boerhaave* post veteres docuerat Inst. Med. §. 817. ex Ictero Tympanitidem facile nasci! Bile intra sanguinem refusa, intestinis deest necessarius, quo & agant & exo-

& exonerent ſe, ſtimulus. Ergo expanduntur; & perſeverante, aut continuo repetente eadem expanſione, fibræ eorum demum fere paralyticæ fiunt, nec niſi duplicata vi reſpirationis, aut validiorum purgantium ſtimulo, commoventur ad evacuationem. Evacuata autem hæc inteſtina vix concidunt, quum vi contractili amiſſa, mox aere extendantur, fæcibus dein tempore accumulatis, immanius turgeant, atque ita, ad exonerandum ſeſe, vi indigeant validiore quam antea. Cum paralyſeos hujus origo annoſior eſſet, triſtem prognoſin dabat morbus. Cura tamen tentanda erat, eaque primum evacuando pallians, deinde roborando curans. Sed ſero venimus. Eodem die fatis ceſſit.

Inciſo abdomine, tumoris cauſam videbamus nec aeri deberi, nec aquæ, verum unice expanſis inteſtinis craſſis, & quemadmodum figura externa deſignaverat, hinc plus, illinc minus, dilatatis & impletis. Aeris porro immenſa copia, multumque durarum fæcum, eadem explebant. Hocque jam tempore & multa, & profunde tincta Bilis in veſicula fellea aderat, ut ſtimulare inteſtina potuiſſet; ſed dudum nata, & inveterata paralyſis, ſuborto atque agente poſthac ſtimulo, emendari nequivit.

Externa igitur, inæqualis ea, & tortuoſa ventris facies, ſedem Tympanias oſtenderat in inteſtinis eſſe; ſed non in quibusnam proprie eſſet? Hic Anatome craſſa inteſtina, aliis in cadaveribus cum craſſis & tenuia oſtendit nobis

inflata. Quin & præternaturalis crassorum decursus, & flexura, omnem genuinæ morbi sedis determinationem a priore, ut ajunt, negabat. Quippe in cadavere vidimus saccum cæci vix pollices duos capientem, suo cum appendiculo, non sede consueta, sed aliena, versus medium abdomen, locari. Colon inde assurgens, mox amplissimum, ad Lienem vergebat, indeque retro, versus umbilicum reflexum, & hinc iterum viam ad sinistrum Ileum petens, denuo oblique dextrorsum amplitudine stupenda assurgens, tandem sacci ingentis, potius quam intestini forma, ad anum descendebat.

Si jam vetabamur ab externa ventris forma locum proprie affectum, vivente ægro, determinare; nonne eandem ob causam idem in aliis abdominis morbis, ut puta in colica dicta, vetamur; Etenim pluribus in cadaveribus coli figuram minime naturalem deteximus: ita quidem ut in nonnullis ad Hepar affixum, mox vel ad umbilicum, vel ad imam pelvim descendat, indeque assurgens Lienem petat, postea autem cursum consuetum absolvat. In aliis iterum alio atque alio invenitur hæc forma tortuosa modo. Ita ut dolor versus umbilicum tenuibus inesse creditus, haud raro ipsum colon occupet. Et experimentum capientes, inflando fortiter intestinum animalis, evidenter cernebamus illud & amplitudine & longitudine augeri, si determinato in spatio coarctabatur; nova in omnem modum, omnem in formam,

vo-

volumina tunc producens. Qua etiam de causa toties in iis, qui calculo vesicæ perierant, & longissimos, & amplissimos, & maxime tortuosos, ureteres invenimus, & jam in prioribus descripsimus; eo quod urina, secreta renibus, intrare vesicam prohibeatur. Elongat quippe illa, ampliatque ureteres; & cum hi elongati nequeant amplius in longitudinem porrigi, coguntur hinc inde in latus secedere, formare volvulos, elongantes, vel lacerantes, quæ ipsos involverat, cellulositatem. Itaque protruso cum Peritonæo deinceps, in remotiore longe plaga, nova productione cellulosae vicinis affigunt se, ac si perpetuo ibidem hæsissent: quemadmodum plura nobis exhibuere cadavera.

Sed ut ad rem; Prospectus anatomicus hujus tympanitici confirmat eam, quam antea cap. 14. ideam ejus dedi. Sedes mali est in ipso intestinorum cavo; materies, cum copiosis excrementis, aer est. Si in cavo abdomine aqua inest, ea a cacochymia corporis universa producitur; si aer, ab eroso intestino. Causam remotam in hoc ægro, Bilis defectum cum *Boerhaavio* agnovimus, in aliis, iteratas Colicas, Ileumque, deteximus. Quippe in Colica clausa dicta, & Ileo, intestina materie chylosa, ac stercorea, tum & aere copioso, amplificantur, & elongantur, ita ut figura, decursuque, mutentur. Repetitis his morbis tandem fit, ut licet homines posthac ab iisdem curentur, intestina tamen pristinam figuram nondum recupe-

rent, atque ita causa prædisponens ad Tympaniam maneat. Si intestinorum nervis supersit nonnulla adhuc contractilitas; si etiam diæta talis sit, ut non ingerantur alimenta, quæ multum aeris factitii, aut *Gas Helmontii*, in ventre generent; si nec duri cibi assumantur, nec segnis sit alvus; Tympania non formabitur: sin vero ita perierit vis intestinorum contractilis, ut plane sit iners; si continuo a prava diæta intestina distendantur, distentaque maneant; erit demum, ex proegumena & procatarctica causa combinata, causa proxima nata, nempe ipsa Tympanitis. Ex iisdem simul intelligitur, quod si omnis aer, ac fæculenta materies, expulsa fuerit, curatio tamen mali impossibilis sit, si nervorum Mesentericorum ac Mesocolicorum paralysis sit irreparabilis. Causa enim procatarctica assiduo renascens, dat, cum hac perseverante proegumena, semper novam causam proximam.

§. II. Atque hæc dixisse de Tympanitide sufficiant. Sequitur nunc consideratio morbi, qui multa sæpe habeat cum illa communia; Hydropis scilicet abdominis, ejusque potissimum, quem *Cysticum*, sive *Saccatum*, adpellare solemus. Hic sane Hydrops inæqualitate notabili & miranda ventris fere Tympaniam æmulatur; caretque ille fluctuatione aquarum in multis, ut hinc eo sit Tympaniæ similior. Attamen resonantia non adest: unde hinc hic ab illa internosci potest. Sed si collectores casuum consula-

ſulamus, dantur caſus rariores, ubi Tympanitidi Hydrops dicitur comitatus eſſe, aut ſaltem ſuperveniſſe: ſi id verum, & multis in cyſtis ille Hydrops colligitur, poterit reſonantia aeris ſuffocari ab aqua utriculis contenta, atque ita tota morbi alioqui clara idea, penitus confundi. Anamneſis bona, & exacta utriusque morbi cognitio, poterit hanc confuſionem utcumque emendare. Ut ergo utriusque morbi diagnoſis illuſtretur, juvat caſus plures miſerandos Hydropis recenſere, & practice de eo diſſerere.

Fœmina 30. annorum quartum infantem 21. Nov. 1758. feliciter enixa erat, ſed tertio a partu die lecto imprudenter ſurgens, frigus ſuſcepit: horrore inde atque ardore correpta, mox ſuppreſſa ſibi lochia percepit, ventrisque deinceps tumorem, atque dolorem. Dolor quidem poſt aliquot dies remiſit multum, tumor vero magna cum ventris gravitate perſeveravit. Acceſſit me menſe Aprili 1759. Quo quidem tempore cujuspiam liquidi fluctuationem, tum ipſa corpus ſiniſtrorſum vertens percipiebat, tum nos percutiente ventrem manu evidenter deprehendebamus. Sed, ut decurſus morbi docebit, omnis poſthac fluctuatio ceſſavit. Conquerebatur autem dum me primum accederet, moleſtiſſimam ſibi manſiſſe dextro in inguine duritiem, quam pugno magnitudine parem deprehendere potui.

Diagnoſis ergo evidenter docuit Uterum a ſuppreſſis lochiis inflammatum, ſuppuratumque

A 4 fuiſſe;

fuisse; ac forte ipsum, vel Tubam Fallopii, vel Ovarium, pure tumidum, inguini accubuisse. Quam sententiam immobilitas tumoris, quodcumque in latus se fœmina verteret, confirmabat. Prognosis tum ex hac ipsa fœmina, tum ex multis aliis, quas habueramus, mulieribus, multiplex erat: vel puris intra sanguinem timenda resorptio, quo demum sanguis totus corrumpatur, ac serius ocyus fœmina pereat: vel absorpti puris per alia viscera speranda excretio; unde perfectam consequi sanitatem notabilibus videram exemplis: vel etiam exitus puris in ipso accretionis loco per inguen prævidendus, cujus quoque exemplum habueram: vel denique, ut pus introrsum erumpens, in cavum ventrem effunderetur, omniaque ibidem viscera corrumperet.

Hunc ultimum eventum, quod frequens sit, quodque eum tam graphice *Hippocrates* descripserit, paulo attentius hic contemplemur. Ulcera demum hæc sunt, quæ Ἔμμοτα *Hipp.* adpellavit. Ita ut talia interna ulcera intelligenda sint, de quibus ait in *Aphor.* 47. sect. 5. Ἢ ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη, διαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γένεσθαι. Quod *Almeloveen*, post plerosque interpretes sic reddidit „ si uterus coxæ „ incumbens suppuratus fuerit, necesse est me„ dicamentum in linteo carpto adplicari „. Hoc sensu *Oedipo* opus est, qui explicet. Nemo ex omnibus interpretibus rectius *Prospero Martiano* verum sensum *Hippocratis* reddidit. Videatur is comm.

comm. pag. 460. Ita ut vera Aphorismi interpretatio hæc ſit: „ Si uterus ſuppuratus ad co„xam, vel inguen, accubuerit, neceſſe eſt ca„va ulcera interna fieri.

Ac primo quidem ipſe uterus brevi a partu ſanguine turgens, magnæque adhuc exiſtens molis, ſi inflammatur ac ſuppuratur, mole adhuc creſcit, fitque gravis, ac facile alterutrum in latus cadit, & inguini, ac verſus coxam, accumbit, accreſcitque. Tuba Fallopiana, ipſumve Ovarium, eadem de cauſa pure tumens, facile cum inguine, ac margine toto muſculi obliqui externi concreſcit. Rebus ſic ſe habentibus periculum eſt, ſecundum & *Hippocratis*, & omnium obſervata, ne hic fiant Ἔμμοτα, ulcera cava interna. Hinc *Hippocr.* Libr. de Nat. mul. cap. 6. 284. apud *Chart.* Ἢν αἱ μῆτραι ἅψωνται, προσκέωνται· καὶ ἢν ἅψῃ, ἅψει σκληρὸν ὑπὸ τὸν κενεῶνα· καὶ ὀδύνη λαμβάνει τὴν νειαίραν γαστέρα, καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ τὰς ἰξύας, καὶ ἐς τὸ σκέλος ὀδύνη ἐπιπίπτει, καὶ ἐκτείνειν οὐ δύνανται· πολλάκις κάρτα δὲ καὶ ἐκπυΐσκονται ἔμμοτοι γενόμεναι, καὶ ῥεόμεναι ἀποθνήσκουσιν, ἢν μὴ καύσῃς, ἢ τάμῃς. „ Si adhæſerint uteri, incumbunt. Et ſi attigeris, durum quid ſub ilibus (ſub laterum „ mollitudine, ſub vacuitatibus abdominis) „ deprehendes; dolor imum ventrem prehen„dit, & ilia, & lumbos; & dolor in crus in„cidit, ut illud extendere nequeat. Sæpius ve„ro uteri ſuppurantur, in ulcera cava interna „ mutati, & fluentes moriuntur, niſi locum „ vel

„ vel usseris, vel secueris „; ut nimirum pus ad exteriora alliciatur. Videte hæc omnia confirmata notabili historia *Maliensis* Epid. 5. pag. 1149. libr. *de Artic.* pag. 817. & 822. Edit. *Foes.* Deinde etiam Tom. VII. *Chart. Hipp.* pag. 684. 690. 740. 767. 813. Sed legendus ubique græcus modo textus; nam versiones hic loci nihil valent. Vidi in cadavere puellæ, quæ clam pepererat, neglectaque fuerat, suppuratum uterum cum omento primo coaluisse in dextro latere, omentum hoc mire degenerans & incrassatum coivisse cum ligamento rotundo uteri, cum vasis nervisque cruralibus; ut longa patientia opus esset, antequam partes concretæ probe distinguerentur: fistulis, & ulceribus, massa tota penetrabatur.

Hisce ita consideratis, casum nostræ mulieris incipimus intelligere. Εμμοτα quippe, ulcera cava, fistulosa, interna, ipsi aderant, unde pus cavum ventrem occupabat; cujus forte tantillum, a vasis bibulis resorptum, quotidie in Urina adparebat. Attamen solum pus non adesse, sed etiam magnam aquæ copiam, fluctuatio docebat; id quod inde natum facile intelligitur, quod vasis lymphaticis, & Uterus, & Tubæ, & Ovaria, undique scateant; quæ vicino pure erosa ventrem facile colluvie aquarum inundant. Suppurato utero plus simplici vice aquam cum pure in abdomine effusam vidi.

Vires ergo optimæ cum adessent, Paracentesin 24. Aprilis instituimus, eduximusque liquidi

quidi ſubviridescentis, turbidi, inodori, libr.27. Venter videbatur jam integre evacuatus. Conſtringens ventrem machina poſt meridiem paululum laxanda fuit, cum Reſpiratio, mox ab operatione liberior, nunc impeditior fieret. Bene ſe poſtmodum per omnia habuit; ſomno, viribus, adpetitu. Eductus porro liquor, in 14. magnis vitris collectus, intra 8. horas cepit floccos oblongos, albosque, a ſuperficie deorſum verſus formare, & ſeq. die pus in fundo exhibere. Liquor tenuior ad ignem coagulabatur. Servavi hanc ſuis in vaſis materiem a 24. Apr. ad 5. Maji, & publico examini denuo ſubjeci. Nullus aderat fœtor, viridis, craſſa, flocculenta eſſe perſeverabat, ponens in fundo gelatinam ſpiſſam, nonnullis in vitris ſanguine, pure in aliis, miſtam. 9. Maji, 15. proinde die a paracenteſi, phænomena omnia eadem manebant. Tenuior effuſa pars colorem ſyrupi violarum minime mutavit, iterato licet ſæpius experimento. Cum aceto non efferbuit, Spiritus nitri affuſus nullam efferveſcentiam, ſed inſulam coagulatam, ad quamlibet portionem affuſam, producebat. Portio vero alia in cochleari igni impoſita, mox abivit in coagulum. Serum ergo, ſeu Lympha coagulabilis, eroſis vaſis lymphaticis, maximam partem abdominis explevit, pus reliquam.

Ablatis tandem quæ abdomen per aliquot dies conſtrixerant fasciis; tumor in inguine dextro apparuit, & 18. Maji jam percipiebatur

ab inguine ſurſum creſcere, & verſus medium abdomen pergere, tactu durus, & plane immobilis. Simulque adeo tumidus venter, quam ante Paracenteſin adparuiſſet. Auguſti autem 10. durities toto fere abdomine, excepta regione iliaca ſiniſtra, percepta eſt, ſupra umbilicum jam eminens, immobilis, inæqualis; ſed nec fluctuans, nec reſonans. Diuretica & purgantia menſibus Junio, Julio, Auguſto, data, eo uſque profuere, ut res domeſticas ſuas, multorum liberorum mater, ſufficienter peragere poſſet, Septembri vero menſe tumor totum ventrem medium, ad cordis ſcrobem uſque implet, ibidem capite adulti hominis major, & in latere ſiniſtro ad inguen uſque porrectus; durus ubique, decem forte in locis globoſior, & depreſſior; nec ſed fluctuans, nec reſonans.

Interim obſervamus, quod in primo Hydrope non fuit, muſculos abdominales adeo molles ac flaccidos, ut ſupra enormes hos tumores prehendi plicarique poſſint. An igitur, a prima ventris extenſione, muſculi, totumque peritonæum, vim contractilem irreparabiliter amiſerint, & in perfectam paralyſin degenerarint? Plauſibile hoc argumentum deſtruit ſequens obſervatio. Tumores cyſticos fæmina quæpiam habere a quinque menſibus cepit, prima vice vitæ ſuæ, ante id tempus perfecte ſana; quæ tamen, tumidiſſimo cum ventre, flacciddiſſimos habeat Abdominis muſculos. An ergo nervi dor-

dorſales & lumbares ab internis tumoribus ita comprimerentur, ut muſculi abdominales hinc paralytici redderentur? Sed paralyſis ejuſmodi adeſſe nequit, niſi ſimul & alias partes afficiat, quæ hic non afficiuntur. Ad nodum hunc ſolvendum plures primo caſus obſervandi erunt, pluresque cadaverum ſectiones faciendæ; unde eum nunc in medio relinquam. Id modo addendum habeo, quod in utraque hac fœmina Umbilici regio arcte videatur cum cyſtico tumore connexa.

Gravem nunc ordimur quæſtionem, qua petitur 1mo. An noſtra mulier novam ſubire paracenteſin debeat? 2do. An dictis cum remediis ſibi ſit linquenda? 3tio. An vero methodum minus palliantem, tutius curantem, qua illi ſuccurri poſſit, poſſideamus?

Intricata quæſtio reſponſum ſuſpendit, quum illud totam, qua late patet, quæſtionem, coram cernere debeat, cum omni ea varietate, quam varii caſus ejusdemmet morbi exhibent. Igitur plures primo recenſebo, ut reſponſio ad omnes adæquate adornetur.

Fœmina 50. ann. rite perpetuo, dolorem ad inſtantia catamenia ſi exceperis, valens, anno 1758. finiente Septembri, cecidit ab altitudine 12. pedum; ita quidem ut toto ſiniſtro ventris latere impingeret in ligneum ſepimen horti, deinde, gravitante corporis trunco, hinc in terram inſiliret. Doluit inde venter, & dolore mitigato, duri quidquam habuit, ſenſim creſcens, immobile, explens demum præcipuam ven-

ventris partem, doloremque medio in epigastrio creans. Altero mense post casum circiter elapso, fœmina terrore valido, ac mœrore de incarcerato marito afficiebatur, ex eoque tempore ventrem universum tumere sibi percepit, durum, quod antea, corpus ultra non animadvertens. Toto Aprili 1759. vix horæ spatio somnum oculis videns, nihil appetens, & si forte quid appeteret, illud compresso ventriculo non admittens, ægerrime respirans, ad nostrum Nosocomium ducta est, in eoque suscepta. Examine instituto, nullum deprehendimus durum in abdomine corpus, sed æquabilem distensionem, & manifestam aquæ fluctuationem. Parvus ipsi, & celer, & inæqualis pulsus.

Quærebatur num præsenti in periculo versanti mulieri instituenda Paracentesis foret? Remedia diuretica mox ipsi exhibens, inutilia prorsum vidi, & e contrario vires indies minui, omnemque fere respirationem supprimi. An ergo certo interitui relinquenda? Paracentensis hic damnari solet, meritoque condemnabatur olim, quando ars in debitam abdominis compressionem nondum satis intenta, respirationem, effluentibus, suppressam cerneret, vitamque abeuntem in auras. Jam vero ars pro ratione effluentis lymphæ arctans abdomen, ac vasa non sustentata fulciens, comprimensque, supplet functioni musculorum abdominalium, qui jam otiantur; impeditque ne humores per vasa olim compressa ægerrime, jam ab aquis premen-

mentibus libera, impetuoſe ruentes, haud ſufficienter ferantur ad Encephalum. Quo igitur modo jam inſtituitur Paracenteſis, licet parum nonnunquam juvans, tamen vix unquam funeſta, & ſæpe vitam reddens ad tempus tolerabilem, præferenda certæ perniciei videbatur: maxime ea ſi fieret cautione, ut aquæ haud plus una vice demeretur, quam viderentur vires commode ferre.

Itaque octiduo integro bene apud nos enutrita, ac viribus aucta, operationem ſubiit 9. Maji, & ingenti ſuo commodo 35. aquæ libras amiſit; ventre ita detumeſcente, ut nihil lymphæ ſupereſſe videretur; quantum nempe faſciato ventre deprehendi potuerat. Aqua limpida, ſed flava, erat, ad ignem coagulata, ſyrupum Violarum plane viridem reddens, cum aceto miſta minime efferveſcens, cum ſpiritu ſalis albeſcens, & in coagulum abeuns. Effectus habuit operatio omnes, quas a palliante cura expectare potueramus; reſpirationem ſenſim expeditiorem, appetitum redivivum, prudentis alimentorum ingeſtionis tolerantiam, doloris abſentiam, copioſiorem urinam naturalem, liquidiorem tamen, alvum, placidos, reficienteſque ſomnos, demum auctas indies vires. Flatus modo moleſtos, ut prior illa, ut omnes quibus unquam Paracenteſin inſtitueramus, etiam & hæcce eſt conqueſta, idque jam mox ab operatione inſtituta. Opium hos flatus multum moderabatur compreſſa olim ab accumbente aqua vehe-

vehementer compressa, jam eadem educta longe minus a constringente ventrem machina comprimuntur; adeoque ab alimentis, & ab aere potissimum, extenduntur; debilitata vix renituntur. Sanguis autem spiritusque in vasa nervosque commodius influunt. Cum tamen intestina aerem & alimenta, præ debilitate sufficienter propellere nequeant, variis in plagis necessario extendantur, & in locis, ubi illa extensio non adest, spasmodice contrahantur, necesse est. Opium datum spasmos solvit, efficitque ut contenta hæc per universum intestinorum tractum æquabilius distribuantur.

Attamen debuit ligatura, sensim jam laxata, 18. Maji auferri, cum recrescentes aquæ respirationem fere suffocarent. 21. Maji dimidiam partem antiquæ molis venter jam erat adeptus. Et ipse tumor, quem illa ante hydropem perceperat; quemque, Hydrope formato, nec ipsa, nec nos, ullo modo deprehendere potueramus; laxata prius ligatura, utcumque, ablata eadem manifestus adparuit, superiora medii abdominis, dextrumque ejus latus occupans; haud ita tamen deorsum vergens, ut Uterum, aut Ovarium, affectum esse suspicareris. Immobilis plane idem, haud tamen peritonæo accretus; aqua ad digiti lati distantiam inter hoc & illum manifesto, sæpiusque, deprehensa. Atque ita sensim increvit abdomen ad eandem, ad quam olim, molem, imo ea majorem; cum jam ensiformis cartilago extrorsum a tumido tor-

corpore incurvaretur. Voluit tamen ad maritum, liberoſque, redire, atque ibidem, me inſcio, mortua eſt: ut aperiundi, quod doleo, cadaveris facultatem non habuerim.

Vidua 48. annos nata, plurium infantum mater, abdomine tumere cepit anno 1757. ſed 25. Dec. ejusdem anni tota detumuit, enormi lymphæ copia pleno rivo de pudendis proſiliente. Unde Hydrops uteri fuiſſe videtur, qui ſic ſponte curatus. Attamen rurſum tumuit, tantam demum in molem, ut hujus, quem vivimus, anni Majo menſe finiente, diſtantia a ſcrobiculo cordis ad umbilicum 4. pedum eſſet, ab umbilico vero ad pudenda 2. pedum. Umbilicus in genu altitudine inveniebatur. Ut longitudo, ita monſtroſa plane ventris amplitudo fuit. Unde nec ipſa movere ſeſe, nec ultra fere a ſuo famulitio verti, attollique, poſſet. Conſilio indicto Medicorum, & ego rogabar. Fluctuationem manifeſtam immenſæ aquarum molis percipiebamus omnes. Quærebatur modo, qua illam methodo juvaremus. An medicamento evacuante? Sed & moles major erat, quam ut hinc ſufficiens evacuatio ſperanda foret; & Medici hiſce dudum oleum luſerant operamque. Quin imo ab aliquot diebus reſpiratio ſuffocationis metum incutiebat, ut celeri auxilio opus eſſet. Num ergo paracenteſis inſtituenda? certe permittebant eam ætas, vireſque; ſuadebat ſuffocationis periculum; nec ſcirrhi forte præſentis ſuſpicio dehortabatur, cum

aquarum evacuationem palliantem, ut ajunt, tantum intenderemus: eductis nimirum aquis homines suos scirrhos tolerabilius gerere, toties experti. Voce una ergo Paracentesin, qua unice imminens suffocatio averruncaretur, suasimus, laudavimus. Sed vero in Paracentesi ligandus venter est, & pro ratione effluentis laticis constringendus. Qualisnam machina, loris ac fibulis instructa, ad id apta erit? Et si apta, nonne flaccido jam tantæ molis ventre, inepta erit, quæ sufficienter adducatur? Itaque unam communem ejusmodi machinam primo apponendam esse; & monstroso corpori aliam etiam monstrosam machinam, quæ ilico parari posset, circumdandam esse; ea quidem intentione, ut si flaccido ventre major machina inepta, quæ sufficienter adduceretur, foret, minor supposita ventrem constringeret. Quod si commode liberaliorem aquæ eductionem non ferret, parciore desistendum esse conclusum fuit.

Igitur in inferiore parte, eaque dextra, ventris, facta apertura, 37. aut 38. libræ effluxere liquoris non foetidi, sed fusci, turbidi, amurcam plane referentis. Substitit tunc fluxus omnis. Percipiebaturque cannula in corpus durum impingere. Penetrandumne per illud esset? Negabatur: ignorabamus enim an id non foret quodpiam scirrhosum viscus, quod pertusione malignum fieret. Sed quid si saccus durus, ac semiscirrhosus ingentem liquidi seu boni, seu cor-

corrupti, copiam contineret? Nonne pertusus evacuaretur? Evacuaretur quidem, sed primum in abdominis cavum; remotus enim ille a peritonæo erat, cum inter hoc & illum tot libræ amurcarum jam effluxissent. Ponamus ergo sacco pertuso liquorem effluere putidum, ichorosum, saniosum, cancrosum: nonne ille, alluens ad intestina, cæteraque viscera abdominis, corrumperet eadem, mortemque, quam procrastinare animus erat, accelereret? Sed contra: Instrumento trisulco in saccum adacto, an cannula non clauderet foramen; ita ut, quemadmodum ex externo abdomine liquor copiosus cannula effluxisset, ita etiam ex sacco effluerer? Ita; sed considerabamus, amurcam quæ effluxerat intuiti, improbabile non esse, quod spissus, si quem durum hoc corpus gereret, amurcosusque humor foret, per cannulam minime prosilitùrus, & eadem ideo extracta, in cavum ventrem effluxurus. Saltem maturius super hoc deliberandum esse, & jam corpus resocillandum, ac quieti tradendum fore. Levamen ab operatione nullum percepit, nisi 12. postea horis; jam, inquiebat, me bene habeo, simulque expirabat. Mole cadaver vix imminutum, terribili mephiti totas explevit ædes: ita ut veniam ejus aperiundi $2\frac{1}{2}$ a morte diebus nacti, re infecta aufugerimus, ne curiositatis poenas, ut olim egregius Anatomicus *Cantsius*, insontes lueremus.

Homo 49. ann. Hydrope ascite, ac simul

anaſarka laborans, in Noſocomio dicto *Becken-hauſel*, menſe Octobri 1758. ab optimo ibidem Phyſico *Storck*, vino ſquillitico curabatur, ut ſuos denuo labores perficere poſſet: ſuperſtite tamen tumore duro, immobili, in epigaſtrio. Curando illi varia quidem moliebatur Medicus, ſed æger victus prolibus quæritandi deſiderio actus, curam ſui neglexit. Unde denuo eundem in morbum relapſus, idem repetiit Noſocomium. Cum jam incaſſum quævis remedia adhibita eſſent, Paracenteſis inſtituta eſt, & centum aquæ turbidæ, ac rubræ, libras eduxit.

Evacuato ventre, qui olim in epigaſtrio perceptus tumor, is jam longe extenſior deprehendebatur. Dabantur ſelecta remedia, ſed incaſſum. Crevit enim ita Hydrops, ut exacto a prima Paracenteſi menſe, altera inſtitueretur, ne ſuffocaretur, ſimilemque & natura, & copia, materiem educeret. Id quod deinceps quovis menſe ſepties repetitum. Poſt ſeptimam Paracenteſin videbatur 14. diebus belle ſe habere, poſtquam iterum, immane quantum! intumuerit. Virium projectio, appetitus proſtratio, febres, ac ſudores, octavam diſſuadebant: ſed veritus homo, ne aut venter ſibi finderetur, aut reſpiratio plane deficeret, octavam voluit ſubire: eductisque iterum 100. propemodum aquæ libris, multum levaminis percepiſſe ſibi viſus eſt. Attamen collabaſcentibus pedetentim viribus undecimo ab illinc die periit.

Ca-

Cadaver exhibuit omentum in pelvim usque propendens, mutatum in crassum atque membranaceum marsupium, anteriore facie peritonæo, posteriore hinc inde intestinis accretum. Nulla in cavo abdomine aqua, in sacco vero Omenti copiosissima, rubraque eadem, & fœtida. Ipse porro saccus ille crassus, steatomatosum tumorem gerebat, massæ informis, 33. libras medicas pondere æquantem. Nonnihil aquæ & Thorax habebat. Similem fere casum *Horstius* habet, Op. Med. Lib. 2. Tom. 2. obs. 4.

In eodem Nosocomio fœmina circiter quadragenaria, enorme gerens, mole aquarum, abdomen, atque ob eam fere suffocata, amisit paracentesi 60. circiter libr. medicas aquæ subrubellæ ac glutinosæ. Sublevabatur inde. Sed quod antea nunquam experta, erat, jam in pectoris sinistrum latus, citra intentatas suffocationis minas, ultra decumbere non potuit. Signa præsentis fors hydropis pectoris ejus paracentesin postulassent, ni & ipsa eandem formidasset, & vires dissuasissent exiguæ. Porro a Ventris paracentesi primis 14. diebus venter haud multum crevit, sed duros modo in toto epigastrio tumores exhibuit: elapsis vero hisce diebus tumor ventris universi denuo crevit, viresque ita projectæ sunt, ut ægra bimestri posthac spatio elapso interiret.

In cadavere plurima aqua explebat abdomen, Hepar omnino scirrhosum, ac sinistro lobo suo

 farci-

farciminis instar productum, Splenique accretum. Ovarium dextrum, ut publica demonstratione Auditoribus exhibui, in duo magna, eademque rotunda fere, corpora formatum, puriformi materia plena. Cavum dextrum thoracis admodum Hydropicum.

§. III. His variis historiis relatis ad quæstionem paulo ante pag. 28o. propositam; utrum nempe Paracentesis nostra in fœmina sit repetenda, an vero ars nostra aliquid possideat, quo vel constantius solamen, vel integram conferat sanitatem? ad hanc, inquam, quæstionem responsum nunc adornare convenit.

Si *Tomum alterum Acad. Chir. Reg. Par.* consulamus, viderentur efficaciora iis, quæ nos adhibuimus, auxilia modernis innotuisse Chirurgis, ac pulchris confirmata exemplis fuisse. Referunt hæc *Acta* VII. historias Hydropis, ut ajunt saccati, nec non scirrhosi Ovarii. Habetur deinde erudita epicrisis clari in arte chirurgica *Morandi*, qua impense laudat chirurgorum conamina, qui Paracentesi minime contenti, Abdomen lata plaga vulnerarent, saccique, tum membranosi, tum etiam jam scirrhosi facti, in quo inclusum liquidum, integram hoc modo evacuationem, collapsum, consumtionem, efficere annisi essent; imo qui in posterum scirrhosum ovarium, quod cystici hydropis frequens sedes, veluti castrando essent exemturi. Tandemque finiens in hæc verba erumpit „ La Chirurgie moderne est capable de

„ gran-

„ grandes entreprises; on ne sauroit lui ouvrir „ trop de vues pour guerir .

Sane si omnes saccati Hydropes in ovario essent, iidemque perpetuo, lateque, peritonæo accreti; vel si essent inter Peritonæum & musculos abdominales; si præterea ipsi sacci membranosi tantummodo, non vero crassissimi & valde scirrhosi essent; si denique in eodem homine saccus duntaxat unicus, & non, ut sæpe fit, multiplices essent; laudaremus cum *Morando* hæc molimina: sed haud videmur certi semper esse de parte affecta, de natura affectionis, de numero loculorum, qui humores includunt. Si enim propriam meam experientiam mente recogito; si ingentem illam observationum sylvam apud collectores casuum revolvo; si denique ipsa Academiæ chirurgicæ exempla examino: jure videor dubitare an cura ibidem commendata sæpius non frustranea, imo & periculosa foret? Unde juvat accurate rem totam examinare.

1mo. Sacci hi peritonæum inter, musculosque abdominales, reperiuntur. Ita in iisdem Actis casus Chirurgi *le Dran*, num. 1. ille domini *Mouton* num. 3. & domini *la Chaud* num. 4. Quod enim ultimus saccum inter Peritonæi duplicaturam formatum dixerit, id, inquit, *Morandus*, ex veterum opinione, postmodum correcta, proficiscitur: unde idem sic concludit: „ Ce n'est pas la première fois qu' on a „ tenu ce language; mais les Anatomistes ne

 „ l'ad-

„ l'admettent point : & je crois que cette Hy-
„ dropisie pretendue entre les deux lames du
„ Peritoine, n'est autre que celle, de l'espèce
„ raportèe par Mr. *Mouton* „ nempe inter abdominis musculos & peritonæum. Eratque eadem de sede hujus Hydropis sententia magni *Ruischii* Obs. anat. chir. num. 45. Videantur hic *Douglas* & *Winslow* de Peritonæo.

2. Saccati Hydropes fluctuant nonnunquam in abdomine, nullibi accreti. Ipse *Morandus* talem communicavit cum *Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1718. Cujus sacci particula, in ipsa paracentesi lacerati, claudebat cannulam, extractaque cannula, vulnere prodibat, & ad duas ulnas extrahebatur, postquam demum abundantissima aqua effluxit. Addit oblongas has lacinias laceratam membranam vere retulisse. Attamen aquas, cito renatas, alteram, & tertiam paracentesin, unius mensis spatio singulis interposito, postulasse. Jam vero in *Act. Acad. Chir.* addit in ejusdem hominis denati cadavere detexisse se hujus sacci reliquias, libere in abdomine, nulla facta adhæsione, hærentes.

3. Tumores hydropicis in corporibus reperire est, qui Peritonæo non accreti, imo ab eodem remoti sunt, & suo nihilominus loco fixi, immobilesque. Fæmina in Nosocomio nostro, cujus historia alibi relata, gerebat tumorem maximum, durissimum, ad digiti lati distantiam a Peritonæo remotum; ut interposita

aqua

aqua manifesto docebat. Tumida ejusmodi corpora, a peritonæo multum remota, variis visceribus, seu radicibus inhærere, sequentia probabunt.

4. Nonnunquam sacci Hydropici, tumoresve purulenti, steatomatosi, scirrhosi, a scirrhoso Hepate, Liene, Mesenterio, Omento, Utero, Ovario &c. proficiscuntur, tenuiore, ampliore, pedunculo inde penduli; iidemque aut libere fluctuantes, aut lapsu temporis demum tum vicinis partibus, tum peritonæo, affixi.

A. Ita inveni in septuagenaria Ovarium stupendæ molis, totum fere abdomen explens; aqua, ichore, pure, infarctum, undique liberum; simulque veram præterea Asciten.

B. Marsupialis figuræ ingens Omentum, saccum Hydropicum fecit ipsum, tota facie anteriore cum Peritonæo, posteriore multis in locis cum intestinis connatum, in viro cujus historia habetur alibi.

C. Tumores universi abdominis, inæquales, compositi ex meris Hydatidibus, integrum ventrem replentibus, extendentibusque, in saccis quamplurimis Lympham continentibus, *Ruischio* comparebant *Obs. anat. ch.* num. 46.

D. Hydrops abdominis datur cum tumentissimo, & inæquali Hepate, in Hydatidas toto converso. *Ruisch. ibid.* num. 45. Et iterum num. 65. ubi pertusio ejus lethalis fuit.

E. Venter in Hydropico inæqualis, inventus a morte fuit pluribus, iisdem mole prægrandibus,

bus, in Mesenterio deberi tumoribus. *Blanckard. Cent.* 2. *num.* 30.

F. Idem num. 25. detexit, præter casum *Ruischii* ad lit. C. simul veram Asciten. Hæc ipsa fœmina initio ab Hydrope curata videbatur, remanente duritie lapidea in abdomine; recrevit postea malum.

G. Geminum ventris tumorem virgo gerens, falso creditur ab obstetricibus paritura gemellos, moritur. Mesenterium exhibet duo ingentia steatomata, quorum alterum pus, ac saniem, in cavum ventrem effuderat, ipsum uterum eroserat. *Tulp. Lib.* 2. num. 33.

H. In Mesenterio tumor reperitur 20. libr. pondere, extrinsecus membranaceus, intus hydatidibus refertus; sed præterea & hydatides aderant Ascitin facientes. *id. ibid.* num. 34.

I. Tumor Pancreatis ac Mesenterii $10\frac{1}{2}$ libras ponderans, invenitur cum enormi Ascite *Blanck. Cent.* 1. num. 37.

5to. Ipse uterus immane quantum aquis possit extendi! Fluctuationis perceptionem percusso abdomine exhibet, mentiturque Asciten *Blanckard. Cent.* 2. num. 29. Uterus hic continebat ichoris, ac materiæ oleaginosæ, 85. libras mercatorias.

6. Ventriculus in Hydropici cadavere invenitur sedes esse Hydropis, ulnæ magnitudinem habens, peritonæo firmiter accretus: ita ut sectio, quæ puncto abdomine aquæ *90.* libras eduxerat, reperiretur eam ex cavo eduxisse ventri.

triculo. *Idem Cent.* 1. num. 84.

7. Hydatidas multas in cavo abdominis extendi posse, in punctis contactuum mutuo inter se agglutinari, alia sui parte cum peritonæo coalescere, in cadavere quinquagenariæ inveni: ita quidem ut clarus apud Haganos *Velsius*, egoque, pertundentes abdomen, inveniremus forte 20. & plura conceptacula aquæ, singula mediam, integram nonnulla libram aquæ continentia, concreta tum inter se in punctis contactuum, tum cum peritonæo. Ovarium sinistrum caput infantis recens nati referebat; dextrum, biennis: hydatidibus utrumque cinctum.

8. Actis *Edimburg.* part. 2. num. 30. refertur mira prorsum historia juvenis hydropici, ei, quæ pag. 280. ex Nosocomio nostro recensebatur, simillima, ortu, progressu, figura, symptomatibus. Paracentesi 12. libris viridescentis lymphæ eductis, æger postridie moriebatur. Triplici causæ hic fuit ventris adscribenda moles. Primo Asciti. Secundo Hydropi Lienis, qui supernumerariam tunicam a Peritonæo, qua parte Diaphragma succingit, accipiens, inter hanc, & propriam suam tunicam, aquæ limpidæ, inodoræ, non coagulabilis, sed admodum muriaticæ, sex libras continebat. Tertio, immani vesiculæ felleæ amplitudini, quæ in concentricos loculos, singulos bilem continentes, divisa, octo libras bilis spissioris gerebat. Porro neque vesica fellea, neque lien, deprehendebantur peritonæo connati.

9. Da-

9. Datur ventris tumor enormis, durus, æqualis, in corpore ſumme cachectico, ubi omnis ſuſpicio enormis hydropis ſaccati adeſt, maxime cum abdomen totum expleat, excepta infima hypogaſtrica regione; ubi tamen monſtroſa abdominis moles unice debebatur ſaniſſimis, & , citra notatum Anatomicis exemplum, mole immenſis, Hepati, & Lieni; ut 2. Jan. 1759. publice demonſtravi in cadavere adoleſcentis 14. annorum, ſpina ventoſa, omnes dorſi ac lumborum vertebras, etiam os ſacrum, exedente, enecti.

Sufficiunt, ni fallor, hæc, tam claris deſcripta autoribus, quam obſervata nobis, exempla, ut varietas pateſcat cauſæ, ſedis, phænomenon, in Hydrope abdominis. Quærebatur modo num certius, tutiusque, adplicatis hucusque, auxilium noſſet Ars noſtra, ad curandum hunc morbum?

Intentio expertorum *Acad. Gall.* Chirurgorum ea demum eſt, ut in Hydrope ſaccato foramine Paracenteſeos non contenti, idem inſigniter dilatent, latamque aperturam diutiſſime apertam ſervent; ut haud modo is, qui in ſacco cavo eſt, effluat humor, ſed etiam ille qui poſt hac aliunde in eundem influit. Quippe ſaccum, foramine paracenteſeos clauſo, a vaſis in illum hiantibus denuo impleri, idque citius quam prius, tertia citius, quam altera vice, & ſic porro: lata vero apertura facta, quod in ſaccum de integro perpluat, tranſſudetve, ex-

ſtil-

ſtillare id foras: ſacci latera, haud extenſa amplius, concidere, corrugari, condenſari: hinc exhalantia in illum vaſa ſenſim arctari, minui, deleri, in fibras fere abire: hac lege demum tam parum in ſacco colligi debere, ut totum facile apertura effluat, & ſaccus concidat totus. Id vero totum quo rite fiat, artificem oportere maturius advocari, quam ut ingens jam factus ſit ſaccus. Opus hoc facilius promoveri continuis injectionibus, v. g. decocti hordei, mellis &c. Imo eo pervenerunt, ut ſtatuant quamprimum percepto Ovarii Scirrho, & nondum prodigioſo ſacco inde producto, Ovarii ipſius extirpationem indicari: quod illibata vita, illibata ſanitate, effici poſſe quibusdam allatis teſtimoniis ſtatuminare ſatagunt. Finemque demum his omnibus *Morandus* imponit exclamatione ſuperius citata. „ Eſſe ita cum „ moderna Chirurgia comparatum, magna ten„ tare ut auſit, nimium fore nunquam, qui „ ipſi proponatur, curandi ſcopum.

Nequeo non laudare, ſummisque celebrare encomiis, qui artem promovere noſtram generoſe annitantur. Plurimis enim adminiculis jam gaudemus, quæ difficilia, imo quæ impoſſibilia ætas remotior crediderit. Induſtria humana nullis addicta hypotheſibus, ſolis innixa obſervationibus, artis noſtræ pomeria indies extendit, eorumque, qui id perfecerint, nomen æternum cluet. Hinc cum reliquis publicis Actis, quibus numeroſæ eruditorum Sodalitates, ut cæteras

teras artes, ita & noſtram, perpoliant, illuſtrent, extendant, hæc chirurgiæ *Pariſinæ* Acta per omne ævum clarebunt. Sed antequam egregia hæc conamina, quæ theoria formavit, unum quoque alterumve experimentum ſuggeſſit, ſtabilem praxeos legem forment, perpendendæ primum erunt, quæ in eadem exſequenda occurrant, difficultates.

Primum itaque, ut a Caſtratione exordiar, ſi eam in avibus, pecudibusque, homines inſtituant, non inde datur ad caſtrandas mulieres argumentum. Nam primo in brutis nihil periclitamur ſi inde pereant, ut quædam inde perire certum eſt; in homine homicidium, ſi inde periret, foret. Secundo, non habemus, qui affirment, ſcriptores, inter humanas femellas inculpate id tentatum eſſe. Videtur equidem a *Morando* autoritas *F. Plateri* ac *Diemerbroeckii* laudari; verum, ut mihi ſaltem videtur, minus convenienter. *Plateri* locus eſt *Libr.* 1. *Obſ. pag.* 261. 262. Totum quod dixit, meræ ſpeculationis eſt: imo quo ſermone ad finem utitur, eo aperte teſtatur & ſine vitæ periculo aliquo inſtitui non poſſe, & nondum ſe legiſſe quod a quopiam id tentatum fuerit. Et quid hic *Diemerbroeckii* autoritas? Diſerte condemnat ille *Plateri* ſpeculationem, ſtatuitque citra ſummum vitæ diſcrimen, & citra ſummum Chriſtianorum dedecus, id nunquam poſſe fieri, *Anat. Libr.* 1. *cap.* 24. Igitur haud oportuiſſet, ut mihi videtur, hos binos laudare autores, qui

nihil

nihil minus, quam quod egregius Vir velit, ſtatuerint. Quod *Heſychius*, & *Athenæus*, & *Alexander ab Alexandro*, de barbararum gentium nefando, aliumque in ſcopum intento, auſu meminerint, etiam nullius eſſe ponderis mihi adparet. Quid enim nobis, cum gentibus efferis, qui mancipiorum vitæ ſe arbitros crederent? Et ſi *Franckenau* caſu ſemel viderit in vivis manſiſſe fœminam, cui in vulnerato abdomine ſimul ovarium periret, quid inde ad praxin? ſi per momentum ſupponeremus ſani ovarii exſectionem nefandam ſalva vita fieri nonnunquam poſſe, an ideo concludemus Ovarii degeneraſcentis, vaſaque diametri ingentis habentis, exſectionem etiam ſine periculo fieri? Id mox patebit.

Sed ſecundo dico & rationi adverſari. 1. Scirrhoſum Ovarium eſt, quod integrum exſcindere eſt animus. Scirrhoſum porro Ovarium & ego, & mecum plures, multoties in cadaveribus deteximus undiquaque connatum, ſcirrhoſiſque annexum productionibus. Ut periculum ingens tunc eſſet, ne vel Tuba Fallopii, vel fimbria ejus, imo ne vel ipſa læderentur inteſtina, aliæve nobiles, quibuſcum connatum ſit, partes. 2. Scirrhoſa pars, ut mole creſcit, ita & vaſorum diametro: abſcindendo igitur Ovarium, poterit Chirurgus hæmorrhagiam, cui ſedandæ impar ſit, producere; modo v. g. ſpermatica arteria ad ſuum, in Ovarium, ingreſſum, diametro multum amplificata ſit. 3. Non

ſem-

semper ovarium est, quod durum extensumque in laterali Hypogastrio detegimus, verum aliquando tuba degenerans, ipseque uterus, ut jam advertimus ex *Hippocrate*. 4. Ipsa vulneris consideratio in corpore cachectico, ut passim hæ mulieres id habent, quod hic latum esse oportet, hanc operationem condemnare videtur, ratione eorum quæ sub ipsa, postque ipsam, generalis vulnerum historia docet. Consultum igitur mihi videtur, hanc operationem haud ita promovere, ne forte temerarii nonnulli chirurgi eadem in humanam perniciem abutantur.

Jam ipsam sacci hydropici dilatationem examinemus.

1. Sacci hi habentur tantæ sæpe molis, ut integrum ferme expleant abdomen, cohæreantque cum Peritonæo, & visceribus abdominalibus. Apertura igitur lata, diuque servata aperta, poterit sacci quidem minuere profunditatem, vix vero ejus aut latitudinem, aut altitudinem. Ergo vasa liquorem in cavum saccum instillantia vix contrahentur; & quia prementis liquoris resistentia ablata est, copiosius jam fundent humores suos: quæ ratio primaria est cur etiam post paracentesin Hydrops longe citius quam antea recrescat. Etenim incipiente primum Hydrope, vasa in initio minima sunt, parumque transmittunt. Extendente se sacco, amplificantur & vasa illius. Quandiu magna est resistentia a liquidis sacco contentis, vasa lente,

lente, quanvis ſenſim jam amplificata, novum liquidum ſtillant, adeoque primum Hydropem lente producunt. Dum vero diſtentiſſimus ſaccus, humoribus evacuatis nullam in ſua cavitate reſiſtentiam habet, vaſa ampliſſima vacuata, aliunde valide implentur, & intra menſem forte plus liquidi ſuum in ſaccum effundunt, quam trienni olim ſpatio. Igitur in dato hic caſu corpus totum extenuetur oportet, derivatione humorum undique facta in cavum ſaccum. Sed & aer, vulneribus adeo pernicioſus, latiſſima ſuperficie vulnus, totumque hunc ſaccum alluens, idque in Cacochymico corpore, putredinem brevi inducere poteſt.

2. Sacci hi & a me, & a claris, quos citavi, autoribus, & a plurimis aliis, aliquando inveniuntur digitum, duosve digitos craſſi: ita ut licet humor lato vulnere aſſiduo effluat, iidem tamen contrahere ſe nequeant. Unde vaſa in ſaccum ſe evacuantia, ſi jam intus nullam reſiſtentiam offendant, copiam certe longe majorem aquæ dabunt, cum diametro aucta maneant.

3. Iidem ſacci ſæpius reperiuntur poſtica facie cohærere cum inteſtinis. In his hominibus ſenſim ac lente comprimuntur inteſtina, & tandem difficulter, & cum dolore, exonerant ſeſe. Hinc male habent. Ubi vero ſaccus evacuatus eſt, idemque durus ac craſſus eſt, inteſtina illi nonnullis in plagis connata, vehementer dolere atque inflammari poſſunt, cum aquis

ſublatis minus preſſa, liberius agant, moveantque ſeſe, connata ſacco duro tamen. Et hinc forte pro parte dolores illi, ac ſpaſmi, quos primo a paracenteſi tempore conqueri homines ſolent.

4. Neque craſſæ duntaxat ſubſtantiæ nonnunquam hi ſacci ſunt, verum etiam ingentibus obſita ſcirrhis; ut iidem illi, quibuſcum nunc agitur, fatentur autores. Scirrhi hi, præſente aqua ſuſtinebantur, fulciebantur: jam vero iisdem elapſis, ſaccoque concidente, ſe mutuo fricant, diroſque minitantur Cancros.

Oggeret forſitan quiſpiam tum hanc, tum num. 3. allatam difficultatem, æque in paracenteſi obtinere, quam in dilatato vulnere ſacci; adeoque ſi ratiocinium hoc quid valeret, etiam paracenteſin ultra inſtituendam non eſſe. Sed huic reſpondeo primo, paracenteſin in his deſperatis caſibus modo inſtitui, ut certa alioqui pernicies procraſtinetur. Secundo ſubitum aquarum a paracenteſi reditum hunc motum, hunc impedire affrictum. Unde nullius vis hæc objectio eſt.

5. In ipſa hac dilatatione, quæ ad 3. 4. 5. digitos lata ſæpe fieri debeat, oportebit ſæpe ipſos transcindere ſaccos. Præterquam quod ſcirrhus ſic vehementer irritetur, vaſa ſanguinea in ſcirrho magna, nec duris in his maſſis facultate ſe retrotrahendi gaudentia, hæmorrhagiam lethalem producere poterunt; quemadmodum Scirrhi & Cancri Mammarum toties oſtendunt.

dunt. Video equidem ſapientem *Morandum* num. 8. teſtari: „ Il m' eſt arrivè pluſieurs fois „ de porter le Trois-quarts dans ces maſſes „ (Skirreuſes) il en ſortoit du ſang; je re„ portois le Trois-quarts en d' autres points, „ l'eau ſortit, & il ne rèſultoit de la fauſſe „ ſe ponction d' autre accident, que la douleur „ paſſagere d'une piquure ". Verum primo, lata ſectione longe plures arteriæ perſcinduntur, quam in punctura *Morandi*. Secundo, ipſa ſcirrhi natura docet ejusmodi puncturam haud ſemper impune patrari. Tertio in relatione hujus autoris non notatur eas, quibus punctura talis inutilis facta eſſet, ad ſanitatem rediiſſe.

6. Sæpius tumores reperire eſt in Meſenterio, in Hepate, in Ovario, in ſaccis ab ovario, aliisve visceribus, productis; qui, ut exemplar allata docuere, peritonæo nullibi accreti ſunt. Ita in binis noſtris in Noſocomio fœminis, hydropico maxime abdomine nullus tumor percipiebatur, quia tumorem inter peritonæumque moles aquarum. Vacuo autem abdomine, eſt maxime recreſcere ceptis aquis, digiti aut pollicis diſtantia intereſſe clare deprehendebatur. Si hoc in caſu lata plaga abdomen, ſaccumque perſcindam, effluent quidem ex utroque aquæ, ichor, ſanies, pus, quodcumque demum in eodem continetur; ſed ex ſacco ſimul aliquid in cavum ventrem effluet, ubi ille evacuatus fuerit: & quandiu illa lata apertura patebit, ſemper plus in cavitatem peritonæi ſtillabit,

labit, quam extra illud, cum nulla hic adhæsio sit. Porro si aqua pura exstillat, erit Hydrops perpetuus ventris; si liquor putridus, brevi abdominis ac pelvis viscera pessundabuntur, mortemque accelerabunt.

7. Nonne latum hoc abdominis vulnus inutile videtur, imo noxium, in Casibus num. 4. Lit. G. & I. num. 5. *6.* 7. 8.?

8. Quod jam supra innui, si quis velit vulnus 3. 5. *6.* & ultra, digitos latum, abdomenque penetrans, semper omni prorsum periculo carere; eique hoc per momentum concedamus; haud tamen illi concedemus vulnus tantum, in corpore cacochymico & cachectico, ut ejusmodi homines passim sunt, vacare periculo. Vulnera in sanis periculo vacua, solent haud raro in morbosis periculum inferre; ut toties in relationibus ad Judices Medici ac Chirurgi testantur.

Has utique nunc enarratas difficultates lubens fateor me hucusque impedivisse, quo minus optimorum virorum *Acad. Reg. Par.* tum amplexus sententiam fuerim, tum exsecutus: certiora prius observata, numerosioraque experimenta, in subsequentibus Acad. tomis, antequam imitari ausim, expectaturus.

Paracentesin interim præfero hucusque, quia in saccato Hydrope vitam alioqui suffocandam protrahit, & intolerabiles minuit anxietates. Si pluribus utriculis liquor contineatur, vix juvabit; sed neque tunc utilis incidendi methodus

dus erit. Si Scirrhi adſunt viſcerum, neutra methodo curabuntur, ſed eductio aquarum per paracenteſin Scirrhis minus nocebit, quam incidendi methodus, ut ad num. 4. oſtendi. Si vero unus alterve caſus extat, in quo Paracenteſin mors brevi ſequatur, ut erat monſtroſus ille hydrops oportet hoſce deſperatos cæteroqui exiſtimare, ita ut etiam citra paracenteſin mors ſubſecuta fuiſſet. Porro agitur hic tantum de paracenteſi in cyſtico hydrope inſtituenda; ſi enim vera aſcites eſt, eaque recens, & corpus cæterum bene habet, paracenteſis ſimul & ſemel Hydropem non raro curat integre.

Eſt nihilominus, ubi Natura ipſa exceptionem faciat, & abdominis latam aperturam indicet. Aug. 22. nos fœmina acceſſit, quæ 5. Junii pepererat. Hæc a dextro umbilici latere dolorem tempore graviditatis perceperat, a partu vero tuberculum; quod ſenſim creſcens tandem in tumorem durum abivit, qui pluſquam 5. pollices utraque diametro referebat, eo dolentiorem, quo mole majorem. Utrumvis in latus illa decumbebat, hic tumor plane immobilis erat, peritonæo proximus, & vero ſimiliter eidem accretus. Menſibus a partu carebat, Appoſui emolliens atque diſcutiens cataplasma, remediaque ſolventia interna præſcripſi; attentus in eventum, quem tumor hic dolens, nullam febrim comitem habens, eſſet habiturus. 29. Aug. dolor, tumor, rubor, externo jam

abdomine obſervabantur; quare emolliens, & maturans cataplasma adhibitum eſt. Poſtera die, copioſo pure fluctuante, apertura lanceola facta eſt; exivit puris dimidia libra, ut & die ſequenti, reliquis quidem diebus minus, quo tempore deligabatur vulnus, ſed continuo tamen hucusque pure locus totus madet. Injectiones cum aqua hordei & melle bis die fiunt, & aperturam, ſat latam, diutiſſime apertam ſervare animus eſt. Tumor minuitur, totusque emolleſcit. Dolor vix obſervatur. Stylus ductilis reperit ſaccum undique clauſum, ſed ſenſibiliſſimum. Hic nunc caſus eſt, Natura monſtrante viam, in quo *Pariſina* methodus juxta perpetuas Naturæ leges uſui veniat; alias ineluctabilibus difficultatibus, ut mihi ſaltem videtur, plena.

§. IV. Superſunt quædam Problemata ſolvenda. I. Quid cauſæ, quod facta paracenteſi ſæpe longe citius renaſcatur Hydrops, quam primum natus eſſet? Reſpondi jam alibi ad hanc quæſtionem. Ponamus Hydropem cyſticum primum naſci in parva cujusquam viſceris Hydatide. Lente admodum membrana continens a mole minima in majorem extenditur, ut ſemianno, biennio, quadriennio, decennio, & quod plus eſt, indigeat, antequam verum referat Aſciten. Facta jam paracenteſi membrana maxima, intus cava, lymphaticis oſculis pertuſa millenis, mox denuo repleatur neceſſe eſt; cum nulla intus reſiſtentia ſit, &

in

in inania ſpatia humores undique veluti attrahantur.

II. Undenam Hydropici aquam nonnunquam citiſſime colligunt? Ita ut a Paracenteſi elapſo vix octiduo nonnulli 50. libras aquæ recolligant, interea temporis vix potantes? Idque ad ſingulas paracenteſes? Cur in relatis hiſtoriis vix poti homines, ſingulo menſe 100. libras paracenteſi evacuarint?

Cum neque ore liquor corpus intraverit, neque ipſo corpore ſuppeditari potuerit, neceſſe eſt ipſo in aere cauſam quæri. Adverterat ſua in Chemia clariſſimus *Boerhaave* aera, etiam ſiccum, aqua ſaturum eſſe, inde corpora humeſcere, & ſi apta, quæ veluti attrahant, corpora inveniat, aquam inibi deponere ſuam. Ita cap. de theoria Aeris, explicans quomodo uncia una ſalis tartari ſicciſſimi tandem uncias quatuor olei tartari per deliquium, aeri tantummodo expoſita, exhibeat; credit 1. hoc fieri vi, ut dictum eſt, attractrice inter aquam aeris, & alcalinum ſalem. Vel 2. ex eo quod in loco quieto, clauſo, ſubterraneo, ubi hoc experimentum fiebat, aer perpetuo moveatur, & ſic ſuam aquam ſucceſſive ad ſalem adplicet. Vel 3. ex eo, quod aquæ partes ita moveantur per aeream molem, ut jam in hac, jam in alia parte ſpatii aerei ſint, atque ita tandem omnes concurrant cum illo ſale, qui intra hunc aera eſt poſitus. Addit demum: „ Verum credibile eſt omni de genere experi-

 „ men-

„ mentorum , quod omnes illæ causæ simul „ concurrant ad eundem effectum producen- „ dum „. Ne quis autem credat experimentum in humido subterraneo aere modo succedere, haud vero in siccissimo, addidit *Boerhaave* experimenta siccissimo hyemali aere facta, quibus evicit etiam ultra tertiam ponderis sali accrevisse spatio 14. dierum.

Quæ cum ita se habeant, credibile admodum Hydropicis corporibus latentem dispositionem inesse, qua aeris aquam continuo imbibant. Et si intra paucos dies ex siccissimo sale tartari nascatur oleum tartari per deliquium, id est, si sal tartari ex aqua aeris tribus quartis partis pondere intra paucos dies crescat; haud ita mirabimur hominem 150. librarum, paucos intra dies, libris 50. & pluribus graviorem fieri, & nova paracentensi totidem aquæ libras emittere, licet toto eo tempore vix liquidi quidquam hauserit. An sacci hydropici post paracentesin vacuitas in omnibus aquam aeris attrahat, & sic una cum data antea causa hydropem renovet actutum? Intelligitur hinc humida Athmosphæra, humidis ædibus, Hydropem in prædispositis nasci facilius, renascique.

III. An credendum cum doctissimo *Bianchi* quod Bilis defectus causa Hydropis sit, aut ejusdem saltem effectus? Ita nempe egregius vir scribit hist. Hep. pag. 147. „ Pallida igitur occurrit *ordinario* ad cystin suam Bilis in deli-

„ ca-

„ catulis, in Chlorosi, pallidior in cachexia,
„ fluxibusque Cæliacis, *pallidissima*, *& fere*
„ *absque ulla flavedinis tinctura*, *ac tantum*
„ *non aquea*, *in Hydrope*, aliisque morbis diu-
„ turnis, in quibus sensim deperierit emicatio
„ in sanguine: in hisce *interdum* affectionibus
„ albescens observatur, & candida; ut vidit
„ *Diemerbroeck* „. Quantum ad bilem insipidam. „ In Cachecticis, ait pag. 170. præci-
„ pue mulieribus, aliisque lente ægrotantibus,
„ delinquentem hoc ritu bilem *ordinario* vi-
„ demus.

Antequam respondeam, examinandus est, qui ex *Diemerbroeckio* hic laudatur textus. Est ex ejus Anatome, ubi de bile agit. Invenit bilem vesicæ post diuturnum Hydropem candidam, & utcumque viscidam. Hucusque res convenit cum observatis Cl. *Bianchi*: sequitur vero aliquid quod non convenit; nam ex ductu choledocho, & ex poro biliario, Bilem flavam versus intestinum fluentem vidit.

Ergo 1mo. *Diemerbroeckii* experimentum in Hydropico factum id quidem confirmat, quod de cystica bile *Bianchi* refert, non vero demonstrat idem, quoad hepaticam bilem: Bilis vere flava Hepate secreta, ad intestina fluxit. Potuisset hic homo ictericus fieri, sine ulla vel minima flavæ bilis guttula in vesicula.

2do. Hoc ipso experimento intelligitur hominem & ictericotatum posse fieri, & simul flava

flava reddere alvi excrementa. Si enim ponamus hominem ſanum quacumque cauſa obſtructione in ductu cyſtico nata reddi ictericum, bilis flava ex poro hepatico ad duodenum fluens tingere excrementa debet.

3tio. Hoc eodem experimento concludimus in ictero, dum albæ fæces ſunt, vel nullam bilem ſecerni hepate, & veſicula, vel obſtructionem eſſe in ductu communi, aut ad Duodenum.

4to. Itidem inde apparet Hepaticam bilem in cyſtim non influere, ut communiter creditur, ſed totam in Duodenum abire. Neque ſuſpicio hic haberi poteſt anguſtioris forte cyſtici ductus; cum autor dicat miratum ſe illius amplitudinem fuiſſe. Unde recte judicat cyſticam bilem peculiari fabrica tunicæ internæ veſiculæ generari, ſtagnatione perfici; defectu tamen ejus flavam bilem inteſtina ſubire, excrementaque tingere poſſe. Certe ſi pulcherrima *Liberkuhniana* Præparata, microſcopiis inſerta, quæ Ill. *Baro van Swieten* Academiæ noſtræ dono dedit, attente contemplemur, convincimur mirabilem hujus tunicæ ſtructuram magnis uſibus neceſſario deſtinatam eſſe. Unde cum eodem Ill. Viro, *Cap. de Hepat.* fatemur, quod „ artificio ſummo, & penitus peculiari reptatu, „ arteriæ numeroſiſſimæ decurrunt, per membranas veſicæ felleæ, uti injectiones anatomicæ docuerunt; unde admodum veroſimile videtur peculiarem adeo vaſorum apparatum ſer-

„ vire

„ vire hic ſingularis liquidi præparationi & ſe-
„ cretioni.

Hæc nunc de *Diemerbroeckii* teſtimonio in quantum firmet, & non firmet Cl. *Bianchi* ſententiam.

Probatur etiam *Ruiſchii* obſervatione, num. 87. invenientis in cadavere Hydropici Hepar induratum, veſicam felleam ſextuplo majorem naturali, ſed aquoſa plenam, inſipidaque lympha; in ductu vero Choledocho calculum ciceris majoris magnitudine, omnino obturantem hunc meatum.

Convenit etiam *Bianchi* ſententia cum nonnullis meis obſervatis.

Anno 1544. Junii 30. cum doctiſſimo *Velſe* bimeſtris infantis cadaver luſtrans, veſiculam felleam inveni turgidam valde, ſed humore plane aquoſo plenam, guſtu amaritiem vix ullam referente. Poſt hydropem pectoris, acidum terribile, copioſamque pituitam vitream, perierat infans.

21. Dec. 1758. idem in Noſocomio publice demonſtravi in cadavere Hydropici, cujus Hepar granuloſum totum. Ter ego, pluresque adſtantium, aquoſum veſiculæ liquorem guſtantes, ne minimum quidem percepimus amarorem. Nec pellucidus inſipidusque modo liquor, ſed gelati inſtar tremulus fuit, & cohærens. Portio ejus igni in cochleari expoſita nihil coagulabatur, ſed avolabat in auras, tenui pellicula relicta: portio alia ſyrupum violarum viridem fecit.

Igi-

Igitur plures casus dantur quæ idem, quod *Bianchi* voluit, posuitque, confirment; at vero sæpe contrarium obtinet. Dedita opera rem examinans bilem flavam, amaram, pluries in Hydropicorum cadaveribus inveni, demonstravi. In Tympanitico puero, cujus morbum a defectu bilis p. 272. deduxi, demonstravi tamen bilem vesicæ flavam, amaram, postea recrevisse ipso cachectico ejus statu. Et in *Diemerbroeckii* enarrato casu, licet cystica bilis pallida esset, aderat tamen hepatica flava. Equidem Anonymus autor in *Act. Edimb. Tom. 1. Diss.* 33. statuit Hepaticam bilem blandum humorem esse, qui parvam biliosarum particularum copiam modo haberet: ita quidem, ut dubitet num, a bile hepatica retropressa, tum profunda flavedo, tum penetrantissima amaries, tum quævis alia, quæ subito in Ictero adparent, symptomata, proficisci queant? Attamen plus simplici vice bilem pori hepatici demonstravi flavam admodum, gustuque perquam amaram: licet cysticæ flavedine, amaroreque, cedentem. Quis noverit an, bile cystica pallida, non frequentior contingat *Diemerbroeckii* observatio? Saltem meam ejus examinandæ negligentiam in posterum emendabo.

CA.

CAPUT II.

De Coxario Morbo.

§. I. *Varia. de Coxarum morbis. Cur nati hi externis de causis dubiam haud raro Diagnosin habent; imo cur eodem in morbo juste data Diagnosis, postmodum falsa reperitur. Insignis morbi varietas demonstratur exemplis.* §. II. *Nec certior sæpe, constantiorque, ejus Natura adparet, dum internis solis, vel mistis simul internis externisque de causis, proficiscitur.* §. III. *Notabilis casus juvenis fœminæ id demonstrans.* §. IV. *Examen quæstionis, num Coxendice affecta, tumida, præsentem testata materiem, ampla apertura facienda sit? Negatur in genere, & in specie.* §. V. *Examen Doctrinæ* Hippocratis *de Coxarii morbi natura, eventu, cura; eaque occasione multorum ejus textuum expositio.* §. VI. *Curatio sequentibus Hippocraticum ævis celebrata, enarratur, discutitur.* §. VII. *Ratio cur articulo Coxæ affecto multi non curentur? Imo cur plures inde pereant? Phthisis ischiadica.* §. VIII. *Laus Corticis peruviani cum lactea diæta, desperatis aliquando in rebus vitam, sanitatemque, restituentis, conservantis.*

§. I. PErmultæ sese obtulerunt in Nosocomio occasiones Coxarum morbos cogno-

gnoscendi, quarum rationem jam dedi in quibusdam capitibus hujus operis. Cum vero frequens admodum morbus sit, novas observationes addam, quibus latens sæpe obscurusque morbus clariorem sui diagnosin postmodum præbere, tutiusque curari possit.

Multum sæpe & acriter utrinque disputari solet, quando femur post casum laborat, sitne os femoris luxatum tantummodo, an fractum? Et si fractum, utrum ad Epiphysin, an in cervice? Vel an in luxatione frangatur ligamentum teres, an vero possit sufficienter extendi, ut os aberrans sequatur? &c. Non est hujus loci ea enarrare quæ *Petit*, *La Motte*, *Heyster*, aliique, ad varios hos defectus internoscendos pulchra scripserint. Tractatum Chirurgicum non scribo, sed casus medico-chirurgos in Nosocomio, & alibi, mihi observatos, duntaxat communico. Hinc dixisse sufficiat vario admodum modo hæc se habere; ita ut 1mo. Cervix frangatur, ossis capite in acetabulo manente. 2do. ut frangatur Epiphysis, & ab osse solvatur; maxime in junioribus: non tamen ita semper. 3tio. ut os femoris integrum luxetur, fracto ligamento tereti. 4to. ut illud luxetur, hoc elongato, sed integro. 5. ut ipsum caput ossis cum acetabulo morbose uniatur, & perfecta fiat, eaque immedicabilis, Anchylosis.

In puero decenni, robusto, luxationem introrsum, deorsum, factam, perfectissime resti-

tui-

tuimus; ſed quo nobis curæ integritas pateſceret, diuturno eum tempore in Noſocomio ſervavimus. Licet forte rariore caſu ligamentum fractum uniri denuo, elongatis utrinque fibris ligamentoſis, poſſit, probabilius tamen eſt huic puero luxationem integro oſſe, integroque ſed elongato, ligamento tereti, contigiſſe, cum debitus, ac conſtans articuli motus tam cito adfuerit.

Puer ſex cum dimidio annorum ſub ludibundo pedum exercitio dolorem percepit ad coxam dextram, cui brevi poſt tumor acceſſit. Trium aut forte quatuor menſium ſpatio hæc ita perſeverarunt, abſque eo, quod crus longius, breviuſque, adparuerit. Deinde vero ad duos circiter digitos latos brevius redditum eſt. Vix ſeptem menſibus ab origine morbi elapſis, diarrhæa, febre, convulſione, periit. In cadavere vidimus caput oſſis femoris ad crepidinem ſuperiorem acetabuli locatum. Ligamentum teres omnino deſiderabatur. Tumida admodum glandula in cavo acetabuli, ut caput oſſis femoris intra illud excipi ultra non poſſet. Mira igitur contorſio, & inde nata inflammatio primum adfuiſſe videtur, cum ſubſequente degeneratione *Haverſiani* ſmegmatis, cum eroſione atque conſumptione tum ligamenti teretis, tum ligamenti dicti ad teretem acceſſorii, ex cavo acetabulo enati. (vide *Schwencke* Obſ. de Lig. c. oſ. fem. connectente interno, ad finem *Hiſt. Sang.*) Unde demum caput oſſis femoris

moris ex cotula trudi ceptum, crus ſenſim brevius redditum, & integra, ſed extenſa adhuc capſula, idem caput oſſis ad ſuperiorem cavi acetabuli marginem applicatum.

Similem hiſtoriam in Noſocomio vidimus puellæ 16. annorum, quæ quatuor annis dolorum in coxa prægreſſis, utroque cum crure æquali, tandem incepit crus brevius habere, ita ut nunc ad tres digitos latos altero brevius ſit.

Meritiſſimo ergo jure egregius *Petit*, poſtquam ſemel hinc deceptus fuiſſet, ſcripſit *part.* 1. *morb. oſſ. cap.* 12. integram luxationem natam ſe inveniſſe, ubi bimeſtri ante ſpatio ſigna evidentiſſima articuli duntaxat læſi, haud vero luxati, affuiſſent. Videtur eodem præciſe modo id *Petito* contigiſſe, quo nobis noſtris in caſibus viſum fuit.

Sed & aliud in Noſocomio obſervavimus. Puer duodecennis, a teneris claudicans, alio morbo mortuus, exhibuit nobis caput oſſis femoris ſuo cum acetabulo firmiſſime unitum; ita ut videatur a caſu, aliave violenta cauſa, ſemel nata contuſio, inflammatio, ſuppuratio, eroſiſſe tam caput oſſis, quam cavum acetabulum: unde demum effectum, ut ambo hæc in unum corpus penitiſſime coaluerint. Genus igitur peculiare claudicationis, ab Anchyloſi ortum, quale quid etiam *Petito*, ad finem mox laudati capitis, contigit. Simul aderat oſſis Iſchii verſus interiora degeneratio; multum enim ibi

ibi eminebat in loco acetabuli.

Concludimus ergo in affectionibus offis femoris, & articuli coxæ, a caufis externis ortis, diagnofin fæpe plurimum difficultatis, incertitudinifque habere; tum & inconftantem eandem ideo effe, quod lapfu temporis affectionum harum tota natura mutetur.

§. II. Verum non minorem ambiguitatem fæpe infert hujus articuli affectio, quam vel caufæ mere internæ, vel internæ cum externis combinatæ, produxerint. Mala nempe plurima hunc articulum occupant. Levior contufio, quæ forte fine accedentibus internis caufis non nocuiffet; Communis inflammatio; Diathefis arthritica, rheumatica, fcorbutica, venerea; Metaftafes denique, morbos varios, teterrimofque, circa hunc locum frequenter generant. Multa exempla dedi hujus operis capite 7. cap. 11. cap. 17. & toto cap. 27. Hifce novam obfervationem adjungam, totum morbum dein dogmatice tractaturus.

§. III. Puella 14. annos nata, fpatio 7. feptimanarum laborans febre intermittente, aut continua remittente (id enim ex ejus enarratione ambiguum manet.) emetico tandem dato, febre liberatur; toto interea corpore intumefcens, & pellucidis, ad fupernos infernofque artus, veficulis plena. Quibus citra aperturam evanidis, manfit tumidiffima. Diureticis tamen & purgantibus inde ita curabatur, ut domefticos repetere quidem labores poffet, fed tamen

difficultate, ac lassitudine perpetua, utque testetur bona valetudine nunquam deinceps se usam fuisse. Transegit sic triennium. Postquam tumorem observare cepit ad externum latus femoris dextri, digiti circiter longitudine a crista ossis Ilei, versus os sacrum, & sesqui digiti longitudine exinde deorsum versus, supra Glutæum magnum. Dimissus sibi tumor sex integris mensibus, cataplasmate dein fotus, emollitur, sponte aperitur, funditque puris serique multum, trimestri spatio; tandem adsperso ignoto sibi pulvere coaluit: sic tamen, ut perpetuo doluerit locus, ipsaque postliminio in eundem incumbere non potuerit.

Catamenia ipsi, 17. annum ætatis agenti, observari cepta, continuarunt quidem, sed & parce, & quovis alterno, tertiove mense, tantum.

Notandum porro est quod, ante tumorem primo perceptum, iratus pater, magna vi, grave magnumque ligni frustum in illam, ab eo fugientem, projecerit, femurque dextrum percusserit, contuderitque. Quod equidem utrum immediate ante perceptum dolentis loci tumorem, an dudum antea, contigerit, haud bene meminit. Ita ut dubium supersit, sitne tumor ex relicta cacochymia natus, an contusione? Alteram forte causam altera promovit.

Annos 19. nata, novum percepit antiquo loco dolorem, qui ignoto emplastro adposito ruptus, similem, ut olim, materiem dedit.

No-

Novembri menſe 1758. ann. 20. attingens, tumorem deprehendit in medio poſtico femore ſibi naſci, findi, puriſque copiam magnam ad medium Decembrim uſque effundere.

Anno 1759. Jan. 5. primum me convenit, exhibens ulcera duo; unum loco ſuperiore antea deſcripto, alterum in medio poſtico femore. In hoc ſtylus ultra pollicis geometrici profunditatem fere perpendiculariter intrabat; in illud, pollicis medii. Os utriuſque anguſtiſſimum, ut vix ſtylum admitteret: decurſus totus fiſtuloſum in profundioribus ulcus teſtabatur. Vagæ febres aderant.

Diagnoſis incerta. Probabile erat cacochymiam antiquam, contuſione externa ad femur determinatam, tumorem produxiſſe; vel ſi tumor dudum præxtitiſſet, eum contuſione auctum fuiſſe. Quid autem proprie, quave ratione, læſum hic eſſet, ſigna non indicabant. Attamen cum omnibus ſuis ærumnis recta adhuc incedebat.

Ut Diagnoſis incerta, ita ambigua prognoſis. Ut enim cap. hujus operis anterioribus demonſtratum eſt, dum ad profunda Coxæ, Femoriſque, ejuſmodi dolores, ac tumores, dudum hæſerunt, interiora paſſim deſtructa ſunt, aut vehementer ſaltem læſa, antequam materies prorumpat foras. Ex quo id contingere ibidem conſtitit, ut arte poſtmodum aperturam faciente, aer accedat, & homo pereat. Attamen rem ſe non tam deſperate habere ſemper, imo conſequi

salutem posse, etiam interna jam pro parte erosa essent, felicia quædam exempla *cap.* 27. enarrata demonstraverant.

§. IV. Indicatio in hujusmodi calamitatibus parvam facere aperturam jubet: *aperturam* quidem, ut materies interiora pessumdans foras alliciatur, expurgarique locus possit; *parvam* vero, quia aer multum accedens, citiore corruptione accelerare mortem solet. Unde aperturæ hæ & raro, & caute deligandæ sunt; hic porro cum parvam aperturam Natura fecisset, de alia facienda, eademve dilatanda, cogitandum non erat.

An tamen latior apertura, arte facta, non præstitisset, præ fistulis hisce binis, quæ sponte natæ tantillum modo de mali scaturigine auferrent?

Neutiquam. Primo repetita toties experientia nos, aliosque, nocumenta latioris aperturæ sæpe docuerat. Secundo styli sensim profundior, atque ad os demum fere penetrans ingressus, vetabat certe omnia hic perscindere; Vaginam femoris, Glutæum maximum, Bicipitis Cruris caput longum, sub eoque nervum Ischiadicum, tum arteriam venamque insignes, quæ ex magno trunco arteriæ ac venæ Cruralium mox anterius, in inguinibus, oriuntur, deinde ad posteriora femoris penetrant; tandem & Semitendinosum. Præterquam quod vasa insignia ex Cruralibus sese per Adductores magnos femorum penetrantes, supraque eosdem decurrentes, hic

hic lædi possent. Anno 1756. Vexillifer in Nosocomio, suppurato femore, & crure, indigebat ad medium femur posticum apertura. Ramus autem adeo notabilis ibi decurrebat, ut sistendæ hæmorrhagiæ vix pares essemus. Metus igitur hæmorrhagiæ, convulsionis, claudicationis, dilatare hic late profundeque, omnino vetuit.

§. V. Quid ergo in ejusmodi malis, ubi a causis sive internis, sive externis, coxa, viciniaque ejus, afficiuntur, agendum?

Lex Nosocomii nostri immutabilis est medicinam Hippocraticam facere, *Hippocratem* in omnibus, maxime autem in difficilioribus, consulere, consultum sequi; nisi posteriora observata, quod tamen rarius, illum jam correxerint, & emendarint. Erat igitur denuo specimen juventuti Medicæ dandum, quo caperet, qua lege *Hippocratis* mentem investigare, vestigia premere, deberent.

Occurrebat 1mo. Aphorismus 31. sect. 4. τοῖσιν κοπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν „ Lassatis per febres abscessus maxime fiunt ad articulos & circa maxillas. „ Quotidiana quippe observata docent his, qui a morbo febrili, aut acuto, haud rite judicantur, lassitudines manere, sensumque gravitatis; a materia, quæ vel admodum morbosa, vel saltem a sanitate aliena in corpore oberrat, cum reliquis circumfertur humoribus, & per multa vasa minima penetrare se nequit. Hæc ipsa materies, quan-

vis nonnunquam febres, sive inflammatorias, sive hecticas, lethalesque, producat, sæpe tamen ad Parotidas, Coxasve, aut ad alias partes, metastatice defertur. Incertum porro, quandiu hæc sit oberratura in corpore materies, antequam ad loca certa deponat sese. Incertum an non eos affectura sit locos, qui affecti, vel partium quæ afficiuntur, vel totius corporis, inferant perniciem. Posse nonnunquam diu humoribus mistam manere, cumque iisdem circumduci, & experientia pluries in Nosocomio docuit; & peculiariter de Metastasi ad Coxam observasse *Celsus* videtur *Lib.* 4. *cap.* 22. *de Coxarum Morbis*: „ Eoque id genus, inquit, „ difficillime curatur, quod fere post longos „ morbos vi pestifera huc se inclinat: quod ut „ alias partes liberat; sic hanc ipsam quoque affectam prehendit.

Attamen in hac incertitudine *Hippocrates* indefatigata sua observandi industria eo pervenerat, ut præsciret an non brevi tempore oberrans hæc materia ad certo determinatam partem adpelleret? Aph. 32. Sect. 4. „ Quibus „ ex morbo resurgentibus aliquid dolet, ibi ab„ scessus fiunt. „ Materies quippe ad certam corporis regionem deferri cepta, quæque per minima ibidem vasa se penetret inepta, extendit eadem, nervos subjectos, interpositosque premit; hinc tunc perceptio doloris. Porro dolor ille, descripto rerum in statu, innuit hujus impulsionis primordia poni, adeoque futurum monet ibidem abscessum.

Imo

Imo in his laſſitudinibus poſt febres relictis, locum ipſum prædefinire, etiam ante natos dolores, audebat *Hippocrates*, Aphor. 33. ſect. 4. „ Sed etiam ſi quid doluerit ante morbum, „ ibi ſe figit morbus „. Etenim ſi homini pars quæpiam ante morbum doluerat, bona criſi ea quoque ſaneſcebat: Criſi vero imperfecta prægreſſa, timendum nunc erat, ne heterogenea materies, laſſitudines poſt febres efficiens, eum peteret locum, qui ex antiquiore dolore jam obſtructus, hincque debilitatus, craſſiori morboſæ materiæ tranſitum neceſſario denegaret.

Sic. *Epid.* 7. *Sect.* 7. *apud Foes pag.* 1193. morbos circa brumam ortos deſcribens, Tuſſes nimirum, Peripneumoniam, Anginas variæ ſpeciei, & Paraplexias „ Anginæ autem, in-„ quit, & Paraplectica mala, aut dura & ſic-„ ca erant; aut parva, & raro maturum edu-„ centia. Nonnullis vero etiam multum edu-„ cebatur. Qui ergo plus voce male habebant, „ aut rigore corripiebantur, iis tuſſes in Angi-„ nas potiſſimum deſinebant. Qui vero manu „ ægre habebant, manibus tantum reſoluti fue-„ runt. Qui autem equitarunt, aut plurimum „ viæ confecerunt, a ἤλλοτι τοῖσι σκέλεσι τα-„ λαιπωρήσαντες, τουτέοισιν ἐς ὀσφῦν, ἢ σκέλεα, „ ἀκρασίαι παραπληγικαὶ aut alioqui cruribus „ male habuerunt, iis Lumborum, aut Cru-„ rum impotentiæ ex reſolutione obortæ ſunt, „ & ad femora tibiaſque laſſitudo ac dolor.

Epid. 4. pag. 1132. „ *Apemanti* ſororis fi-

„ lius tumida præcordia, & Lienem habuit.
„ Crebra ſpiratio erat, alvi egeſtio glutinoſa,
„ & bilioſa, quibusdam excrementis permi-
„ ſtis. Κοπιώδης ἐξ ἔργων, cum ex opere de-
„ fatigatus eſſet, 20. die abſceſſus in pedes de-
„ cubuit, idque ex judicatione, qua delaſſatis
„ ejusmodi, non ad oculum verbi gratia, ſed
„ ad articulos, abſceſſus decumbat.

Idem obſervaverat in alius generis metaſtaſibus, v. g. iis, quæ, poſt immanem tuſſim ceſſantem, partes paralyticas redderent, Epid. 4. pag. 1138. „ In tuſſientibus iis quidem, qui
„ manibus laborabant (male habebant) velut
„ *puero*, qui ſarmenta contorquebat, & *Amynthæ*
„ filio, ubi utriſque ſolius dextræ reſolutio
„ contigiſſet, ceſſabat tuſſis: poſtquam enim
„ tuſſiverant, hac affecti ſunt. Qui vero aut
„ equitarunt, aut pedibus iter fecerunt, in Lum-
„ bis & Femoribus eam ſenſerunt.

Itaque, ſecundum *Hippocratem*, Juvenculæ noſtræ ideo ad Coxam materies decubuit, quod ſuo in famulatu pedibus, una cum toto corpore delaſſatis, multum uteretur; quodque etiam contuſio ad eundem locum contigiſſet. Atque hæc de Hippocratica diagnoſi ac prognoſi: examinanda jam ejus curatio eſt.

Epid. 4. pag. 1127. „ *Moſcho* nono die lar-
„ gus ex nare ſiniſtra, paucus autem ex dextra,
„ ſanguis effluxit. In 14. diem, prout debebat,
„ judicatio ab initio commovebatur. 17. die
„ errata in ciborum ratione contingebant. 19.
„ noctu

„ noctu enatum eſt ad aurem dextram tuber„ culum parvum, intus durum, foris paulum „ molle, dolorem inferens, nec remittens. Pur„ gatione rejecta ſunt admodum biliosa, puru„ lenta, ſepiæ atramento maxime ſimilia. Ne„ que ſecus, ac is, cui admota cucurbitula, „ cum dolor ad Coxendicem eſſet, in crus de„ ſcendit, allevatus eſt.

Nimirum *Moſchus* acuto morbo communi laborabat, quem dies 14. pro parte judicaturus videbatur, atque dies 17. integre forte judicaſſet, niſi diætæ errores hanc Naturæ intentionem & conatum interturbaſſent. Hinc die 19. forte finiente, aut 20. inchoante, Metaſtaſis pone aurem contingebat; haud tamen cum totius morboſæ maſſæ eo verſus determinatione, ſiquidem conſtet ejusdemmet portionem inteſtina petiviſſe. Attamen *Hippocrates* curam hujus Metaſtaſeos eodem modo perfecit, quo ejus, qui metaſtaſin patiebatur ad Coxam; nempe cucurbitulis.

Et pag. 1128. " *Qui ex figulino equo deci*„ *dit*, cui nec ilico admota eſt cucurbita, „ ἐκλύθη ἔσω, intus uſtus eſt, ac die 20. ma„ lum recruduit: ſanguinis profluvia, feculenta, „ & erodentia, prodierunt.

Epid. 5. pag. 1143. " In Oeniadis *Eupole*„ *mus* Coxendicis & Inguinis dolore conflicta„ batur, ut & in toto loco propinquo Coxæ „ juncturæ, ab inguine, & anteriore coxendi„ cis parte. Hinc ſanguis ex malleolo detractus

„ eſt,

„ eſt, admodum multus, nigerque idem, & „ craſſus: epoto autem medicamento alvum de„ orſum purgante, multum purgatus eſt, & „ melius quidem ei aliqua ex parte fuit. Do„ lores vero non ceſſabant, ſed tum Coxendi„ cem, tum illius juncturam, tum Cocho„ nam” (Cochone eſt illa pars tota ſuperioris femoris anterior, poſteriorque, quæ eſt a criſta Ilei & Pube, uſque ad extremum Tuber oſſis Iſchii, cui inſidemus. Vid. *Goræum in Def. & Foeſ. in Oecon.*) ” tum etiam inguinis „ loca, ſuppuratio occupabat, ibique dolor erat „ intenſior. Pus autem *os*, potius quam *car„ nem*, pervadebat, & aliquamdiu ſic ſe ha„ bere ignorabatur, donec admodum debilis „ extiterit.

„ Tandem cruſtis valde multis, iiſque ma„ gnis ac denſis, inuſtus eſt, puſque multum & „ craſſum effluxit, ac paucis poſt diebus inte„ riit; tum ex ulcerum magnitudine & mul„ titudine, tum ex corporis debilitate. Hic „ videbatur ſanari potuiſſe, ſi unica ampla ſe„ ctione ſectus fuiſſet, & ſi per eam ſectionem „ pus effluxiſſet: aut ſi altera ſectione opus fuiſ„ ſet, amplam eam facere, & hæc omnia ἐν „ τῇ ὥρῃ, idoneo ſuo tempore, inſtituere opor„ tuiſſet.

„ *Lyconi* in Oeniadis in reliquis quidem ea„ dem contigere, dolores tamen ad crus non „ admodum pervadebant, neque purulentus ex„ titit, verum ſanus longo intervallo. Medica-

„ menta

„ menta autem ebibebat (φάρμακα , medicamenta purgantia) & cucurbitulas admovebat, „ sanguis mittebatur , atque interea melius habere videbatur.

„ Larissæ *Scamander* Coxendicem syderatam „ habuit, σχίον ἐσφακέλισε, coxendicem sphacelatam habuit, & os diu disparatum. Hic „ post magnam sectionem, etiam usque ad os „ ipsum factam, denique inustus est., ac tum „ 12mo. post sectionem die convulsio cepit, ac „ magis detinuit. Convulsione autem tentabatur crus ipsum ad latera usque, quæ ad alteram etiam partem perveniebat. Crus autem contrahebatur & extendebatur, cæteraque membra movebat, & maxillæ riguerunt. „ Hic octavo post convulsionis insultum die „ convulsione periit. Utriculis vero concalefactis, ex orobis, ervis, ad curationem totum „ corpus fovebatur, & ab enemate paucum stercus tandem prodiit. Medicamentum sinceram „ bilem affatim deturbans, φάρμακορ κατακορὲς, „ bibit, & repetivit. Ac secessit quidem alvus, nihil autem opis inde tulit. Somnus „ parvus venit. Rursusque epoto sub vesperam „ valido medicamento, sinceram bilem affatim deturbante, sub ortum solis mortuus „ est. Εδόκει κἄτ ἀν πλείονα χρόνον διενεγκεῖν, εἰ μὴ κατὰ τȣ̃ φάρμακȣ τὴν ἰχὺν. „ Videbatur autem longiore tempore morbum „ laturus fuisse, nisi propter violentiam remedii periisset.

§. VI.

§. VI. Ex his cunctis liquet summam horum malorum curam Priscis in eo positam fuisse, ut internis externisque auxiliis materiem a coxa revellerent. Ac primo quidem sectio & ustio frequenter adhibebantur, spemque curæ ipsis semper magnam videntur fecisse. Ita ut quemadmodum pag. præced. animadvertebamus, mortem *Eupolemi* adscripserit *Hippocrates* debitæ, ac tempestivæ, simulque profundæ sectioni, neglectæ. Itidem legimus pag. 1151. Edit. Foes. *Hippocratem Cyrenii*, & *Hecasonis* mortem, tardius factæ inustioni adscripsisse. Imo utrumque hoc extremum remedium simul adhibitum fuisse docuit *Scamandri* mox data historia. Sectionem unam, latam, amplam, quandoque pluribus parvis prætulisse magnum virum, casus *Eupolemi* manifestat. Sed simul partibus jam sphacelatis hanc methodum non profuisse, nimia jam facta internorum destructione, antequam malum foras se verteret, *Scamandri*, aliorumque exempla, luculenter demonstrant.

Sectiones itidem hæ, atque inustiones, leguntur quidem ad os usque factæ, at in sphacelo tantum, ubi vel nihil, vel profundissime secandum esset, & ubi mors cæteroqui certissima instaret. Cæterum amplæ ac latæ, haud vero nimis profundæ, instituebantur, & a subsequentium sæculorum Medicis institutæ leguntur.

Hinc *Celsus Lib.* 4. *cap.* 22. inustionem duntaxat superficiariam commendare videtur: „Ultimum est, inquit, (& in uteri morbis quo-

„ que

„ que efficaciſſimum) tribus aut quatuor locis „ ſuper Coxam cutem candentibus ferramentis „ exulcerare.

Equidem legitur *Hippocrates Lib. de int. aff. cap.* 53. apud *Chart. tom.* 7. *pag.* 677. jubere Iſchiadicis „ πολλὰς ἐχαρὰς, καὶ βαθείας καῦσαι, „ eſcharas & multas, & profundas, inurere “; ſed ideo profunditatem ad os uſque intelligere non videtur. In obeſis certe poteſt profunda uſtio eſſe, quæ tamen adipem vix omnem penetret. Imo os ipſum vitari oportere laudato mox loco innuit *Hippocrates*, jubens „ Eſcharas multas profundasque inurere in oſſeis quidem partibus fungis, μύκησι; in carnoſis vero, ferramentis „. Et alio hujus libri loco jubet inuri modo Lino crudo.

Proſper Alpinus Libr. 3. *de Med. Aegyp. cap.* 12. innumeras Ægyptiorum curas, cauterio plurimis in morbis peractas, enarrans „ Hinc „ mirum, inquit, non eſt, ſi proſpere hoc remedium in omnibus articulorum doloribus, „ curatu difficilioribus, experiuntur; potiſſimumque in Coxendico dolore multas uſtiones, „ non modo ſupra articulum, ſed etiam ſupra „ femur, facientes “. Gens porro illa, ut idem refert, inuſtiones facit Goſſypio, linteo involuto, filis ſericis compreſſo, in conum formato, perpendiculariter perforato, cujus coni perforati baſin loco inurendo apponunt, interea dum incendant apicem. Unde etiam ſuperficiaria videtur eorum uſtio eſſe. *Paræus Lib.* 18.

cap.

cap. 28. ad digiti (lati procul dubio) profunditatem locum hunc inuri jubet, idque tribus, quatuorve, diversis per ambitum articuli plagis; cavendo, inquit, ne nervi lædantur. Cæterum raros invenimus, qui ad os usque inuri locum jubeant, *Tulpium Lib.* 3. *cap.* 26. *Deckers Exerc. pract. pag.* 34. aliosque paucos, si exceperis.

Referenda huc famosa *Moxa*, sive *Artemisiæ Lanugo*, quam Indi parant. Agit nempe, quo priora, modo. Vim enim Artemisiæ peculiarem hic non agnoscimus. *Olaus Borrichius* dudum adverterat majorum virium in Ischiade curanda hanc cum Artemisia factam inustionem non esse, ipsis vesicantibus. Et si, quæ pro & contra scriptitata fuerint superiore sæculo, apud *Bonetum Med. Sept. Tom.* 2. *Lib.* 6. *Sect.* 5. *cap. de Arthrit.* attente pervolvimus, abunde convincimur hoc auxilium, adeo olim decantatum, tam caro pretio solutum, præ reliquis inustionibus nihil singulare habere.

2. *Cucurbitas Hippocrates* hic impense laudat; laudarunt omnes post illum autores. Iterata harum actione revulsio necesse est ab interioribus versus exteriora fiat. Continuo enim magnam in molem elata integumenta, humores huc undique alliciunt; spesque sic fit, fore ut hac lege & moveatur, & attrahatur, quæ profunda in sede locabatur, morbi materies. Idque revera fieri, innumera testantur exempla.

Ad inustiones & Cucurbitas, merito referimus

mus lata *Vesicantia* nostra. Clarissimus *Boerhaave* ajebat sæpius nobis, si vellet arcanum quoddam vendere, id fore tectas, & sub alia specie occultatas Cantharidas, in Ischiadicis. Hoc remedium emplastri forma, palma manus majus, adplicabat Coxa, & dein, post ingentem vesicam contractam auferebat, vulnusque percurabat: dolore non abeunte, repetebat idem octiduo post; idque aliquoties ad tertiam, quartamve, vicem: quanvis raro id sibi contigisse testaretur, ut quarto emplastro indigeret. Innumeri sunt, quos in Nosocomio hac methodo ab annosioribus hisce ærumnis percuraverimus. Hæc autem cura vix obtinet ubi locus sponte exulceratur; ut in casu Juvenculæ nostræ; quanvis etiam in ambitu ulcerum semel iterumque explorata fuerit.

Tertio laudavit hic *Hipp. Venæ Sectiones*. Nec datur fere autor, qui eandem haud commendaverit revellendi animo, si indicatio utcumque vel juberet, vel permitteret. In initio tamen proficua magis futura, quam progresso malo, videtur.

Quarto, *Purgantia* & *Clysmata* adhibuit, postque ipsum omnes: Præter revulsionis intentionem generalem, veteres videbantur quid peculiare ab his remediis expectare; saltem ab enematibus. *Dioscorides* clysmata hic adplicabat ex acerrimis omnium purgantibus. An anatome hanc Veterum experientiam forsan confirmat? Arteria Natium *Winslowo* dicta, producit

cit Hæmorrhoidalem internam, aliam omnino ab iis arteriis, quas vulgo Hæmorrhoidales internas appellare consuevimus; simulque dat ramum ad articulum femoris; imo dat ramulos qui interiorem substantiam perreptent nervi Ischiadici. Præterea ramus primus arteriæ pudendæ internæ dat ramos Hæmorrhoidales internos, & ramum anterius, posteriusque decurrentem supra cervicem ossis femoris. Atque hæc de communibus arteriis; si autem nervos contemplemur, a nervo Ischiadico, pelvi egresso, ramus proficiscitur, qui Anum petat.

Quinto, *Clismata*, sive *Fomenta tepida*, egregii usus deprehendere, cum *Hippocrate*, Medici omnes; maxime si cum farinosis in cataplasma redigerentur. Conabantur hinc omnia laxare, & per laxatos poros acres adigere stimulos. *Dioschorides* in Ischiadicis miscuit cataplasmati radicem scammonii, ipsamque Colocynthidem. Nullus fere autor est, qui peculiare quoddam acre hic non commendaverit. Videte *Prosp. Alp. Med. Meth. Lib. 9. cap. 5. Forest. Lib. 29. Obs. 22. in scholio*. Ischiadis subita admodum curatio describitur a *Boneto Med. sept. Tom. 2. pag. 575.* partem affectam primo probe fricatam, igni dein expositam, fovendo hoc linimento. ℞. Sapon. ven. rasi unc. 1. Aq. Reg. Hung. q. s. Deinde fricando unguento, quod ex ung. Alth. Thereb. & Ol. Lumbr. pararetur. Egregium belli ducem *Hagæ Batavorum* iteratis vesicantibus frustra fere vexaveram. Semicuratus iter-

iter suscipere debuit. Loco, quo perrexerat, quietus, ferendo dolori non erat. Matrona consulit totum quantum femur involveret emplastro quod ex pulvere Masticheś cum spiritus vini s. q. pararetur. Adplicuit, dolore immunis Hagam rediit, rem mihi patefecit totam. Desperatis pluribus hoc consilio profui. *Calx viva cum melle*, vel cum unguentis quibusdam mista, plures egregias curas mihi edidit.

Sexto, *Frictiones tum siccæ, tum humidæ*, rebus penetrantissimis institutæ, pertinaciter continuatæ, sæpius utilissimæ inventæ sunt; ut jam exemplis ad num. 5. patuit.

Septimo *Thermas* commendant, laudantque plures. His curari multos, multos minime, compertum est. Plures vidi qui Aquisgranensibus, qui Badensibus, &c. usi, vel nihil lucrati essent, vel in pejus versi. Laudat tamen *Schultetus* proprio exemplo suo virtutes balnei *Thalfengensis*, vulgo *Gesundbrun*, in agro *Ulmensi*; cujus usu Ischiadico dolore, aliis quidem remediis olim cedente, sed tamen iterum redeunte, jam a novennio carebat. *Embroche* in desperatis semper tentanda est, licet habeamus, quibus non profuerit; prodest tamen aliquando.

Octavo *Fonticulos* & Veterum multi, & usus hodiernus, sæpe salutares invenere. Irritatio est perpetua, perpetuusque revellens effluxus.

§. VII. Veruntamen in cunctis hisce tum Veterum, tum Modernorum methodis adhibendis, Prognosis fere semper incerta est: cum na-

tura mali nos prorsum lateat; nec nisi ex effectibus, &, ut ajunt, a posteriore, nobis sæpe manifestetur. Considerentur varii tantummodo, qui afficiuntur, loci! Prava materies hæret fortassis in cute modo, vel in panniculo adiposo, vel in Fascia lata, vel in involucris musculorum superiorum, inferiorumve, vel in involucris Ischiadici nervi, vel in Periosteo superioris partis ossis femoris, vel in Periosteo ossis Ischii, vel in ossea parte Acetabuli, vel in capsa ligamentosa articuli, vel in cartilaginibus seu os, seu cavum acetabuli, incrustantibus, vel in glandula magna, vel in ligamento tereti, ejusve sive alterutra, sive utraque origine, vel denique in pluribus harum partium simul. Deinde ad loca tam varia etiam multiplex adpellit materia. Est enim serum acre Podagricum, Rheumaticum, Scorbuticum, Venereum; si locus primario afficiatur: vel est ichor, sanies, pus, acrimonia jam exposita, metastatice huc aliunde delata: vel est materies genita ex prægressa loci hujus communi inflammatione. Quæcumque jam materies sit, si non corrumpatur, si eliciatur extrorsum, si nova non succedat, si nihil intus destruxerit, integram potest admittere curam. Si vero expulsam priorem nova subsequatur, recidivas facit, curasque inconstantes. Sed enim vero si corrumpatur, diuque ibidem hæreat, cunctas hic partes pessumdet necesse est. Ita vidimus in Nosocomio nunc ipsos musculos nervosque, putredine liquatos; nunc os femoris

ca-

cariosum; nunc laceram articularem capsulam; alio tempore acetabulum cariosum factum; alia vice caput ossis totum, eroso ligamento, extra Acetabulum; iterum Acetabulum destructum totum, ita ut vel illud solum, vel & os Ischii, & os Sacrum, & vertebræ lumborum, carie consumerentur; nunc iterum perfectam ossis femoris cum acetabulo Anchylosin &c.

His ergo omnibus, quæ ad variam morbi sedem, variamque materiæ naturam spectent, consideratis, minus mirabimur tam curas inconstantes, quam casus desperatos. Erimusque in prognosi cautiores cum morbus toties fallat nos; quid dicam! cum ipsum τὸ πανὺ fefellerit *Hippocratem*. Juvat textum adducere ex Epid. 5. pag. 1151. „ *Hecasoni* in Omilo, ex corporis „ impuritate, & prava (seu intempestive data) „ purgatione, gravis in Coxendicem dolor in- „ cubuit. Quo quidem demittente, febribus „ correptus est, diuque lectulo decumbens, ne- „ que bibebat quidem, neque sitiebat. Debilis „ quidem erat, & crebro inhorruit. Huic pro- „ be quidem, ut conveniebat, morbus sublatus „ est; corpus autem ex oblatis opem percipie- „ bat ". Igitur videbatur laborasse *Hecason* Phthisi vere coxaria, Hecticas febres, cum frequenti horrore, & magna debilitate, inducente. Morbo liberari visus est, viresque deperditas belle recuperare, ut jam sanescere videretur. Sed an sanus factus est? „ Tandem, ait, „ morbus per inferiora erupit, ac totus cum

„ multa bile secessit, & mente motus, interiit„. Ergo morbus lucido quodam intervallo latuerat, & veluti curatus habebatur, & quidem ita, ut *Hippocrates* subjungat, ἐδόκεε κἂτ ἂν ἐκφυγεῖν τὸ νόσημα, *Hecason* videbatur morbo emer-„ gere, e morbo evadere ". Sed interea tandem morbus per inferiora secessit, occiditque *Hecasonem*. Id quod Phthisicis solenne est, ut Diarrhæa colliquante pereant. Hujus *Phthiseos Ischiadicæ* exempla plura præcedentibus capitibus huj. op. dedi, morte passim terminatæ. Diarrhœa hæc colliquans latenter promota *Eupolemon* occiderat, p. 314.

§. VIII. Haud omnium tamen in hac Phthisi ischiadica sortem æque desperatam esse, binis exemplis luculentis hujus operis cap. 27. clare vidimus. Ipsissimaque juvencula, cujus casus totum hoc caput genuit, eadem, qua illæ binæ, methodo; lactea scilicet diæta, cum largo corticis peruviani usu; huc usque bene se habet, ulcere lympham modicam exsudante. Lymphæ autem hujus inde revellendæ causa, fonticulus incisus est. Hoc tempore torosa, robusta, duros suos labores indefatigata perficit, idque jam trimestri spatio. Cæterum sapones herbæque saponaceæ atque antiscorbuticæ dictæ, si largissime sumantur, egregium usum habent, ubicumque spes resolutionis aliqua superest.

CA-

CAPUT III.

De Apoplexia & Nervorum Morbis.

§. I. *Variæ causæ remotæ Apoplexiæ unam modo eandemque causam proximam facientes, cadaveribus sectis demonstrantur; simulque practice disseritur circa Apoplexiam, sive desperatam, sive sanabilem, ex causarum expositarum contemplatione.* §. II. *Examen causæ cur toties Apoplexia aut generet paralysin, aut ipsam sequatur? Ea occasione ostenditur causam eandem proximam in decem v. g. hominibus, decem varios cerebri, nervorumque, gignere morbos. Ideoque quid iidem hi morbi commune inter se, quid diversum habeant, & quinam demum ex illa diversitate effectus diversi producantur, examinatur.* §. III. *Reperitur tamen ab omnibus hisce Catalepsis maxime abludere; cujus miræ historiæ enarrantur, examinantur, magnamque partem inexplicabiles declarantur: qua occasione etiam aliquid de somnambulis.* §. IV. *Examen quæstionis, cur Cerebro uno in latere affecto, oppositum latus Paralysis prehendat? Assertio hæc justos intra terminos limitatur contrariis observationibus. De lympha Cerebri non concrescibili.*

§. I. NOnnullos morbos reperire est, qui sæpius licet visi, inspectisque de-

 mon-

monſtrati cadaveribus, repetito tamen frequentius examine, Medicinam magis illuſtrent magisque: quos inter Apoplexiam eique affines morbos merito recenſemus; de qua porro, ut quid digne proferamus, primo hiſtorias morborum varias, cadaverumque ſectiones premittemus.

Anni currentis 15. Aprilis, fœmina 102. annorum habita, in Noſocomio *civico* extinguebatur. Cadaver petieram, fati ſenilis proſpectum auditoribus daturus. Exp. Noſocomii illius Phyſicus dominus *Erndl* ſequentem primo dabat anamneſin: Autumno elapſo febrim continuam paſſa erat, hyeme Diarrhœam. Aptis reſtituta medelis, viribus tamen ſenſim defecit; ut lectulo perpetuo affixa, cardiacis ſemper fovenda eſſet. Brevi ante mortem, en, inquit, morior; ſumto autem cardiaco, gaudeo, ait, denuo me recolligo; ſimulque deſiit vivere. En jam quæ dabat Anatome!

Musculi abdominales ſoli quidem tenuatiſſimi, cæteri vero muſculi omnes, tendinesque, femorum, ſurarum, colli, dorſi, omnino carnoſi, toroſi, pinguedinoſi, ut in ætate media. Egregia omnia viſcera ventris. In thorace itidem boni Pulmones; Cor, vaſa majora, ut in homine ſano 30. annorum ſe habebant. Haud igitur quod expectaveram, & demonſtrare geſtiveram, inveni: inveni autem quod non cogitaveram. Intra cranium nempe, ubi cerebrum totum minime ſiccum, ſed maxime naturale erat,

erat, cruor ater, ſpiſſus, effuſus erat ſub Pia Matre, ad lobum poſteriorem ſiniſtrum ita quidem, ut cavum, pollicem capiens, in hoc lobo expleret.

Eſt Apoplexiæ ſpecies, ſolo ſpirituum defectu oriunda, quæ huic fœminæ jam pluries intentaverat mortis minas. Cum pauca tamen quantitate ſpirituum, ope cardiacorum, tum replentium, tum excitantium, refecta, vitam protraxit. Jam vero effuſus cruor ſubjecta preſſit. Cranio enim ſemper exacte pleno, preſſio grumoſi ſanguinis in lobo poſteriore Cerebri removebat a ſe per ambitum lobi ſubſtantiam; ea remota ſubſtantia premebat vicina ſibi, atque ita compreſſio progreſſa videtur ad ipſam uſque medullam oblongatam: quo demum factum, ut pauca illa ſpirituum copia, qua debilis hæc vita eouſque ſuſtentata, protractaque fuerat, interciperetur, eaque intercepta mors adeſſet. Utrum nunc ſanguis ſenſim ibidem colligi ceperit, an effuſus recenter fuerit, incertum: poſſe tamen ſubito ante mortem effundi ſequentibus demonſtrabitur.

2. Die 29. Febr. ex eodem Noſocomio adferebatur mihi cadaver ſenis, qui, ſtrenuus ſemper helluo vini, eodem ſeſe triduo ante mortem ita impleverat, ut in ipſa ebrietate Apoplexia ἰσχυρῇ tactus, bidui ſpatio extingueretur.

Dura Mater bona, tota vero Pia dicta aneurysmatica, & varicoſa omnino fuit, idque non

in superficie modo, sed inter omnes cerebri anfractus seu volvulos, & inter utrumque hemisphærium, potissimum vero ad Tempora. Ventriculus anterior cerebri sinister grumosi sanguinis eam habebat copiam, ut commune cochleare expleret, dexter dimidium paulo fluidioris. Cerebelli Pia Mater, maxime sinistri, ut ea cerebri se habebat.

Alcoholis est, dum sanguine susceptum circumducitur, illum rarefacere. Spatium igitur majus occupantes humores, vasa extendunt, dilatant, simulque eadem dilatata, quod vehementem stimulum circumferant, in validiorem adigunt actionem. Repetita multoties hac actione, debilitantur sic vasa, ut communi & tranquilla humorum circulatione languide tantum reagant, nec nisi stimulo repetito debite suos propellant humores. Sed demonstratum est repetita rarefactione humorum vasa debilitari. Ergo quo sæpius necessarius est stimulus, ut torpor vasorum excitetur, eo frequentius eadem rarefactio, vasa extendens, caussam debilitatis adauget. Et hinc demum tristis illa necessitas vini, spirituumve, copiam sensim augendi, cum vasa de die in diem debiliora, a consuetis ultra non afficiantur. Hinc sensim homo ita flaccidus adparet, ut, qui DEI est imago, jam referat Bacchi simulacrum. Hinc igitur capimus cur arteriæ venæque Piæ Matris aneurysmaticæ ac varicosæ fiant: id quod videtur tolerari utcumque posse, absque eo quod vasa de-

hiscant,

hiscant, quia æquabiliter ſuſtinentur; at in ventriculis cerebri alia res eſt. Vaſa innumera plexus Choroidei poſſunt pro momento ſine reſiſtentia eſſe, ſi plus lymphæ ex iisdem reſorbeatur, quam in illos influit. Vel ſi id non fit, ſaltem vaſa in rore, vel liquore, perpetuo ſita, debilitari, ac dilatari, prædictis internis de cauſis ita queunt, ut facile dehiſcant: præterquam quod acrimonia in his corporibus nata, acrem ventriculis lympham inſtillet, quæ eadem vaſa corrodat, facileque diſſolvat. Hinc demum effuſio ſanguininis. Hinc ventriculi ſanguine turgidi totum cerebrum ac Medullam Oblongatam comprimunt. Hinc capimus unicam unciam ſanguinis, intra cranium effuſam, inter Apoplexiæ cauſas ab autoribus jure referri.

3. Sartor 55. ann. 9. Aug. 1757. terrore, mœrore, gravique ira correptus, cubitum ſanus petit. 10. Aug. evigilans deprehendit ſe toto latere dextro tumidum, ac paralyticum; idque haud in crure, brachioque, ſolis, verum etiam in gena, & lingua; ita ut loquens non intelligeretur. Vena ipſi mox ſecta eſt, & quæ reliqua artis erant adhibita, tandem trigeſies balneo Badenſi uſus eſt. Quibus omnibus id effectum, ut tumor partium demitteret quidem, & cruri quisquam rediret motus; paralyſis vero eodem perſeveraret cæteris in partibus modo.

Prima vice illum vidi 9. Junii 1758, cum-

que ab illo die ad Machinam electream adhibere cepi. Est idem ille, de quo cap. 28. pag. 232. num. 11. Mense Januario 1759. in lecto jacens, expedite poterat brachium, digitosque, movere; extra lectum vero minus. Habent id plures Paralytici, dum incipiunt emendari. Sustentatis partibus, obscurus qui redierit musculis motus, eosdem facilius movet, quam si pendente brachio musculi totum brachii pondus simul sustinere attollereque debeant. Junio mense vox distinctior, tantusque jam pedis motus, ut solus, sine scipione, magnam circumambulet aulam.

Nona autem Junii ad secundam pomeridianam Machinæ accedens, dixerat famulo Nosocomii quidem sibi bene non esse, nobis vero nihil, nisi ad 10. forte ictum. Ducebatur ilico in lectum, ut parum quiesceret, utque quid ipsi deesset examinarem. Ilico magnam præcordiorum anxietatem conquerebatur, & intra dimidiæ horæ spatium mentis compos ultra non fuit. Frustra vena secta est; frustra injectum enema, adhibitaque vesicantia. Deglutitio sublata prohibuit usum medicamentorum. Intra quadrihorium expiravit.

In cadavere Dura Mater a latere sinistro sinus Falciformis cum cranio concreverat, ibidemque crassa ac dura erat. In sinistro cerebri hemisphærio, potissimum ad latus, varicosissima eadem erat, in dextro autem parum tantum. Eademque in plaga, qua Dura Mater cum cra-

nio

nio cohærebat, etiam arcte coibat cum Arachnoidæa ac Pia membranis. Sub Arachnoidæa in posterioris lobi cerebri parte priore & læva, lympha multa splendens, hinc inde subrubella, adparuit. Eadem lympha coagulata, tremula, conspiciebatur in lobi hujus posteriore plaga, maxime inter medullæ volvulos, supra Piam Matrem. Cæterum, niger sanguis videbatur omnes medullæ gyros, volvulosve, per totum Encephalon sejungere; id quod adhuc adparebat profundioribus sectionibus jam Medullæ bona parte ablata. Ventriculus sinister anterior, sive superior dictus, & amplissimus omnino erat, & tum copiosissima rubella aqua, tum grumoso sanguine plenus fuit; dexter vero eius compar suam & amplitudinem, & lympham, naturalem habuit. Ventriculus quartus, amplus, copioso, ac coagulato sanguine, distentus erat, usque ad foramen magnum ossis occipitis.

In sinistro cerebri hemisphærio quæ enarrata vitia sunt, ad Paralysin dextri lateris explicandam sufficiunt. Vitia ventriculi quarti ad Apoplexiam, eamque tam cito lethalem, intelligendam sufficienter quoque facere videntur. Exposueram ad ægrum II. quo pacto in plexu choroidæo vasa rodi, rumpique possint, ac sanguinem suum intra ventriculos cerebri anteriores effundere. Eadem explicatio valet ad ventriculum quartum, cum & speciem quandam plexus choroidei habeat. Cæterum ex historia morbi patet hanc effusionem lethalem subito contigisse;

se: an forsitan nimium repleverit ventriculum in prægresso mox prandio? Hacque lege Aorta, tumente ventriculo compressa, impetum majorem in tenera plexus hujus vasa excitasset?

4. Die Julii *6. 1759.* anatomen puellæ feci, quæ jugi cephalæa laboraverat. *Jugi* dico; cum ex quo loqui potuit, eandem sit perpetuo conquesta. Præcipuam vero ejus sedem ad postica oculi sinistri potissimum indicaverat. Cætera hilaris, agilis, cursu, saltu, lusu, indesinenter se exercens, nunquam tussire, aut anhelare, nunquam defatigari, a digno parente, Viennensi Medico, observata est. Sex cum dimidio annos nata interiit. Octiduo ante mortem stupida nonnihil, & obliviosa, nonnunquam deprehendebatur, in reliquis tamen omnibus sana. Quatriduo ante mortem & ipsam prehendit apoplexia, & dextrum brachium convulsio. Ultimo vitæ biduo convulsio cessavit, Apoplexia autem sine notabili febre placidum vitæ finem fecit.

Dura Mater bona, Pia tota quanta varicosissima utroque in cerebri hemisphærio. In sinu longitudinali, ab ipso fronte, usque dum ille in sinus laterales abit, corpus album reperiebatur, instar oblongi vermis. Sinus idem binis in locis habebat membranaceam expansionem, ab uno ejus pariete in alium porrectam, tensam. Ad primam harum oblongum hoc corpus album duas in partes findebatur, quarum altera sub hac expansione, altera supra eandem per-

ge-

gebat: emensæ autem hæ binæ partes expansionis latitudinem, quatuor propemodum lineas habentem, denuo coibant; ita ut posthac Solitarius veluti vermis supra posteriorem expansionem, sine ulla divisione, transcurreret, sinusque laterales utrinque subiret. Ex ventriculo superiore cerebri dextro uncias duas aquæ eduximus. Limpidissima hæc erat, inodora, igni imposita non coagulabilis, syrupi violarum colorem minime mutans. Aderat & aqua in fundo cerebri, ad usque foramen magnum ossis occipitis; sed eandem ibi in vita hæsisse affirmare non ausim. Forte enim, dum sectionem planam juxta lacunar sinus facientes, simul hunc sinum leviter læderemus, exsiliens inde lympha undique deorsum, adeoque inter Duram Matrem cerebrumque, insinuare se potuit. Unde certe longe copiosior lympha in ventriculo fuerit oportet, quam quæ inde collecta fuerit. Pulmo totus quantus accretus fuit Pleuræ, Pericardio, Diaphragmati; ipsique inter sese connati mutuo lobi. Modus autem hujus mutuæ concretionis non erat illi similis, qui in pectoris morbis, vel alias ad luctamina mortis, a crasso sero transsudante ortus, digitis commode solvi possit, neque similis etiam illi, qui cellulosa productione, haud omnino difficulter solvenda, sæpe observatur: sed erat omni in puncto thoracis coalitio firmissima, solidissima, cultello tantum, magnaque cum patientia, demum solvenda; ita tamen ut nonnullis in lo-

cis

cis pulmo facilius perſcinderetur, ac laceraretur, quam a nexu ſine læſione ſolveretur: nullibi autem id difficilius quam toto pectoris ſiniſtro cavo.

Hæc ergo puella poſt perennem Cephalæam demum Apoplexia quatuor dierum moritur. Non morabor hic peſſime affecti pectoris in caſu quo, a longa die, ejusmodi cauſæ hic natæ erant, a quibus reſpiratio longe vitioſiſſima oriri debuiſſet; cum de ſimili caſu egerim cap. 17. Adeoque ad Apoplexiam me modo converto. Oblongus veluti vermis ſinus longitudinalis merus polypus fuit: Patebat id maxime, ubi crura ejus utrinque ex ſinibus occipitalibus extrahebantur: alba polypi materies incipiebat hic rubro ſanguine tingi, & ſanguineas fibras a ſeſe dimittere. Confirmabat merum modo polypum eſſe ejusdem in aqua diſſolutio, & interitus. Nam, quo poſt aliquot dies eum maturiori examini ſubjicerem, juſſeram non in ſpiritu, ne contraheretur, ſed in aqua, ſervari: quarto autem ex illinc die examinaturus, fere periiſſe dolebam. Porro de natura polyporum, in humano corpore genitorum, id eſſe, cap. 16. demonſtravi, quod in ſpiritu ſubſiſterent, in aqua vero evaneſcerent. An a preſſione intra ſinum genitus polypus, ut variis exemplis oſtendi capite citato 16.? Forte; ſed compreſſione ſanguinis abſente etiam polypos copioſos generari poſthac 2. Octobris propediem elapſi in cadavere didici. Homo quinquagenarius

rius anomala Arthritide a 13. annis in calcem ad articulos conversus, & dirissimis paroxysmis fere consumtus; a triennio frequentibus paroxysmis Colicæ Pictonum excruciatus; pus grave, copiosum a quatuor mensibus in omni Urina deponens; lenta demum tabe in Nosocomio periit. In dilatatissimis Aorta, & Vena cava, in peramplis arteriis venisque Iliacis, arteria carotide, ac subclavia, in vena jugulari, tenuem chordam polyposam invenimus, cujus chordæ diameter in maxima arteria vix ultra lineam, in magna vena vix duas excederet lineas; quemadmodum etiam sinus falciformis exhibebat. Hic certe pressio nulla, sed vacuitas maxima ubique erat, cum polypo universo. Nec in capite pressio sanguinis fuerat, cum ibi nihil fere sanguinis in vasis, Dura Matre in sinistro latere excepta, cumque etiam ventriculi anteriores cerebri ita vacui essent, licet magni, ut vix dragmam aquæ ad ignem minime coagulabilis, educere potuerim.

Hinc vel a pressione, vel a stagnatione Polypus huic de qua agimus puellæ, productus est. Cephalææ antiquæ causa venis forte tribuenda varicosis est: qualia exempla ut cephalææ caussas, collectores casuum nobis alibi demonstrant.

Intelligimus porro cur Apoplexia tam frequenter lethalis sit. Si compressio ab aqua, vel a sanguine, producta, causam proximam produxerit, opus est, si morbus curabitur, ut tum copio-

copiosum serum resorbeatur, tum sanguis effusus fotu, ac veluti coctione, aptus reddatur, qui resorberi possit. Sed ad talem resorptionem, coctionemque, certum quoddam tempus natura requirit. Si sufficiens circulatio per minus compressas partes interea temporis detur, si partes minus pressæ nimia humorum copia non obruantur, dum per compressiores transire vetantur, spes est ut homo vel sanescat integre, vel saltem necdum moriatur. Sin vero contrarium, ut pereat necesse est. Imo forte resorbetur materies, sed eroso de vase novus extillans liquor causam proximam redintegrat. Unde intelligitur cur nonnunquam per paroxysmos adoriatur, lethalis demum Apoplexia.

Si his jungamus causas Apoplexiæ proximas, aliunde natas, v. g. a Plehtora, a serosa colluvie, a contusione, &c. patet evidenter revellentem dictam methodum a magno *Boerhaavio* commendatam, unicum fere id esse, quod in Apoplexia ejusmodi prodesse possit: sed simul ex contemplatione causarum proximarum nihil perniciosius Emeticis, (quæ utinam *Sydenhami* autoritate minus fulcirentur!) in eadem dari posse, vel inde concludimus, quod vis humorum actione Emetici versus caput aucta, causam morbi proximam augeat, ac sæpe reddat insuperabilem.

Sed hæc methodus si integra adplicetur, bonam ægri deglutitionem supponit, quod in Apoplecticis sæpe fit; quo nempe ægri hæc revellen-

vellentia affatim hauriant. Cum vero dentur, quibus omnis omnino deglutiendi ſit ablata facultas, ratio alia adparet cur ſors hominis inſuperabilis ſit. Eſt malum hoc ratione cauſæ, & ratione effectus.

Tandem ea Apoplexiæ ſpecies, quæ oriunda ex defectu non quidem ſanguinis, ſed materiæ ultimo elaboratæ, unde ſubtilis ille liquor, ſpiritus dictus, parandus; tum & illa, quæ a frigido glutinoſo ſanguine proficiſcitur; longiore tempore egent, quam ut ſufficienter ſuis in cauſis emendari poſſint. Unde hæ ſpecies hominem e medio tollunt, antequam vel reſtituti ſpiritus, vel iners pituita ſoluta, mobiliſque reddita fuerit.

§. II. Cur Apoplexia toties Paralyſin ſive ſequatur, ſive generet? Reſp. Paralyſeos, Epilepſiæ, Apoplexiæ, Lethargi, Cataphoræ, Convulſionis, aliorumque Cerebri morborum, cauſæ reperiuntur eædem. Quod ita intellectum velim, ut licet frequenter inveniantur diſtinctæ variorum horum morborum cauſæ proximæ, ſæpe tamen quoque confundantur: ita quidem ut ſerum abundans ventriculorum anteriorum cerebri, in uno Apoplexiam creaverit, in alio Epilepſiam, in tertio Paralyſin. Obſtructione, ſeu potius ſymphyſi vaſorum, vehentium ſanguinem ab Encephalo in ſinum longitudinalem reducem, tumque ſpiſſa lympha ſub Pia Matre effuſa, vidi in jureconſulto diriſſimam ortam Epilepſiam chronicam, tandem acutam, lethalem:

quæ causæ tamen leguntur alibi inemendabilem induxisse Apoplexiam. Legite *Boerhaavii caput de Apoplexia*, cum *Ill. Præsidis Comm.* Videte dein *Hildanum*, *Borellum*, *Tulpium*, *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*; quotiesne docti hi viri describunt eandem inventam in cadaveribus causam, quæ hos diversissimos effectus produxerit?

Quod si ita se habet, consequitur id, ut concludamus eandem causam, v. g. serosam ventriculorum cerebri colluviem, ipsa pressionis differentia, vi etiam compressionis in hanc, magis quam in illam cerebri, cerebellive plagam determinatæ, tum & majore aut minore resistentia compressæ partis ad vim pressionis, magnam varietatem habere in effectibus inde producendis.

2do. Comprehendimus quoque causam eandem suis in effectibus mutabilem reddi, omninoque variam; tum pro effusi liquidi copia aucta vel imminuta, tum pro leviore aut graviore mutatione, ac labefactatione, partium compressarum, tum etiam varietate pressionis, viam sibi novam ad alias cerebri plagas molientis, tum denique variante hominis regimine & diæta. Quibus rite pensitatis non est sana, cur valdopere miremur, quod a causa, quæ nobis eadem esse videtur, diversos effectus; & quod a diversissimis naturæ causis, eundem plane contemplemur effectum.

3tio. Intelligimus utcumque quamnam ob cau-

causam omnes hi morbi, humoribus geniti, etiam queant defectu oriri humorum. Dum enim ita collabitur cerebrum, ut transeat nihil, est Apoplexia ab inopia humorum. Dum plagæ quædam collabuntur, his tamen vicinæ nonnullæ sat perviæ manent, ut excipiant, transmittantque, qui circulum continuet, humorem; minæ ad Apoplexiam, vel Paralyses, subsequentur plus minus completæ. Denique dum uno momento vasa hæc tenera vi superstite sanguinis penetrantur, altero momento præ nimio collapsu penetrari nequeunt, convulsiones subsequantur necesse est.

4to. Capitur quoque cur omnium horum morborum sive affinitas, sive disparitas, rite inter se collatæ, ideam eorundem Medicorum menti vividissimam imprimant: ita quidem, ut Apoplexia compressione nata universum Encephalum æquabiliter premat; deinde ut causa Paralysin generans nonnullas modo fibras premat, quorundam nervorum futuras origines; tandem ut causa Epilepsiam, aut Convulsionem, efficiens, uno momento vi irruens, terribiles producat contractiones, altero momento, repleto quasi nimium cerebro, vi repellatur: unde Epilepsia vera est veluti alternans Apoplexia, & nimius motus; & cessante demum illo motu, somnus Apoplecticus fit, quo morbus veluti coquitur, si paroxysmus est curabilis: sin minus, in lethalem abit Apoplexiam.

§. III. Ab his regulis sola Catalepsis absu-

dit. Ut ejus legitima idea habeatur, omnino totus casus legendus est, quem *Ill. Præses* refert ad §. 1086. Aph. *Boerh.* ex *Act. Reg. Scient. Par. ann.* 1742. Primo enim describitur Catalepsis perfecta, cum omnibus suis stupendis apparitionibus. Id tamen hic notandum, quod id omnibus Catalepticorum historiis, quivis diversi Observatores distinctum quid, alii præ aliis, notent; quodque hinc Catalepseos tam varia facies describi soleat: quanvis fateamur in omni vera Catalepsi, ipsis descripta, illud Catalepticum, καταχρηστικως ita dictum, certo morbi tempore in singulis adesse. Tum & mire mutantur ipsi hi morbi. Cataleptica, de qua textu citato, elapso aliquo tempore simul fiebat somnambula: deinde in eo etiam mutabatur morbus, quod deinceps multa garriret, inordinate loqueretur, cantaret, videret, & post deambulationes peractas iterum lectum peteret, tegeret corpus stragulis, cataleptica fieret, & post $\frac{1}{4}$ horæ catalepseos paroxysmum totum absolveret. Ut melius autem capiatur qui morbus hic se habeat, en quæ viderim!

Puella 12. annorum frigida, mucosa, tota catalepsi bis ter nycthemeri spatio repetente, corripitur; idque integro ferme mensis spatio. Catalepsis quacumque corporis positione eam prehenderet, jacentem, stantem, incedentem, in manducatione cibos potusve ad os ducentem, semper illam in eadem positione servabat; nisi forte quis alius mutaret. Vix per octiduum hic fue-

fuerat morbi ſtatus, quin ingentem ſubiret mutationem. Quæ enim taciturna olim in paroxysmis, jam fit garrula, tantaque cum rapiditate loquax, ut ſana nunquam tam præcipitanter loqueretur; ſed diſtincte tamen, & ad rem. In pluribus paroxysmis præſens audivi eam *Pſalmos Davidicos* cantantem ritu Proteſtantium, quorum fide a teneris imbuta erat. Cantus autem ille notas muſicas exacte obſervabat, ut aſſeverabant adſtantes. Tum audivi recitantem Catechismum, quem tenuerat memoriter, una cum plurimis textibus ex ſacris Bibliis, ad quæſtionem catechismi quamlibet adpoſitis. Cum ad textus hos librum adjungeret ſacri autoris, & caput, & verſiculum, ilico ego in catechiſmo id examinans ad literam omnia prolata eſſe ſtupebam. Sed neque hic finis. In vitia hominum acriter inferebatur, & occaſione textuum laudatorum invehebatur in Adulteros & Impudicos homines, præprimis autem in hominem viduum, in vicinia habitantem, quod pellicem domi aleret; qui tamen ipſe, paroxysmum viſurus advolaverat, atque ita præſens præſentem audiebat has diras imprecationes in ſeſe proferentem, quanquam ipſe nullatenus puellæ ſub conſpectum caderet. Sæpius contigit, ut tum familia, tum ego maxime, quid doli ſubeſſe ſuſpicati, varia, explorandi gratia, tentaverimus; ſed nihil ſimile. Nunc unguibus teneram cutim ita vellicabam, ut multis poſt diebus impreſſa veſtigia gereret;

nunc lumen ipsis fere pupillis admovi, visurus an se contraherent; acicula varias corporis plagas pupigi, ita ut sanguis inde exsiliret: verum omnia incassum. Interim per totum paroxysmi tempus quotiescumque ego brachium, crus, manum, digitum, caput, situ mutabam, perfecte sic, ut posueram mansit; idque tam longo temporis spatio, quo ego sanus, partes extensas eodem in situ neutiquam servarem. Perfecte curata est iis, quæ mucosam ac flaccidam temperiem emendarent.

In hoc igitur morbo τὶ ἄγνωστον adest. Ab una parte commercium corpus inter mentemque deletum adparebat, quod nervi sentientes nullatenus viderentur affici; ab altera parte commercium id non deletum adparebat, quod sapienter ratiocinata, & memoriter multa aptissime recitans, organa vocis, (& quotuplicia hæc!) expeditissime moderaret. Sed est præterea aliud adhuc notandum hic. Nervi ad motum destinati se non ita habent, atque in Paralyticis, quando commercium nervi cum sensorio communi interceptum est: In Paralysi enim affecta pars mox flaccescit, fitque immobilis, atque haud raro etiam insensilis: in catalepsi vero corpus manet ut antea, sedentis, gradientis, stantis, comedentis, bibentis, figura. Haud ergo Paralysis est, sed etiam non est motus. Quid ergo est? Est continuatio ejus, quod ultimo sanitatis momento ad motum bonum requisitum aderat: id nempe in ea, quæ olim

olim movebatur, se sustinet parte. Imo si adstantium quis situm hunc permutaverit, & in alium direxerit, ut jam cogat alios prorsum musculos ut agant, est fere idem, ac si sensorium commune novis his musculis novas vires largiretur, ad hunc situm, idque pertinacissime, conservandum.

Porro quod in corpore observamus, idem de mente cogitemus. Quoties enim observatum non est ideam ultimam verbis expressam, ante paroxysmum, ita eandem manere, ita esse immutabilem, ut denuo prima sit, quam homo habeat, verbisque enuntiet, catalepsi, quantumvis diuturna, soluta? Ut profecto, quemadmodum musculi, si ab aliis non mutentur, ita soluto paroxysmo se habent, quam immediate ante illum habebant; ita quoque maneat impressio idearum, & consequens inde ratiocinium. Igitur totum illud intermedium tempus inscia, ut videtur, mente transigitur; ita ut cogitationes mentis, loquela eas enuntians, novus ab adstante homine musculis conciliatus motus, a mente non videantur adverti, a memoria non notari. Intermedium illud spatium tam perfecte de vita humana abscinditur, ut prima post paroxysmum idea, primusque motus, eo modo cohæreant cum prioribus ultimis, ac si integrum quid, & nunquam interruptum componerent.

Somnambuli forte quid simile habentes, in nonnullis iterum differunt. His corporis cum

anima commercium silet, sed non inter animam, & gradatorios musculos. Imo cum quidam studiose evitent mensas, sedes, obstacula, in via posita, idque in tenebris, videntur tactu valere, & mentis commercio eo usque uti, ut ad latus declinantes evitent obstacula.

Substitit hic examen physiologicum: haud enim datum est nobis miri animi nostri cum corpore commercii capere leges. Ignoramus prorsum eas, quarum ope commercium hoc peragatur, partes; ignoramus qua se lege & tangant, & moveant, & iterum sistant. In genere novimus necessariam musculi suis cum vasis integritatem; boni nervi toto itinere suo aptitudinem; integrum, quem pro sensorio communi habemus, locum: verum plures in sententias scissi, mutuam harum omnium harmoniam, agendique facultatem, minime capimus. Nervorum cavitatem, fluidi per eam transfluentis præsentiam, scholæ crepant, sed alterutrum existere nullus mortalium, optimis licet armatus microscopiis unquam demonstrare potuit: etiam videntur actiones musculosæ in corpore existere, quibus communi lege explicandis haud sufficimus. Unde ad hæc omnia sapienter Eminentissimus *De Polignac*, *Anti-lucretii sui pag.* 158.

Nos vero plerumque latet quænam organa motus
In nobis vigeant; & qua sint arte regenda:
Nec rescire juvat: satis est nam velle moveri,
Qui-

Quilibet ut ſeſe moveat, rudis atque peritus.

& pag. 187.

Scilicet ignorat mihi mens, ſibi credita qualis
Machina ſit; quanta momentorum arte regatur;
Quam varie compacta, & miro condita textu.
Attamen impellit cum vult,agitatque movendo
Compagem; ac ſubito flectit, prout imperat, artus.
Quod moveat, plantum eſt caulam prodire movendi
Mentis ab imperio: verum id, quod neſcia præſtet,
(Neſcia non motus, quem præcipit ipſa, ſed Artis,
Qua fit, & elicitur, liquido demonſtrat adeſſe
Cauſam, quæ regit effectrix &c.

& pag. 358.

Denique nec per ſe Mens ullo corpore tangi,
Nec quocumque modo connexum impellere corpus
Noſtra poteſt. Unde eſt igitur, quod mutua ſeſe
Commoveant? Certisque in corpore motibus ortis,
Notities menti adveniat, tum certa cupido?
Atque ex notitia, certaque cupidine mentis,
Quidam enascantur motus, & corpore gliſcant?
Naturas adeo duplices quæ fibula nectit?
Quidquid enim nectit partes, ad utramque neceſſe eſt

Per-

Pertineat: Sic vitta manus, sic lora jugales,
Vincula sic ulmo vitem, sic stamina pannos:
At vinclum si corpus erit, qui prendere Mentem?
Et si incorporeum, quì prendere membra valebit?
Ergo INFINITI conjunxit sola VOLUNTAS.

§. IV. Sed antequam hanc materiem missam faciam, quæstionem circa nervos gravem movere necesse est. Cur nempe vitia in sinistro cerebri hemisphærio sartoris, ut causæ paralyseos dextri lateris, assignentur?

Est profecto antiquissima *Hippocratis* observatio, ab aliis deinceps, præcipue ab *Hildano* confirmata, quod læso, pressove, uno cerebri hemisphærio, oppositum corporis latus paralyticum fiat. Frequentissimæ ejusmodi observationes effecere, ut jam ante 60. annos egregius *Poupartius* in *Act. Acad. Reg. Sc. Par.* statueret medullares fibras se decussare; ita ut cranio egressæ, oppositas peterent corporis plagas. Ita quoque *Petitus* in scripto dicto *Lettres d'un Medecin*, *Valsalva*, aliique: sed instar omnium magnus Venetorum Anatomicus *Sanctorini Obs. an. cap.* 3. §. 12. *pag.*61. *edit. Leyd.* qui apta ad id cerebra nactus, tribus potissimum in locis hanc decussationem demonstrare solebat: Scilicet in priore & in posteriore protuberantiæ annularis crepidine, atque maxime in imo caudicis medullaris, qua in spinalem abit. Vide etiam *Hist. Acad. Reg. Sc. Par. an.* 1742.*pag.*

53. *in*

53. *in* 8. Siccius cerebrum hisce diebus na-ctus, idem observasse mihi videor.

Sane si morbi cerebri læsi oppositam corporis plagam perpetua lege afficerent, omnia quæ ad hanc quæstionem spectent, exposita decussatione jam explicuissemus: verum res ita non est, unde multæ difficultates hinc exsurgunt.

1. Apud collectores casuum sæpius jam memoratos, historias reperimus innumeras vitiosi, v. g. cerebri, cum Paralysi lateris corporis sinistri, & cum convulsione dextri.

2. Cum Paralysi ejusdem lateris, convulsione oppositi.

3. Cum Paralysi lateris ejusdem, sine ullius partis convulsione.

4. Cum convulsione ejusdem lateris, sine ulla ullibi Paralysi, ut puella jam dicta.

5. Cum Paralysi & convulsione ejusdem lateris.

6. Cum convulsione universali, & Paralysi dextri lateris, ubi tamen causa videbatur cerebrum integrum occupare.

Hac occasione nuperam addam anatomen. In pueri, cujus historia jam habetur, cadavere, Pia Mater universa varicosa, vix ullibi cum subjecto cerebro tam in superficie, quam intra ejusdem gyros, cohærens, lympham pellucidam gelatinosam supra se gerebat. Hæc porro omnia in utroque Cerebri Hemisphærio ex æquo obtinebant. Equidem ventriculus dexter superior lym-

lymphæ, ad ignem non concrescentis unciam continebat; verum incerti sumus an contrectatio & compressio alterius hemisphærii nondum perscissi, aquam ex sinistro ventriculo in dextrum, quem examinabamus, non duxerit. Flatus enim in unum ventriculum immissus, in alterum sæpe transit; ita ut quo loco sese ambo contingunt, in medio nempe, & iterum ante thalamos Opticorum, mutuo secum communicare videantur. Imo hac occasione ablata resistentia in ventriculo, quem examinamus, pondus relicti supra alterum ventriculum Cerebri, potest subjectum ventriculum comprimere, premente Anatomici manu adjuvante, sicque subjectum ventriculum evacuare, dum lympha vel ros, utrumque ventriculum explens, ultra non æquilibratur. Si quisquam hic forte regerat tunc nunquam posse de copia lymphæ, unum ventriculum præ alio explente, judicium formari, & ad morbi referri causas; huic respondeo: casus manifestos dari, qui justum relinquant post sese, certumque judicium. Quippe ad casum jam dictum vidimus ventriculum hydropicum duplo triplo ampliorem suo compare redditum fuisse: unde certe nulla ibidem adfuisse communicatio videtur, & ratiocinium de hydropico hoc ventriculo justum est. Deinde si lympha tenax valde, etiam communicatio ventriculorum obtinere non videtur. Hinc casus existunt unde nihil, casus unde multum, concludi licet.

Puer

Puer porro hicce pridie ante mortem convulsiones universales habuit, & perfectam Paralysin totius dextri lateris. Si nunc in eodem dicamus ventriculum dextrum præprimis hydropicum fuisse, suique lateris pressisse cerebrum, tunc paralysin offendimus in eodem affecto latere: si vero negamus hoc inde posse concludi, probatur saltem id, quod mox ad num. 6. dixeram.

Ex omnibus autem hucusque dictis concluditur dari quidem, quæ sese decussent, fibras; hujusque decussationis effectu oppositi lateris morbos exponi: haud tamen omnes se decussare; sed esse quæ se minime decussent, adeoque proprii lateris nervos formare videantur: unde tunc simul phænomena, quæ eodem in latere contingunt, explicata habentur. Sed ex omnibus his minime explicamus cur causa, eadem nobis visa, potius convulsionem, quam paralysin excitet; aut vice versa? vel cur a causa iterum eadem in uno homine oppositum latus paralysi, latus affectum convulsione prehendatur, aut iterum in alio præcise contrario modo?

Obiter monitos lectores volo me jam pluries deprehendisse, quod lympha ventriculorum Cerebri ad ignem non coaguletur, ut jam quatuor experimentis patuit. Confirmant hæc *Boerhaavii* sententiam de lympha Cerebri id jam olim statuentis: ad quam sententiam corroborandam laudare solebat totam octavam propositionem *L. Bellini* de motu cordis; qui & clari

clari *Lambechari* experimentis, id evicerat. Attamen egregius *Hallerus ad* §. 274. *Inst. Boerh.* lympham hanc concrescibilem statuit, inter alia etiam *Fracassati*, cujus de Cerebro Tractatus inter *Malpighiana* habetur, autoritate fretus. Respondere tamen possumus *Fracassatum* de morbosis agere, *Bellini* vero & *Boerhaave* vel de sanis, vel de hac saltem parte non morbosis. Experimenta saltem mea idem quod *Boerhaave*, idem quod *Bellini*, evincunt, clamant.

CA-

CAPUT IV.

De Sanguine & Calore Humano.

§. I. *Regulæ, ponentis in acutis morbis venæ sectionem post* 4. *diem licitam non esse, sanguinemque in acutis malignis dissolvi, incertitudo ac fallacia experimentis demonstrantur.* §. II. *Ad problema, utrum oporteat fœminæ, menstrua, aut lochia, habenti, venam tundere, necne? ratiocinio, experientia, & autoritate, respondetur.* §. III. *Arteriosus sanguis nec colore mutatur ut venosus, nec suum ita a sese serum dimittit.* §. IV. *Constanti lege Syrupus Violarum viridescit a sero sanguinis recentissimo, ab ovi recentissimi albumine: ita ut alcali præsentia hoc solo experimento non notetur.* §. V. *Calor non a solo attritu.* §. VI. *Defectus est in methodo mensurandi calorem humanum, quod tempus thermometron adplicandi non definiatur: probatur experimentis quibus simul evincitur latitudinem caloris in sanis hominibus esse inter* 94. *&* 98. *gradum.* §. VII. *Sententia communis de differentia caloris inter homines adultos vegetosque, pueros, ac senes, multiplici experimento exploditur.*

§. I. SAnguis acutis in morbis, inflammatoriisque, vulgo scribitur phlogisticam suam

ſuam naturam deponere poſt horum morborum diem quartum: in malignis vero dictis morbis loco vi plaſticæ ac phlogiſticæ diſſolutionem præ-ſeſe ferre. Quam opinionem refellere, ut *cap.* 23. *de morb. mal.* conatus ſum, ita novo, luculentoque, refellam experimento.

Juvencula in febre continua putrida, neglecta prorſum, nullam omnino artis opem experta, die undecimo morbi ad nos defertur, toto pectore, colloque anteriore, plurimis petechiis ſcatens: morbo, ut illa retulit, quotidie aucto nullamque, ut nos judicare debuimus ſui coctionem præbente. Sanguis ipſi tunc miſſus, in vasculo primo & tertio cruſta phlogiſtica tectus erat, univerſaque in rubra parte compactiſſimus. Duodecimo morbi die repetita venæ ſectio crustam dedit heſterna denſiorem. Ergo nec 12. dierum diuturnitate, nec centenarum petechiarum eruptione, ſanguis inflammatoriam ſuam ſpiſſitudinem, ſive cruditatem amiſerat. Unde nemo miretur venæ ſectionem, eandemque iteratam, provecto adeo morbo, inſtitutam eſſe. Ut enim antea *Hippocratis*, in Pleuritide *Anaxionis*, exemplo, & experientia medica evici, Cruditas morborum non tempore duntaxat, ſed conditione, cognoſcitur: id quod Auditores mei centies in Noſocomio obſervaverunt. Quam ob cauſam varii textus *Boerhaaviani*, poſt quartum diem ſanguinem mittere vetantes, ad mentem tum *Boerhaavii*, tum *Hippocratis*, intelligendi ſunt: tunc nempe venam tundere poſt 4. diem haud opor-

oportere, quando ſtadium inflammatorium circa id tempus, ut ſæpius fit, mutatur; cæterum vero tundere oportere.

§. II. Problema ſæpius coram Auditoribus agitavi, num nimirum ſeu Catameniis, ſeu Lochiis, bene fluentibus, liceret venam ſecare, ſi interea temporis ejusmodi morbus oriretur, quem alioqui, ſi alio tempore contigiſſet, venæ pertuſione confodere debuiſſemus? Contrarias in ſententias Medici abeunt; aliis id præfracte negantibus, aliis vero in ſumma neceſſitate, cum prudentia, ac parcimonia id concedentibus. Bonam problematis ſolutionem experimenta ſola dare poterant.

Hinc primo conabar quantitatem ſanguinis, quibus linteamina commaculantur, ſatis certo æſtimare. Eo ſcopo in ſanguine, determinata præciſe copia miſſo, & adhuc calente, linteamina ſubmerſi, magnitudinem oriundarum inde macularum examinaturus, notaturus. Iteratis hisce experimentis eo devenimus, ut ſanguinis, linteaminibus excepti quantitatem, quovis depoſito pretio, exacte calcularemus. Et quia plebejæ, tempore menſium, lochiorumve, mutatoriis carentes, unico linteamine toto tempore utuntur; quod, quia nunc multum, nunc parum, & iterum ſæpius, poſtquam, ſilente per horas fluxu, ſiccatum eſt, dein eodem redeunte, plurimum in ſiccatis imbibit locis; eadem arte in tingendis linteaminibus noſtris uſi ſumus. Juſti ergo exiſtimatores ſic facti, lintea-

mina, tum Menstruantium variarum, tum Puerperarum, exacte conservavimus, ut demum quantum singulæ toto illo temporis spatio evacuarent, juste determinaremus.

Sic didicimus nonnullas fœminas menstruo tempore tres uncias sanguinis demittere, alias quatuor, quinque; pauciores esse, quæ semilibram; raras admodum quæ uncias decem evacuarent, nisi uteri quopiam defectu laborarent. Quantum autem ad Puerperas; si prolem mox lactarent, his deprehendimus lochia passim parciora cæteris esse, adeoque libram nonnullas, alias sesquilibram, evacuare. Casus fuere abortuum, in quibus mihi jurarent Obstetrices plus 8. 10. libris evacuatum fuisse, cum tamen totum sordidarum mapparum acervum examinans, vix sesquilibram evacuatam esse existimare debuerim. Cui hæc creditu difficilia videntur, hunc de veritate dictorum iterata experimenta convincere poterunt.

Si itaque Menstruantes 3. 5. 6. 8. uncias evacuant cruoris, eodemque tempore morbo occupantur, cui sedando vix quatuor libræ sufficerent, nonne evidentissimum est venæ sectionibus jam parcendum non esse? An circa Puerperas acute laborantes non idem concludendum? Eoque magis, quo citiore revulsione requisita, fluxus ordinarius passim non nisi guttatim prodeat?

Jure ergo meritissimo Ill. Baro *van Swieten Tom. 3. Comm. C. de Pleur. pag. 38. Sydenhami,*

mi, *Tulpii*, *La Motte*, exempla laudans, ſimul vituperat omnem in mittendo ſanguine; dum caſus urget, parcimoniam. Laudatus ibidem *La Motte Lib.* 2. *pag.* 224. pronuntiare auſus eſt venæ ſectiones iteratas in puerpera unius diei, unicum fuiſſe, quo ſervari potuiſſet, auxilium. „ Licet enim, inquit, lochia abunde fluerent, „ multumque Natura ageret ipſa, haud ſuffi„ cienter tamen agere videbatur; cum ſine ite„ ratis venæ ſectionibus, brevi ſuffocata fuiſſet „. Et quid ita? Morbus ejusmodi erat, ut duplo copioſiorem ſanguinis evacuationem paucarum horarum ſpatio poſceret, quam Uterus ſponte ſua integro ſtillaſſet octiduo. Addit idem *La Motte* plures ſimiles Puerperarum hiſtorias, quas inter notanda cujusquam puerperæ, continuante debito Lochiorum fluxu pleuriticæ, cui novem venæ ſectionibus ſuccurrere debuerit. Equidem fœminarum temperies, idioſyncraſia, ætas, anni tempus, regionum varietas, mutare utcumque, quem dedi, calculum poſſunt; ipſam tamen rem ſic ſe habere, conſtanter evincent.

Hinc didicere Medicinæ ſtudioſi in Noſocomio venæ ſectiones in his caſibus nunquam reformidare, ſi alias indicarentur; ita vero eas eſſe inſtituendas, ut ſi nihil referret, qua vena ſanguis efflueret, is ſemper, quo naturalis uteri evacuatio minus turbaretur, ex pede duceretur: ſin vero morbus ipſe per ſe eum brachio educi poſtularet, ut v. g. in ea Pleuritide, quæ ab arteriarum intercoſtalium Aorta di-

cta descendente oriundarum, inflammatione proficisceretur, audacter is feliciterque, ex brachio mitteretur.

§. III. Indoles arteriosi sanguinis quam ab ea venosi differat! Toties repetitum experimentum docuit naribus profluum cum impetu sanguinem, colore vix mutari, dum conservatur, nisi demum quando putret. Laete rubicundus ipsi color; & in superficie aeri contigua est, & in aversa, & omni denique parte, quotuplici sectione eandem diviseris. Demonstrant utique haec justum refutationem esse variarum sententiarum, quae & necessariam statuerent coloris mutationem, & mutationis ejusdem rationem exponere satagerent, in hujus operis. Alio modo etiam differre a venoso sanguine arteriosum, ex eo collegimus, quod vix serum a sese separare soleat, diu licet asservatus; perfectiorem, intimioremque, omnium miscelam hinc demonstrans. Plura horum experimentorum ibidem communicatorum, saepius repetita, semper eosdem, quam citato loco enarravi, produxere effectus.

§. IV. An notaverit quisquam quod serum sanguinis recentis, tum optimum, flavescensque, tum etiam non flavum, ut quorundam hominum est, venae sectione eductum, syrupo Violarum viridem colorem constanter impertiat? Est tamen observatio, me nunquam hucusque fallens. Communi sententia Alcali haec nota esset: tamen hoc ipsum serum cum aceto mistum

ſtum nullam gerit Alcali notam. Imo Albumenovi, quod in multis (non in omnibus, ut cap. *6.* evici) ſero ſanguinis ſimile eſt, hoc inquam, de recentiſſimo ovo ſumtum, æruginis fere colorem huic ſyrupo conciliat. Novi equidem in ovi albumine quid ineſſe, quod vas argenteum in quo aliquantiſper conſervatur, fœda tingat aurigine, ſed nonniſi coctum id præſtat; recens, nec igne mutatum, minime. Plus decies ſimilia experimenta variis in ſubjectis iteravi, quo demum intelligerem, utrum ſerum Hydropicorum, ſi ſyrupum ita tingeret, nec cum acidis tamen efferveſceret, alcalinum, necne, appellitarem. Certe perperam videmur hucusque alcali præſens hac nota ſtatuiſſe.

§. V. Quæ variis in locis hujus operis de vario caloris gradu, morbo ingraveſcente, miteſcente, finiente, protuli, horna mea experimenta confirmarunt; quorum en pauca!

Mulier exulcerato Mammæ cancro miſera, colore livida, omnino emaciata, pulſum parvum habens, tota die ſedens, iterato quater ſpatio menſis experimento, conſtanter inventa eſt gradus tres quatuorve majoris, quam ſano in homine eſt, caloris notare.

Sed, mirum dictu! omnium maximus calor inventus eſt hominis, quo tempore cum morte luctatur, expirat, jamque aliquantum vivere deſinit. Ita quidem, ut deprehenderimus, in ægro, cujus calor per totum acutum morbum

G 3 ſupra

ſupra 103. gradum non adſcenderat, ſub mortem, perque bina a morte minuta, notari gradum caloris 106.

Vir 50. annorum, de quo ſermo erat alibi lentiſſimo igitur morbo enectus, notabat 9. horis ante mortem adplicato thermometro per 8. minuta 97. gradus caloris; per 15. minuta 100. hicque fuerat in longiſſimo morbo conſuetus explorati caloris gradus. Quo momento animam efflabat 97. gradus, idque per 7 $\frac{1}{2}$ minuta. Deinde per 4. minuta 101. Poſthac omni quarto minuto thermometrum vigeſies examinatum, id eſt per horam & 20. minuta, ſemper grad. 101. Dein quovis quarto minuto examinatum, 100. gradus: omni quarto minuto quater, 99. gradus: omni quarto minuto ter, gradus 98. omni 4to. minuto quater, gradus 97. omni 4to. minuto ſepties 96. & 15. a morte horis necdum infra 85. gradum thermometron deſcenderat, licet aer domeſticus eo tempore vix 60. gradum notaret.

Quæritur nunc an theoria caloris, ut ſolo attritu geniti, ſatis fundata ſit? An vero in corpore animali cauſæ aliæ, præter attritum, neceſſario exiſtant genitrices caloris? Veteres ſaltem cauſam nativi dicti caloris diverſam credidere ab ea, quæ febrile incendium faceret. Ita *Galenus in Aph.* 14. *Sect.* 1. ait: „ Alioquin febricitantes diceremus plurimum habere „ nativum calorem; qui nedum plus, ſed nec „ priori æqualem habent. Εὐκρατ☉ μὴν ἐστιν

„ ἡ ὀσία

„ ἡ ὀσία τῶ ἐμφύτω θερμῶ, πυρώδης κατ ἡ τῶ
„ ἐπικτήτω. Probe namque temperata eſt ca-
„ loris nativi ſubſtantia, ignea autem ſubſtan-
„ tia eſt caloris adventitii.

§. VI. Hujus operis cap. 19. in caloris gradu, tam in ægris, quam in ſanis, definiendo, conqueſtus ſum juſtum tempus adplicationis Thermometri ab autoribus non determinari, cum pro tempore adplicationis multa ejus differentia eſſet. Plurima recentiora experimenta legitimas has querelas demonſtrant. In ſano homine thermometron ſpatio $\frac{1}{8}$ horæ notans 96. grad. facile per horam ad 100.imo ad 102. adſcendit: quantacumque vero temporis diuturnitate tunc adplicatur, non adſcendit ultra. Centies iteratum experimentum, toties idem confirmavit. Haud tamen ita ſemper adſcendit. Unde cum obſervatio variet, en quid pro certo communico. Contingit nonnunquam ut ultra gradum caloris illum, qui ſpatio horæ quadrantis notabatur, thermometrum non petat altius; nonnunquam ut ſupra eum gradum haud adſcendat, qui ſpatio dimidiæ indicabatur horæ; ſæpius non ſupra gradum intra tres horæ quadrantes indicatum; frequenter tamen ad horam integram creſcat. Ut ex omnibus hiſce hæc ſit certa concluſio, qui gradum caloris in dato homine juſte determinare geſtit, eum horæ integræ ſpatio thermometrum adplicare debere. Quod ſi Medicus aliunde occupatior ſuo tempore eget, eum raro fallendum, fallliturumque,

si per $\frac{1}{4}$ horæ adplicans, unum alterumve gradum notatis gradibus adjecerit; licet enim nonnunquam ultra quadrantis spatium non adscendat, licet etiam post quadrantis horæ adplicationem thermometron plusquam duos gradus ante horam elapsam adscenderit, tamen respectu communicatæ observationis adeo hæ exceptiones sunt rariores, ut qui ad gradus, spatio quadrantis horæ notatos, unum alterumve adjecerit, rarissime fallatur.

Sed & hoc addendum est. In multis sanis vegetisque hominibus; quietis, leviter motis; jejunis, leviterque pastis; exploravi num semper calor naturalis *95. 96.* graduum foret; sed deprehendi qui constanti lege *97.* rariores, qui *98.* rarissimos qui *99.* semper notarent. Quod ideo notatu dignum judico, ne qui sint, qui ex solo thermometro hominem febricitare pronuntient, qui forte naturaliter modo calet.

§. VII. Quæritur quid censendum sit de sententia *Hippocratis* Aph. 14. Sect. 1. " Quæ „ crescunt plurimum habent calidi innati: plu„ rimo igitur egent alimento; sin minus, cor„ pus consumitur. Senibus autem paucus calor; „ propterea paucis fomitibus, indigent: a mul„ tis enim extinguitur. Idcirco etiam febres se„ nibus non similiter acutæ. Frigidum enim „ est corpus ". Forsitan *Hippocrates* hic tantum de calido innato ventriculi, & neutiquam de calore universi corporis, in variis hominum ætatibus egit; & aphorismus hunc proxime se-

que-

quens, ut eum rem ita intellexiſſe credamus, nos utcumque inducit. Tamen cum ipſum *Senum corpus*, non ſenum ventriculum, *frigidum eſſe* affirmet, videretur in hoc aphorismo univerſi corporis calorem intueri. Qnemadmodum quoque hunc ipſi ſenſum *Galenus* in longo hujus Aph. commentario, & præcipue in libro adverſum *Lycum* tribuit; qui & ipſe ejuſdem cum *Hippocrate* ſententiæ ſe eſſe manifeſto ibidem declarat. Verum necdum ideo hos veteres autores, ita de calore variæ ætatis differentes, erroris incuſare licet; cum quo id ſenſu intelligerent, addiderint. Si enim totum *Galenum* in libris ſuis de Temperamentis patienter evolvimus, inveniemus demum eum ingenue fatentem Libr. 2. cap. 2. apud *Charterium* Tom. 3. pag. 60. " Et quid opus eſt in tam diſſimi-
„ libus exemplum proponam? Cum ipſe aer,
„ *qui ſimili ſit calore*, varie tangenti occurrat,
„ prout alias veluti caliginoſus, & halituoſus,
„ alias veluti fumoſus, & fuliginoſus, inter-
„ dum purus omnino eſt. Igitur in pluribus,
„ iisdemque differentibus, æqualitas caloris con-
„ ſiſtit: *quæ inconſideratis, quaſi inæqualis ſit*,
„ *imponit*; propterea ſcilicet, quod non unde-
„ quaque ſimilis adparet. Cæterum homo,
„ qui rationes, quas propoſui, expenderit, &
„ ſenſum in multa particularium experientia
„ exercuerit, is nimirum *æqualitatem caloris in*
„ *pueris florentibusque*, *inveniet*: nec eo falle-
„ tur quod alter in humida, alter in ſicca ſub-
„ ſtan-

„ ſtantia, repræſentetur : quippe lapis aliquan-
„ do pari cum aqua calore eſſe poteſt, nullum
„ eo faciente diſcrimen quod lapis ſiccus ſit,
„ aqua humida. Ita igitur mihi, cum pueros,
„ juvenes, adoleſcentes, millies conſideraſſem ;
„ præterea eundem, infantem, puerum, ado-
„ leſcentemque factum ; nihilo calidior viſus eſt
„ nec puer, quam ætate florens, nec ætate flo-
„ rens, quam puer : ſed tantum, quemadmo-
„ dum dixi, in pueris magis halituoſus, & mul-
„ tus, & ſuavis ; in florentibus exiguus, ſiccus,
„ nec ſimiliter ſuavis eſſe caloris occurſus....
„ *Itaque neuter eorum ſimpliciter videtur calidior;*
„ ſed alter, multitudine ejus, quod difflatur,
„ alter acrimonia.

Qui poſtremis hiſce temporibus de ſanguine ac calore humano ſcripſere, unanimiter ſtatuunt in media ætate calorem eſſe maximum, eo quod vaſa robuſtiſſima illis ſint, denſique ac compacti ſalubriter humores : ſenilem vero ætatem, quod vaſa morboſe rigida, glutinoſaque liquida habeat ; tum & puerilem, quæ vaſis copioſis ſed flaccidis, humoribus vero aquoſioribus componitur, calore minore gaudere. Affirmant & doctrina mechanici attritus, & experientia thermometrorum, evidentiſſimam hanc theſin eſſe, meritoque ſe huic totam ſuam de ſanguine theoriam ſuperſtruere.

Statu quæſtionis ut rinque propoſito, liceat, pro omni reſponſo experimenta noſtra enarrare, quæ hac intentione inſtitui in Noſocomio Civi-

co,

eo, quod cum Orphanotrophium, Gerontrophium, ac Ptochotrophium simul sit, ob idque 1400. homines alere soleat, aptam mihi præbebat experiundi occasionem. Experimenta omnia capta sunt jacentibus, & bene tectis circa thermometrum hominibus. Et ne quandoque thermometrum a thermometro tantillum differret, unicum modo adhibitum est, ea lege, ut post singulam adplicationem calorem deponeret, antequam denuo adplicaretur; licet forte cura hæc superflua fuerit. Omnes sani erant.

Pri-

Primo sumsimus Infantes.

2.	*Dier.*	$\frac{1}{8}$	*per hor.*	94.	*Grad.*	*per*	$\frac{1}{4}$	*hor.*	96.
3.	—	—	—	95.	—	—	—	—	97.
3.	—	—	—	97.	—	—	—	—	99.
4.	—	—	—	97.	—	—	—	—	99.
3.	—	—	—	95.	—	—	—	—	97.
5.	—	—	—	96.	—	—	—	—	98.
7.	—	—	—	97.	—	—	—	—	99.
7.	—	—	—	97.	—	—	—	—	99.
10.	—	—	—	96.	—	—	—	—	99.
21.	—	—	—	95.	—	—	—	—	97.
22.	—	—	—	97.	—	—	—	—	100.
28.	—	—	—	96.	—	—	—	—	98.

Ab Infantibus devenimus ad Pueros.

$4\frac{1}{2}$	*Annor. per* $\frac{1}{8}$ *hor.*	96.	*Grad.*	*per*	$\frac{1}{4}$	*hor.*	98.
5.	—	95.	—	—	—	98.
$5\frac{1}{2}$.	—	94.	—	—	—	97.
$5\frac{1}{2}$.	—	94.	—	—	—	97.
$5\frac{3}{4}$.	—	96.	—	—	—	98.
$5\frac{3}{4}$.	—	96.	—	—	—	98.
6.	—	95.	—	—	—	97.
$6\frac{1}{4}$.	—	94.	—	—	—	97.
$6\frac{1}{2}$.	—	95.	—	—	—	97.
7.	—	95.	—	—	—	98.
$7\frac{1}{2}$.	—	96.	—	—	—	99.
$7\frac{1}{2}$.	—	95.	—	—	—	98.
$7\frac{1}{2}$.	—	97.	—	—	—	99.
9	—	96.	—	—	—	99.
9.	—	95.	—	—	—	97.
10.	—	96.	—	—	—	98.

Ætatem mediam ſive adultam opus non erat examinare, cum infinita experimenta calorem dudum determinaſſent ad grad. 95. 96. 97. 98. Sed ſenes jam erant præprimis examinandi.

66.	*Annor. per* $\frac{1}{8}$	*hor.*	97.	*Grad. per* $\frac{1}{4}$		*hor.*	99.
64.	——	— ——	96.	——	—	——	99.
69	——	— ——	95.	——	—	——	97.
70.	——	— ——	95.	——	—	——	98.
73.	——	— ——	96.	——	—	——	98.
76.	——	— ——	96.	——	—	——	98.
79.	——	— ——	95.	——	—	——	97.
80.	——	— ——	95.	——	—	——	98.
80.	——	— ——	97.	——	—	——	99.
81.	——	— ——	95.	——	—	——	97.
82.	——	— ——	95.	——	—	——	98.
83.	——	— ——	96.	——	—	——	98.
84.	——	— ——	96.	——	—	——	99.
90.	——	— ——	96.	——	—	——	99.
91.	——	— ——	98.	——	—	——	100.

Ergo in omni hominum ætate calor naturalis æqualis eſt, & latitudinem illum poſcit, quam in Adultis requiri demonſtravi. Erantque omnes illi infantes, pueri, ſenes, utriusque ſexus; nec minores gradus hic fœminam notant, cum promiscue nunc maſculi, nunc femellæ, minorem notarent majoremve gradum.

Igitur vetuſtiſſimi Autores, diverſitatem in varia ætate caloris ſtatuentes, eam ita explicuere, ut cum experimentis eorum obſervata apprime

prime congruant; saltem quoad infantes, pueros, juvenes, atque ætate florentes. Recentiores occasione certi experimenti guadentes, neglexere eadem frui; quia doctrinam suam de attritu, genitore caloris, inconcussam credentes, corollaria inde ad senes, infantesque, deducta, similiter adeo inconcussa autumarunt, ut vel experimentis nullis indigere sese crederent, vel iisdem & raris & neglectim captis, abunde confirmata esse concluderent. Adeo quippe arduum est hypotheseos amore teneri, & interim a veritate non abduci. Utinam his exemplis demum sapientes, desineremus humano generi, nobisque ipsi, tam turpiter imponere!

CA-

CAPUT V.

De Singulari Quorundam Medicamentorum Virtute.

§. I. *De Multiplici Autoris Naturæ intentione in creandis, perpetuandisque, Vegetabilibus, deque necessitate explorandi eorum vires: quibus intermiscetur seria Venenatarum plantarum contemplatio.* §. II. *Varia tentamina instituta cum Lysimachia vulgari flore purpureo, Polygala Virginiana, & indigena quavis, Marrubio, Abiete, Uva ursi. Qua occasione exhibetur Anatomicus cadaverum conspectus eorum, quibus uva ursi frustra data: proponiturque tentamen prognoseos de Lithotomia instituenda in eo, cui uva ursi non profuerit.* §. III. *Laus Plantaginis latifolii aquatici, & Aquæ Calcis in hisce iisdem morbis. Laus denique Merc. Subl. corr. in sp. fr. ad multos morbos.*

§. I. FUribunda modernorum Philosophorum Gens impium hoc delirium ingrato pectore fovet, quod Vegetabilia, quorum Botanici, ac Medici, 20000. fere numerantes, vix $\frac{1}{50}$ partem viribus noscunt, aperte demonstrent cæco penitus materiæ impetu, casu in motum actæ, prodiisse, cuncta: Orbemque terrarum hinc multis quidem, iisque præstantissimis,

mis, rebus expletum fuisse, sed simul etiam multis inutilibus, noxiis, lethiferis. Nos qui infinita DEI clementia, ea felicitate gaudemus, ut Naturæ Autorem ex ipsa Naturæ contemplatione veluti præsentem intuemur præsentes, atque ad adorandum & amandum Illum fide adducimur, movemur, ac veluti cogimur; nos, inquam, hanc impiam gentem detestantes, mentemque illis sanam apprecati, tam certum habemus, quam quod certissimum, Omnipotentem in Vegetabilibus ex nihilo creandis, perpetuandisque, plurimas habuisse, sapientissimasque rationes; quarum nonnulla pia conjectura assequimur, alias demonstratione percipimus, plures denique ignorantia involutas adoramus, osculamur. Frustra enim eum nihil fecisse arbitramur, qui Sap. 11. v. 12. *omnia in mensura, & numero, & pondere, disposuit*; qui ipse quæcumque fecerat, approbavit, Gen. 1. v. 31. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

Ac primum quidem videtur DEUS tellurem amœno hoc adspectu ornasse, hominem recreandi, exhilarandi, seque laudandi gratia. Integer Adamus & sanctus, hunc certo inde usum habuit, virtutis plantarum medicæ, qui illibata sanitate perpetuo fruebatur, minime indigus. Atque & ipsi nos mortales, Adami deploranda prosapia, læto plantarum adspectu, mirifice nos delectari percipimus: & si recte sapimus, si intelligimus, quid sibi benignissimus

mus noſter Servator velit; Matth. 6. v. 29. aſſerens ditiſſimum, regioque ſplendore fulgentem *Salomonem, in omni gloria ſua haud ita coopertum fuiſſe, quam cooperiantur Lilia agri*, nequimus non in ſummas Creatoris laudes effundi.

2. Numeroſam claſſem conſtituunt Vegetabilia, quæ hominem veſtiant, alant, tegant, calefaciant.

3. Animalia terreſtria, aquatilia, volatilia, in uſum creata hominis erant, primo ad veſtiendum & agriculturam; poſtque Cataclyſmum etiam ad nutriendum. Tum & ad uſus Mechanicos, Medicos. Hinc plana tellus, & juga montium, mare, quoque, ac flumina, undique vegetabilibus ornanda erant; ut & alimenta inde haberent animalia, & in iis nidos ſtruendi, ponendique, tum & pullos alendi, ſub iisdem habitandi, ſimilesque alios inde uſus captandi, occaſionem nanciſcerentur.

4. Cœlo decidua pluvia in arbores, frutices, plantas, incidens, moram trahens, earundemque propterea viribus imprægnata, partim ſe in telluris, montiumque, gremium, inſinuat, fertilitatem forte iisdem concilians, partim juxta declives montes, perque eorum incilia, in terram cadens, fontes ac flumina format. Unde oportet aquas quodammodo medicatas reddi; ad potum proinde, ad lavacrum, ad balneum, fieri ſalubres.

5. Athmoſphæra porro tota quantoperęne de-

beat plantarum impleri, saturarique effluviis! Ut ipsi nautæ, odore illarum percepto intelligant se continenti proximiores fieri. Estque hæc una de causis, quæ aera rusticanum adeo salubrem reddant.

Sed ad hanc, ut & ad præcedentem rationem, forsitan de impia gente quisquam ipsam PROVIDENTIAM de non curantia accusare audebit; eo quod tum aer, tum aqua, æque venenatis, quam salubribus imprægnentur effluviis, particulisque: adeoque si hinc prosint, illinc noceant vehementer. Sed o minutum philosophum! Noxias vocat plantas, venenatas vocat, lethiferas vocat, quæ quid proprie sint, ne intelligit quidem. Centenæ certe venenatæ sunt, & quia venenatæ, ideo salubres. Ita tota plantarum classis alvum, ventriculum, urinas moventium, venenata quidem, & inimica corpori, & lethalis tandem fit, assumta si fuerit copiosius; cognita autem debitis experimentis apta earum dosi, salutifera esse hæc tota deprehenditur classis. Verum venenum est Opium; justa autem dosi moderator dolorum est, turbarum pacator est, stator est nimiæ evacuationis. Asa fœtida copiosius data ventriculum subvertit, rarefacit humores, febrem creat; moderate sumta corpori prodest, solvendo, reficiendo; tandem gentibus nonnullis patinis molliter affricta, gratiam eduliis summam conciliat. Dulco-amaræ stipites majori dosi convulsiones, & deliria excitant; moderata vero spasmos convulsionesque sol-

ſolvunt, humores blande attenuant.

Hinc in eam ſententiam facile inducimur, quod venena plurima ideo venena ſint, quia nimia copia dantur; apta ſi doſi darentur, egregia futura ſanitatis auxilia. Id quod judicium tamen, & prudentiam, & tempus, omnino requirit. Attamen nemini mirum videri debet, ſi quondam nonnulli ſua horum ſpecimina, probatosque ſalubres effectus, publice prodant. Quid ergo ille male feriatus Sophiſtes mihi reſpondebit, aſſerenti venenatas plantas merito creatas eſſe, quod ad ſalutiferum uſum atmoſphæræ & aquæ, earum effluvia in univerſa effluviorum miſcela, juſta proportione, neceſſario requirebantur; quodque ſpes ſit fore, ut demum etiam interno uſu adplicatuve externo, ſi ſemel æqua earum doſis determinata fuerit, mortalibus egregios producant effectus? Helleborus, Fellandrium, Cicuta, Solana varia, Bella Dona, Hyoſcyamus, & id genus alia, noſcuntur interno, externove uſu, noxiæ plantæ non eſſe, ferrique, ſi non interne omnes, externe ſaltem poſſe; hinc fore ut aliæ venenatæ plantæ etiam ſalutares demum deprehendantur, ſpem merito faciunt.

Hinc 6. dico, Providentiæ divinæ placuit ſcientiam virtutum plantarum, inſtinctu naturali, caſu, obſervatione, ratiocinio, manifeſtare; idque ita per cuncta ſæcula. *A DEO enim eſt omnis medela*. Eccleſ. 38. *Altiſſimus creavit*

de terra medicamenta, ... Ad agnitionem hominum virtutum illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis. Crevere hac ratione experientiæ plurimæ, multaque vegetabilia in usus patefecere humanos. Socordiæ ergo summæ foret veterum inventis aut nova adjicere nolle, aut adjici posse diffidere. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam*, Psalm 18. v. 3. Sed quid demum est quod scientiæ nostræ incrementa retardat? Casus fortuiti, instinctus naturales, ut olim, ita & hodie obtingunt: prisca gens, in omnia attenta, notabat ea, privatos publicosque communicabat in usus: nos vago impetu ad altiora nobis volantes, ea negligimus quæ & nobis coram, & ad nostrum aptissima captum observanda dabantur. Atque utinam adhuc inventis Priscorum uteremur! Sed proh dolor! plurimarum herbarum vires a Dioscoride olim, recentius a Dodonæo, Clusio, aliisque, enarrantur laudantur exemplis demonstrantur; quarum nos nec usum, nec ipsam mentionem facimus: atque ita ad veterum sapientiam nihil novi addimus, sed partem adhuc detrahimus, oblivioneque sepelimus, sicque in Materia Medica longe pauperiores ipsis deprehendimur. Hæc porro me impulit causa, ut dudum viribus simplicium, quas vetustas cognovit, neglexit posterior ætas, ex oblivione resuscitandis totum me dederim, & nova quædam observata iis, quæ capitibus prioribus dedi, adjecerim.

§. II.

§. II. 1. Quæ de *Lysimachia vulgari flore purpureo*, anno præterito notavi in Diarrhœis ac Dysenteriis a laxitate oriundis; etiam in Diarrhœis & Dysenteriis olim a causa quavis alia productis, jamque causa priore devicta, a debilitate superstite postmodum continuatis; multa nova experimenta confirmarunt.

2. Radix *Polygalæ Virginianæ*, Antidota inventa fuerat adversus morsum serpentis, dicti Boicininga. Cum porro cadavera eorum, quos morsus iste sustulerat, coagulatum phlogistice sanguinem omnino exhiberent, Medicus Anglus periculum fecit an eadem radix, quemadmodum inflammatum morsu serpentis cruorem curat, ita eundem spissitudine inflammatoria obsitum quoque curaret? Votis experimentum respondit. Medici Parisienses idem experti sunt quacunque Polygalarum gallicarum specie. Vide *de Sauvages* Diss. Acad. *sur l'Inflammation*. In acutis inflammatoriis experimentum facere nolui, quia voto non respondens periculosum esse potuisset: dum enim experimentum fit, non est dandum aliud interea remedium, siquidem alioquin ejus, de quo quæritur, efficacia non patefiat. Hinc quatuor diversis hominibus dedi qui ex inflammatorio morbo suppurationem habentes, continuo prava de integro symptomata a phlogistica sanguinis diathesi paterentur; sed binorum mensium tempore in uno, quatuor in alio, in aliis duobus quinque, datum remedium non profuit: sanguine ad neces-

ſarias indicationes poſtliminio ſæpius miſſo, cruſtam denſam ac tenacem perpetuo gerente. Lac cum melle copioſum adjunxeram duntaxat; tum quod hoc eidem indicationi inſerviens, vires medicamenti infringere non poſſet, tum ne, ſi illud ipſum medicamentum non juvaret, reliquis artis auxiliis ægri omnino carerent.

3. *Marrubium* in abſceſſu, maxime Pulmonum, veteribus celebratiſſimum, in uno alterove caſu aliquantum profuit; in cæteris minime.

4. *Abies* in Scorbuto quocumque adeo celebrata, trimeſtri ſpatio a puella maxime ſcorbutica affatim epota, nihil attulit levaminis, nunquam pro ichore ulcerum verum pus produxit.

5. *Uva urſi* variæ fuit in variis efficaciæ, quam expedit exacte enarrare.

Omnes; quotquot ſuppuratione, eaque etiam valida, diuturnaque, ac reliquis auxiliis immorigera, in ſyſtemate urinoſo, Renibus, Ureteribus, Veſica, Urethra, Scroto, Perinæo, nulla labe venerea ſubliteſcente, laborarunt, idque citra evidentia præſentis calculi ſigna; hi paſſim & integre uva urſi curati ſunt, & conſtantiam curæ hucusque referunt.

Qui manifeſto calculo, calculisve laborarunt, horum plures tam conſtans levamen habent ut dudum etiam a remedio quieſcentes, nec doleant, nec ullum in Urina reddenda, retinen-

nendave, incommodum patiantur. Hos inter octuagenarium numero, qui a 40. annis parvos lapillulos, multamque arenam, mucum tenacem, frequenter minxerit, doloresque inde passus enormes fuerit: ante usum hujus remedii omnem plurimorum Europæ Medicorum opem frustra expertus. Videantur etiam exempla num. 2. & 5. cap. seq. de Electr.

Alia Classis horum est, qui remedio hoc curati visi, denuo relaberentur: repetito remedio, iterum quasi curati: idque ita per 3. 5. 6. vices. His suadeo perpetuo continuent; quod a plerisque, dum belle habent, vix obtinemus.

Tertia classis eos continet, qui vel nihil leventur, vel ad tempus modo, ita ut sub continuato remedio æque gravia symptomata patiantur, quam eodem non usi; quique vel ad Lithotomiam confugere debuere, vel viribus fracti, adeoque ad Lithotomiam inepti, occubuerunt.

Hos posteriores inter Puer fuit, de quo antea cap. 26. num. 3. Huic & levamen inconstans & febris hectica aderat, hincque ad Lithotomiam destinatus. Sed Dysenteria tenesmode cum magno Recti intestini prolapsu oborta, operatio differebatur. Dysenteria tandem sustulit illum.

Haud sane profuturam operationem fuisse testabatur cadaver. Vesica urinaria circum calculum in substantiam densam compactamque ita

trahebatur, ut vix superesset, quod lotium exciperet cavum. Calculus ad forcipis adtactum in centena fragmenta dissiliit. Erant autem Ureteres utrinque, tota sua longitudine, digitum ampli, atque ubique, inæqualiter tamen, callosi; proindeque, qui contraherent, prorsum inepti. Eorum in dextro & volvulus ingens, & tota interna superficies purulenta, pusque effundens. Renes toti callosi. Ita ut omne systema ouropoieticon, adeo immedicabiliter degenerans, nullum fere levamen a sectione calculi retulisset.

Similem harum partium degenerationem, sed graviorem, in viri 37. annorum corpore invenimus; qui e longinquo ad Nosocomium Fr. Miseric. delatus, Lithotomiam præ dolorum immanitate enixe rogabat, eamque certo subiturus fuisset, nisi, qua erat, insignis debilitas procrastinasset eandem. Tempore igitur intermedio, quo restaurandis viribus allaborabatur, simul uva ursi, cum paregoricis, data fuit; idque eo profecto cum successu, ut per aliquot septimanas dolores admodum mites expertus, solo virium defectu periret.

Utraque hæc Historia, similesque cap. 7. enarratæ, ostendunt ejusmodi mirificas systematis urinosi degenerationes frequentiores esse, hominesque tales nec remediis sanari, nec sectione posse. Quid enim proderit calculo sectum esse, & interim pelvim, ureteresve, adeo & amplos habere, & tortuosos, & callosos, &

puru-

purulentos? Quæ cum a priore non cognoſcantur, patet Lithotomiam eventus incerti eſſe; hujusque incertitudines ægros, dum eam rogent, rogenturve, ſerio monendos eſſe.

An paſſim ii, quos Uva urſi non juvat, ſuſpicione laborent ejuſmodi degenerationis? An igitur ideo, qui uva urſi immedicabiles ſunt, etiam ad fortunatam ſectionem inepti? Saltem contrarium nondum experti ſumus. Calloſa penitus pelvis; Calloſus, & convolutus, ſedeque pulſus, atque ſua amplitudine inteſtinum potius quam ureterem referens, ureter, urinam ſuſcipiunt, copioſe colligunt, nec niſi ingenti cum difficultate in calloſam, contractamque, veſicam impellunt. Quin & ſemidigitum craſſa, eove craſſior, veſica, univerſim calloſa, vulnere facto non coeuns, perpetuum urinæ ſtillicidium, ſi vita adhuc perdurat, excitat.

Cum Uva urſi adeo egregia deprehendatur in ſyſtematis urinariæ abſceſſibus, occupor jam viribus ejusdem explorandis in quocumque aliorum viſcerum abſceſſu at vero pauciora ac recentiora ſunt experimenta, quam ut hucusque certi quidquam pronunciare auſim.

§. III. Amicus, Medicus celeberrimus, laudes ad me ſcripſit *Plantaginis aquaticæ latifoliæ*, in infuſo aquoſo propinatæ, ad calculoſos morbos, ut eam cum uva urſi viribus decertare arbitretur. Factis experimentis effectus egregios cum laudato, caro, jamque celebri nomine autoris, fore ut evulgem ſpero.

Curæ

Curæ Aqua Calcis, & Sapone, quondam peractæ constantes manent: hocque ipso tempore eandem denuo multa cum spe instituo.

Mercurii Sublimati corrosivi, spiritu frumenti misti, usus in Nosocomio copiosissimus, perseverat miras edere curas; quasque præcedentibus annis inde habuimus, gaudemus constantes: malo semel bene curato, nunquam, nisi ad novos errores, repullulante. Hoc currente anno Amauroses incipientes, Pannos, Albugines, Annosas narium labiorumque exesiones, &c. aliquoties feliciter inde curavimus: fatendum tamen est in quibusdam casibus susceptam curam haud successisse.

CAPUT VI.

De Viribus Electrinis.

§. I. *Curæ hoc anno vi electrina peractæ.* §. II. *Frustranea quædam tentamina.* §. III. *Apoplexia mucosa, terribilibus symptomatibus sociata inde curatur.* §. IV. *Difficultas curæ Paralyseos & Convulsionis in facie, reliquo corpore sano: miranda Naturæ via, ad desperatissimum ejusmodi casum curandum.*

ELectricitatem sexto jam anno in hoc Nosocomio prosecutus, eam mihi sententiam annuatim firmiorem gaudeo; quod inter præstan-

ſtantiſſima artis auxilia jure referenda ſit: licet enim multis fruſtra adplicetur; pluribus tamen eam ſive emendationem mali, ſive integram curationem conferre, quam nullo alio auxilio Ars præſtare potuiſſet, indies teſtatius redditur. En iterum experimentorum hujus anni compendium.

1. Deauratores, quorum felices hiſtoriæ anno ultimo dabantur, partim pulchre ſe habere pergunt, partim ab aliquot ſeptimanis, quod fere nunquam a Mercurii hauriendis vaporibus quieſcant, in antiqua mala incidere incipiunt, ideoque nunc denuo ad machinam accedunt.

2. *Baumgartnerin* 59. ann. maligne ante biennium decumbens, nec rite judicata, dudum languit, ac tandem eousque reſtituebatur, ut incedere utcumque, ægre tamen, inciperet. Verum integro eo biennio Dyſuria, & Stranguria, maligno morbo ortæ, miſerrime eam hucusque excruciabant, dextraque manus tota ita debilitata manſerat, ut prehendere eadem, tenereque, poſſet nihil; ultimi autem digiti perpetuo frigerent. Hanc & ad machinam admovi, & uvam urſinam ipſi dedi. Utroque hoc auxilio bimeſtri ſpatio uſa, ita reſtituta fuit ſanitati, ut poſt integram curationem elapſo menſe me adhuc adierit, DEO præprimis, tum & mihi, quod utraque hac calamitate dudum jam liberata eſſet, gratias actura.

3. *Adam Schneider* 47. annos natus, menſe Aug. 1758. illibata valetudine gaudens, dum Citha-

Cithara ludit, percipit manifesto sinistro in capitis latere frigidam veluti auram suboriri, eamque sensim descendere ad collum, pectus, brachium, & crus, ejusdem sinistri lateris; postquam tandem totum illud latus paralyticum deprehendit, mente interim semper sibi præsens. Linguam quoque impeditam in loquela, totamque genam sinistram adeo paralyticam deprehendit, ut facies tota fœdo sane adspectu dextrorsum distraheretur. Oculus porro sinister a primo invadentis mali momento tantopere debilitabatur, ut postmodum parum admodum eodem videret. Remediis sibi a Medico suo datis, intra XI. septimanas id lucrabatur, ut paulo expeditior fieret linguæ motus, pedique insistere per momentum, bono scipioni innixus, utcumque valeret; in cæteris per omnia idem. 7. Nov. ad machinam primum admotus est, & 1759. 24. Febr. oculo lucratus nihil, genam perfecte restitutam gaudet, pede apto, integroque, ita fruitur, ut genu tantisper, sed rarius, titubet, brachioque etiam emendetur. Gavisus ita hac cura est, ut integram neglexerit.

4. *Magdalena Strekerin* 40. annum agens, a sexennio catameniis caret, pectore hinc anxia, multaque pituita obsesso, ægre vitam tulit. Accessit ut ineunte hoc, quem vivimus, anno, in cubitum ceciderit; tumidumque primo brachium, ac tumore remittente frigidum, immobileque, deinceps habuerit: cunctis digitorum unguibus secedentibus prorsum, & eorum

in

in locum difformi cornu enato. Primo quidem labefactatæ ſanitati reſtituendæ intentus fui, eamque conſequutus, menſe Majo fœminam ad machinam electrinam admovi. Inde emendatur, ſed tarde admodum; emendanda citius, ſi diligentius accederet: quod autem frequenter deſit, id inde ortum ait, quod ſi 3. 4. diebus ſibi ſubſequentibus adfuerit, artus omnes ſibi vehementer doleant; ita quidem ut quiete nonnulla indigeat, antequam ille dolor evaneſcat. Sanitas interim corporis integra jam adeſt; ut etiam brachii cura merito ſperanda ſit.

5. *Georgius Huber* 56. ann. 3. Mart. 1759. primum ad me accedens, novendecim annos narrabat elapſos eſſe, quod in lumbis, ac perinæo, validos ſit paſſus dolores, multosque calculos parvos eminxerit. Dolores deſcribit ſic, ut ad lumbos perpetuo oriantur, pergantque deinceps ad inguina. Decem abhinc prægreſſis diebus, perceperat calculum a Rene pelli, per ureterem premi, mingique dein ceptum, in urethra ſubſiſtere, & integro quatriduo ibidem hærere; urina interim guttatim modo, ac furtim, transfluente. Eo tempore rus ſibi petendum erat. Quo carpento vectus, calculum vi emiſit, urinæque ſimul ingens profluvium: redeuntibus tamen mox ſymptomatibus antiquis.

Sub ipſum hoc tempus, nempe novem abhinc diebus elapſis, contigerat, ut nocte evigilans, totum brachium ſiniſtrum ſibi paralyticum eſſe perciperet, ſequenti autem die totum

latus

latus & linguam. Ex his omnibus ſola lingua jam emendatior erat.

Primum curam ſyſtemati urinario læſo adhibui, data uva urſina: a qua mox opem mirificam expertus eſt. Interea temporis fumo aromatico partes paralyticæ, totaque ſpina dorſi, egregie fricabantur. Cum ſpatio menſis calculi ſymptomata integre ſilerent, ad Electream machinam eum cepi adhibere. Quarto porro die ad ipſam machinam ſentit novum deſcendentem a Rene calculum, qui in urethram dein pulſus, horæ ſpatio mox emingebatur, ubi antea urethra hoc crudeli hoſpite 3. 4. diebus excruciari ſolebat. Cum nec doluit deinde, nec calculos ultra excrevit, licet uva urſi binis modo menſibus uſus eſſet, neglexit hucusque totam Paralyſeos curam, licet hæc ſpem curæ minorem non daret, quam cura calculi.

6. *Benedictus Erringer*, ann. 18. molitor, 5. Julii 1759. hora ſexta veſpertina, medio in opere ſuo, vertigine & ſomnolentia corripitur, & retrocadit, per $\frac{1}{4}$ horæ ſibi non præſens. Poſtquam ad ſe redierat, pedibus inſiſtere neutiquam potuit, uti neque integro quatriduo poſt. Vena 8. Julii ſecta, cepit 8. & 10. Julii pedi inniti ſenſim poſſe. Quod autem notandum, ab ipſo primo mali inchoantis momento manus dextra vehementer tremuit, idque diu noctuque, ut eadem perficere nihil, nihil tenere, nec cochleare ad manducandum dirigere, poſſet. Non enim tremor modo aderat, ſed etiam

etiam digitorum perfecta Paralysis. Sic se habens adiit 23. Julii Nobiliss. B. *Van Swieten*; qui re examinata eum mox ad me misit, quo ad machinam adhiberetur. Adhibui. Vix decem ictus sustinuerat, quin curatum se diceret. Perfectissimeque curatus manet hucusque.

7. *Marcus Krafft* somno obreptus, capite suo incumbit brachio dextro. Expergefactus deprehendit totum brachium, manum, digitos, omni prorsus motu carere. Sensus admodum paucus adest: pollex vero & index interne externeque frigidi, ne vellicati quidem quidquam sentiunt. Malo jam 19. diem numerante, ad machinam accessit: vires ejus 19. diebus expertus, sanitatem integerrimam recuperavit.

8. *Scibaldin*, me convenit 13. Sept. 1758. Hæc dudum jam cum marito occupabatur plumbo veteri purificando, fundendo, hincque jam a dimidio anno in Colicam pictonum incidens, dolores ventris enormes patiebatur, dolores quoque ac tremores per artus universos. Dedi ipsi singulis vesperis unc. VI. Olei Lini & unc. I. $\frac{1}{2}$ Syrupi Diacodii, unico haustu assumendas. Unde mox levata, post decimum haustum perfectam sanitatem nacta est; solo tremore redeunte posthac, ac perseverante. Ad machinam tunc admovi, dedique pilulas ex sap. ven. unc. $\frac{1}{2}$ gum. amm. ter. fol. tart. mas. pil. Ruf. a dr. II. & Suffimigium ad fricandum abdomen & artus. Hinc spatio 2. mensium perfectissime curata est, curata mansit, donec cupro,

pro, aliisque metallis, & semimetallis fundendis, iterum occupata, veteris mali reditum animadvertat, jamque ad machinam denuo accedere inchoet.

9. Tentavi an experimentum Electricitatis succederet in curandis colli strumis scrophulisque, quemadmodum Act. Acad. Monspel. id testantur. Binas puellas per 8. menses constanter ad machinam adplicui, ictu ad affecta loca determinato, sed frustra fui. An mala inveterata nimis?

10. Curationes antea cap. 28. num. 17. 19. 20. 25. inceptæ, dudumque protractæ, nondum perficiuntur, spem jam minorem, jam majorem, facientes.

§. III. Atque hæc de experimentis nostris sufficiant. Addam quod de viribus electreis ad Apoplexiam mucosam mecum communicaverit celeberrimus apud Haganos C. H. *Velse*: „ „ Virgo, inquit, honestissima 24. ætatis annum agens, tenerrima, nuper Apoplexia pituitosa corripiebatur; cum palpitationibus „ cordis tam irregularibus, itemque adeo costas pulsantibus, ut eas manifesto audire, licet satis distans, possem; & præterea „ cum largissimo sudoris totius corporis profluvio. Hæc cum morbo chronico, diversissimis symptomatibus corpus conterente, & „ sanguinis (qui missus postridie nonnunquam „ in serum totus liquescebat, vix phlogisticæ „ placentulæ superstite vestigio) missiones, se-

„ xen-

„ xenties forsan, nunquam tamen citra sum-
„ mam necessitatem intra quinquennium repe-
„ titas, exigente, diu luctata, & adeo ener-
„ vis erat, ut (in hac Apoplexia) evacuan-
„ tia quæcumque vetarentur; neque roboranti-
„ bus, aut spirituosis ingerendis, ob degluti-
„ tionem prorsus sublatam, & linguam exser-
„ tam, ulla spes superesset. Quamobrem actu-
„ tum Electricitatis *Neupertianæ* periculum fe-
„ ci; sed non alio cum eventu, quam quod
„ palpitatio cordis multum remitteret, & si-
„ steretur sudoris per aliquot horas eruptio,
„ Apoplexiæ tenore eodem perseverante: usque
„ dum 18. inde elapsis horis, secunda vice
„ virtutem electricam diu in nasum determina-
„ rem, atque hinc primo indicia sensus ingra-
„ ti, deinde sternutationem frequentem, tan-
„ dem media hora post Apoplexiæ sanationem
„ felicissime efficerem ".

Demum & hoc addiderim. Genarum Paralysin & Convulsionem Chronicam, rarius curare solemus, quam desperatam relinquere. Præcipue si topicum hoc faciei vitium id unicum sit, quod toto in homine accuses. Absolvi equidem hanc curam nonnunquam, sed frequentius frustra fui. Et etiam fœmina adest, quæ a biennio fluxum puris dextra aure passa, tandem anno 1758. exeunte, paralysin fœdam oculi dextri, dextræque genæ patitur, fluxu purulento auris nihilominus continuante. Octavo jam mense ad machinam accedit; oculo mul-

tum, gena fere nihil lucrata; quanvis & ad originem rami infraorbitalis, secundi rami quinti paris, & ad locum ubi portio dura septimi paris Aquæ ductu Fallopii emergit, pedem dictum anserinum formatura, vis electrina peculiariter determinetur. Ut autem in topica hac Paralysi, ita quoque res se habet in topica hujus loci convulsione: hæc etiam artem nostram ludere solet. Anatomicorum hujus sæculi facile princeps *Albinus*, narrabat nobis in collegiis ejusmodi convulsionem quondam sibi curandam datam fuisse, eamque, ad omnia rebellem, sese, nervo infraorbitali abscisso, percurasse. Sed en alium casum, qui doceat quam expedire nonnunquam se norit miris Natura modis! Communicavit illum nuperrime mecum integerrimus amicus, celeberrimus apud Haganos Practicus, *Abrahamus Westerhoff*, vir, cujus consilio arduis in rebus saluberrimo sæpius me usum esse gratus recordor. Casus quippe per omnia illi Albiniano similis, tum maxime annosus erat, tum ad quævis artis auxilia, vimque electricam, penitus immoriger. Consuluerat clarus Amicus eundem nostrum venerandum magistrum, qui curæ tam egregie quondam a se peractæ probe memor, eam tamen hic ambiguam suspicabatur; cum qui proprie ramus incidendus, non poterat determinare. Sed en quid tunc contigit! „ Fit interim, inquit, ut parvus tu-
„ mor cysticus, mollis, enascatur in parte in-
„ teriore labii inferioris, continuo increscens,
„ mo-

„ mobilis neque dolens. Quum ergo & incre
„ mentum nimium metuerem, &, quod ſpas
„ modica affectio ingrata illa viciniam con-
„ ſtans occuparet, hinc mihi perſuaderem, poſ-
„ ſe aliquid inde boni redundare, curavi ex-
„ ſcindendum integrum. Effectu laudatiſſimo !-
„ Sanatus homo eſt, manus Chirurgi tempore
„ breviſſimo morbum ſuſtulit, quo Vir nobiliſ-
„ ſimus per annos laboraverat, languerat, quo-
„ vis pretio redimere curationem dudum para-
„ tiſſimus.

CAPUT VII.

De Febribus cum exanthematibus quæ petechiæ & miliaria vocari solent.

§. I. *Historiæ XVII. Ægrorum, hæc Exanthemata plane symptomatica esse probantes: ostenditurque hac occasione perfectæ criseos in Acutis certitudinem nos sæpe non habere; sanguinem in morbis, quos malignos vocant, & crassissimum sæpe, & maxime esse inflammatum; tandemque communicatur notabilis observatio circa prædictionem in Acutis ex pulsu intermittente.* §. II. *Ex omnibus horum ægrorum exemplis concluditur exanthemata similia rarius observari oportere, si legitima curandi methodus adhibeatur; eaque, si contingant, pravæ potius medicationi, quam Aeri, aut Climati, originem debere; paucis exceptis casibus, in quibus aut sponte, aut contagione, nascuntur.*

§. I. Licet in ultimo de *Febrium Divisionibus* tractatu de exanthematibus Petech. & Miliar. fuse egerim, tamen cum nova exinde observata colligere licuerit, pondus rerum tantarum me adigit, ut nova hæc cum publico communicem, unaque ex Nosocomii Diariis, omnium illorum, qui ibidem unquam hæc

hæc passis sunt, fidelem historiam tradam; quibus eorum, quæ in eodem Tractatu posui, evidentia, ni fallor, veritasque, patescet.

1. Hoc verno tempore proxime elapso femina 22. annorum febre valida laborans, quinto sui morbi die ad nos delata est; extantibus jam tum Petechiis. Vere ardens febris erat, tertiam eo die habens exacerbationem. In summa omnium cruditate Petechiæ extabant. Igiturne hæ Criticæ? Certe cum nullum symptoma mitesceret, quin ingravesceret potius, Symptomaticæ duntaxat vocari merentur. Sanguis hoc die vena missus, crustam formabat portionem rubram densitate superantem. Die septimo ad quartam, eamque prioribus longe mitiorem exacerbationem, febris sudore & urina maximam partem judicata; ad nonum vero diem, in quinto, eoque omnium levissimo insultu, urinis ac transpiratione integre judicabatur. Novem diebus perstabant Petechiæ.

Sana octiduo vixit; die autem 17. post morbi principium, ad primas carnes vitulinas degustatas, licet tenerrimas, in febrim æque vehementem incidit: cujus altero die Miliaria alba, numero pauca, comparuere. Sanguis bis missus corio densissimo tegebatur. Nec numero Miliaria augebantur, nec diu perstabant. Imperfectum judicium contigit 23. morbi die, prægresso intermittente pulsu, per alvum; integrum vero 27. die, eodem modo, eodemque pulsu.

 Die

Die 29. nova febris vehementiſſima oritur, in qua ſanguis bis vena miſſus, ſingulis in vaſis, æque magnam, denſamque habet, quam olim, cruſtam. Nulla vero hic Exanthemata. Die 4. & 5. judicium alvo, urina, ſudore.

Ex data hiſtoria nihil evidentius eſt, quam utrumque hoc Exanthematum genus minime criticum fuiſſe. Summa morbi cruditas; ejusque, poſtquam hæc efflоruiſſent, validum incrementum; critica aliunde contingens poſthac evacuatio; evidenter, arbitror, hæc demonſtrant.

Quod eo magis notandum, quia hic caſus ex rarioribus eſt, in quantum nobis adparet, in quibus nulla arte producta Exanthemata erant. Frigido quippe in loco, frigida tempeſtate, primis quatuor morbi diebus ægra jacuerat, remediis calidioribus minime uſa. Ita ut hæc ne critica quidem fuerint, licet prava arte non producta. Confirmat, id ſententiam, quam egregius *Paulus de Sorbait* annis abhinc 90. ex cathedra *Viennenſi* docebat, *Petechias eſſe motum noxium & ſymptomaticum*. Med. Pract. Tract. 3. pag. 541. & 545.

Advertimus quoque Exanthemata putridæ ſanguinis ſolutioni proprie non deberi, cum poſt eorum exitum idem ſanguis, etiam iterato miſſus, denſiſſimus fuerit.

Tandem febris tanto cum furore tertio repetens nos docet, id quod toties ad lectos ægrorum advertimus, perfectam non haberi, judicio jam facto, certitudinem morbi ita devicti, ut

ut non fiat recidiva. Equidem quo omnes functiones perfectius, celeriusque, in integrum restituuntur; quo motus critici diebus judicatoriis exactius fiunt; quo denique evacuationes perfectiores, constantioresque, cum virium incremento, contingunt; eo minor adest relapsus metus: at vero hucusque non habetur ejusmodi certitudo, quæ excludat omnem omnino relapsus formidinem. Vidimus sane & in hac muliere, & in pluribus aliis, nihil judicio defuisse, attamen iisdem successisse relapsum. Nisi forsitan quis novum potius morbum, quam recidivam, appellandum idem esse arbitretur: sed difficulter profecto admittetur hæc opinio, si succedentis febris cum præcedente similitudo attentius ponderetur. Itaque merito jure Medici omnem adhibeant diligentiam, ne in sex rebus non naturalibus quid committatur, quo repetat morbus: juvatque hujus incertitudinis serio monitum esse ægrum, monitosque ejusdem familiares; ne morbo male curato adscribant, quod a quopiam regiminis errore, aut etiam absconditis plane de causis, postliminio sorte contingit.

2. Juvencula 20. annos nata, tertio Hemitritææ die Petechias jam habuit, nostrumque in Nosocomium die quarto illata est. Multæ sane hoc die conspiciebantur in jugulo, pectore, humeris, dorso, lumbis, femoribus, cruribus.

Notabile porro 1. quod hæc femina die mor

bi tertio, ipſo Hemitritææ acceſſu, ſummo mane, in frigido ad 27. gradus aere, extra civitatem pedes iverit, nec motu per horam producto ullatenus incaluerit. 2. quod poſt meridiem intropulſos frigore humores, eoſdemque plane crudos, valido ſudorifero moverit; hincque crudis hiſce ad ambitum corporis pulſis, Petechias conſciverit ſibi. Miri ergo nihil, quod ad 5. diem, cum valida Hemitritææ exacerbatione, Exanthematis intropulſio obſervaretur. Quare etiam illico, maligni quidpiam hic præſagiens, Cort. peruvianum dedi. Confeſtim inde convaluit, extra ordinem fluentibus menſibus, mox a Petechiarum receſſu.

Hæ certe peſſimo more expulſæ, penitus ſymptomaticæ fuere; eædemque ſuo ſubito receſſu alioquin nociture, jam & dato cortice, & profluis catameniis, ſubitam reconvaleſcentiam non retardarunt.

3. Femina 39. annum vitæ agens, Cardialgia acida crudeliter per annos vexata, totaque inde cachectica, gravi demum Peripneumonia corripiebatur, & ex Noſocomio, in quo multa Exanthemata graſſabantur, die morbi quinto ad nos deferebatur. Maculæ in collo, dorſoque, rubræ, eæque, quod profundius hærerent, quaſi eruptioni impares, ſuſpectæ; omnium cruditas; morbique augmentum; ſuaſere venæ ſectionem. Sanguis cruſta facile transſcindenda tectus fuit, rubra autem parte diſſolutus. Creſcente ad diem 6. febre cum anxietatibus, veriſque Pulmonis inflam-

inflammati signis, iterata V. S. est. Sanguis eductus priori similis, nisi quod ultimo in vase, sub alba tremulaque crusta, juste compactus cerneretur. Die 7. una pustula alba Miliaris visa ad jugulum. Febris pravis cum symptomatibus perpetuo stipata, pulsuumque exploratione Homotonos quidem appellanda fuit, sed calore ad Thermometrum mensurato minime Homotonos. 9. & 10. die pauca, die 11. copiosa, eaque alba, in pectore Miliaria. 12. die paulo minus conspicua. 13. eadem iterum, ac nova præterea, in pectore conspicua. 14. die mortua est. Febris ab initio finem usque horrifica fuit.

Historia mali docet 1. Petechias contagione susceptas, nec sufficienter propulsas, morbi cum augmento adparuisse. 2. Miliaria eadem origine nata, quo copiosiora, eo & graviora; & magis fuisse lethifera. Unde concludimus Exanthemata hæc, non a Natura, sed a contagio genita esse; eademque minice critica, sed mere symptomatica habenda fuisse.

Hic in transitu noto hoc Exanthematum Contagium ut illud Variolarum, Morbillorumque, se sæpe habere, non nisi prædispositos afficiundo. Præter alia exempla, memorabile illud Ancillæ est, quam susceperamus eo momento ex ædibus eductam, in quibus cubiculo, jubente Medico, arcte clauso, calidissimoque, inservierat Patri nobili, filiabusque, duabus, Exanthemate Miliari omnibus successive enectis:

Febre

Febre continua hæc apud nos decubuit, & ſine Exanthemate brevi convaluit.

4. Juvenculæ, menſibus terrore ſuppreſſis, ingens brachii dolor, brevique poſt acuta febris oritur. Die 11. Peripneumonia adeſt, albaque Miliaria confeſtim prodeunt, continuoque augentur. Die 14. Grangræna brachii & mors. Eo tempore nondum ſciveram, quod poſthac expertus ſum, in febre continua non remittente, ac vere inflammatoria, ſi Exanthemata adſint morbusque rebellis ſit corticem peruvianum egregie prodeſſe.

A reſorptu ichoris gangrænoſi nata pectoris anxietas, nata copioſa Miliaria, criſeos nullam, ni fallor, ſuſpicionem faciunt.

5. Femina vehementi ira excandeſcens, gelidamque affatim hauriens, febre corripitur; & continuans interim ancillares labores, vagos ejus inſultus per octiduum ſæpe experitur. Tandem in continuam incidit, cum gravi pectoris anxietate, vehementi cephalalgia, multa ſiti, proſtrato appetitu, vertigine, vigiliisque continuis. Eo in ſtatu omnis auxilii inops, calida admodum tempeſtate, per integram ſeptimanam, jacuit, jure carnium, & frigida aqua uſa duntaxat. Acceſſit a gina biduo durans, & ſic demum octavo die continuæ febris ad nos delata eſt. Quo ipſo tempore catamenia ipſi, octiduo maturius, fluere ceperunt. Febris validos artuum dolores ſibi junctos habebat, vires autem nondum proſtratas. Die 11. Miliaria maximam

par-

partem alba, pauca vero rubra, apparuere; ſignis coctionis in alvo prægreſſis. Ab 11. ad 14. diem bene procedente Exanthemate, vomitus glutinoſus vexabat, vel copioſæ pituitæ tremulæ, pellucidæ, vitreæ, per alvum ſeceſſus, vel noctes inſomnes, pectoriſque anxietates, imo novi, ſimulque feroces, artuum dolores. Alvo cocta partim judicata eſt 14. die, ſed eadem demum integre ad diem 17.

Morbus neglectus per 14. dies, humores crudi, ancillaribusque laboribus intempeſtive moti, & cum per anguſtiora vaſa transadigerentur dolores rheumaticos excitantes; deinde decubitus per tantos calores in parvo ſquallidoque cubiculo, vix renovata athmoſphæra, corpus ad Exanthemata neceſſario diſpoſuere. Morbus vero poſt exorta Exanthemata, cumque eorundem non interturbato progreſſu, diris ſymptomatibus, cruditatem ſpirantibus, increſcens, poſteaque demum alvo judicatus hanc profecto eruptionem minime criticam, ſed penitus ſymptomaticam, declaravit.

6. Juvenis febre continua putrida, gravi cum delirio, laborans, in Noſocomium inferebatur. Diem morbi primum exacte reſcire non potui, cum ex ejus incerta, ac variata, enarratione, ſextusne ab illo tempore dies, an octavus eſſet, ambigeretur. Saltem eo tempore crudam morbi materiem Emeticis & Purgantibns vehementer moverat, ingentem præcordiorum gravitatem, anxietatemque, perpetuo expertus.

Præ-

Præterea ex Nosocomio alio, ubi Exanthemata fere perpetua erant, in nostrum ductus erat. Interim sensim ad coctionem morbus tendit, alvoque, & leni sudore, ad judicationem pervenit: urina interim sæpe enæoremate, & nubecula, carente, nec hypostatica unquam.

Judicio prægresso, incredibile quam cito, perfecteque, sanesceret; ita ut integris noctibus, idque sponte, dormiret, belle comederet, totasque obambularet per ædes. Sed biduo post, Miliaria totum pectus obsiderunt; quibus tum prodeuntibus, tum triduo post exsiccari ceptis, mirum quam bono somno, quam grato appetitu, quam facili corporis exercitio, integraque prorsum valetudine, frueretur.

Neglectus igitur, pessimeque tractatus, morbus; decubitus primo pro Patriæ more in calida atmosphæra, idque in fervida tempestate, tandem infectus priore in Nosocomio aer, labem aliquam sanguini conciliare potuerunt; quæ demum crisi prægressa, & recuperata sanitate, expulsa fuerit. Unde certe nec origine, nec effectu, hæc Exanthemata critica fuerunt.

7. Juvenis femina ex eodem Nosocomio suscepta, hanc nobis anamnesin formavit. Tribus integris septimanis lassitudine spontanea, cruribusque nonnihil tumidis, laboraverat, eamque ob causam illud Nosocomium adiverat. Ibidem porro tum præstantissima cura, tum blan-

da

da quiete, se ita refocillatam experiebatur, ut repeteret famulatum: at vero eidem sustinendo inepta, in quotidianam febrim inciderat, ad quam curandam quendam sibi pulverem coemerat, qui decies & novies alvum, vomitum autem ter, vehementer, ciebat, posteaque venam sibi tundi curaverat. Tandem in continuam acutam intermittente conversa, quarto ejus die ad prius Nosocomium, quinto ad nostrum, delata est; Petechiis, dum nobis afferebatur, jam prodeuntibus.

Septimo morbi die subito hæ evanuere, datoque cortice, paucæ die 8. repullularunt. Die 9. pauca Miliaria alba visa sunt. Vomuit eo die pluries cum euphoria; ut & die 10. cortice interim uti perrexit, paucisque opacis Miliaribus, quæ ad posteriora colli perennabant, exceptis, intra octiduum integre convaluit.

Morbus dudum neglectus, contagium, intempestivus crudæ materiæ motus, ægram hanc quarto febris continuæ die Petechiis macularunt. Crevit postea morbus. Cortice sanatus est licet retrocedentibus Petechiis pauca Miliaria successissent. Iterum nihil hic criticum.

8. Juvenis 17. annorum in neglecta per sex dies febre continua ad nos adfertur. Die 14. febris alba Miliaria erupere. Crevit iisdem erumpentibus vis morbi; & qui eo usque bonus fuerat, æqualisque, pulsus, inæqualis nunc rythmo, temporeque, factus est. Unde mox cortex

tex datus; cujus sub usu pustulæ ad 5. diem disquammari incipiebant, & integra sanitas octavo post eruptionem die succedebat.

Die quanvis critico erumpentes papulæ miliares, nullam criseos, sed præcipuam symptomatis notam, gesserunt; morbo tunc admodum calamitoso facto.

9. Adolescens, qui a septennio spina ventosa, fœde exulcerata, laboraverat, in Nosocomium demum susceptus, diætam lacteam, & corticem peruv. spatio bimestri, idque bono cum effectu, adhibuit: at vero ulcere tandem sponte siccato, febris continua acuta eum aggressa est. A 4. usque ad 9. diem cutis rubebat, ac si expectanda scarlatina eruptio foret. Die autem ipso nono Miliaria solitis in locis comparebant; unaque vehemens ac sicca tussis, quæ eo usque diu noctuque ægrum vexaverat, nunc & mitior; & pulchre humida, reddebatur. Hucusque Exanthema istud, ut criticam evacuationem, facile quis salutaret; at vero ad sequentia attentus symptomaticam audacter pronuntiabit.

Etenim 11. die observabamus 1mo. eam in pulsu inæqualitatem & intermissionem, ut quandoque, sed sine ordine, per integrum unius pulsationis spatium differret, moxque insolitam repeteret celeritatem. 2do. Nauseam, vomitumque. 3tio. Ulcus, quod eo usque siccum fuerat, jam fluidum, suoque postmodum in fluore continuum. 4to. Subito turbatas urinas, quæ pluribus diebus limpidissimæ fuerant.

Igitur

Igitur judicium proprie fiebat die undecimo. An integrum? Equidem dubitabam, propter notabilem pulſuum, in diem 20. uſque, intermiſſionem; Febris tamen acutæ abſentia, ac virium reditus, citra aliam, quam ulceris, evacuationem, judicium perfectum oſtenderunt.

Quid igitur intermittens ille pulſus? Sane ex eo, & circa criticum tempus, & cum prægreſſis quibuſdam coctionis ſignis, obſervato, ſæpius, autore *Solano*, evacuationem criticam, vomitu aut alvo futuram, prædixi ad ægrorum lectos in Noſocomio; id quod etiam in hoc ægro, eodem undecimo die, exacte confirmabatur. Attamen cæteris octo diebus, cum nulla per vomitum, alvum, hæmorrhoidalve, evacuatio: pulſu continuo intermittente, contingeret, experimentum fallere viſum eſt. An quia cocta morbi materies, in corpore ſuperſtes, & ratione intermittentis pulſus aut vomitu, aut alvo, aut hæmorrhoidibus, eliminanda, ulcere effluxerit aperto? Numquid hic pulſus, ſi materia per vias a *Solano* indicatas non effluit, etiam ulceris, ſi adeſt, fluorem præſagiat?

10. Adoleſcens 17. annorum, ob nimii ponderis geſtationem febricitans, bis ſecta vena ad nos adducitur, finiente jam die ſexto, & jam tum in pectore brachiisque variegata, præ rubedine, cute. Crevit peſſimis cum ſignis, & ſymptomatica maxime alvo, morbus. Die autem 11. alvus pulti ſimilis, ac flava; ſimulque ad pectus maculæ plures, ad nullum certum

tum eruptionis genus ſeſe determinantes, conſpectæ ſunt. Quæque a nycthemeri ſpatio defuerat urina, copioſa nunc illa, & cum enæoremate fundum brevi petente mittebatur; Febris modica; flava, pultique ſimilis alvus; & projectus qui fuerat, renatus appetitus. Die 12. perſeverantibus bonis hiſce ſignis, vires majores, lingua nitidior, nox optima fuit. Die 13. veniam per conclave ambulandi, cibosque tum mutatos, tum copioſiores, rogavit. Die 14. vero juveni per omnia ſano Miliaria alba erumpunt, paucas intra horas iterum ſicca; eodemque plane modo, ſpatio 5. dierum, continuo renaſcentia, & eodem die exſiccantia ſeſe ac diſquammantia, abſque ulla vel minima labe ſanitatis. Ita ut brevi Noſocomio exiret, conſtantique poſtmodum ſanitate gauderet.

Maculæ rubræ ad ſextum diem, adeoque per morbi augmentum, adparuere: puſtulæ Miliaribus forma ſimiles, criſi jam perfecta, ac ſanitate recuperata, efflorueruunt, Criticum ergo neutrum fuit.

11. Maligna admodum febre Juvenis decubuit, variolas nunquam paſſus, eaſdemque valde metuens. Ad ſudores validos, eoſdemque continuos corpus, patrio errore, diſpoſuit, quotieſcunque non aderam. Hinc die 5. maculæ rubræ in collo ac manibus viſæ ſunt, mox vero iterum evanidæ. Itidem die ſexto. Poſthac illum, ægrotans ipſe, non vidi. Ab aliis autem

tem reſcivi rubris illis maculis alba Miliaria ſenſim acceſſiſſe, profuſiſſimosque toto in corpore ſudores. Ad diem 15. totus Miliaribus ſcatens, periit.

Nimio atmoſpheræ, parvo in cubiculo, calore, coactiſque ſudoribus, utrumque Exanthematum genus genitum eſt; neutrum ſane criticum.

12. Femina 24. annos nata, nono morbi acuti die ad nos defertur, maculis rubris in collo, facile, pectore, ſummo humero; jam a biduo deturpata, & ab earum eruptione in pejus lapſa: Porro ipſo hoc 9. die duo obſervabantur: 1mo. Retroceſſio macularum; 2do. intermittens pulſus cum torminibus ventris; cum teneſmo, & dein cum alvo cocta, multaque, ad tertiam uſque vicem repetita. Mitis exinde illico febris.

Judicium factum multa ſuadebant; ſed inſolita admodum debilitas poſt ſubitaneum macularum retroceſſum, maligni quid portendebant. Unde corticem extemplo dedi. Mox inde recreata bis ſimilem alvum poſuit. Die 13. tria viſuntur in collo Miliaria, quæ perſtant triduo. Die 17. pauca alia accedunt. Ut & die 18. 20. 21. Sed, ut dixi, mox a ſumto cortice mire recreabatur, ſubitoque reddebatur ſana; ut cum paucis hiſce papulis egredi domo, ſi opus fuiſſet, potuiſſet.

Enarratione tota arguitur rubras maculas, creſcente morbo natas, plane ſymptomaticas

fuiſſe; Miliaria vero poſt criſin quandam, poſtque plenarum virium reditum, nata, Criſeos certe normam non habere. Forte prius illud ſymptomaticum Exanthema ſubito evaneſcens, vireſque proſternens, poſthac bonitate corticis, paucorum forma Miliarum, efflоruit.

13. Vir 27. annorum ſexto febris continuæ die Miliaria habet, quæ nunc plus, nunc minus, extabant, uſque ad 12. diem, quo nova, pellucidaque eadem & alba, prodiere. Continua febris nunc in remittentem, bis exacerbantem, abivit. Die autem 16. & 17. æger copioſiſſimis ſcatuit Miliaribus. Febris inde exacerbatio major, vireſque projectiores. Cortex ad 20. diem dari ceptus; cujus ſub uſu papulæ novæ. Sanitas integra brevi ſequuta eſt.

Prodiere prima Miliaria cum morbi incremento, imo morbo poſthac in longe periculoſiorem mutato; poſteriora itidem. Nulla proinde criſeos ſimilitudo.

14. Eodem tempore mulierem, ulceroſa ſcabie ſponte fere curatam, ceterum arthriticis obnoxiam inſultibus, jamque univerſorum pene artuum rheumatiſmo laborantem, ſuſcepi in Noſocomio. Febris acuta fuit, puſtulæque nonnullæ rubræ in facie, unaque inſignior ad naſum, aderant. Die 13. rubra Miliaria copioſa prodiere in facie, collo, brachiis, craribuſque univerſis; una hora conſpicua admodum, hora altera vix viſibilia. Die 15. & 16. bene proſtant. 17. adhuc magis. 18. maxime, ſed cum

into-

intolerabili cephalalgia. Die 19. ipsi pedes Miliaria habent. Die 20. Miliaria rite quidem prostant, sed magna præcordiorum anxietas adest. 21. & 22. die cum copiosissimis Miliaribus enormes pedem, quo præcise olim loco Podagra, excruciant dolores. Die 24. cum Miliaribus & copiosis, & magnis, valida Febris. Miliaribus jam in facie siccescentibus ad 27. diem febris magna. Decem postmodum dies elapsi sunt; priusquam ultimæ pustulæ exsiccarentur. Rheumatici dolores, Febre & Exanthemate jam evanidis, diu adhuc perstiterunt.

Contagium hæc femina vel jam habuit, cum ad nos duceretur, pustulis in facie rubris tunc jam maculata; vel in Nosocomio, Miliaria ægro mox descripto habente, contraxit. Ceterum, nemo, credo, criticas has eruptiones esse autumabit, qui cum iisdem videt morbi durationem, febrim validam, judicium imperfectum.

15. Mulier 27. annorum sexta die suæ continuæ ac putridæ febris numerosas acquisivit circum labia pustulas, ut & die 7. Ad finem autem hujus diei siccescentibus illis alba, eaque copiosa, successere Miliaria ad scapulas, humeros, faciem, ac demum ad brachia universa, die 10. ac 11. pulchre prostantia, 12. numerosiora, 13. in toto dorso atque abdomine conspicua. Die autem 14. hæc omnia rubris Miliaribus plurimis interspersa, tam in priore;

quam in posteriore corporis parte, inveniebantur. Die 15. his cunctis rite extantibus valida admodum febris cum cephalalgia per integrum diem intolerabili, ægram vexavit. Die 17. ingentes anxietates adsunt. Cum 19. die examinaremus an diuturniore decubitu, licet omnis adhibita cura fuisset, postica corporis haud excoriarentur, vidimus totum dorsum lumbos, nates, crura, pedes, pedumque digitos, confertissimis Miliaribus scatere. Hoc die incipiebant exsiccari, exsiccatio tota brevi successit, integraque sanitas.

Quia eodem tempore cum binis posterioribus ægris hic decubuit, natum contagione Exanthema facile credimus; symptomaticum autem fuisse dies 15. 16. 17. abunde evincunt.

16. Femina Petechiis, antequam ad Nosocomium deferretur, fere enecta, altera die mortua est.

17. Peripneumonicus in Nosocomio casu & neglectu Exanthemata passus, brevique inde curatus, crisi Peripneumoniæ posthac rite absoluta, Tom. 1. hujus operis, ut & alibi, descriptus fuit.

§. II. Ægri ergo numero septendecim spatio sex cum dimidio annorum Petechias, aut Miliaria, aut utrumque, in Nosocomio practico habuerunt, adeoque quinque circiter omni biennio. Pars media horum, Exanthemata, antequam ad me adferrentur, jam habuerunt; pars altera iisdem in Nosocomio practico correpti

sunt:

ſunt: ergo inibi ſpatio trium annorum Exanthemata hæc quatuor duntaxat ægris eruperunt. Omnium vero duo tantum fuere, quibus id ſponte contigerit; reliquis quindecim aut contagium, aut pravum regimen, medendive methodus, aut combinatæ hæ cauſæ, Exanthemata produxere. In nemine vero illorum ea critica fuiſſe, ipſa cujusque morbi hiſtoria abunde evicit. Ad hiſtorias autem illas quod ſpectat, exacte profecto eas ex majoribus Noſocomii Diariis contrahere valui, quod in hisce quidquid ægris noſtris omni die quavis hora, ſingulo momento, contingit, exactiſſime, ampliſſimeque, adnotetur: unde etiam fit, ut ipſa hæc Diaria baſin ponant dicendorum Medicinæ Studioſis ad ægrorum lectos.

Igitur irrefragabili experientia convictus, aſſero nemini meorum critica hæc Exanthemata fuiſſe. Imo ſi nunquam Petechiis, Miliaribusve laborantes vidiſſem, & nudam modo horum 17. ægrorum hiſtoriam legiſſem, quo, amabo! jure criticum id vocarem, quod ſæpe diebus neutiquam criticis, ſed admodum infidis, contingat? quod cum morbo & multum, & diu ingraveſcente, auctoque proinde periculo, fiat? vel etiam quo erumpente, criticæ evacuationes, in morbis acutis citra Exanthemata conſuetæ, eæque ſufficientes, prodeant?

Hinc concludo 1mo. Si in aere *Viennenſi*, in quo Medicinam facio, adeo rariſſima mihi hæc Exanthemata ſunt, ut ſpatio $6\frac{1}{2}$ annorum

 vix

vix 17. exempla coram centenis teſtibus potuerim producere; ſi præterea pleriſque ægris meis, citra Exanthemata, integræ contingant, feliceſque criſes; tunc Exanthemata illa, aliis Medicis adeo frequentiſſima, critica utique appellari non poſſe.

2do. Si iisdem acutis in morbis Exanthemata mihi rariſſima ſunt, in quibus alii Medici eá frequentiſſima vident, ea ſane ab aere, ſeu noſtro, quod vocant climate, neutiquam generari; at vero potius a certis quibusdam cauſis, quas ad ea generanda ponere ſoleant illi, ego autem non ſoleam. Quænam porro cauſæ illæ ſint, has in Tract. *de Febr. Diviſ.* ſatis ſuperque, ni fallor, ex pluribus, imo etiam ex celebrioribus *Germaniæ* Autoribus, demonſtravi.

Ut igitur multa paucis dicam, differentia exercendi praxin tanta eſt, ut differentia in morbis inde neceſſario generari debeat. Miſtura, *Hofmanniana* Practicis *Germaniæ* dicta, eive ſimilis, nunquam adhuc cuiquam noſtrorum acuto in morbo, data fuit. Deinde 2do. Pulveres abſorbentes, ſive teſtacei, ac præcipitantes, nec non bezoardici, & cinnabarini, nunquam iisdem in morbis in Noſocomio præſcribuntur; puerperas, infantes, & præterea ex centenis forte hinc inde unum alterumve, cui ab acido febris, excipiatis. Tertio Emetica aut Purgantia nunquam adhuc debui principio Acutorum dare. Ita ut *Hippocrates* Aphor. 1-22. & maxime in *Libro de Purg.* ſive in fragmento dicto *Heurniano*,

niano, recte monuerit oppido raros esse casus illos, in quibus aut emetico, aut purgante, initio Acutorum, uti oporteret. Quam utique doctrinam in *Epidemiorum* libris, passimque alibi, exemplo confirmavit. Quarto in calida, non renovata, putridis exhalationibus inquinata, atmosphæra, nunquam ægri includuntur, & fere suffocantur, in nostro Nosocomio.

Unde tam certum mihi videtur, quam quod certissimum, Exanthematum frequentiam a quatuor hisce causis positis oriri, ac perennare; & e contrario a Medicina *Hippocratica* eorundem observari raritatem. Hujus observati veritatem partim jam confirmarunt edita, partim brevi confirmabunt edenda in lucem variorum Diaria Nosocomiorum, in quibus demum modernorum hæresin antiqua *Hippocratis* Medicina pepulerit. Merito igitur concludere mihi videor, quamdiu moderni morem obtineant, eos Exanthematum perpetuare crebritatem; eorumque conscientias graviter oneratas manere, tum ea majori molestia, quam suis ægris frustra facessant; tum graviore periculo, in quod conjiciant eosdem; tum denique multorum strage, quos Exanthema, dedita opera provocatum, quotannis e vivis tollat.

CAPUT VIII.

De Hydrope & Tympanitide.

§. I. *Viri Hydrops ascites cum monstroso Omento, ceteraque Abdominis pinguedine mire degenerante. Varia circa ejus causas, & effectus. Observatio pertinens ad historiam vomitus, qui secundum communes Pathologiæ leges inevitabiliter hic adesse debuisset, adesse tamen haudquaquam potuit.* §. II. *Hydrops feminæ cysticus, ascitesque, Abdominis; una cum hydrope pectoris, & inferioris corporis intercute. Saccus ex Ovario ipso, ejusque Hydatide, ortus, ventrem explens fere universum.* §. III. *In alia muliere Hydrops & cysticus, & ascites: saccus autem tam ab Ovario, quam a toto sinistro uteri latere, natus, in eoque una cum aqua aer contentus. Parvus admodum Thorax; pulmonumque pars notabilis aquæ, in quam injecta, fundum petens. Ad trinos hos casus impossibilitas* Parisinos *imitandi ostenditur.* §. IV. *Ostendit idem historia Hydropicæ ex Tom. I. resumta, atque in præsentem diem producta.* §. V. *Prosecutio alius exempli ex Tom. I. curam cystici tumoris, natura viam monstrante, enarrantis.* §. VI. *Tympania improprie dici potest Aqua, & Aere, gigni; unde Veterum quorundam, id ita affirman-*

mantium, mens intelligitur: quanvis eo in casu alio potius, quam Tympanitidis nomine, morbus insigniendus esset.

De hoc argumento fuse egi Tom. I. cap. 31. variasque curandi methodos examinavi, ut constaret qua demum ratione ejusmodi calamitates sive percurare nonnunquam, sive saltem tolerabiliores reddere, possimus. Verum cum proxime elapsus Academicus annus novas suppeditaverit, easdemque notabiles admodum, observationes, operæ precium erit hasce nunc recensere, fusiusque differere super hac quæstione.

§. I. Scriniorum faber 36. annos natus, sanus perpetuo, vino licet deditus, calidissimo die 25. Julii 1759. domicilium mutans, transferenda suppellectili plurimum occupabatur, gelidam procul dubio plurimam ingurgitans. Nocte insequente collo, lumbisque, dolere, simulque tumere ventre, cepit. Variis remediis frustra usus, ad *Fratres Misericordiæ*, mense Novembri, se contulit. Hydrope intra octididuum immense crescente, libras medicas aquæ limpidæ, flavæ, utcumque flocculentæ 68. Paracentesi eduxere: renato autem subito malo, 48. libras, elapso vix a prima Paracentesi octiduo, iterum evacuarunt.

Ventre hinc egregie depleto, expertissimus hujus monasterii Medicus *D. Guarin* minitantem morbi reditum aptis semper retudit medicamentis.

tis. Interim manifesto deprehendebantur in ventre tumores, qui prominentes globos hinc inde referrent. Perpetuosque fere & dolores & ardores miser, ad umbilici regionem, conquestus est. Unde demum collapsis viribus 13. Dec. periit.

Fratres Misericordiæ lymphæ 2. aut 3. ut putant, mensuras cavo abdomine eduxere: cum vero ceterum totum inibi confusissimum cernerent, attulere mihi exemtam totam quantam viscerum ventralium molem, cohærentem ita, ut in corpore fuerat. Cujus en publice factam Anatomen.

Ingens ventriculus adparuit, lieni arcte connatus; hepar autem mediocre. A fundo autem ampli, latique, ventriculi, durum, crassumque scutum nascebatur, universum explens abdomen, usque in latera, imaque pelvis; viscerum proinde omnium conspectum velans, peritonæo hinc inde connatum. Eodem elevato intestina nuda patebant. Ut manifesto constaret ingentem hanc molem degenerans Omentum esse. Accuratiore examine patuit substantiam ejus constare tuberculis innumeris, majoribus minoribus; hinc omnino informem, & inæqualem; lamellis Omenti ambabus, intime connexis, constantem. Cartilagineam naturam plura tubercula induerant. Parvumque ita *Winslovo* dictum Omentum pariter degenerans; cum Omento magno, cum gibbo ventriculo, cum cava hepatis regione, ante sinum venæ portarum, intime concre-

creverat. Pondus autem Omenti totius $5.\frac{1}{2}$ librarum fuit.

Omnes præterea productiones adipofæ, quæ, totidem Omentulorum inftar, ad Colon, Rectumque, enascuntur, eodem modo degeneraverant; ad Rectum vero adeo, ut inde tota pelvis repleta cerneretur.

Mefenterium, ac Mefocolon, iisdem quidem tuberculis fcatebant, fed aliter difpofitis; ramofis nimirum; eumque productis in modum, quo in fodinis, vel fubterraneis fpecubus, Stalactica.

Sub duro Omenti tegmine compreffa locabantur, interque fefe ligamentis, facile tamen dilacerandis, connata Inteftina. Omnis pinguedo, quæ tria ad hepar ligamenta comitari folet; omnis ea, quæ veficæ felleæ, eiufque ductui, circumfufa cernebatur, nil nifi fimilem induratam, atque globofam, referebat fubftantiam. Pylorus intus bonus, exterius tumorem gerebat, qui & durus, & femicircularis, & plus quam tres digitos latos craffus, inventus eft. Diaphragma tota fua inferiore facie duros hos febaceos tumores, femidigitum craffos, gerebat.

Sufpicaremur fere calore nimio fufam Omenti, Ventrisque pinguedinem, fubito frigore, dum vefpere a laboribus quiefcebat homo, ad ventrem externum admiffo, frigore quoque potus gelidi intro fufcepto, coaluiffe, induruiffe, in irrefolubilem hanc maffam abiviffe; fenfimque appulfis humoribus auctam effe; atque hinc pofitam

sitam demum, quod in ejusmodi degenerationibus assolet, Hydropis causam fuisse. Utique dies fuit totius æstatis calidissimus, thermometro post meridiem in loco a reflectione radiorum immuni 90. gradum notante. Si in tanto calore ponderetur labor, quem vehementem, quem continuum, sustinuerit, & conferatur cum observatione *Ruischii* fusam a motu pinguedinem in equo describentis, conjectura verisimilitudinem adipiscitur.

Nunquam, quod notandum, homo in hoc morbo vomuerat. Attamen præter alias vomitus causas, irritatio perpetua Ventriculi, tum & Pylorum premens, arctansque moles, vomitum frequentem, ac vehementem, ex iterata experientia anatomica, excitare debuissent. Verum in hoc homine Ventriculus & utrinque, & toto fundo suo, tam duræ, tam crassæ, tamque ponderosæ massæ, adeo intime adnatus erat, ut videretur, ne a fortissimo quidem Emetico in convulsivos vomendi motus contrahi, agitarique, potuisse. Bilis in Cystide copiosa, aurantia, tenax.

§. II. Mulier 52. ætatis annum agens, adhuc menstruans, a 12. retro annis tussi vexata, alvo perpetuo segnis, curat sibi pro consuetudine majali venam tundi, ex eoque tempore fluore menstruo caruit. Brevi postea dolorem in Hypogastrio quidem toto, sed sinistro ejus in latere intensiorem, percepit; ut ultra in illud incumbere nullatenus posset. Crevit sensim

ſim abdominis moles, ita tamen, ut cutis & muſculi ſemper flaccidi manerent, prehendique ac complicari, poſſent, præterquam ad umbilicum. Dolorem deinde in dextro hypochondrio conqueſta eſt, verſus coſtas ac ventriculum ſe extendentem; qui tamen poſthac minus obſervabatur. Quinque ſeptimanarum ſpatio ventrem ego ſæpe ſollicite tangens, dura omnia deprehendi, præcipue utroque Hypogaſtrii in latere; fluctuationem vero liquoris nunquam. Tandemque contigit, ut dum incederet per plateam, acutum ſiniſtra in abdominis parte dolorem, cum quodam dilacerationis ſenſu, perciperet. Ex illo die manifeſta humorum undulatio ab utroque umbilici latere in Epigaſtrio potiſſimum, percepta eſt. Jamque integumenta, & muſculi abdominis, olim adeo flaccidi, vehementer tenſi, expanſique obſervabantur. Ventris crurumque Hydrops intercus hiſce ſe junxit.

Qui cyſticus olim Hydrops fuerat, eum nunc, dilacerato ſacco, Aſciten produxiſſe rati, ad Paracenteſin devenimus, apertura ſolito altius facta; quia infra nulla undulatio, ſed magna potius durities. Unde nobis videbatur calloſus, craſſusque ſaccus, licet infirmiore quadam plaga crepuiſſet, multisque eſſet evacuatus aquis, tamen dura ſua mole, lympha forte multa adhuc circa ejus fundum exiſtente, hanc efficere hypogaſtrii duritiem.

Paracenteſis 7. Nov. 1759. inſtituta, 22.

pro

propemodum libras medicas fuſci, turbidi, ſpiſſi liquoris eduxit. Ventre inde plurimum evacuato, femina veluti reviviſcere tridui ſpatio viſa eſt. Verum brevi adeo tempore liquor undulans recrevit, ut propter anxietates auctas, ſuffocatamque reſpirationem, cogeremur 31. Nov. repetere Paracenteſin: qua tamen haud ultra 16. libras educere potuimus.

Vix inde perceptum ſolamen, quod anxietatum alia longe, quam olim, ſe cauſa prodiderit. Decubitus in dextrum latus commodior, ſubita a primo ſomno excitatio, & ſuffocans eo tempore anxietas, Hydropem dextri thoracis lateris innuerunt. Ita tamen, ut ſiniſter thorax haud omnino ab aquis videretur eſſe immunis: diutius enim in dextrum latus jacentem ſuborta nonnunquam nova anxietas in ſiniſtrum latus convertit.

Diuretica & ante, & inter, & poſt Paracenteſes, cujuscunque generis, etiam varia Purgantia, nullam opem tulerunt. Exigua alvus, & pauca atque lateritia dicta urina, tantum prodierunt. Conamina noſtra ad aquas exulceratis, aut ſcarificatis cruribus educendas, palliarunt quidem aliquantiſper, ſymptomata autem non abſtulerunt. Ad 15. Jan. 1760. obiit.

Cadaveris venter valide fuit, æquabiliterque, tenſus. Aperto prudenter Peritonæo, corpus ingens, fuſcum, durum, totum quantum explebat abdomen, ab ima pelvi, ad uſque lienem & hepar. Idem illud, variis in locis, expanſio-

ſionibus firmis, membranoſis, firmis, membranoſis, & adipoſis, cum Peritonæo concreverat, præſertim circa umbilicum, & in eadem cum umbilico latitudine, ſiniſtro in latere, idque transverſim, latitudine quatuor digitorum; deinde & per tres, quatuorve digitos deorſum, ut cum prima transverſa adhæſione angulum fere rectum componeret; etiamque hinc inde ad latus dextrum.

Examine eo usque producto patuit vel Ovarium dextrum eſſe, vel ex Ovario Hydatidem natam, quæ totam hanc expanſam molem produxerat; intus plenam ſubrubra aqua, quæ 24. libras ponderabat, quæque igni impoſita, in ſciſſilem abibat materiem. Saccus porro totus facie ſua interna mire exulceratus, & hinc tuberculis, ſeu ſebaceis, illinc ichoroſis, iterumque alibi cartilagineis aut etiam ſanioſis, plenus.

Quod vel Ovarium, vel ex eo natam Hydatida, hunc ſaccum formare dixerim, id ideo dixi, quod ambigui hæſerimus utrum corpus quoddam, quod ad ſacci radicem inveniebamus, Ovarium ipſum, an vero ſeparatus parvus ſaccus eſſet? Siniſtrum Ovarium in varios degeneraverat tumores. Uterus mutatus fuerat in duram ſubſtantiam, eamque carnoſam, & difficulter perſcindendam; craſſam adeo, ut vix in utero cavitas, niſi prope ejus orificium, ſupereſſet.

Univerſa pene Inteſtinorum moles verſus lienem

nem trusa erat. Ventriculus pro more ingens; cum is, compressis adeo intestinis, vehementer distendi, inflarique, soleat.

In thoracis cavo dextro rubicundior adhuc aqua, quam ea, quæ in magno sacco hæserat, ad trium librarum pondus inerat, verum non ut illa, in duram massam ad ignem mutabatur; pauca namque pellicula superstite evaporabatur tota. In sinistra thoracis camera, in qua aliquam, sed copia minorem, aquam, vivente femina, suspicati eramus, nulla aqua inventa est. Pulmo lateris dextri vix mediam ejus altitudinem occupans, adparuit condensatus, ac veluti ad ignem crispatus Idemque inferiore sua tota media parte, dum in aquam coniiceretur, ejus fundum petebat; innatabat vero superiore. Interna pulmonis substantia sat bona, sed lata ejus in dorso cum pleura cohæsio.

Tota superficies inferior Pulmonis, Pleura, Diaphragma, Mediastinum, id est, quævis partes aquæ contiguæ, plenæ fuere tuberculis variæ magnitudinis, semiscirrhosis, purulentisve, aut saniosis. Lien quadrifariam, profundaque incisione dentatus; durus. Hepar albescens & compactum. Vesiculæ bilis profundissime tinctæ copia duas pondere uncias superabat: ineratque vesiculæ calculus, quadrangulus fere, trium linearum diagonalem habens, spiculis innumeris, ac parvis, splendidisque lapillis concretus, exusto carboni rudiore adspectu haud absimilis.

Nulla

Nulla feri in encephalo redundantia, & quæ pauca aderat ventriculorum anteriorum lympha ad ignem non coaluit.

Ex historia morbi, & sectione cadaveris, id videtur colligi oportere, quod mulier ista primum Hydropem cysticum passa fuerit; quod deinde saccus parva quadam in plaga crepuerit, & Asciten effusis produxerit aquis; deinde quod paracenteses aquas Ascitis duntaxat eduxerint; præterea quod lapsu temporis concidentis facci apertura, cujus vestigium invenire non potuimus, consolidata fuerit, sicque regenerata aqua sit, quæ saccum in eam, quam in cadavere deteximus, extenderit molem. Probabileque admodum, eam sacci crassitiem impedivisse, ut vel morbi principio, vel sub finem ejusdem, undulantem perciperemus Lympham. An ideo, quod femina a 12. retro annis sicca, eaque valida tussi laborasset, Hydrops thoracis eo, qui abdominis, longe annosior? Nunquid, quod posteriore anno menses adeo irregulares, ac paucos, habuerit, & tamen Plethorica existeret, uterinum systema obstructum, atque induratum, habere ceperit?

§. III. Sub idem tempus aliam, quinquagenariam suscepi, quæ bona semper, ut ajebat, valetudine usa; nisi quod febre intermittente, seu quotidiana, seu tertiana, laborare consuevisset. Quas quidem febres largiore vini potu, quem impense amabat, semper se dispulisse asseverabat. Catamenia tarde incepta, maturius

 finita,

finita, pauca perpetuo & irregularia, habuit. Quinquennium elapſum eſſe ajebat, ex quo ſemel urinam mittere, præ adſtantium verecundia virorum, impediretur: elapſis aliquot deinceps horis ſe ventre doluiſſe, urinam vero, quum mittere geſtiret, nullatenus mittere potuiſſe: fomento tamen ad Hypogaſtrium veſpere adhibito paucas reddidiſſe guttulas: remediisque poſtera die a Medico acceptis iterum guttatim eam prodiiſſe, poſtea autem ſenſim abdominis tum tumorem tum dolorem ſe percepiſſe. Adjungebat porro elapſo ab illinc menſe ſe, vehementer ſitientem, copiam gelidæ immenſam hauſiſſe; cumque tota inſequente hyeme admodum ſiticuloſa foret, plurimum bibendi neceſſitati parere ſe debuiſſe; nec unquam niſi ſtranguriose reddere potuiſſe urinam.

Porro ventris mole creſcentis extenſionem, eo usque æqualem, ut ait, perceperat; cum vero plurimorum Medicorum opem fruſtra eſſet integro triennio experta, & tandem Decoctum Juniperi diu affatimque hauſiſſet, ventrem quidem multum concidiſſe, ſed etiam admodum inæqualem tactu, figuraque, redditum eſſe prehendebat: relicto autem eo Decocto, advertit antiquam ventri molem, antiquam rediiſſe æquabilitatem.

Ex hac ſæpe repetita, eodem ſemper modo enarrata, ac confirmata Anamneſi, concluſimus cyſticum Hydropem adeſſe; cujusnam viſceris incerti quidem, probabiliter tamen obſtructione

ne ſyſtematis uterini natum; eique demum aſcitem junctum eſſe. Quippe Catameniorum modus hoc ipſum ſyſtema dudum laboraſſe indicaverat nobis: annoſusque vini abuſus, frequentiores quoque narium hæmorrhagiæ ad cauſam proegumenam accedentes, morbum præſentem gignere potuiſſe nobis videbantur; ita tamen, ut continuus aquæ abuſus eundem vehementer auxiſſet.

Urinoſusne Hydrops forſan non fuerit ſi quis ſuſpicetur, reſpondeo Hydropem urinoſum celeriter perimere, hunc vero jam integro perſtitiſſe quinquennio. Sed præterea Hydropis causæ pridem in corpore extitere, antequam urinæ retentio naſceretur.

Decoctum Juniperi multam ſane aſcitis lympham diureſi eliminavit, quum venter ita detumeſceret; ſed aſcite evanido cyſticus Hydrops cum omnibus ſuis tumorum inæqualitatibus eo manifeſtior adparuit. Confirmavit hanc phænomeni hujus explicationem ventris renato aſcite æquabilitas.

6. Nov. 1759. Paracenteſi eduximus 56. libras liquoris, qui fuſcus, atque inſtar potus Chocoladæ ſpiſſus deprehenſus fuit, integraque ſeptimana aſſervatus non fœtuit; igni autem a principio eductionis impoſitus, pauca ſui maſſa coagulabatur, plurima ſui parte in auras evanuit. Principio, ut fit, ab operatione recreata, viribus ſolito citius decrevit, perpetuisque tum anxietate, tum pertinaci diuturnoque ſingultu,

19. ejusdem mensis obiit.

Venter monstrose inflatus. Musculi abdominales tenuatissimi. Peritonæum denso cum sacco, in cavo ventre contento, hinc accretum, illinc liberum. Sacco levi vulnere pertuso, mox venter, flatu sibiloso erumpente, multum detumuit.

Saccus ex ima pelvi supra umbilicum, ac per totam ventris latitudinem adscendens, fundo suo terminabatur latis circiter quatuor digitis infra cartilaginem xyphoideam. Omentum supra saccum sub hepate locabatur, & hinc inde ad ejusdem lobi majoris crepidinem, tum & ad totius sacci fundum, adhærebat, & connatum erat. Thorax minimus fuit, nam hepar tam alte sub costis recondebatur, ut gibbo suo ultra tertiam (ducto a superioribus numero) adscenderet; eodemque modo diaphragma medio sui. Cellulositate quidem facile dilaceranda saccus pluribus in locis cum peritonæo connexum; ad latera vero, & in Ilibus, ligamentosis productionibus, non nisi cultro separandis, cohæsit. Origo ejus ab Ovario sinistro, totaque uteri sinistra parte; fundi sui postica plaga cum intestinis tenuibus unitus ope ligamentorum membranosorum, non tenacium, sed digito facile solvendorum. Tenuia intestina omnia fere in Epigastrio sinistro convoluta: suo Colon loco. Jamque inguine dextro, iisque cunctis in locis ubi saccus a cohæsione cum peritonæo liber, ac toto abdominis cavo, ascites erat. Aqua ascitis

ascitis minime fœtens; ea autem sacci, fusca & fœtida fuit. Ipse autem saccus inæqualiter crassus, intus tuberosus, saniosus, semipurulentus, tota sua interna substantia. Aer, qui sibilo exiverat, ad anteriora sacci locatus fuisse videtur, hincque, facto vulnere, exitui aptus. Substantia sacci hic semilineæ, ibilineæ, alibi 2. 3: linearum; in latere vero sinistro digiti, imo pollicis, crassitudinem inæqualem ac tuberosam, habebat.

Circa uterum nihil non confusum. Examine tamen patienter instituto, patuit Ovarium ipsum, dum extendi inciperet, cum laterali uteri superficie cohæsisse; Tubam Falloppianam implicuisse sibi, eandemque ad sesqui spithamæ longitudinem extensam, secum duxisse, sic demum occupasse ventrem fere totum. Habebatque ad suam originem appendiculum, aqua similiter repletum. Dextrum Ovarium diametri sesquipollicis, lympha gelatinosa repletum erat.

Igitur Paracentesi eductus fuit liquor turbidus, non fœtidus, in cavo abdominis faciens; qualis etiam a morte ibidem deprehendebatur. Libere enim effluere sub Paracentesi potuit e locis a cohæsione cum peritonæo liberis. Hincque factum, ut etiam in vivente undulatio perciperetur aquarum.

Docent porro hi tres casus, me, *Tom.* 1. *Rat. Med. cap.* 31. haud immerito aliquas, easdemque haud leves, adnotasse difficultates, in exsequendo erudit. *Paris. Chirur-*

gorum systemate, quo statuerant, eductis Paracentesi aquis, vulnus insigniter dilatandum esse, apertumque servandum; ut & omnis posthac renascens liquor, abdomen alioquin iterum extensurus, inde extillaret perpetuo, & saccus ita concideret, complanaretur, convolutusque concresceret, ut deinceps ultra extendi nunquam posset.

In I. enim historia Hydrops renascens praecaveri quidem potuisset, lata servata ventris apertura; sed Omentum ita mostruosum non modo inde mutatum non fuisset, sed aeris allapsu in sphacelum dirum, subjecta sibi omnia destruentem, abivisset.

In historia II. & III. saccus in Paracentesi perscissus non fuit: perscindendus ergo fuisset. Ecquis vero pollicis forte densitatem offendens, nescius proinde quid forte prescinderet, cultro penetrare ausus fuisset? Haud enim id in vita, ut quidem in cadavere, illico patescit. Nec concidisset saccus, sustentaculis quippe & adhaesionibus validioribus cum peritonaeo cohaerens. Quid vero in substantia ulcerosa, scirrhosa, saniosa, adeo crassa, vulnus effecisset? Quid demum aer? Dira certe carcinomata, quae mutuus binorum pendentis sacci laterum affrictus auxisset vehementer. Quodsi demus aperturam forte fortuna in tenuiore sacci substantia, ut latis in plagis anterius, posteriusque erat, penetraturam fuisse, quid inde non timendum ab Intestinis? Compressa haec olim, jamque libertatem

tatem nacta, & flatibus distenta, aut colicis expansa doloribus, versus locum minime resistentem, saccum, seu ejus parietem posteriorem, protrudere, extrudere, & ventrem extra ventrem, monstrosamque formare Herniam, potuissent. Mitto nunc, quæ de degenerascente Ovario exscindendo, etiam ab iisdem claris viris proposito *Tom.* 1. dixi. Utique in tertio hoc exemplo patuit Ovaria, dum extendunt se se quandoque utero primum adplicari, eidemque arctissime uniri: Ovarii proinde extirpationem majoribus difficultatibus premi, quam quidem theoretica ejusdem contemplatio suggessisset.

§. IV. Prosecutio historiæ mulieris, de qua *Tom.* 1. *cap.* 31. difficultates confirmat easdem. Sic enim res nunc cum illa se habet. Tumor abdominis post Paracentesin semper recreverat, undulans nunquam. Hydragoga vitam hyeme præcedenti, bonaque veris parte, tolerabilem ipsi reddiderant. Maji vero 10. proxime elapso, motum exercens validum, pondusque elevans, crepitum in ventre percepit, veluti quid intus sibi dilaceraretur, simulque subitum ventris incrementum. Fluctuationem nunc manifestam iterum deprehendebamus.

Ut anno præterito præter cysticum tumorem habuerat asciten, Paracentesi eductum, ita etiam nunc, vel sacco ipso vi lacerato, ut in historia II., vel alio tumore hydatico rupto, ascitem adesse rati, 14. Maji Paracentesi eduximus libr. 20. liquoris turbidi fusci, tenacis, haud fœtentis,

vix imminuta abdominis mole. Unde potius alterum a primario ſacco disruptum ea vi fuiſſe credimus, cum primarius ille, intra octiduum a percepta dilaceratione, æque magnus, extenſusque, quam olim deprehenderetur. Liquor eductus ſuceſſit in gelatum, quod lumini admotum pellucet, & in liquorem fuſcum, fere limpidum, qui ad ignem omnino coagulatur. Toto eo tempore notavimus ejus urinas nunquam habuiſſe lateritium ſedimen, ut alias id hominum genus habet; ſed tale, quod a bona in acutis hypoſtaſi haud facile interſtinguas.

Poſt hanc Paracenteſin aliud quid, præter deſcriptam formam, extenſionemque, venter notandum exhibuit. Circumſcriptus quippe tumor ab Hypogaſtrio ad umbilicum, & ultra, extenſus, durusque idem, atque ovalis, deprehenditur; haud ſane aliter, ac ſi ultimam graviditatis metam attingeret. Maritata cum ſit, graviditatis datur una cum Hydrope, tum cyſtico, tum aſcite, poſſibilitas. Id vero incertum. Caſus famoſus *Drelincurtii*, cum ſimilem etiam *Tom.* 1. deſcripſi, abunde evincit uterum poſſe, dum privato turget Hydrope, ſimulare graviditatem. Tempori utique hoc concedendum. Interim præter alias ſufficientes rationes haud imitandi *Pariſinos*, nova hæc nobis, eaque urgens ſane ratio, ſaccum haud aperiundi, ſiſtebatur.

Dies interim docuit diem. Elapſis nunc fere quinque menſibus, dum hæc ſub prœlo ſudant, ex quo ſubdubitare ceperimus, mutatio figuræ, incre-

incrementumque abdominis, plane arguunt, personatam graviditatem fuisse. Quamvis igitur graviditatis metus haud existat ultra, subsistunt tamen graves aliæ rationes abstinendi a cura proposita.

§. V. Anno proxime præterito innueram casus nonnunquam dari, ubi id ipsa per sese natura facit, quod in proposita methodo & difficile deprehenderamus, & periculosum, & sæpe impossibile. Videatur hist. mulieris *Tom.* I. *cap.* 31. quæ scilicet in graviditate, præcipueque deinde a partu, ab umbilici dextro latere tumorem gerebat, qui manifestam puris, arctiore spatio contenti, fluctuationem exhibens, aperiebatur, pusque copiosum per multos dies fundebat, cum imminuta duritie, & ceteris bonis inde sequentibus signis. Quandiu potuimus, locum in illa servavimus apertum, quia purulentus saccus peritonæo accretus esset detegebatur, nec admodum magnus ille, ut stylo flexili & incurvo patebat. Mense Octobr. & Nov. 1759. vulnus sponte coeuns, aliquoties dilatavimus, eo quod superstitem duritiem deprehenderemus. A partu, qui ineunte Junio contigerat, defuerant menses; finiente vero Octobri rediere; ex eoque gravida facta, mense Augusti 1760. feliciter peperit. Locus affectus sine ulla duritie relicta, aut tumore, coivit. In ejusmodi casibus verum illud Manilii: *Artem experientia fecit, Natura monstrante viam*: præter naturam magistram, res semper periculosæ admodum aleæ.

§. VI.

§. VI. Antequam hoc caput finiam, unum monendum habeo. *Tom.* I. de Tympania agens, in eorum ſententiam abivi, qui aeri ſoli, eique inteſtinis cavit contento, adſcribant eandem. Quippe capta in cadaveribus experimenta, præter *Dureti & Littræi*, aliorumque, auctoritatem, eo me adduxerant. Hiſtoria tamen III. hujus Capitis, demonſtravit poſſe ex putrido liquore aera in ſacco gigni, pertuſoque ſacco exire ſibilando. Ergo ſi Veterum nonnulli ſimile quidpiam forte obſervantes Tympanitidem dixerint aqua & aere gigni, hancque partim aeream, partim aquoſam, haudquaquam in Inteſtinorum cavo, ſed in ventre, contineri, non eſt quod obloquar. Verum enim vero nec in vita, nec in cadavere, hic, de quo agimus, morbus, ipſo Tympanias nomine recenſendus venit, ſi totam ejus hiſtoriam attente pervolvaus. Utique nulla in eo Hydropis ſicci ſigna

CA-

CAPUT IX.

De Hydrope Pectoris.

§. I. *Signa & Symptomata morbi ex* Hipp. *Sequentium ævorum Scriptores parum aut nihil ejus meminerunt.* §. II. *Sæculo autem XVII. ut & præsenti, plures de eo ex professo egerunt.* §. III. *Dia nosis & curatio ex autoribus formantur. Ea occasione Paracentesis tum in genere, tum ea Thoracis in specie, examinatur, ac remediis ceteris præstantior declaratur Inquisitio fit quibusnam, & quandonam, prosit.* §. IV. *Examen evacuationum in Hydropicis per Cauteria, Scarificationes, Vesicantia, &c. & qua lege usui venire queant.* §. V. *Problema proponitur cur laudata in Hydrope pectoris Paracentesis adeo raro instituta fuerit, adeo raro adhucdum instituatur? Responsum petitur ab inchoantis morbi incertitudine, & a rebus ejus, dum probe cognoscitur, conclamatis.* §. VI. *Fallacis morbi historia practica traditur, qua dicta probentur. Incertitudo signorum ejus probatur historia Hydropicæ, multisque aliis practicis exemplis Confirmatur ulterius alia historia notabili, & sectione anatomica. Conclusio medica.*

§. I. FEmina, de qua Cap. proxime superiore actum, præter Hydropem

pem cysticum & asciten, Pectoris quoque Hydropem habuit. Hunc, vivente ea, dudum suspicati eramus, ut ibidem innui. Attamen quæ signa pathognomica morbi vocari solent, non aderant omnia; & quæ etiam in eadem Hydropem sinistræ thoracis cameræ indicare videbantur, nos plane fefellere. Fallacem sane morbum plura nobis experimenta jam evicerant; ita ut eum incertissimorum morborum in classe locari oportere, cum Auditoribus meis sæpius doluerim. Quum tamen adeo & frequens morbus sit, & difficulter cognoscendus, operæ precium erit eum ab incunabulis repetere, adeoque examen istituere quorumvis signorum, quibus cujusque ævi Scriptores Medici illum nobis depinxerint, cognoscendumque, ut indubie præsentem, dederint. Inquiram deinde num incipientis morbi signa propiora artis usus forte non suggerat? Ex omnibus practicas regulas deducere conabor.

Ad signa morbi tum communia, tum pathognomica examinanda ab *Hippocrate* ordiri convenit. *Lib.* 2. *de Morb.* pag. apud *Foes.* 483. Tom. 1. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 575. vocatur morbus Ὕδερος πλεύμονος. „ Si Hyderos, inquit, in pulmone nascitur, febris, & „ tussis, vexat, confertim respirat, pedes intumescunt, ungues omnes contrahuntur, & „ iisdem, quibus suppuratus, afficitur; verum remissius, ac diutius. Quod si Infusum, aut fomentum, aut „ Suffitum adhibeas, pus non sequitur; indeque cognoveris non pus, sed aquam intus „ esse.

„ esse. At si diutius aure ad latera admota au„ scultaveris, intrinsecus velut acetum olet. Et „ aliquandiu his afficitur, sed postea in ventrem „ erumpit: confestimque sanus, & morbo li„ beratus esse videtur. Verum procedente tem„ pore venter incenditur, eademque illa, & „ graviora patitur. Quibusdam etiam venter & „ scrotum & facies, intumescit. Et nonnulli istud ab „ inferiore alvo, provenire existimant, cum „ ventrem magnum, & pedes tumere, videant. „ Quæ certe intumescunt, ἢν ὑπερβάλλῃς τὸν „ καιρὸν τῆς τομῆς, si sectionis tempus oppor„ tunum præterviderís.

Libr. de Aff. int. apud *Foes.* Tom. I. pag. 544. & 545. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 655. 656. morbi descriptionem & curationem eodem modo, sed fusius, prosequitur. „ Hic Hydrops, „ ait, ex his oritur. Quum æstatis tempore, „ siti premente, copiosam aquam biberis, quan„ doquidem inde maxime gigni solet, & pul„ mo expletus fuerit, rursum in pectus dimit„ tit. Quumque in pectore extiterit, vehemen„ tem ardorem excitat, ita ut pinguedinem, „ quæ in arteriis inest, liquefaciat. At si semel „ pinguedo multo magis liquefieri ceperit, Hy„ dropem brevi efficit. Gignitur etiam ubi tu„ bercula, φύματα in pulmone exorta fuerint, „ eaque aqua repleta in pectus eruperint. Quod „ etiam a tuberculis oriatur Hydrops, mihi ar„ gumento sunt Boves, & Canes, & Sues. In „ his etiam quadrupedibus maxime pulmonis

„ tuber-

„ tubercula oriuntur, quæ aquam continent.
„ Sectione namque facta id illico cognofces;
„ aqua quippe effluit. Talia autem multo ma-
„ gis in homine, quam in pecoribus fieri vi-
„ dentur, quanto morbofa magis etiam victus
„ ratione utimur. Plerique vero exortis tuber-
„ culis purulenti etiam extiterunt.

„ Hæc igitur per initia oboriuntur morbo:
„ tuffis ficca, & fauces exafperari videntur, &
„ rigor & febris fuccedit, & orthopnœa; cu-
„ tis corporis tumefit, tument pedes, ungues
„ contrahuntur; & quandiu quidem in fuperio-
„ re ventre Hyderus extiterit, extat acutus do-
„ lor: cum vero ad inferiorem ventrem deve-
„ nerit, melius habere videtur: deinde progre-
„ diente tempore impleto ventre, ea quæ prius
„ patitur. Interdum vero ad latus tumescit, &
„ qua parte fecandum fit, indicat. Quod fi
„ non indicet, multa calida lotum, humeris
„ comprehenfum, concutito, deinde quonam in
„ latere materia magis fluctuat, aufcultato.

Hippocrates igitur caufam Hydropis Pectoris deducit 1mo. ab aquæ potu, & nimio, & celeriter ingurgitato. 2do. A ruptis pulmonum tuberculis, (Hydatidibus) quæ, fi verfus externam pulmonum fuperficiem perrumpuntur, fuam utique lympham in cavum thoracis effundunt.

Morbi figna & fymptomata ait 1mo. Tuffim ficcam. 2do. Faucium raucedinem. 3tio. Rigorem. 4to. Febrim. 5to. Refpirationem citiorem

rem. 6to. Orthopnœam. 7mo. Totius corporis, pedumque præsertim, Hydropem intercutem, seu ἀνὰ σάρκα. 8vo. Thoracis dolorem. 9no Hydropem ventris, cum remissione omnium symptomatum, quum pectus ad tempus evacuetur. 10mo. Recrescente pectoris lympha, quod ejus sit scaturigo perennis, tunc ascitem ultra non levare morbum pectoris. 11mo. Unguium curvationem, qualis fieri solet suppuratis: addit & alia suppuratorum signa, quæ mitius tamen ait, & diutius, ipsis evenire. 12mo. Absentiam sputi purulenti, etiamsi medela ad sputum provocandum adhibita sit.

Symptomatum horum plura etiam signa vera morbi sunt, sed addit *Hippocrates* aliud quid. Hominem nempe in sedili collocatum humeris valide concutit, movetque; ut sic aure mox ad latus admota, undulantem percipiat aquam. Addit pro alio signo, *Lib.* 2. *de Morb.* quod eadem pectoris aqua, dum sic aurem pectori admoveris, veluti acetum olet.

Errorne aliquis hic exemplariorum? *Foesius*, & *Charterius*, & *Lindanus*, hic legunt ὄζει, *Cornarius* vero ζέει, nempe, *fervet*. Juxta hoc exemplar sensus bonus est, non vero lectione alia. Nunquid enim *Hippocrates* juberet non nares, *sed aurem*, pectori admovere, ut odorem aceti perciperemus? Sed si *fervere* intellexit, tunc aurem admovere opportune præcipit.

Cum magnus *Hippocrates*, adeo in ceteris Laco-

Laconicus, judicaverit hunc morbum adeo fuse describi oportere, expectare quis posset *Galenum*, *Cœlium Aurelianum*, *Aretæum*, posteriorumque ævorum scriptores, & fusos, & perspicuos esse, cum de eodem agunt. Sed nihil minus. Plures in transitu meminere illius; nonnulli ne meminerunt quidem. Quo quid in obvio adeo morbo mirabilius? *Platerus*, *Hollerius*, *Goræus*, *Capivaccius*. *Hier. Mercatus*, *Salius Diversus*, *Jacotius*, *Ballonius*, *Duretus*, &c. obiter modo de Hydrope pectoris locuti sunt, eorumque, quæ adeo fuse *Hippocrates*, signorum pauca modo raptim tetigerunt: unde concludere nos cogunt morbum ipsis minus in viventibus ægris, quam in denatorum cadaveribus, patuisse. Idemque judicium sit de *Cardano*, *Coitero*, *Donato*, *Cratone a Crastheim*, *Casparo Bauhino*, & reliquis omnibus, ex quibus optimus *Schenckius*, utilissimas suas adornavit collectiones.

§. II. Ineunte autem Sæculo XVII. tres magni in arte Viri simul hoc argumentum pro aliqua ejus dignitate tractarunt. *Prosper Martianus*, Romæ; *Carolus Piso*, Nanceii; *Daniel Sennertus*, Wittenbergæ. Paulo post etiam *Lazarus Riverius* utcunque fuse de eodem egit. *J. B. Helmontius*, quanvis de eo parum habet, in tractatu tamen, qui vocatur *Ignotus Hydrops*, & morbum in ægri vita præsentem cognovisse, & in cadavere demonstrasse, videtur. Post illum *Sylvius de le Boe*, & cum *Lowero* *Willi-*

Willisius, ex professo de eodem egere. Plures tamen, post illos, ut *Juncken*, *Etmuller*, &c. solo vix nomine morbum recensuerunt. Egregius *Wepferus Libr. de Affect. Cap: Obs. 60.* anatome potius illum, quam ægro vivente, cognovisse videtur: cumque ipsemet hoc morbo laborasse post mortem inveniretur, minus tamen id credidisse legitur apud *Brunnerum*, eo quod urinam egregie redderet, matutinisque gauderet sudoribus. *Wratislavienses N.C. Medici* ad Ephemeridas suas ann. 1699--1702. Tractatum de Hydrope Pectoris adjecerunt, in quo ejusdem causas, signa, curamque, erudite tractant. Exinde *Academiæ N. C. Paris. Lond. Edimb.* varia ejus dedere exempla: Immortalis *Boerhaave* Cap. de *Hydrope* §. 1219. Hydropem hunc describit Empyemati multis signis similem, sola causæ antecedentis observatione ab illo discriminandum. Nobiliss. Russiæ Archiater *de Gorten*, in *Med. Comp. Tract.* 35. morbum obscurissimum vocat, ejusque signa ex *Hipp. Pisone*, *Sennerto*, tradit.

§. III. Porro si ex quibuscunque recensitis hisce autoribus causas, signa tam communia quam pathognomica, diagnosin quoque; & curam, diligenter colligamus, notanda sequentia invenimus.

1mo. In causarum enumeratione passim conveniunt omnes. Causas enim Hydropis generales recensent, quæ vel in aliis corporis plagis Hydropem primo conciliant, deinde pectori;

 vel

vel pectori primum, deinde reliquo corpori; vel denique pectori soli. Causas præterea peculiares quasdam nonnulli addidere: v. g. maturiorem vulneris in thorace curationem, rupturam ductus chyliferi, diruptionem hydropici pericardii, vasorum in osseam substantiam degenerationes, &c.

2do. Signa morbi multi haud alia enumerant, quam quæ *Hippocrates*; nonnulli vero singularia dedere, quæ vel pathognomica, vel illis saltem proxima appellarunt: v. g. subitaneam prima nocte excitationem, cum intentata fere suffocatione; alterutrius, vel utriusque, manus sive paralysin, sive œdema; hypochondriorum tumorem; pulsum debilem, tardum, inæqualem, haud raro intermittentem; fœtentem animam; urinam paucam, crassam, & brevi ante fata ex atro rubentem, cum furfuraceo, aut lateritio, sedimine.

3tio. In Diagnosi multi, gravesque Viri, difficilem, obscurum, ambiguum, morbum esse fatentur: varii e contrario tanquam communi omnium more propriis ex signis cognoscendum, atque ab aliis interstinguendum eum describunt.

4to. Curam ejus varii, vario admodum modo, auspicati sunt, *Hippocrates* textibus, ex *Libr.* 2. *de Morb.* & *Lib. de Aff.* supra recensitis. „Hunc quidem, ait, si exteriore parte „intumescit, inter costas sectione facta, cu„rare oportet. Sin vero minime intumuerit, „etiam multa calida lotum tunc, veluti pu„rulen-

„ rulentos, in ſella collocato, & qua parte „ ſtrepitum edet, ea ſecato: tertiam ab ultima coſtam ad os uſque ſecato: deinde terebra acuta ulterius perforato: votumque eſt, quo ſane facile effluat, ut quam infimo loco id fiat.

„ Ubi autem ſecueris, oportet ulcus cavum, „ in interna patens, efficere, impoſito lino crudo; craſſum autem, & extremo acutius, oportet hoc linum, ſive linamentum, facere. Quam pauciſſimam aquam parce emittas. Impoſito igitur linamento mollem ſpongiam ſupra imponito; deinde ne penicellus decidat, deligato. Et ſi quidem 5to. die pus in ulcere circumnaſcitur, ut plurimum evadit: ſin vero circumnaſcitur nihil, poſtquam aquam eduxeris, ſitis prehendit illum, ac tuſſis, & moritur. Per 12. autem dies ſemel die aqua educenda: poſt 12. vero dies, id eſt, 13. die, tota aqua educenda eſt: & reliquo tempore, ſi ab aqua diſtenſio fiat, exhaurienda, venterque cibis ſiccis reſecandus.

„ Hæc autem poſt ſectionem exhibenda: ſuccum laſeris dragmæ pondere adparatum, & Ariſtolochiæ tali cervini magnitudine fruſtulum deraſum, & lentium, ervique, torrefactorum polentam; utriusque purgatæ chænicis dimidium: hæc melle & aceto ſubigito. Deinde 60. trochiſcis formatis, unum tritum quotidie vini nigri auſteri quam ſuaviſſimi heminæ dimidio maceratum, mox jejuno po-

„ tui exhibeto. Reliquam vero victus rationem,
„ & exercitationem eandem, quam priore tem-
„ pore, habere jubeto. Et si pudenda, ac fe-
„ mora intumuerint, audacter scarificato. Nunc
„ si ita curaveris, certissime sanum reddes.

Monitos Lectores hic velim me 1mo. utro-sque laudatos *Hippocratis* textus dedita opera confudisse, & commiscuisse, ut continuata oratione integra ejusdem sententia pateret. 2do. Me *Hippocratis* μότα, & ἐμμοτα, eo modo latina reddidisse, quo *Tom.* I. *cap.* 31. necesse esse demonstraverim.

Haud omnibus æquæ arrisit hicce curandi modus. *Prosper Martianus* Paracentesin *Hippocratis* ut primum, ut præstantissimum auxilium, commendavit. Magnus *Boerhaave* Aph. 1219. & 1238. *Hippocratem* & *Martianum* presse sequitur. At vero Auctorum plerique hanc eo duntaxat casu laudarunt, quo remedia consueta minime juvarent. Ita *Piso*, *Sennertus*, *Wratislavienses*, *De Gorter*, &c. Imo dantur haud contemnendi in arte Viri, qui hanc operationem, cum bona *Hippocratis* venia, condemnarunt, ut v. g. *Ludovicus Mercatus*, *Petrus Salius Diversus*, & pene etiam *Sylvius de le Boe.*

Hinc ultimæ penultimæque classis Scriptores, ut quenvis passim Hydropem, ita & hunc evacuantibus docuere debellandum. Unde purgantia hi leviora, illi drastica, tum omnis generis diuretica, ac sudatoria, præscripsere. Fonticulos quoque, & setacea, vesicantia, scarifica-

tiones,

tiones; inuſtioneſque crurum, femorum, tumentisque ſcroti, ad revellendam de pectore lympham, unanimiter commendarunt.

Et ſane quoad Paracenteſin in genere, in quovis Hydrope, notamus eam ab omni retro ævo male audiiſſe, & a multis tanquam periculoſam, a nonnullis tanquam quosvis indiſcriminatim occidentem, proſcriptam fuiſſe. Quos egregie *Cælius Aurelianus*, primi ſæculi æræ Chriſtianæ, ut videtur, autor, refutavit; ut & ſæculo 16. finiente *Ambroſius Paré*, aliique. Præcedenti ac præſenti ſæculo frequentiorem in uſum vocata eſt. Notabilia exempla *Acad. Reg. Sc. Pariſ. Theſes Pariſinæ*, obſervationes omnium regionum, multas Hydropis aſcitis curationes, ut vocant, radicales, aut ſemel, aut iterum, aut pluries inſtituta Paracenteſi, referunt: tum & cura plures morbum egregie pallianteș.

Numeroſi, qui mihi obtigere, caſus me docuere, palliantes curas, numero plures, quam integras, Paracenteſi perfici. Quare examinare confert quandonam integre, & quandonam tantum palliative Hydropici ejus ope curari queant: ſponte tunc liquebit quibusnam Paracenteſis, & quousque, proſit.

A cauſa quacumque homo poteſt notabili tempore eam ſuis in humoribus tenuitatem, eam cutaneis in vaſis laxitatem, & anaſtomoſin, habere, ut perpetuo fere ſudet, ſudorque guttatim defluat; & veſtes madefaciat, lectosque. Sed &

idem homo, seu bonitate naturæ, sed diætæ mutatæ, mutatæve atmosphæræ, medicamentorumque, auxilio, ita potest compingi humoribus, vasis ita constringi, ut ultra non sudet, viresque sudore confractas brevi recuperet. Hic homo tunc integre curatus est.

Verum ponamus exhalantium vasorum debilitatem minus ad corporis ambitum peccare, quam ad pleuram, ad peritonæum, ad viscerum in thorace, ac ventre, superficiem; ita ut potissimum per harum partium exhalantia vasa tenuati humores Hydropem transsudando creent. Ut priori, ita & huic naturæ, regiminis, artis, auxilio, diathesis ita tolli potest, ut internus ille sudor cesset. An autem ita hic, quam ille curatus? Neutiquam. Prior ille vasis roboratis, inspissatisque humoribus, jam curatus erat; posterior cum omni hoc beneficio aquæ dolium manet. Hæc porro aqua si bonitate medelæ, aut maxime Paracentesi, evacuata fuerit, cum mutata in melius jam antea diathesi, perfecta aderit ac firma sanitas.

Etiam hoc in casu contingere potest, ut Paracentesis, nondum mutata diathesi, colluviem aquarum auferat; ac deinde optima roborantia & inspissantia remedia integram efficiant, constantemque salutem.

Si nunc homo a subito, ac copiosiore potu aquoso, post diuturnam sitim hausto, in Hydropem inciderit, quemadmodum olim totus pene exercitus invictissimi Imperatoris *Caroli V.*

in

in expeditione *Tunetata*; utique potus abstinentia, motus, elater conservatus vasorum, ejusmodi innumeros restituere possunt. Sin vero abundantior lympha, in corpore effusa remanserit, homo hic aut aptis medicamentis, aut paracentesi, ab illuvie aquosa liberandus erit: liberatus, recte valebit.

Sed alia longe res est, si dispositio in corpore perseveret, qua sublatis aquis, perpetuo succedant novæ. Si eductis aquis vasorum humorumque vitia corrigi nequeant, causæ persistentes novas continuo regenerabunt aquas. S, aperta hydatis aquam stillaverit, educta eai novam abundantius, ablata resistentia dabit. Ergo paracentesis ad tempus modo levabit; sed & medicamenta belle evacuantia etiam tantum ad tempus proderunt. Igitur cum medicamenta sæpe nihil aut vix agant, prætereaque corpus defatigent; ipsa vero paracentesis vires vix projiciat, nec corpus exagitet, secure autem semper, certoque evacuet; merito *Prosper Martianus*, & *Boerhaavius*, paracentesin medicamentis prætulerunt. Tandem in ascite, cui Hydrops cysticus junctus, etiam ceteris paribus est Paracentesis medicamentis anteferenda; quia medicamenta ibi vix unquam afficaciter agunt, & Paracentesis semper evacuat.

Diffiteri equidem non possumus mortem Paracentesi presso pede nonnunquam insequi: cum tamen eo modo in casu tunc adhibetur, ut vitam lymphæ abundantia jamjam suffocandam

fortassis aliquantisper producat, dubiumque tunc auxilium, quam nullum, adhiberi præstet; neque etiam hic condemnanda Paracentesis erit. Hujus erat mentis *Hippocrates* Lib. *de Loc. in hom.* pag. apud *Foes.* 417. τ̃ νοσημάτων ὅ, τι ἂν ἐπικινδυνοτὸν ἐστὶν, ἀν τȣ́τοισι πρακινδυνεύειν χρὴ ἐπιτυχὼ μνύ γύ ὑγιᾶ ποιήσεις, ἀτυχήσας κἄτ ὅπερ καὶ ὡς ἔμελλε γίνεσθαι. In morbis, in quibus periculum ingens adest, aliquid audendum est: si enim successerit, poteris servare ægrum; si non profeceris, sit modo id, quod sine tuo molimine brevi contigisset.

§.IV. Atque hæc de Paracentesi. Sed quæ commendatur evacatio in quacumque Hydropis specie, cauteriis, ac scarificationibus peragenda, illa etiam, sobsequa brevi gangræna, discrimine non vacat. Passimque omnes post *Hippocratem* Medici Hydropicorum ulcera curatu difficillima, ne dicam impossibilia, notarunt. Interim qui hoc primus notavit *Hippocrates*, ille etiam ulcera Hydropicis arte excitanda esse primus monuit. Sibine igitur contradixit? Minime; sed necessariam adhibuit, quam negligere solemus, cautelam. Ἀεὶ τὸ ἑξοιχόμενον χρίειν θερμαστηρίῳ φχουάτῳ. Sicque averruncare gangrænam potuit. Unde bene *Prosper Alpinus* finiens suum 7. Lib. *de Med. Methodica*. „ Hocque, inquit, „ præsidii genere scimus nos complures Hydro-„ pe fuisse sanatos; at quia curationem vulne-„ rum neglexerunt; alio morbo, quam Hydro-„ pe interemti, sunt: quippe vulnere in gan-

„ grænam abeunte". Quare, dum in Nosocomio scarificationes, Hydropem palliantes, instituimus, saturato corticis peruviani fomento gangrænam averruncavimus. Ultra nunc progrediemur. Hydropem & ascitem, & intercutem, curatum vidimus in cancrosa femina, cui cortex adversus cancrum dabatur. Cancer quidem non curabatur; sed vasa corporis, cortice roborata, omnem aquarum colluviem alvo & urinis expulerunt. Quid ergo impedit, quo minus Hydropis, sine viscerum interiorum scirrho obtinentis, curam cortice & assumto, & scarificatis admoto locis, tuto tentemus? Duplex sane causa nos eo adigit: altera egregius effectus in ipso morbo; altera ejusdem, ad morbi proegumenam causam haud raro tollendam, exploratissima virtus.

Atque hæc de ejusmodi evacuationibus in genere dicta sunto: superest eam, quæ de ipso thorace directe instituitur, nunc contemplari.

§. V. Dudum quidem accessi ad sententiam *Hippocratis*, *Martiani*, *Boerhaavii*, Paracentesin thoracis sive in Hydrope pectoris recentiore, sive viribus utcumque constantibus vetustiore, palmarium auxilium esse statuentium: attamen abstinere nequeo, quin medicum hoc problema proponam; scilicet: *Cur ita laudata Paracentesis, sive ut primum, sive saltem ut alterum in hoc morbo adhibendum auxilium, spatio XXIII. Sæculorum theoretice commendetur; & vix unquam instituta legatur?* In Empyemate histo-

riam-

riam operationis, fateor, habemus: in Hydrope autem pectoris, forte unus alterve me casus fugit; sed vix illam institutam novi, nisi a *Lowero* & *Willisio*, idque modo semel. *Willisi op. omn. in fol. tom. 2. Phar. rat. part. 2. sect. 1. c. 13.* Quid igitur causæ, quod nulla operatio universalius commendata, nulla rarius instituta fuerit?

Si conjecturare liceat, suspicor morbum inchoantem difficulter sæpe ægrorum in vita cognosci; morborumque aliorum, in quibus Paracentesis haud conveniat, sub larva fallere: dumque demum congnoscatur, adeo jam provectum esse, ut eandem haud ultra admittat.

§. VI. Morbum apud *Batavos* haud infrequentem sæpius in denatis, quam in vivis, cognovisse me fateor. Quod cum Veteranis in arte quoque contingere cernerem, phænomena observata in illis, quorum me morbus fefellerat, animo volvi, cum phænomenis simili morbo deinceps laborantium sedulo comparavi, atque ita tandem sæpius eundem citius præsentem detexi; haud tamen ita, ut nonnunquam illum non, nisi conjectura essequerer, imo vix rite, nisi desperatis fere ægri rebus, cognoscerem. En igitur quæ attentior observatio me docuit!

1mo. In plena sanitate omnium prima observatur Dyspnœa levis, vix notabilis, ut & vix advertenda Tussicula: quæ a communi Dyspnœa inchoante nullo signo distinguitur. Ejicitur

citur nihil tussiendo: unde Medici totum incommodum pulmoni utcumque debiliori adscribendum rati, roborantia cum effectu aliquoties bono, sæpe autem nullo, exhibent. Neque tantillo debilior pulsus, aut vix perceptibilis ad motum defatigatio, anhelitusve, aliud suadent. Nulla enim ratio subest vomicas, aut abscessus, suspicandi. Lento interim passu crescit malum, interea dum non raro fallaci curatione Medico imponat. Quippe siccione dudum tempestate, moderatiore forte motu, curatum, læto ægro, lætis adparet Medicis: quiescente vero ægro, aereque diu valdeque humido, non curatus morbus, sed auctus adparet. Tussis paulatim increscens, glutinosa pauca ac spumosa producens, cum sonticam causam non agnoscat, prognosin vix videtur gravare; quia in debiliore paululum pulmone quid glutinis generatione facilius? Malleoli post hac pedisqueœdem a levissimum conspicitur, vagum quidem primo, postea autem constantius: sed vix inde augmentum inquietudinis: quid enim in desidiosa vita frequentius? Hic primus mali gradus, diuturno tempore sic in pluribus obtinens.

Interim fiunt ægri corpore haud modo, sed & animo imbecilliores, spasmis flatibusque, ac levioribus anxietatibus magis obnoxii, somnum ægrius capientes exiguosque, leves, vix inchoantes, Asthmatis spasmodici patientes insultus. Cum hucusque nulla cujuspiam visceris labes se manifestet, persistit nobis imbecillioris pul-

pulmonis idea, solidaque roborandi, ac fluida inspissandi indicatio. Si autem gluten paucum pulmone ejectum Medicis eo usque imponat, ut adtenuandum illud accingant sese, morbi caussa facile adaugetur.

3tio. Crescunt mala pedetentim; observantur quidam noctu inquietiores, & conqueruntur quadam anxietate se a prima somni blanditie captâ expergefieri, erectos se esse oportere, postea vero nonnihil tranquillitatis se denuo percipere. An id quia jacentibus, truso altius diaphragmate præ mole viscerum abdominis, thorax angustior? An vero iis modo fit, quibus venter effuso intra illum liquore turgidior? Practica observata has rationes omnino non per omnia admittunt. Observavimus has nocturnas anxietates in his, quorum cadavera abdomen aquis inane exhiberent. Observavimus easdem cum *Pisone*, licet ægri illarum evitandarum caussa in sedili obdormivissent. Utique res explicatu difficilis! sed quid tunc Medici concludunt indicari? Si gluten aliquid copiosius ad has anxietates exspuatur, Asthma glutinosum; si vix tale quidquam, spasmodicum concludunt. Præsertimque dum dato paregorico, & antispasmodico ad noctem remedio, subitaneam mali furentis remissionem ægri ita lætantur, ut sequenti, altero, tertiove die, noctes agant tranquillas; imo obliti ærumnarum, in publicum prodeant, suisque cum amicis se exhilarescant. Ergo antispasmodica vel expectorans medela con-

continuatur; morbus in pejus ruit.

4to. Caducam ſuam machinam interea adhuc miſeri trahunt, donec ad tragicas illas noctes deventum ſit, quibus decies minantur ſuffocationem; unde tandem leipothymia, ſyncope, debilitate, vitam ducant ipſa morte miſerabiliorem; ſicque, quanquam mortem effugere ſæpius viſi, tandem ſubito ſuffocentur. Lepida catarrhi ſuffocantis adplicatio Medicorum ſervat ſartum tectumque honorem; & ſi forſan Medicus affuerit, qui morbi præſentiam ante fata ſub olfecerat; utique non niſi ut immedicabilem pronunciaret, cognoverat illum.

Hæc nunc hiſtoria miſerandi morbi, ut plurimum ignoti, quo plures extincti in una, alterave, aut etiam in utraque thoracis camera collectas exhiberent aquas. Unde quidem crebrior nata poſtliminio ejusdem in vita ſuſpicio, ſed ſufficientium defectu ſignorum, quibus a morbis, quos ſimulabat, quosque ars ſæpe feliciter tollit, diſcriminaretur, nulla certitudo.

Quamobrem ad invenienda propria morbi ac pathognomica ſigna variorum adhibiti animi; eorundemque demum is adornatus catalogus eſt, cujus cum meminerim, hinc non repetam, ſed ad ſingula ejus capita ordine reſpondebo.

Ac primo quidem reſpondeo, ſubitam a prima ſomni dulcedine excitationem, cum intentatis ſuffocationis minis, ſemel mihi octiduo ante fata quondam apparuiſſe, & pluries quidem maturius, at vero ſemper provecto ita mor-

morbo, ut omnem respueret curationem Pathognomicum proinde hoc signum non adpellabo.

Secundo dico Hydropem pectoris aliquoties adesse posse citra hoc signum. En evidens exemplum! Sexagenaria mulier hoc ipso anno, ineunte Majo mense, ad *Pasmannianum* Nosocomium transferebatur, ascitem habens, tumidisque, atque hinc inde ulcerosis cruribus lympham stillans. Pectoris quidem nonnulla anxietas, ut in ascite consuevit, aderat, sed admodum exigua: quodque in provecto ascite mirandum, nulla tussis. Nulla præterea peculiaris de nocte anxietas, aut subitanea e somno excitatio. In dorsum quidem sæpe incumbens visa ægra, frequenter autem etiam utrumvis in latus. Vino herbis amaris medicato, cui Oxym. Squill. Spir. nitr. dulc. Tinct. Millep. &c. adjuncta, tota fere, idque iterata vice, detumuerat, sed aqua furtim capta continuo se replens, relapsa est. Tandem manu ac brachio sinistris quatriduo ante mortem tumentibus, 3. Julii expiravit.

In cadavere invenimus asciten ventris cystique principium: scilicet duas ovarii hydatidas, quarum una pellucentis lymphæ ultra libram gerebat. Deinde ovarium dextrum in cellulas cartilagineas degenerans, ossiculum magnitudine pilulæ duorum granorum, membranula cohærens, suo in fundo continebat. Uterus vix distentus; glabro, carnosoque corpore repletus,

quod

quod cum uteri fundo posteriore ita unitum, ut non nisi unam eandemque cum eo formaret substantiam.

Sed quis mortalium credat hanc feminam utrumque pectoris cavum copiosissima lympha repletum gessisse, ita ut arcto in spatio compressi pulmones, pluribus in locis aere vix ultra permeabiles essent, magnisque sui portionibus aquæ, in quam injecti, fundum peterent? Utque Pericardium, undique pressum, cum cordis massa, nullo cavo relicto, in unum coivisset, albitudine modo sua, duas circiter lineas crassa, á cordis substantia distinguenda? Obiter hic noto Pericardii absentiam, ab Anatomicis notatam, similibus forte causis deberi.

Si ergo nocturna orthopnœa omnino deesse in gravissimo pectoris Hydrope potuit; si in aliis paucis modo ante funera diebus adparuit; si denique ubi adest, provectiore adeo morbo patescit, ut quodvis fere respuat auxilium; non videtur illa pathognomici signi nomine venire debere.

2dum. Signum, œdema scilicet, aut paralysis alterutrius, imo etiam utriusque brachii, manusve, priore vix multo certior est. In quo viro dixi nocturnam orthopnœam octiduo priusquam periret, me observasse, in eodem quoque manus non nisi eodem die œdematosa apparuit. In femina, cujus historia mox data fuit, quatriduo tantum ante obitum. In ea vero, cujus casus Cap. 2. descriptus fuit, tale œdema adfuit

adfuit nunquam. Caruit quoque eo clarus *Wepferus*. Ergo quod vel deest aliquando, vel morbo ad interitum proximo sæpe advertitur, pathognomicum non est.

3tium. Signum, aquæ nimirum fluctuatio, pluribus defuit meorum. Adesse tamen sæpe illud, & ratio suadet, & Hippocrates tradidit, & nostra femina Cap. 2. experta est, & plures memorant Autores. *Hippocrates* sedentis hominis comprehendens humeros, valide ejus corpus concutiebat, ut audire fluctuationem posset. Autorum nonnulli corpore inclinato id explorant; imo ægro toto corpore superiore de lecti crepidine deorsum pendulo. Verum vel non adest multis, vel sero tantum adesse percipitur fluctuatio; & in casus *Hippocraticis* similes incidere oportet, ubi auditu percipi possit. Quod ergo sæpe deest, aut sero nimis advertitur, pathognomici morbi signi conditione caret.

4tum. Signum, Hypochondriorum, vel alterutrius ejus tumor dicitur; sed cum tumere id variis de causis queat, non est pathognomicus hic tumor. Contingere quidem potest, ut aqua in diaphragma gravans, hepar v. g. premat, trudatque extrorsum; cui signo, si forte fluctuatio simul adest, morbi major certitudo nascitur: sed in multis & tumor deest & fluctuatio. Ergo.

5to. Pulsus debilis, tardus, sæpe intermittens, inter hujus morbi signa recensetur. Erat quidem talis *Wepferi*, testante *Brunnero*, pulsus; sed cum

cum *Wepferus* etiam offeam habuerit Aortæ fubftantiam, pulfum ejus non poteft Hydropis pectoris pathognomicus adpellari. Deinde talem pulfum multi Autores non recenfuerunt. Tandem pluribus noftrorum defuit. Sane febricula individua multis comes, pro tarditate celeritatem habet.

6to. Fœtentem animam meorum nemo habuit

7mo. Urina pauca, crafs Hidropicorum paffim efse folet, fed non immutabili lege. Hypropica Cap. 2. eam reddit pulchre coloratam, limpidam, cum fedimento fere acutorum bonorum. *Wepferus* ideo minus credebat fe pectore hydropicum effe, quod *urina copiofa, naturalis matutinusque adeffet fudor*. Defcripta *Wratislavienfibus* urina, qualis prope mortem ipfis obfervata fuit, etiam fic in Nofocomio adparuit: fed quod lethi inftantis, id morbi ipfius fignum dici non poteft.

Quam parum ergo certi, ut morbum initio præfentem dicamus ex recenfitis nanciscamur! Provoco etiam ad quotidianam Praxin. Quid incertius concilio Medicorum, quos fimilis convocaverit morbus! Examine per horam producto fæpe uni horum malum afthmaticum audit; alteri dyfpnϾ fimilius; tertio Hypochondriorum affectione natum; quarto peculiari nervorum irritabilitati, cum aliqua acritudine juncta, adfcribitur; cuiquam forte etiam Hydropis pectoris fufpicio nascitur. Ac profecto fi talis revera effe deprehenderetur, idoneum

Paracentefeos tempus nunc forfitan effet. Sed fufpicio morbi duntaxat eft, eaque cum aliorum morborum ita intricata, permiftaque, fignis, ut certi quid concludi nequeat; rarusque fane ille Medicus foret, qui operationem hanc ex mera hac fufpicione in fe fufcipere vellet, rariorque æger, qui incerta de caufa permitteret thoracem fibi terebrari. Unde ad maxime vero fimile concilium concludit, donec figna evidentiora elucefcant; utinam modo, iis elucefcentibus, conclamatum non effet!

Nunquam e mente excidet cafus viri, quinquagenario majoris, qui fpatio quinquennii fæpius meam imploraverat opem. Cardialgiis ab immemorabili pene tempore obnoxius, nullum demum folamen habuit, nifi vel ab opio audacius dato, vel, quando digeftionis tempore doloribus ferendis ultra non erat, compreffo valide epigaftrio. Ita ut aliquoties invenerim eum in terram pronum, fubftratis foli ventri pulvinaribus. Sponte enim noverat vehementiores fopire dolores, nervis abdominis prope ventriculum & pancreas compreffis. Semianno ante mortem vefpere tempus fuaviter cum amicis fallens, crudeli cardialgia afficitur, brevique poftea anhelitu, demum aphonia; anhelans autem ac vocis expers, cardialgia liberabatur. Vena fecta, immiffo enemate, veficante inter fcapulas adhibito, infultus ille mirus tridui tempore integre ceffavit; fed quæ eo triduo plane filuerit cardialgia, mox rediit. Quindecim diebus elap-

fis

ſis idem paroxysmus rediit, ut inſtar aſthmatici reſpiraret æger; at miſtura Neurotica ſumta brevi convaleſceret. Octiduo poſt repetens priore ſævior inſultus, eidem remedio actutum ceſſit.

An hic, amabo vos! pectoris hydropem ſomniare, qui in conſilium vocati, Medici potuere? Quid aſthmatico inſultui ſimilius? Potiſſimum ſi conſideremus 1. quandam affuiſſe materiem, quæ in ſingulo Paroxysmo ſedem conſuetam reliquiſſe doloris, & ad thoracem videretur transmigraſſe. 2. Idem ita creditum Aſthma conſuetis diſcutientibus & antiſpaſmodicis auſcultaſſe. 3. Sed auſcultaſſe nunquam, niſi prius dolor antiquam ſedem occuparet. 4. Per integros quinque deinceps menſes pectus nihil ſimile paſſum eſſe. Interea tamen toroſus eo usque homo, ac perfecte quadratus, indies collabaſcere animadvertebatur.

Octiduo tandem ante fata plura ſubito ſigna manifeſtabantur, quibus Hydrops pectoris ſubdole dudum latuiſſe, jamque adeo provectus eſſe videretur, ut immedicabilis eſſet. Improviſa ſcilicet e ſomno excitatio, orthopnœa, oculorum vultusque livor, ac ſimul manuum inflatio ambarum: conſueti vero in Epigaſtrio dolores hac vice minime ceſſarunt. Pridie autem mortis omnibus ſymptomatibus tam in ventre, quam in pectore, liberatus, pulſum bonum, vultum mire recreatum, ac veluti vegetum præ ſe tulit, ſuaque repetere negotia jam me-

ditabatur. Nocte autem insequente in lecto invenitur cum matula in manu veluti vomiturus, sedens, sed jam mortuus; atro, eoque plurimo cruore, sub utraque albuginea, suffusus.

In cadavere præter ingentem totius pancreatis scirrhum, præter lienis crassam cartilagineam superficiem, invenimus diaphragma utroque in latere abdominis, sacci instar, prominens; & lympham enormi copia explentem sinistrum thoracis cavum; eodemque modo, sed paulo parcius, dextrum; costarum denique cartilagines plane osseas factas.

Priorum anamnesis, morbi finis, inspectio cadaveris, videntur demonstrasse colluviem in pectore aquarum diu adfuisse; quæ cum larvata, complurium Medicorum aciem fugerit, simul evicit, quam in proclivi sit hic falli. Præter orthopnœam nocturnam, œdematosasque manus, etiam convexum versus ventrem diaphragma a gravante lympha inveniebatur: sed crassitudo ventris notabilem non exhibuit in vita differentiam. Ita ut hoc signum ex Autoribus recensitum in graciliore ventre evidentius, quam in crasso, adverti possit, debeatque.

His omnibus ita pensitatis, veram capimus, arbitor, causam, cur centeni Scriptores practici Paracentesin vel in morbi principio, vel saltem post irritum remediorum usum adeo laudantes, eam tamen nunquam instituerint: morbus quippe in principio non manifestus, eam non suasit; cognitus postmodum, eam ultra
non

non admiſit. Qui vero illam inſtituerunt, ut *Hippocrates*, *Lowerus*, *Williſius*, & forte pauci alii, hi cenſendi ſunt in ejuſmodi ægros incidiſſe, in quibus ſigna morbi opportuno tempore manifeſta erant.

Unde ea proficiscitur concluſio, ut 1. ſubdolus hic morbus raro, dum curabilis eſt, cognoſcatur; cognoſci incipiat, dum ultra vix admittat medelam. 2. Ut ſi cognoſcatur mature, nihil ſit Paracenteſi potentius. Ut in poſterum, dum ambiguus inchoantis mali ſe exhibet caſus, diureticis, purgantibus, ſudatoriis, diaphoreticis remediis minime parcamus; cum ex effectibus brevi pateſcat ſubſitne, quem ſuſpicemur, an alius morbus?

CAPUT X.

De Epilepſia & Convulſionibus.

§. I. *Impoſſibilis alias Epilepſiæ cura non raro obtinetur ſedula cauſarum procatarcticarum expiſcatione, quanvis proegumenæ haud auferantur. Gravidæ Epilepticæ id demonſtrans exemplum.* §. II. *Multiplices viæ, caſu detectæ, enarrantur, quibus aut ſopitus morbus, aut ſublâtus fuerit. Hunc in ſcopum ſimplicia quædam laudantur.* §. III. *Exemplum mirabile curatæ in adoleſcente Epilepſiæ. Mors ejuſdem alia de cauſa orta; & inſpectio cadaveris.* §. IV. *Epilepſiam vafri homines varias ob rationes plurimum ſimulant. Bina, quæ id oſtendant, exempla enarrantur.* §. V. *Variæ leges dolos eorum malos expiſcandi, & demonſtrandi.* §. VI. *De Dæmoniacis fictis, eosque palam proſtituendi methodo. Magna prudentia Medicis opus eſſe oſtenditur.*

§. I. EPilepſia morbus eſt omnem artis opem haud raro eludens, ſæpius tamen vel curandus integre, vel ita ſaltem moderandus, ut, cauſa procatarctica ablata, proegumena veluti ſopita maneat, atque ita certo quodam ſenſu morbus plane abactus eſſe videatur. Unde plurimum juvat, quæ ſymptomata aliquandiu,

diu, aut mox, ante insultum præsentiat æger, apprime nosse; nota autem tollere, aut saltem suffocare posse. Experimentis enim constitit horum felici ac prompto moderamine, haud raro totum averruncari Paroxysmum. En ex pluribus unum! Inexpugnabilis multis ab annis Epilepsia tandem & ante paroxysmum nauseas, & in paroxysmo vomitus, exhibet violentos. Illustrissimus Baro *Van Swieten*, egoque, ad Emeticum ante futurum paroxysmum, deinde, ne Emetici turbæ nocerent, ad Paregoricum exhibendum, facile devenissemus, ni graviditas obstitisset. Considerantes tamen postea & prægnantem, & fœtum, paroxysmis vehementissimis gravius lædi, quam Emetici actione, Emeticum dedimus, Emeticum repetivimus: idque eo cum successu, ut morbus integro decennio siluerit. Præsentiebat quidem illa aliquoties quædam veluti futuri insultus inchoamenta, sed & hæc usu sequentis remedii penitus compescuit. ℞. Spirsal. ammon. Tinct. Cast. Suc. Asæ fœt. āā dr. 3. ter, quater, die 60. gtt. cum vino. Exacto vero decennio, summis animi mæroribus confectam repetens Epilepsia occidit.

§. II. Dum vero aut nihil horum ab ægro præsentitur? aut etiam præsensum auferri nequit; aut denique ablatum, effectum causæ latentis non sopit: sæpe immedicabilis morbus haberi solet. Attamen ne tunc quidem absolute conclamatum pronunciare oportet. Fuere quibus excitatus ille, & nutritus, opipara ac desidiosa

vita, subita fortunarum jactura per omnem vitam, haud contemnenda plane compensatione, siluerit. Alii, quibus casus ab alto in cranium, vulneraque ejusdem, aut contusiones, morbi aut integram effecerint absentiam. Etiam mutatione domicilii, diuturniore peregrinatione, vitæ genere prorsum permutato, quidam leguntur se etiam ab ipsa gentilitia labe præstitisse immunes. Ars hæc, similiaque, contemplata, ac imitata, stupendas nonnunquam curas perfecit. Sed & simplicia usu detexit, quæ summæ ad hunc morbum refrænandum efficaciæ sint. Hæc inter *Pœonia*, *Viscus Quercinus*, & *Radix Phy*, sive *Valerianæ foliis omnibus pinnatis* dictæ Botanicis. Vidimus sane rebellem dudum morbum aut hisce mitigatum, aut silentem penitus. Experimenta nostra dudum facta confirmavit nobis doctissimus Vir *J. Scopoli*, Physicus *Idriensis Flora* sua *Carniolica* clarus, qui binis dragmis pulveris Radicis *Valerianæ* quotidie datis; deinde ejusdem decoctæ libra post singulam pulveris dragmam exhibita, Epilepsiam triennem, ex terrore, (pessima sane origine) natam, & quovis fere die adorientem, jam per decem septimanas, dum hæc ad me scriberet, suppresserat.

§. III. Sed præterea dum polymorphus hic morbus nos per hæc omnia tentantes, prorsum eludit, nonnunquam nobis, animo ad cuncta attentis, sui amotionem veluti furtim indicavit. En notabile ejus, quod habuimus, exemplum!

Sexennis

Sexennis puer, saniſſimus, inſiliente in ſe cane moloſſo ita terretur, ut integro triduo convellatur, horrendosque poſtmodum Epilepſiæ inſultus fere quotidie patiatur. Morbus ad omnia rebellis: ac per ſexennii ſpatium perdurans, ignoto Parentibus remedio paululum mitescebat; ſed novo irritatus pavore, nec ultra ignoto remedio moriger, puerum vario modo, quotidie, eodemque die multoties, adoritur. Tandem inter pauperes, qui mane Noſocomium conſilii cauſa petunt, mihi ſiſtitur.

Radicem *Phy* trium ſeptimanarum ſpatio ipſi dedi, ſed ab eadem deſiſtere increscens vis morbi me compulit. Quo autem ſecurior medicina eſſet, illum in Noſocomio locavi. Sedulo examine conſtitit vigeſies & ultra, die, inchoari paroxysmos; ſed ſemel tantum, bisve, compleri eosdem; idque hoc modo ſingulis diebus ac noctibus. Virus *Caſtorei* copioſioris me explorantem, itidem effectus eluſit. Quemadmodum etiam aliorum fœtidorum, & acrem ſpiritum rectorem habentium, uſum. Morbus varietate terribilis nunquam graviores ſuos inſultus modo perficiebat eodem. Alio enim tempore totum corpus, medium autem alio, convellebatur, altera ſui parte obrigescens. Nunc Opiſtótonos; Emproſtotonos utcumque alio tempore fuit. Jamque una vice vehemens calcitratus, alia vice manuum in proprium pectus, caputve, tanta agitatio, jactatio, vibratio, ut, ni

ni cautum fuisset, sibi nocuisset vehementer. Sudor perquam fœtidus insultum comitabatur, copiosus ita, ut indusium, lectusque, plurimum maderent; tenax itidem adeo, ut corpori, ceu quopiam glutine, adhæreret. Mugitus, ululatus, rugitus, gemitus, vultusque omnem in modum horridus, & urinæ profluvium, Paroxysmum frequenter concomitabantur.

Interim morbo quotidie in pejus verso, nascuntur signa vehementis humorum rarefactionis, quam ipsa natura haud levi narium hæmorrhagia. Sed sæpius me Mater monuerat, nunquam ipsi graviores fuisse, frequentioresque paroxysmos, quam qui hæmorrhagiis ejusmodi successissent. Re nihilominus crescente, admodumque urgente, sanguinem pede bis detraximus, diluimus, moderavimus, sed morbum hinc vehementer augeri doluimus.

At vero dies diem docet. Animum quippe quamcumque in partem vertentes, constanter demum observavimus puero jacenti, frequentique somno obrepto, morbum frequentiorem esse, quam aut sedenti, aut vigili. Hanc ob causam majore diei parte illum in sedili locavimus, vigilemque variis objectis mentem grate occupantibus servare annisi sumus. Sensim hinc insultus rariores.

Verum soporosus erat. Et tandem somno quidem capto paroxysmum accedere, nunquam autem vigili, advertimus. Ergone causa tetri mali latens aptiores in somno nervos, ut agi-

taret,

taret, invenit, quam vigiliarum tempore? Utique experientia convincebamur, quo Adolescentem diutius vigilem ſervabamus, eo rariores contingere paroxysmos. Sic liberos quidem dies integros nanciscebamur, nocturnos vero inſultus, cum tamen dormiendum erat, averruncare non poteramus.

Aliud igitur conſilium arripuimus. Vigili inſultus ultra non fiunt: fiunt autem, dum ſtertoroſus eum ſomnus capit. Ergo cauſa latens invenit nervos ſomni ſtertoroſi, quam vigiliarum tempore, ad Convulſiones, ad Tetanos, ad Spasmos aptiores. Ipſeque ille ſtertor ſomnum minime naturalem eſſe demonſtrat. Quid igitur ſi opio nervos inſenſiles redderemus, ne cauſa illa, ignota nobis, irritare eosdem poſſet? Sed contra: Nunquid opium in diſpoſitione adeo comatoſa ſomnum non poſſet æternum facere? aut per omnem vitam ſtupiditatem? Sed periculo ſaltem vacabit minima doſis. Igitur tentavimus. Jamque minima doſis in corpore, opio neutiquam aſſueto, nec ſoporem augebat, & tamen boni præſtabat quidquam. Doſin ideo prudenter auximus; omnem omnino Paroxyſmum averruncavimus; pro ſopore ſomnum naturalem produximus; puerum brevi, agilem, alacrem, ſanum, ſalutavimus; Matri reddidimus.

Uſus Adoleſcens integra per tres menſes valetudine, ad Noſocomium rediit; tumorem ſponte in inguine natum mihi exhibiturus. Her-

nia-

niosusne esset, an alius generis tumor, ambiguum fuit. Ventre primum liberato, emolliens Cataplasma appositum est. Sed paucis postea diebus nuntiavit mater Dysenteria, quam mihi non indicaverat, sed commiserat Balneatori, filium periisse.

Cadaveris examinandi copia fuit. Patuit tumorem in inguine ante aliquot dies exhibitum, ingentem fuisse abscessum. Nodus durus nervo diaphragmatico in medio suo itinere arcte circumcretus inveniebatur; aliusque similis illi ejus loco, ubi in diaphragma abiturus erat. Thalami Opticorum emarcidi.

Nunquid vitia enarrata neruorvm, medullæque, diu post Epilepsiam nata sunt? An vero dudum præsentia, causam proegumenam posuerunt, cui terror accedens, causam Epilepsiæ proximam cum illis formaverit? Incertum! Saltem aut Idiopathica Epilepsia a terrore genita, excitatave, aut Idiopathica a terrore cum male affecta medulla cerebri orta, aut demum invincibilis Deuteropathica, ex male affecto nervo diaphragmatico & terrore nata, arte medica si non curabilis, sopiri saltem ita, ac si penitus abesset, se posse ostendit.

§. IV. Sed tœdiosa causa ingratam observationem, Tyronum in gratiam, adjungere jubet. Quippe nulla re turpius decipimur, quam Epilepsia, aut Convulsione, fictis. Vix morbus datur, quem & frequentius, & artificiosius simulare Mendici norint, quo transeuntium animos in

in commiserationem commoveant. Pueri ac puellæ hanc vafram fingendi artem a se mutuo discunt, ne vapulent; vel ut mollius tractentur; vel ut nihil cogantur addiscere: quemadmodum vident cum pueris, quos in paroxysmis forte viderint, a parentibus, tutoribusque agi. Maturam Virginem Procorum penuria torquet, angitque. Forte casu audit a garrientibus inter sese matronis Epilepsiam matrimonio nonnunquam curari. Ergo eam artificiose fingere discit, quo cogat Parentes se viro jungere. Monachus, quo a Choro, a jejuniis, aliaque monasticæ vitæ asperitate se vindicet, se fingit convulsum. Quin & sine peculiari intentione ipse malus animus eo nonnullos seducit. Tandem etiam in scenam diabolus adducitur, quo obsessos se fingunt, intentione sontica varia, etiam, quis credat! superstitionis roborandæ causa. En aliquot, quæ habuimus, exempla!

Adducebatur mihi puella gravi auditu laborans. Quo revellentibus, & factis in aurem injectionibus, restituto, Convulsiones suboriebantur, quas hoc ordine contingere Mater narrabat. Incipiebat tremere puella, angi anhelare, clamare, brachia agitare, totumque corpus, humi cadere, pollices fortiter intra pugnos firmare, vociferari, cantare, ore tandem producere spumam. Principio bis, ter, die, id contigisse; jam autem quavis ferme hora.

Commodo meo morbum examinaturus, puellam jussi in Nosocomio servari. Vidi illam, eadem

eadem die, in lecto decumbentem, convulsam, mediisque in Convulsionibus pollices adeo fortiter intra pugnos firmare,ut maxima vi vix solvere valerem. Oculos horrende agitabat. Attamen dolum subesse suspicabar 1mo. quod oculi durante Paroxysmo non connivendo, sed sano prorsum modo, aperirentur. 2do. Quod pulsus fere naturalis esset. 3tio. Quod cortinis lecti clausis pupilla dilataretur, vicissimque apertis iisdem contraheretur. 4to. Quod pupillæ admota candela vividissime se contraherent, & puella quasi nocumentum inde percipiens, caput rotaret. Igitur e lecto statim exemi: minitantem ipsam lapsum Custos ægrorum minis, si caderet, intentatis, erectam servavit, & baculo munitus, eoque veluti vibrans, Convulsionum progressum stitit. Convicta demum puella, fatebatur & surditatem olim, & nunc Epilepsiam, finxisse sese, ne cogeretur munus ancillare obire, cui eam Mater destinaverat.

Hanc in fingendi fallendique artificio crassiorem, sequebatur astutior Adolescens, quem vaframento suo pluribus me lusisse diebus fateor. Mirifice convellebatur toto abdomine, tumque vehementer singultiebat. Ortum porro id asseverabat Mater, quod Emeticum ipsi datum fuisset. Adjungebatque Paroxysmum non etiam invadere dormientem. Detentus aliquot diebus in Nosocomio, enemate, epithemate, neuroticis ac paregoricis, sanitati, ut videbatur, restitutus, Parentibus redditur. Vix vero tantisper pater-

nas

nas incoluerat ædes, quin repeteret Paroxysmus, & a Matre in Nosocomium reduceretur. Fucum suspicatus, privato eum cubiculo inclusi, ubi se solum credens, nobis eum per rimam contemplantibus, tranquille sedebat, nobis intrantibus in Convulsiones Singultusque prorumpebat, nobis egressis iterum sedatus. Imo idem in Paroxysmo contingebat, dum adstantes aliorsum cerneret occupatos, nam fictis tandem motibus defatigabatur. Patri arcessito veritatem fateri coactus, ideo se simulasse hæc confessus est, ut a Magistro, apud quem carpentariam artem discere cogebatur, dimitteretur, ædibusque reciperetur paternis. Igitur vel Mater cum Filio collusit, dum etiam dormientem malo invadi affirmaret, vel ipse novit se dormientem vaferrime fingere.

§. V. Versati in hisce Practici ea passim experiri solent, quæ jam enarravi, quo doli latentis fiant certiores: ac præter hæc omnia, bonis unguibus norunt prehensam cutim rudissime vellicare; imo ignem manui, aliisve corporis partibus admovere, & si ne id quidem juvat, ignem immediate adplicare solent. Exempla docent fictas Epilepsias ejusmodi tentaminibus se prodidisse.

Attamen & morbum fictum esse, & ne igne quidem posse detegi, non caret exemplo. Scelestissima femina 20. annorum, quæ animi gratia vetulam truculenta manu occiderat, fassa in carcere est horridam Epilepsiam, qua longo tem-

tempore laborasse credita fuerat, se impio animo finxisse; id quod etiam experimento confirmavit. Morbum enim simulare jussa, ita simulavit, ut quivis fere crederent fictum morbum in verum demum abivisse; jussaque medio in paroxysmo surgere, & tranquille ambulare, surrexit, ambulavit. Hanc nos. Illustrissimus Præses, Spectabilis Decanus, & Clarissimi Professores, supremo jussu, nomine Inclytæ Facultatis Medicæ examinantes, eadem audacter proferentem, & repetentem audivimus. Et quod res est, ostendit nobis tres fœdas in manu cicatrices, quas ipsi igne Chirurgus, urendo veritatem exploraturus, olim inusserat, quasque inuri sibi adeo tranquille pertulerat, ut ultra nemo de certitudine Epilepsiæ dubium moveret. Quis crederet remedium, adeo ceterum infallibile, quandoque turpiter fallere posse? Melius profecto in hac scelestissima muliere Parisinum successisset experimentum. Cum enim quisquam ad Epilepsiam in platea adstantium fucum subolfecisset, jussit convulso paleam substerni, ne sibi læderet: quo facto, utrumque paleæ extremum flamma incendit, effecitque, ut vaferrimus homo fulmine citius fugam capesseret.

§. VI. Sed & aliud Convulsionum genus hic memorandum est, quarum autor, horresco referens, Sathanas dicitur. Utroque in sexu id expertus sum. Plures feminas, quas a diabolo obsessas vulgus non modo, sed & Sacerdotes jurabant, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX ad

Noso-

Nosocomium practicum deferri jusserat, examinandas. Examinavi porro easdem eo munitus principio, quod homines a dæmonibus revera obsideri, ut ajunt, queant; quodque id invictis argumentis tum ex Novo Testamento, tum ex genuina Historia Ecclesiastica, & SS. Patrum doctrina, petitis, indubitatissimum sit; ut meridiana luce evidentius Illustrissimus Præses, cap. de Epilepsia, demonstravit: sed simul eo principio, quod sæculis posterioribus, præsertimque corruptissimo nostro, millenæ fingantur fallaciæ, quas utinam Simpliciores Monachorum, Sacerdotumque, haud ita foverent! Horum porro principiorum ope fraudem facile detexi, detectam revelavi. Ubi igitur res mihi constabat, sic egi: Custodes ægrorum, singulos bona aquæ amphora munitos in acie collocabam, ut mox, dum ad auditum venerabile DEI nomen, nominave Sanctorum, rerumque sacrarum, fictus diabolus corpora pro more agitaret, integram amphoram unico ictu in faciem, pectusque profunderent; idque ita, ut si ad primam profusam insultus non cessaret, suam ordine omnes evacuarent. Prima utique vice amplo satis aquæ dolio indigebam, sed cum intelligerent omnes deinceps Convulsiones hanc sortem habituras esse, non habuerunt postmodum ullas, sed integre sanæ apparuerunt.

Nemo in nos, confido, quod rude adeo & incomtum experimentum tentaverimus, tanquam in profanos, indignabitur. Eramus aliis

argumentis plane convicti de fraude nefanda; ſed ejus fabricatores publice convincendi erant. Ad exhibitam v. g. ſanctæ Crucis imaginem, aut ad alias res ſacras, quas corpori adplicatas illico diabolum revocare ferebant, videramus quidem ſtatim id, quod prædixerant fieri: ſed quando easdem res ſacras involveramus, ut, quid eſſent, non adpareret; involutasque eisdem applicueramus, Convulſio nulla excitabatur. Si quoque rude lignum aqua ſacra aſperſum eſſe dicebamus, eoque corpora tangebamus, furebat diabolus; itidemque ſi ipſa corpora aqua luſtrali aſpergebamus; ſed æque valide etiam, dum aqua mera utentes, tantum fingeremus eam aquam ſacram eſſe. Igitur fraudis certi, reliquum experimentum duntaxat inſtituimus, ut dolus omnibus pateſceret.

Igitur ſanctiſſimæ noſtræ Religionis veneratione & amore ducti, debuimus ea confundere, quæ illam adeo dehoneſtent: & ex corde vovemus, ut ii, quorum eſt Catholicam Religionem tueri, propagare, & ornare, a depravata aut malitioſa hominum idea fovenda, ſtatuminandaque, abſtinerent; & ſive per ſe, ſive per alios, eadem, quæ nos, tentamina inſtituerent. Utique haud tam ſæpe res ad Religionem ſpectantes, ludibrio & irriſioni exponerentur, nec ipſi illi, fraude poſtmodum detecta, ignominia confunderentur.

Profecto ſi ad doctos hominum dolos, eruditamque vafritiam, Medici ſe non aliquantu-

tulum cautos, atque ſubargutulos præſtent, & artem ſuam, & ſe ipſos, ludibrio continuo exponunt. Caſus quotidiani ſunt. Haud ita pridem femina aderat, quam ipſe Confeſſarius, tanta Religione pollere, tanto eminere pietatis exercitio, aſſerebat, ut ſi Sancti in hac tellure haberentur, hæc ſaltem Sancta habenda foret. Anxietatibus, & plane ſingularibus faciei convulſionibus viciniam totam in commiſerationem ducebat. Hinc illam in Noſocomio ſuſcepi, & bona fide aliquantiſper deceptus, tandem attentior in rem detexi pulſum & ante inſultum, & ſub inſultu, poſtque eundem, nunquam non optimum eſſe; dum de proſtrato prorſum appetitu conquereretur, eam integram ſuam portionem avide abligurire; & durante paroxyſmo me manibus meis ita vultum ejus componere poſſe, ut Convulſiones plane ceſſarent. Convictus doli ego, turpitudinis eam ſuæ, ſuæ hypocriſeos, convincere annitebar, ſed incaſſum. Alio ergo modo convincenda erat. Cura per aquam, ut in dæmoniacis fictis inſtituta, effecit, ut Convulſiones redierint nunquam; licet adhuc per 12. dies in Noſocomio detineretur. Sed ne tunc quidem finis fingendi. Quippe a facie malum in pectus delapſum eſſe, continuumque creare anhelitum conquerebatur. Fraudem ipſa prodidit dum liberrima, & longe producta reſpiratione fruebatur, quando per horæ quadrantem mentem ejus grato, quem cum illa miſcebam, ſermone, a decipiendi ſtudio abduxeram.

CAPUT XI.

De Calculo, Uva Ursi, Lithontripticis Dictis, &c.

§. I. *Historia hominis a diuturnis calculi doloribus Uva ursina liberati; eaque occasione describitur remedium, quo sibi olim multum profuerat.* §. II. *Alius Calculosus, qui quodam remedio multum levatus, deinceps vero minime, ab Uva Ursi juvabatur; viribus autem penitus extenuatis moriebatur. Miranda ejus Anatome. Non curat Uva ursina, quos Lithotomia non curasset. Recensio multorum, quæ vocant, Lithontripticorum; quæ probantur Uvæ Ursi viribus minora.* §. III. *Uva tamen quosdam non nisi tarde admodum juvat, imo nonnunquam Recidivam post se relinquit, si non continuatur: his sectio suadenda, ne degeneratio partium immedicabilis fiat.* §. IV. *Congenitus verosimiliter calculus felici sectione curatus. Anceps hæc curatio, cum omnibus eam suadentibus, dissuadentibusque, argumentis enarratur, acutissimusque illi mox subsequus morbus: tum etiam urinæ phænomenon, Uvæ Ursi necessitatem, etiam post sectionem indicans. Subjunguntur, intermiscenturque observata circa Lithotomiam, & incommoda, quæ illa nonnunquam post se relinquit.* §. V. *Uri-*

Urinam Calculosus reddit, in qua, dum in vitro quiescit, lapilli generantur. Homini huic Uva Ursi mirifice confert. Puer calculosus, quo toto tempore Stepfenianum *remedium sumit, calculosa ramenta cum urina copiosissima emingit; sectione nihilominus liberandus. Non fuere soluti Calculi ramenta, sed corpora genita a materia terrea copiosa, in vesica præsente. Forsan generalis Calculosorum ejusmodi Dispositio est. In contrarium autem affertur Historia Rev.* Kirkpatrik, *&* Quadraginta Calculosorum, *in Actis* Acad. Reg. Scient. Paris. *ex quibus* Cl. Morandus *concludit id proprie effectum esse remedii* Anglicani, *viresque ejusdem Lithontripticas hinc demonstrari. Argumenta contra hanc sententiam.* §. VI. *Novum experimentum ostendens id multiplici observatione constare, quod hæc ipsa Diathesis Calculosis communis sit, quodque sincere loquendo* Stepfenianum *Medicamentum, si forsan sapone, ac calce, quibusdam levamini est, plurimis tamen ita hanc in Calculosis dispositionem augeat, ut id jam fiat in vesica, quod alias in matula. Conjecturæ quædam circa Lithiasin, & circa originem copiosæ adeo calcariæ materiæ.* §. VII. *Binæ nostræ methodi in calculo videntur cæteris hucusque cognitis anteponendæ. Vires horum omnium vere Lithontripticas nulla experimenta adstruunt. Unde cura integra non est, sed egregie adeo pallians, ut homo æque li-*

 ber

ber sit ab incommodis morbi, ac si calculum non haberet. Nec calculus extra corpus humanum in aqua calcis magnam partem solutus, aliud docet. Tandem problemata proponuntur circa causam hujus insolentiæ.

§. I. Spatio elapsi Academici anni frequentiores quosdam olim morbos, observavimus rariores; Paralysin nempe, Calculos, ac systematis urinosi alias affectiones: haud tamen ita raros, quin novas observationes colligere potuerimus, quorum præcipua dabo, una cum nondum communicatis antiquioribus.

Vir mediæ ætatis a 14. annis dolores in mittenda urina percipiens, cujusdam consilio usus est quotidie, spatio novimestri, septem nucibus Avellanis, & novem Juniperi Baccis. Quo remedio, postquam urinam vini fœcibus similem trimestri tempore minxisset, vitam diu tolerabilem duxit. Tandem tamen dolores redierunt, & urina anni abhinc spatio glutine copioso scatet, validique adeo urgent tenesmi, ut Intestinum Rectum ad pugni molem extrudatur. Remissionis tempora observat nonnunquam. Et quæ utilia quondam remedia fuerant, ea usu nunc cassa experitur. Calculus, Cathetere inducto, manifestus adparuit.

Integris sex mensibus Uva Ursi, & opiato nocturno, usus, fere convaluit, ut leviora, quæ nonnunquam supersunt, incommoda non curet, unaediumque, quod ceterum gratis habet, & facile

facile sumit, prorsum negligat. De industria formulam remedii quo malum quondam compescuerat, addidi; ut plura in rerum natura existere intelligeremus, quæ hasce ærumnas mitigent. Aliud sequens historia dabit.

§. II. Vir 32. annorum a 7. ætatis anno urinæ difficultati obnoxius vixit, variosque excrevit calculos. Ad vitæ suæ annum 24. mulierculæ consilio, liquore uti cepit, qui odore ac sapore Therebinthinam referret, eoque integri septennii spatio optime se habuit. Pauper ipse, cum liquori solvendo ultra non esset, substituit Juniperi Baccas, immensaque devoravit quotidie copia. Tandem vero redeuntis doloris crudelitate iterum victus, antiquum liquorem repetivit; sed jam citra levamen. Doctissimus *Gleisner*, qui jam *Græcii*, *Styriæ* Metropolis, praxin magna cum prudentia & laude exercet, miseri hujus curam suscepturus mecum consuluit, datisque cum Uva ursina, & Opiato, traumaticis ob puris eminсti copiam Decoctis, ingens solamen homini attulit, & a doloribus per tres septimanas immunem præstitit. Homo tamen labescentibus sensim viribus contabuit, periit.

In cadavere renes magni, sinister præprimis, saccos pure plenos referebant. Ureteres ita amplissimi, ut sinister Intestinum Colon amplitudine superaret. Vesica circum calculum contracta, ac plane ulcerosa. Calculus uncias quatuor, una dragma minus, pondere pendebat, fus-

cus uno latere, altero cinereus.

Confirmari dato exemplo cernimus, quod Tom. 1. variis anatomicis observationibus posueram; eos nimirum Uva Ursi non curari, quos Lithotomia curare non potuisset. Calculi quippe sectio degenerationem ureterum, ac vesicæ, renumque, non emendat, non aufert. Deinde ex enarratis patet solamina plura adhiberi posse, quibus longa annorum serie sopiantur hæ calamitates. Occasione liquoris Therebinthinam referentis memini olei dicti *Harlemensi*, apud *Batavos* famigeratissimi, quod Therebinthinam odore ac sapore quoque multum æmulatur. Equidem nocet multis, aucto forte stimulo, aliave ejus qualitate; sed plures tamen novi, qui ejus usu per annos sese præstent doloribus immunes. In Millepedibus cum Oleo Vitrioli Rostochii *Laurenbergius*, in *Dissert.* de *Lithontrip.* ad *Hoyerum*; in Olei Vitrioli rectificatissimi usu copiosissimo *Schulzius* (vid. *Disp. Chir. in Collect. Ill. Hall. tom. 4.*) efficax ad calculum remedium invenisse se autumarunt. *Uva Ursi* tamen reliquis palmam præripere videtur, quia & pluribus prodest, & constantes curas, calculo etiam manente, efficit.

§. III. Porro quanvis celer in multis ejus effectus sit, in aliis tamen tardus admodum observatur; id quod in bienni infante, ante triennium mihi exhibito, præprimis observavi. Etenim datum per 4. menses remedium vix juva-

bat

bat quidquam; deinde inconſtanter; jam vero ab anni elapſo ſpatio conſtantiſſime: ita tamen, ut ſi ſemper bene valentem eſſe puerum Parentes velint, pulveris uſum intermittere nunquam debeant. Aſper calculus ipſi ante triennium deprehenſus, ſimilis etiam hoc anno, repetita per Catheterem exploratione, inventus eſt.

Hic ſane puer non eum remedii habuit, quem alii, effectum. Alii enim poſt longum ejus uſum neſciunt ultra ſe calculo laborare, quanvis a longa die remedio carentes; hic ſi diu intermittat, a redeunte dolore ad idem confugere cogitur. Quare ſi hoc anno id non emendetur, facile proponemus Parentibus Lithotomiam: cum ab una parte Uva Urſi, magnopere licet ipſi proficua, clare tamen innuat aliquam, quanvis forte nondum valde notabilem, urinoſi ſyſtematis degenerationem; prout obſervata Tom. I. data docuerunt: ab altera parte metus eſt, ne a diuturniore medicamenti uſu vel abhorrere puerulus, vel deſiſtere Parentes, incipiant, quod remedio dudum non adhibito, malum ſenſim renaſci videatur: quo in caſu miſerrimum in ſtatum puer dilaberetur, neglectuque auxilii in Veſicæ, Ureterum, Renumve, immedicabilem incideret degenerationem. Ita ſimili in caſu hoc anno fecimus.

§. IV. Quippe menſe Februario anni 1759. Parentes ad me ducunt novennem filium ſuum, qui ex quo natus erat, perpetuo ipſis viſus fuerat in emittenda urina dolere, ejulare, eamque

mun-

nunquam naturaliter, sed perenni reddere stillicidio. Ærumnis hisce pauperes pedetentim assueti medelam non fecerant; jam vero cum sine commiseratione intolerabiles pueri dolores a 14. diebus adspicere ultra non possent, eum mihi obtulerunt. Immisso cathetere Calculum manifeste deteximus.

Bimestri spatio incredibile quantum Uva ursina profuerit! Renascente nihilominus posthac dolore, omnem curationis fiduciam deposuere Parentes, puerumque omni destitutum reliquere auxilio. Interea ita crevit crudele malum, ut nunc hunc, nunc illum, levandi causa, adierint. Integro demum anno, ex quo puer ultimo nobis oblatus fuerat, elapso, Pater illum hoc mense Majo iterum adduxit, enixe petens, ut eum sectione liberaremus. Calculi præsentiam exploraturi, catheterem non nisi cum labore, dolore, hæmorrhagia, inducere valuimus, nec movere inductum: ita ut calculum ea vice non perciperemus. Digito vero in anum immisso, eundem versus vesicæ collum deprehendere videbamur.

Hic optimus noster Chirurgus *Ferdinandus Leber* egoque, rem citro, ultroque, versavimus. Repræsentabamus nobis 1 mo. Casum ut fere congenitum, forsitan incurabilem fore, & notabiles nonnullas partium degenerationes jam adesse. 2do. Uvam Ursi initio prodesse visam, reditum calamitatis minime impedivisse, adeoque non juvante ea, nec Lithotomiam, ex fa-

ctis

ctis antea observationibus, profuturam. 3tio. Vesicæ ad calculum contractionem, tum impedimento fore, ne operatio rite peragi posset, tum si adhuc perageretur, vulnus vesicæ densæ, cartilagineæ, imo scirrhosæ, non coaliturum. 4to. Hisce iisdem difficultatibus fortassis etiam alios permotos fuisse, ut operationem prudenter a sese declinarent; ac proinde eadem nobis non succedente, aut justam deprehendendi, aut saltem iniquam calumniandi causam, nos iisdem præbituros.

Sed ab altera parte considerabamus 1mo. Patrem, aliosque, qui nobis puerum commendabant, id ardenter desiderare. 2do. Vires ejus aptas ad subeundam sectionem. 3tio. Ex reditu doloris ad degenerationem partium paulo forte meticulosius concludi; cum Uva ursina haud sufficienter adhibita fuisset. 4to. Vesicæ validam circum calculum contractionem, indurationemque, tum operationi, tum vulneris consolidationi, impedimento quidem fore; attamen id nondum certo constare. Cavis namque in visceribus nunc summam observari contractionem, nunc iterum relaxationem; adeoque ad eorum contractionem semel, iterumque perceptam, velle eandem perpetuam credere, iniquum fore. Argumento esse experientissimi *La Motte* observationem, qui tertio jam die uterum contractissimum, una cum suo Collega, offendens, partumque lege naturæ impossibilem credens, demum parturientem DEI solius auxilio

xilio commendaturus, abiturusque, ultimo tandem explorare tentabat, jamque mirabundus contractionem ita relaxatam deprehendebat, ut breviorem, commodioremque partum vix unquam vidisset expertissimus Embryulcus. Sed etiam mutuæ nostræ circa vesicam urinariam experientiæ, mutuam nobis memoriam refricabamus. Adeoque nec hoc operationem impedire oportere, si nova exploratione contractionis relaxationem deprehenderemus. 5to. Denique si ad sectionem rationes sufficienter probabiles adessent, quæ sartam nobis tectamque conscientiam redderent, famæ detrimentum omnium postremum esse oportere, ad quod ii attenderent, quibus proximi salus unice ante oculos versaretur.

Sectionem igitur concludentes, instituimus eam die 26. Maji, præsentibus Magnifico Archiatro *A. Storck*. Cl. Viro *J. Gasser*, dignissimo nostro Anatomes Professore, Viro expertissimo *L. Erndl*, Physico in Nosocomio Civico, Medico prudentissimo, optimo Chirurgo Cæsareo *Homburg*, dexterrimo ad S. Marcum Chirurgo *Reigberger*, Nosocomii Assistentibus, aliisque.

Catheterem, Itinerarium in operatione dictum, non nisi magna cum difficultate Operator *D. Leber*, induxit, sanguine denuo ex uretere profluente: eo vero intra vesicam admisso, urina mox jactu valido, & continuato, Catheteris apertura prosiliit, ipseque Catheter

com-

commode in vesica movebatur. Intinerarii apice oblique ducto, ut fere 15. gradus notasset in quadrante circuli, si angulus rectus a centro Itinerarii & ad medium Perinœi, & ad latus, ductus fuisset, fiebat sectio sufficiens. Cujus longitudinem cernens Operator, eamque calculi magnitudine, per anum explorata, majorem intelligens, non usus est instrumento famosi Lithotomi *Le Dran*, quo in longitudinali sectione adhuc alia fiat, quæ latus sectionis externum in angulos rectos secet, ut calculo majus spatium paretur: eo, inquam, instrumento ob vulneris amplitudinem haud egens, illico Conductorem introduxit, & extracto Itinerario Forcipem. Verum cum simul calculum digito in vulnere prehenderet, Conductorem, Forcipemque extraxit, ac digitis calculum prehendit, eduxit. Vix quinque minutis tota operatio durabat. Ejulans eo usque puer, mox ad visum calculum præ gaudio exclamabat, veluti hoc momento omnium ærumnarum oblitus. Calculus ovalis, asper, sed mollior; ut si forfice captus fuisset, exteriore sui parte omnino abiisset in grumos, parvosque lapillos. Erat ponderis unc. 1. dr. 1. scrup. 1. Potuit Chirurgus facile perlustrare vesicam, alium calculum, grumosve, quærendi causa. Vulnus illico plumaceolo texit, & emplastro; repositoque in lectum puero, ventrem tepido oleo rosaceo totum inunxit, ac mappa lanea texit. Emulsionis leviter paregoricæ, & juris carnium, portio modica dabatur alternatim.

Fortu

Fortunatiſſimam ſectionem horrida ſymptomata, a nobis ſane non prævisa, ſequebantur. Poſt meridiem quippe febris magna, veſpere ad octavam maxima, oriebatur; una cum peſſimo Peripneumonicorum roncho, tenſoque, & aſſeris inſtar duro, abdomine. Quare mox novem unciæ ſanguinis brachio detractæ, & emolliens cataplasma ventri, oleo bene inuncto, admotum eſt. Ingraveſcente autem poſt mediam noctem febre, roncho, tumore, ac duritie ventris, repetita V. S. fuit. Summe plueriticus utriuſque miſſionis ſanguis fuit. Exinde ſenſim decrevit febris, ac febricula modo per aliquot dies adfuit; urina per vulnus bene effluxit, puſque quarto die, ad bona labia deprehenſum eſt. Eluebatur porro veſica ſæpius decocto hordei cum oleo lini, ne quid heterogenei in eadem maneret. Emulſiones paregoricæ diu continuabantur.

Sed de Urethra nunc cogitandum erat. Vulnerata quippe hæc toties per Catheterem, nec amplius ſtillicidio urinæ conſueto aperta, ſed collapſa, nunc facile coire, obturarique, poterat, omni urina per vulnus effluente. Cum enim a ſecto calculo nonnulli per omnem vitam urinas vulnere ſtillent, ſive ob vulneris non coeuntis malignitatem, vel ob Urethræ coalitionem, metuimus moleſtiſſimum hoc turpiſſimumque incommodum a poſteriore cauſa. Unde liquorem in Urethram quotidie injiciendum eſſe decrevimus. At vero læti advertebamus maturum uri-

næ per Urethram ſtillicidium, ideoque deſtitimus incepto. Tandem hortatu, multiſque promiſſis, puerum deduximus ad conſuetudinem urinam in vitrum reddendi: unde clauſo penitus exacta ſeptimana tertia vulnere, ac cicatrice obducto, urinam deinde ſemper debito tempore retinuit, & in vitrum aut matulam reddere conſuevit.

Attamen necdum abſoluta cura noſtra. Glutinis, calculum væſicæ comitari ſoliti, & aliquoties puris, copia notabilis in fœtente urina quotidie adparuit. An id reſiduum ejus, quod calculi tempore in veſica præſens, injectionibus ablui, præ tenacitate, non potuerit? Et an veſica hinc inde exulcerata a calculo fuerit? Igitur mox Uvam urſinam dedimus, qua continuata urinæ fœtor paulatim emendabatur, & pauculum ultra illius materiei nunc prodit.

Quam pulchre hæc Lithotomia confirmat ſententiam, quam ſupra, de varia amplitudine & contractione viscerum cavorum protulimus! Hinc raro deſperandum. Prudentia tamen ſemper opus eſt, ne veſicam, quo tempore adeo contracta eſt, importune lædamus. Nunquid, ſi ter, quater, eandem contractam invenimus, ipſam irreparabiliter contractam eſſe, concludemus? Forte ſic eſt: ſed ſi per vices contrahatur, laxeturque, fieri id poteſt, ut ſæpius in contractionis tempora incidamus, & ut ea tamen haud perpetuo contracta maneat. Ita, ut

ne

ne tunc quidem, sine ulteriore examine, animum despondeamus.

§. V. Est hac occasione de alio calculosorum phænomeno differendum.

13. Julii hujus anni ad me venit Civis *Cremzensis*, vir 34. annorum, qui per 28. annorum spatium verus Lithiaseos Martyr, cum ardore nunquam non minxit rubram arenam, calculos autem nullos. Evacuavit subinde olim, & nunc sæpius ab octo retro annis, copiosissimam albam glutinosam materiem; quæ pauculo tempore sibi relicta, friabiles format, albidosque lapillos. Et hæc quidem in quiete. At si corpus itinere, aliove modo, movet, urinam fuscam, ac stranguriosam deponere solet. Lapillos hos, quorum copiam habeo, diceret quis cretæ albæ majora esse minoraque frusta, ad figuram demum vasis, in quo urina servatur, formata. Incredibile quantum miserrimus ille intra mensis spatium Uva Ursi mutetur, idque jam ab ejusdem initio: ut certe spem magnam faciat summi solaminis.

Juvat hic phænomenon referre, quod 20. abhinc annis observavi, una cum celeberrimo Viro W. *Ouvens*, *Franequeræ* Academiæ in Medicina Lumine, ac Celsissimæ Principis *Arausionensis* viduæ Archiatro. Calculosus puer *Hagæ Batavorum* utebatur famoso Anglorum remedio, *Joannæ Stepfens*, dicto; quod constat pulvere, decocto, & pilulis. Pulvis componitur ex putamini-

tamine ovorum, & limacibus, domiportis dictis, omnibus vero calcinatis. Decoctum fit ex Sapone Hispanico, seu Veneto, ex calcinata herba dicta Ambrosia campestri, Floribus Chamomillæ, Fol. Fœniculi dulcis, Petroselini & Bardanæ. Pilulæ parantur ex Domiportis calcinatis, semine Pastinachæ sylvestris, seu Elaphobosci; & Lappæ majoris; tum ex Fructibus Fraxini, Rubi Idei, & Oxyacanthæ: horum omnium calcinatorum a. q. s. Cochleare pulveris cum unc. IV. Saponis Hispanici, & Mellis q. s. in pilulas redigitur.

Videbamus porro hunc puerum, magno cum Parentum gaudio, cum urina quotidie emingere fragmenta alba, lapidea, vel calcarea; ejus quidem formæ, ut adparerent veluti excorticantis se calculi ramenta esse. Quanvis autem longo tempore ejusmodi materiem copiose redderet, calculi tamen symptomata ideo non mitigabantur, neque imminutus deprehendebatur calculus. Ita quidem, ut tandem post collectam magnam ramentis hisce repletam pixidem, puer sectione liberari a magno calculo debuerit.

An ergo in corpore illius pueri idem a glutine, in vesica calculosorum contento, productum est, quod in cive *Cremzensi* ab eadem materia in vitro? aut in matula? Et quidem ita, ut indurescens, lapidescensve, hoc gluten, primo adhæserit circum calculum; deinde fragile nimis, per ramenta cum urina prodeuns, exfoliati in dies calculi specie deceperit? ut que sibi-

nos hosce casus inter sese conferamus, videremur ejus fere convicti esse, quod talis sit calculosæ urinæ dispositio, ut quandoque suo in glutine, sive dum intra vesicam est, sive extra eandem, petrificantem, ut ita dicam, hanc materiem gerat. *Cremzensis* enim nihil sumsit, quod ullam habeat cum *Stepfeniano* remedio affinitatem; ut exactissimo examine, iterato instituto, certus novi. Hanc autem sententiam confirmabit afferendum deinceps ex clarissimo *Adamo* exemplum.

Contrariam tamen conclusionem sequentia videbuntur suadere. Rev. *Jacobus Kirkpatrik*, in edito morbi sui diario narrat se postquem 17. annorum spatio Nephritide calculosa, & vesicæ calculo, laborasset, Stepfenianis medicamentis ab Octobri mense 1638. usque ad Aprilem 1739. sedulo usum esse, & quod nunquam antea sibi contigerat, jam ab initio curæ se ejusmodi fragmenta cum urina excrevisse, idemque & durante tota cura, & post eandem, continuasse: ita ut majora minorave fragmenta numero 1036. eminxerit, prætereaque quinque parvos lapillos.

Sed secundo idem *Kirkpatrik* sæpenumero in matula sua advertit illud ipsum glutinosum urinæ sedimentum, in similem, sed sæpe crassiorem, magisque lapideam, abivisse substantiam. Egregius *Morandus* in *Act. Acad. Reg. Scient.* anni 1740. in sua prima dissertatione super *Stepfenianis* medicamentis, observationes nobiscum

scum communicans, quas circa 40. homines, iisdem usos, jussu Academiæ fecerat, adnotaveratque, asserit illos homines passim omnes solere, *Communement ils ont rendu* &c. ab ipso remedii principio, cum urina gluten, albumque deponere sedimentum; quod dum servaretur, atque siccesceret, in flavum pulverem abiret; huncque pulverem, dum igni imponeretur, animale quidquam redolere. Plures porro non nisi hanc solam materiem produxisse; alios autem etiam veluti *crystallizatas* laminas, talco perquam similes; alios squammas lapideas, easdemque convexas; nonnullos dura fragmenta calculi; quosdam denique lapillulos. Additque eos, qui ante remedii usum rubram mingere arenam consuescerent, eandem sub remedio ultra non reddere.

His ita utrinque positis, qui ab una parte considerat in glutine calculosorum, qui *Stepfeniana* medela nunquam usi fuerint, hanc calcariæ aut lapideæ materiæ genesin haud ita descriptam esse; & e contrario eandem a glutine urinæ eorum, quibus hæc medela exhibita fuerit, fere inseparabilem esse: in eam facile sententiam abire forsan potest quod ab eodem remedio miseranda ad Lithiasin diathesis passim generetur, illudque ideo augere potius calculum, quam solvere, contereque debeat. Equidem contrarium laudatus mox *Morandus* in altera sua dissertatione *Act. Academ. Reg. Scient. Paris. anni* 1741. evincere conatur;

 dum

dum calculum hominis, qui post ejusdem remedii usum, crudelitate morbi aucta, periisset, dum duos alios calculos binorum hominum, quos remedio frustra usos sectione servare oportuisset; plenos invenerit inæqualitatibus, crenis, foraminibus. Fateor, cum claro hoc Scriptore in eandem olim sententiam abiveram, præ argumenti probabilitate: sed ab eadem discedere observationes postmodum captæ jubent, cogunt.

Observo enim 1mo. & civem *Cremzensem* lapideam hanc, aut calcaream materiem abundanter reddidisse, licet nec hoc famoso olim remedio, nec illi consimili, unquam usus sit; & *Haganum* puerum, post tantam emissæ hujus materiæ copiam, nullam calculi sectione educti, solutionem exhibuisse. Considero 2do. præclaram remedii famam velocius forte evanidam, quam natam fuisse; ipsosque *Britannos*, ab octo & pluribus retro annis, in aqua Calcis cum Sapone, vix ulla *Stepfeniani* remedii facta mentione, omnem fiduciam collocare. Sed dico 3tio. ejusmodi calculos inæquales, ac veluti corrosos, foraminosos, hinc inde pumicosos, frequenter reperiri in his, qui illud remedium non adhibuerint; hasque præterea inæqualitates calculi æque ab adposita inæqualiter materie, quam ab eadem soluta & ablata, produci posse,

Fuisse tamen, quis oggeret, quos observationes allatæ integre curatos affirment. Respondeo nondum convincentia, quæ id statuant, argumenta

menta esse. Equidem copiosior Calcis, Saponisque, usus: multis profuit, ut Nobilissimo *Horatio Walpole*, ut Homini nostro *Tom.* 1. *Rat. Med.*, ut ibidem *Viro Militari*, & ut novum exemplum adhuc præ oculis habeo. An vero ideo, qui remedium *Anglicanum* sine noxa tolerantes, levamen inde experiuntur, curati dici debeant? Et *Kirkpatrik*, & reliqui Angli, Gallique, quos inde curatos fama ferebat, vix notabili tempore a remedio destiterant, dum promulgarentur eorum curationes. Imo ipse *Kirkpatrik* vix ab illo cessaverat, quin lumborum se vexari dolore denuo conquereretur; quem tamen in gratiam, ut apparet, remedii, Lumbagini, quam Nephritidi, acceptam ferre maluit.

§. VI. Sufficiat porro, occasione experimenti civis *Cremzensis*, ea argumenta attulisse, quæ *Anglicanum* medicamentum laudent, vituperentque. Superest meam paucis opinionem dicam, quam novo experimento fundabo.

Urinas enim varias calculo laborantium collegi, gluten inde separavi, & in aere aperto, limpida urina abjecta, posui. Brevi glutinosum hoc exaruit, & dr. 2. aliquando dr. 3. materiæ lapideæ ad figuram vasis formatæ exhibuit. An autem non detur calculosus, quin idem phænomenon in ejus urina adpareat, nondum assero; sufficiat experimenti demonstrasse frequentiam.

Summa ergo rerum hæc esto: Quivis homo,

etiam ſaniſſimus, calculi rudimenta in ſe habet, eo quod ſolida corporis continuata vitæ actione deterantur, abradantur, humoribus miſceantur, & magnam partem per urinæ vias eliminentur de corpore. Hinc etiam pro magna parte oritur terra illa ſubtiliſſima, quam Chemia in urinis invenit. Nullam inde labem ſanus homo habet; quia ex alimentis tantum ac tale deperditorum loco adplicat, quantum & quale deperditum fuerat: deinde cum nulla in itinere obſtacula terrea hæc materies offendit, innoxie, integreque de corpore eliminatur. Huic nunquam calculus naſcetur. At vero ſi contingat vel minimum corpuſculum alicubi hærere, ut v. g. fibrillæ portionem ſuppurando ſolutam, aut tantillum puris mora exſiccati, aut grumum ſanguinis, &c. id tunc inde proficiſci poteſt, ut terrea materies ad ejusmodi obſtaculum retardetur, adplicetur, & adhæreſcat: id quod dum continuo ſic pergit, ideam calculi nobis facile format.

Sed 2. Experimenta, ut vidimus, docent in urina calculoſorum multorum copioſam materiem terreſtrem haberi, quæ in his cito, in illis tardius; in quibusdam ex ipſa urina ſtagnante, in aliis duntaxat ex aſſervato poſt effuſam urinam glutine; cretam quandam, lapillosque formet. Quæri hic poteſt, num omnis illa cretacea materies tantummodo a ſolidis humani corporis detritis? An vero dentur alimenta, potulentaque, quibus ſubtiliſſima hæc terra

ra contineatur; quæ idoneo vehiculo mista, lacteorum oscula subeat, cum sanguine commisceatur, ab eodem per urinam abluatur? Sane Regiones, in quibus calculosos vix invenire est, ut v. g. multi *Lombardiæ* loci, ejusmodi suggerunt suspicionem.

An præterea calculosam diathesim id demum appellemus, quod efficiat, ut terrestre id, quod in aqua, quod in alimentis, quod in vino est, minus subigatur, ad sanguinem vehatur, cum sanguine commisceatur, iterumque humorum circuitu, ac vi vitæ non mutetur, & in renibus tandem cum urina secernatur?

Nunquid etiam Arthritica materies eidem producendæ apta? Utique, cum Arthritidem ultimæ digestionis defectus efficiat, videntur minima quædam elementa terrestria immutata manere; eaque ut ad juncturarum arteriolas adplicantur, ita etiam ad eas renum adplicari posse, & urinas generare calcareas. Hujus mentis clarissimus *Adamus* est, in dissertatione anno 1740. edita, occasione sexagenarii hominis, qui perpetuo rerum aut saccharo, aut lacte, paratarum, impensus amator, Arthritidi, quosvis occupanti artus, obnoxius ultra 20. annos vixerat; dolorum vero pertæsus, eosdem novem abhinc annis Theriacæ emplastro sopiverat. Unde in periculosum morbum primo prolapsus, dein anomalam prorsus Arthritidem in multis internis corporis partibus per vices expertus erat; a quinquennio autem acerbos vesicæ urinariæ

dolores crebro repetentes, Dysuriam, & varia alia calculi vesicæ symptomata. Biennium erat, quod ramenta calculosa, nucum putaminum instar concava, copiose emingeret; annus autem, quod his ramentis absentibus mucum cum urina redderet, qui in cretaceam abire materiem soleret. Et quod præprimis notandum, Podagræ accessu lotium eo muco carebat; Podagræ recessu scatebat eodem. Confirmat deinde hanc suam de materie Arthritica ideam Autor eruditus variorum Scriptorum testimoniis. Quin etiam exemplis demonstrat calcaream Arthriticorum materiem non modo ad vias urinarias, sed quoque ad quævis alia corporis loca concretiones producere lapidosas.

Sane quæ mihi hanc sententiam probabilem reddant, plures habeo rationes. Arthriticum hominem Nosocomium XV. mensium spatio aluit, qui ab annis quindecim tum colli vertebris, tum pedum manuumque ambarum articulis, calcaream materiem excreverat, & etiamnum excernebat. Primo tempore urinam pallidam, & admodum furfuraceam emittere solebat; ultimo autem semianno, multo semper pure, una cum furfuribus, onustam; denique multis ante obitum diebus & limpidam, & paucissimam. In cadavere nullus ullibi puris fomes: verum ipse sanguis, qui incredibiliter paucus in corpore superat, adeo polyposus fuit, ut vix guttula ejus inter secandum prodierit; quod, ut obiter notem, clare ea confirmat, quæ Tom. I.

Cap.

Cap. II. *de Puogenia* ſcripſeram. Quod autem maxime ad rem noſtram; Renes ambo in corticali ſua ſubſtantia craſſi & ampli, omnino arenoſi erant, ita ut quacumque in parte nitido ſemper cultro ſecarentur, novam ſemper arenam proferrent. Quippe calcarea materies hujus Podagrici partim ad renes delata, videbatur jam urinam calcaream productura fuiſſe, niſi eadem vaſorum urinam ſecernentium ora obſtruxiſſet, hincque tum urinæ ſecretionem fere impediviſſet, tum ipſam corticalem renum ſubſtantiam reddidiſſet arenoſam. Calculoſus ceterum nunquam fuit.

Præterea relatus a *Sigismundo Koenig* ad Societatem *Anglicanam* caſus Juvenculæ, quæ poſt enormes artuum dolores demum in plurimorum, eorundemque majorum, calculorum vomitum inciderat: deſcripta *Weismanno* hiſtoria quinquagenariæ, quæ crudeles Arthritidis dolores perpeſſa, tandem tum inteſtino Recto, tum ipſa vulva, plurimos excreverat lapillos: notata denique ab ipſo Clar. *Adamo* enarratio *Schneideri* de INVICTISSIMO IMPERATORE MAXIMILIANO II., qui Podagra graviſſima conflictari ſolitus, calculos in corde geſſiſſe poſt mortem inveniebatur: hæc, inquam, omnia Cl. Viri ſententiam mirifice fulciunt.

Porro quod concavas Podagricus ejus reddat has concretiones, id vel ideo eſt, quod calculum in veſica habeat, ad quem adplicata hæc materies, hanc formam induat neceſſe eſt; vel quod

quod vesicæ ipsi, forte contractæ, qualis calculosorum frequenter reperitur, se adplicando, eam figuram adipiscatur. Prius tamen enarrata symptomata probabilius reddunt; & Catheteris, quem non adhibuerunt, ope, certum, ni fallor, fieret.

Tandem 3tio. compertum esse vidimus, calculosos homines ab *Anglicano* medicamento sic disponi, ut materies illa, toties descripta, jam in ipsa eorum vesica lapidescat. Infaustum ergo remedium hoc tam a priore dici deberet, quam tale esse experimentis comprobatur.

§. VII. Ex omnibus hucusque dictis evidens demum fit binas nostras in calculo methodos ceteris omnibus, hucusque per alios laudatis, tum præstantiores esse, tum constantiores. Curæ enim id mihi fuit, ut, quotquot eorum, qui alterutra curati, indagari potuerant, quærerentur, examinarenturque sedulo, utrum ab omnibus symptomatibus immunes esse persisterent, nec ne; ut demum, si relaberentur, genuinam relapsus historiam cum publico communicarem; at vero curæ perstant. Prima nostra methodus vere *Brittanica* est: eandem tamen, æquali copia lactis ad aquam Calcis adjecta, promptiorem, feliciorem que, invenimus. Unde etiam eandem *Stepseniana* methodo, licet nonnulla cum illa communia habeat, tum efficaciorem, tum humano corpori per omnia tutiorem, existimamus. Altera vero methodus, quam compendii causa, nostri Nosocomii voco metho-

methodum, Illustrissimo autem Præsidi gratus debeo; numero plurimas constantes curas effecit.

Facile ex his omnibus patet, nec in nostris remediis, nec in omnibus per alios recensitis, vires inesse Lithontripticas, quantumcumque id de suis multi jactitarint. Experientia sane convincere omnes debuit, tum in paucioribus his, quos *Anglicano* medicamento dudum frustra adhibito, sectione liberare a calculo oportuit, tum in omnibus, quibus remedia nostra profuere. Quippe fuimus in eo Chirurgis Gallis fortunatiores, qui, teste *Morando*, a nemine eorum, quos *Stepseniana* remedia juverant, id obtidere potuerint, ut se denuo Cathetere examinandos præberent: dum interea nostri voto morigeri, calculi, ejusque nonnunquam asperioris, præsentiam, nobis demonstrarint.

Nunquid tamen calculus vesicæ, longiore tempore in Aqua Calcis maceratus, non solvitur? Solvitur certo multorum mensium spatio, modo Aquæ Calcis aditus detur ad calculum, auferendo sæpius id, quod in ejus circumferentia pumicosum ab aqua redditum fuerat; ceterum minime. Ita demum trium mensium spatio solvi præcipuam majoris calculi portionem. Similiter in experimentis suis calculos in Aqua Calcis solvebat Doctissimus Vir *Carolus Alston*, famosus Professor *Edimburgensis*, scriptis clarus. Videatur in egregia sua *Diss. de Calce viva, & Aqua Calcis*. Verum in vesica humana neque calculus scalpello abraditur, neque

neque illibata virtus Aquæ Calcis ita veſicam ingreditur, ut in experimentis noſtris. Non mirum ergo hominem, qui 1600. libras Aq. Calc. ſpatio ſex menſium biberat, jam poſt tertium illibatæ valetudinis annum adhuc calculum in veſica gerere, ut exploratione Catheteris conſtat.

Quærat porro nemo a me, qui fieri id, qui concipi queat, quod homo calclum in urinario ſyſtemate gerens, ſecernendi tamen, excernendique urinam, perfectam exerceat functionem; & adeo indolens vivat, ac ſi calculum non haberet? Sufficiat rem, captu difficilem, obſervatu conſtare. Præcedenti Tomo, obſervationis frequentiam plurimis exemplis demonſtravi, quæ exempla ab Autoribus notata, collectaque fuerant, priusquam quæſtio præſens exiſteret. Nunquid ſive in humoribus humanis, ſive in ipſo urinario ſyſtemate, aliquid exiſtit, quod applicatum calculo, dolores, ſpaſmosque excitet; quodque ipſum in quibusdam corporibus vel minime, vel haud ſufficienter adſit, ut creet dolores? An hinc ratio petenda, cur inter diuturna tormenta calculoſorum nonnulli lucidis fruantur intervallis? An tandem Calx, & potiſſimum Uva urſina id in humoribus, aut ſyſtemate urinario, demant, abſorbeant?

CAPUT XII.

De Aneurysmate.

§. I. Duo Aneuysmata curata, & Tom. I. descripta, egregie curata manent. §. II. Aneurismata non raro cognitu difficilia, imo etiam impossibilia. Probatur I. exemplo Aneurysmatis ad Poplitem, quod ad vitæ finem usque Chirurgo imposuit. Anatome. Disquiritur an homo culpa Chirurgi periisse credendus sit? Animadversio in Practicos, quibus Collegarum honori detrahere volupe. §. III. Probatur idem 2. exemplo inventi ad pectus Aneurysmatis. Sequuntur ad hos duos casus Corollaria Medico-Chirurgica. Quandonam compressio Aneurysmatis externa prodesse queat, nocere debeat. §. IV. Origo, ac celer progressus Aneurysmatis arteriæ popliteæ, & amputatio cruris. Considerationes Medico-Chirurgicæ circa arteriarum interceptiones, ac Fungi Agarici ad abscissas arterias adplicationem. Hæmorrhagia letalis, quanvis tanta adhibita esset in operatione prudentia. Anatome. Problemata circa hoc infortunium. §. V. Varia Phænomena Aneurysmatum internorum, eademque palliandi methodus.

§. I. DEdi anno proxime priore duarum feminarum historiam, quarum altera com-

compreſſione ſimplici, altera operatione, ab Aneuryſmate in brachio curatæ fuerant. Caput præſens compoſiturus, juſſi ambas in urbe quæri, & ad me adduci, quo conſtantiam curæ, inconſtantiamve, cum publico communicarem. Lætus vidi utriusque perfectam curam fuiſſe; ambas ſaniſſimas eſſe, omnemque, quem vellent, motum, brachio exercere poſſe. Unice modo conquerebantur, quod ad mutatas tempeſtates ingrata titillatio affectam olim arteriam afficeret.

§. II. Cognitio Aneuryſmatum utinam certior eſſet; ſignisque munita pathognomicis deſiſteret turpiſſimis erroribus anſam præbere! Hinc infortunia, quæ vel mihi, vel aliis, defectu horum ſignorum, contigerint, candidus enarrabo; quo demum aut majorem in Diagnoſi certitudinem, aut majorem ſaltem in pertractando eo prudentiam, omnes adipiſcamur.

Homo 37. annorum per omnia ſanus, menſe Octobri 1759. Eryſipelate ad internum ſiniſtri pedis maleolum ſe laboraſſe narrabat; eoque evanido, dolorem ſe ad ejusdem cruris poplitem percepiſſe, deprehendiſſeque ibidem tumorem, qui mole ac dolore indies augeſceret. Hisce compeſcendis Emplaſtro Oxycroceo admoto, non modo tumorem ac dolorem poplitis auctos eſſe, ſed integrum crus, pedemque, occupaſſe.

Hæc porro narrabat Chirurgo, quem medio Januario hujus, quem vivimus anni, ad ſe vocabat.

cabat. Attente exploratis ille omnibus, detexit ad caput internum ossis tibiæ quendam veluti materiæ strepitum; in medio vero ejus, externoque capitis latere, materiem fluctuantem. Quantum cumque rem examinabat, malum a vi quapiam externa originem ducere deprehendere non potuit. Itaque crus ac pedem vehementer inflammatum esse cernens, cataplasma emolliens circumposuit illi. Altera die pars affecta abscessus similitudinem hinc inde exhibuit, observatusque antea strepitus, conticuit. Die tertio crure ac pede detumescentibus, maturum fere abscessum poplex referebat. Die 19. Jan. turgens pure tumor, ac veluti pus hinc inde transsudando propellens, levi scalpelli ictu dilatabatur, effundebatque mox purulentam materiem, sed simul 4. vel 5. cochlearia sanguinis. Levamen hinc tantum, ut indies redeuntem sanitatem æger assereret. Nitrosis emulsis interea utebatur. Sexto vero demum ab apertura die, quis crederet unquam! Hæmorrhagiam adusque animi deliquium passus est. Involvit, ligavitque, quacumque possibili arte, partem. Adveniens mox Chirurgus citra guttulam affusam sanguinis totum abstulit adparatum. Sanguis igitur ultra non effluxit, debilitatem ægro ronchus in pectore auditur, deficit respiratio, & 12. horis ab hæmorrhagia elapsis moritur.

Re ego percepta, ad ædes me contuli, & emta examinandi venia, Aneurysmaticum saccum pugni magnitudine inveni, qui ex par-

va

va origine, ſuo in collo vix digitum craſſa, in enormen hunc ſaccum abiverat. De corpore ablatum in liquore ſervo.

Facile prævideo multos his lectis fore, qui ſuis in arte Collegis condemnandis aſſueti, in Chirurgi ſive ignorantiam, ſive imprudentiam, acriter invecturi ſint, ac ſi miſerandus ille homo Chirurgi culpa periiſſet. Verum antequam eo perveniant, rogatos eosdem volo, ut, vacuo a præjudiciis animo, ad ſequentia mecum attendere velint.

1. Aneurysmati generanda nulla cauſa violenta præceſſerat. 2. Nulla Aneuryſmatici tumoris ſigna ex anxietate ad compreſſionem, vel ex ejusdem pulſatione, aderant. 3. Strepitus quidem percipiebatur; ſed cum is & in Aneuryſmate aliquando, nonnunquam etiam in tumoribus purulentis & aquoſis obſervatur, ad quos Emphyſema ſive ob aeris acceſſum externum, ſive ab ejusdem generatione interna, accedit; hinc cum nulla alia Aneuryſmatis indicia adeſſent, ſtrepitus loci ad aliam longe originem, quam ad Aneuryſma, referendus videbatur. 4. Sex diebus continuis apertus tumor pus, nullum vero ſanguinem, dedit; id quod alioquin in Aneuryſmate, ablata reſiſtentia, impoſſibile videtur. Equidem in apertura ipſa aliquot effluxere cochlearia ſanguinis; ſed quis Chirurgorum ignoret expanſo vaſe cutaneo, eoque perſciſſo, quandam hæmorrhagiam obſervari oportere? Sex ſane dies ſine ullo ſanguine aperto

to de vulnere tranſacti, quam cumque Aneuryſmatis ſuſpicionem, ſi qua nata forte fuiſſet, diſpuliſſent. 5. Et qui tum in Aneuryſmate, tum variis aliis in tumoribus quandoque adeſt ſtrepitus, jam pridie aperturæ evanuerat. E contrario 6. communis inflammationis ſigna, Eryſipelas nempe aderant. 7. Hæc inflammatio primum malleolum internum occupaverat. 8. Nil veriſimilius, quam quod Eryſipelas Metaſtaſin ad poplitem fecerit, relinquens malleolum. 9. Inflammatio Eryſipelatoſa in abſceſſum abibat. 10. Fluctuatio materiæ manifeſto percepta eſt. 11. Apertura facta, pus & mox, & ſequentibus exivit diebus.

Suam cuique ſententiam integram relinquens, judico inculpatum Chirurgum fuiſſe, & concludo ita perſonatum Aneuryſma eſſe poſſe, ut decipiat vel oculatiſſimos. Quo ſubinde contingente, neceſſe foret quosvis cordatos Chirurgos Medicosque in defenſionem ejus, qui deceptus fuerit, unitos videri, & probe memores principii tum Naturalis, tum Evangelici: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facito.*

§. II. Confirmare idem poteſt hiſtoria ſequens. Femina quadragenaria 17. Junii præſentis anni me acceſſit, conquerens a 3. vel 4. annis ægram ſe pectore eſſe: ſputa quippe purulenta, ſubinde ſanguine miſta, ſe reddere, cor ſibi palpitare, difficulter ſe reſpirare, vagosque experiri dolores. Lactaſſe quidem infantem ſeſe, at vero cum indies emaciaretur, pejusque pectore ha-

beret, ablactasse. Anni spatio menstruis se carentem, nempe lactationis tempore, nunc denuo a trimestri guadere. Tandem adjunxit a Festo Paschatis, ex nulla nota sibi causa, pustulam primo animadversam esse ad sinistri lateris thoracis costas, & quidem eo a latere sterni loco, ubi cartilagines infimarum costarum pene uniuntur, sterno jam jam inarticulandæ. Parvam quidem dudum mansisse, a quatuor vero retro septimanis in tuberculum castaneæ magnitudinis abivisse.

Tumor examinatus, non pulsans, sed durus & elasticus, veram sui non determinabat naturam. Eo igitur Emplastro Diabotanon tantummodo tecto, curam ad Phthisin pulmonalem potissimum direxi. Spatio trium septimanarum nihil in tumore mutabatur; eo vero elapso sensim emollescebat, ita ut 17. Julii apostema perfectum referret, manifestaque puris fluctuatio genuinam tumoris naturam nunc determinare videretur. Suspicio itaque indurati, scirrhosi, aut cujuscumque alius mali, prorsum evanuerat, certitudo apostematis aderat, adeoque ejusdem apertura vel ideo maxime suadenda erat, quod Pulmo suppuratus fortunato casu viam sibi extrorsum quandoque capessat; qua diu aperta internum ulcus demum evacuetur, & sanescat. Duos ejusmodi casus sub oculis præsentes habebamus; tertium, eumque tristem, lugentes, eo quod, contra monitum nostrum, Balneator salutare hoc incommodum præpostera sua arte dele-

delevisset, ægerque jam hectice consumeretur. Et quartum casum tractabamus, jam vel ideo desperatum, quod tumor a natura extrorsum ductus, sed ruptus necdum, iniqua vero Chirurgi arte retropulsus, evanidusque, nunc eundem in locum a nobis revocari nullatenus posset.

Igitur tumorem aperuimus, pusque & album, & coctum, eduximus. Erat autem pus illud ratione tumoris; in fundo autem durius quidquam supererat. Igitur tumorem partim maturum, partim crudum asse concludentes, digestivum imposuimus, & Empl. Diach. c. gum., scopo maturandi totum teximus. Biduo elapso redit. Horrescebamus. Loco expectatæ maturationis pulsus ibidem fortissimus in tota lata basi tumoris, digitumque repellens, observatur digito vero per aperturam immisso horrendum Aneurysma obstupescimus. Itaque mox consolidandæ aperturæ gratia Emplastrum ad Rupturas Fernelii imposuimus, integramque fere consolidationem spatio trium septimanarum obtinuimus. Deinde tumor Aneurysmatis sensim est imminutus, & in toto tumoris ambitu sub costis manifestum Aneurysma pulsationis vehementia percipitur. Ita ut quod primo detectum fuerit, id modo veluti appendix sit, quæ a magno sacco orta sese inter costarum cartilagines insinuaverit.

De industria bigam hanc Aneurysmatum communicare volui, ut patesceret. 1. Nullum fere

morbum esse, in quo tum facilius, tum turpius, decipiamur. 2. Posse Aneurysma gigni sine ullo pulsu externo percepto; idque verosimiliter tunc, quando in eodem nascente, mox laminæ concreti cruoris se ejusdem applicant parietibus. 3. Posse in membrana adiposa, nascens Aneurysma tegente, inflammationem, suppurationemque, ab affrictu, nasci; & copiosum pus omnem ita motum suffocare, ut licet jam forsitan antea pulsatio quæpiam adverti potuisset, eadem nunc minime percipi queat. 4. Posse etiam educto pure adhuc veram mali naturam latere, si tumor residuus, explicata ad num. 2. de causa, non pulset. 5. Etiam educto pure fieri posse, ut in uno casu per duos dies, in altero per sex, copiosior cellulosa substantia, nondum consumta, debiliorem Aneurysmatis pulsationem, si qua adest, adhuc suffocet. 6. Posse quoque reliquam hanc adiposam membranam in pus converti, atque integris sex diebus omnem Aneurysmatis suspicionem, suo effluxu, amovere. 7. Videri demum ablata resistentia, vel arteriam subito frangi, vitamque cum sanguine profundere, vel extendi ita, ut latens olim, jam manifesta deprehendatur. 8. Consultum esse, ut in posterum, dum nobis purulenti tumores exhibebuntur, quibus aut inflammationes, aut tumores duri, atque ambigui, dudum præcesserint, antequam pus adpareat; idque maxime iis in locis, ubi dura tubercula minus frequenter, quam quidem in collo v. g.

alijs

aliisque glandulosis in locis, purulenta pro parte fieri solent; ut, inquam, hic consideratissime procedamus. 9. Oportere demum, ut dediscant Chirurgi Medicos lacessere, ut quidem Publicis Actis fecerint, jactando hos circa plurima incerta, intus latentia, versari duntaxat; se autem maxime externis, ideoque certis, occupari.

Cum optimo nostro Chirurgo *Leber* in hunc casum meditatus, cogitavi, num forte compressio externa hic non conduceret? Attentior vero contemplatio nos docuit, vitium in externa arteria locum non habere neque ejus sedem, præcise determinatam, ibi esse ubi cartilagines jam junctæ firmam basin præbeant. Verisimile maxime ex figura rotunda esse, quod saccus, sit qui per rimam inter binas cartilagines exsurgat, emineatque; quippe propterea vel arteriæ intercostalis, vel cujuspiam alius interioris, degenerationem denotet. Quia nunc egregius *Lancisius* clare demonstravit compressionem simili in casu mortem accelerare, vitalibus quippe hinc angustatis, ab omni externo molimi ne abstinuimus. Quin & docuit eventus, ut mox monebam, id minime indicari.

§. IV. Arteriæ *Popliteæ* Aneurysmatis novum exemplum habeo. Rarius id descriptum jam ter *Viennæ* vidi. Primum enerravi Tom. I. Alterum mox communicavi. Tertium autem sic se habet.

Lanio quadratus 32. annorum me convenit 10. Junii proxime elapsi, narrans tres modo

ſeptimanas eſſe, quod ſura ſiniſtra ſibi intumuiſſet; duas ſeptimanas, quod ad poplitem tumorem adverterit, dolentem quidem, & mole in gradiendo auctum. Examine patuit Aneuryſma arteriæ popliteæ eſſe, cujus mole venas comprimente, crus ad ſuram intumeſceret, & varicoſum fieret. Ab aliis poſtea relatum eſt hominem ab alto per multos gradus cecidiſſe, antequam de crure conqueri cepit.

Vena brachii ſecta eſt; ſerum lactis cum Pulpa Tamarindorum, Rob Sambuci, ac Nitro, copioſe datum; Decoctum adſtringens cruri circumpoſitum; Ligatura idonea, quæ ab omni parte ſaccum arctaret. Spir. vini rect. intincta, adponebatur; & ſumma corporis in lecto quies imperata eſt. Ut autem exactius omnia peragerentur, hominem in Noſocomio ſervavi.

Hac methodo ſura intra quatriduum egregie curabatur; poplitæus vero tumor indies crevit, & pugni demum magnitudinem mole æquavit; ita ut menſe exacto, omnis per compreſſionem illum curandi ſpes evaneſceret. Unde demum ipſi ſerio declaravimus bina modo ſupereſſe, quorum alterutrum eligeret: vel certam mortem, ſive poſt calamitoſum martyrium, ſive inopinatam; vel amputationem ambiguam. Hanc ideo ambiguam diximus, quia & per ſe gravis ac periculoſa eſt, & neſciebamus, quam alte inciperet dilatatio aneuryſmatica; quæ quidem ſi amputato crure altior, vix conſtringi

idonea

idonea ligatura valeret; ſin autem adhuc ligari poſſet, tamen impulſu ſanguinis novum illico ſaccum formaret.

Reſpondit Lanio rem naturæ aliquantiſper committere ſe velle, & Noſocomio valedixit. Interea Balneatoris ſe curæ commiſit. Venam is ſecuit, multaque adplicuit. Tandem prima Auguſti per amicos certiores nos reddidit æger de tumoris incremento, & intolerabilitate dolorum: enixe petens, quo recipi in Noſocomium, amputationemque inibi ſubire poſſet. Mox eum recipientes, invenimus tumorem longe extenſiorem, inque latus productum eſſe; dolores autem tantos, ut ne opio quidem largiore ſopirentur.

Hinc properandum eſſe rati ſumus. Amputationem, præſentibus iisdem fere Medicis atque Chirurgis, qui Lithotomiæ adſtiterant, aliisque, *D. Leber* ſpatio 7. minutorum abſolvit.

Quæſitum fuerat, utrum arteriam majorem, atque unam alteramve minorem, ligatura, an *Fungi Agarici* adplicatione, obturaremus? Conſiderabamus ab una parte ligaturam arteriæ tutiſſimam quidem ſemper haberi; non raro tamen intercepto nervo, ejusve ramulis, convulſiones naſci, quibus ars non eſſet interno externove auxilio compeſcendis. Ab altera parte *Tom.* 2. *Acad. Reg. Chir. Par.* tria exempla inveneramus, ab egregio *Morando* relata, felicis Agarici ſucceſſus in crurum amputatione.

Hinc eo fere inclinassemus. Attamen *Parisina* exempla *Cruris* referebant, non *Femoris* amputationem. Cum igitur hic de femoris amputatione ageretur, & quidem de eadem longe altius, ne quid de sacco reliqui faceremus, instituenda; ubi certe arteria longe majoris diametri esset; præterea cum exemplum in iisdem Actis *Parisinis*, in Differt. *D. Levis*, pag. 395. referretur, quod Agaricum in amputato crure adeo inutilem demonstrasset, ut semihora elapsa totus adparatus auferendus esset, adhibendaque ligatura; rem dubiam experiri noluimus, sed majorem saltem truncum arte ligandum esse, minores vero Agarici fungo obturari posse, unanimi consilio decrevimus. Chirurgus itaque eo modo omnia perfecit, & soliti pulveris adstringentis loco totum vulnus Agarici fungi pulvere crasse texit, Instrumentum tornatile quoque ad arteriam apte comprimendam adposuit.

Hoc pacto nos ab omni hæmorrhagiæ metu exemtos credentes, turpiter tamen nos elusos vidimus; trihorio ab operatione sanguine per universum transfluente adparatum, lectoque toto inde madente. Chirurgus fasciis novis super vetera adductis, arctiusque appresso stringente Instrumento, egoque Diacodio largiore, hæmorrhagiam imminuimus, moderavimus, stitimus.

Saccus nunc erat amputata in parte examinandus. Arteria supra saccum naturalis magnitudi-

tudinis demonſtrabat amputationem debito peractam in loco eſſe. Arteria, non ut in caſu deſcripto, uno latere, ſed toto ſuo ambitu in ſaccum quaquavorſum extenſum, abiverat, excreſcente ſepimento membranoſo, ſed ſurſum deorſumque abrupto, illum bifariam dividente. Nervus magnus adjacens tota ſacci longitudine arctiſſime cum eodem coiverat. Ipſumque Aneuryſma cum ſuperiore portione Gaſtrocnemii inſeparabiliter connatum erat. Unde hominem ita á motu minimo doluiſſe non mirabamur; quia ſaccus, nervusque, & muſculus, unam exhibebant, eademque concretam, atque confuſam maſſam. Membrana porro ipſa poſtica ſacci, laterisque externi, adeo tenuis fuit, ut dum vi minima expandebatur, dilaceraretur. Quapropter id certum, quod, dilata operatione, disrumpi cito, ſubitamque facere mortem, debuiſſet.

Interim æger noſter una atque altera hora, poſtquam hæmorrhagia ceſſaſſet, debilitari cepit, brevi dein frigeſcere, leviorem iterum hæmorrhagiam pati, continuo vomere, pulmone angi, leviter delirare, tandemque vultu convelli. Horis 25. ab operatione elapſis obiit.

Examinavimus tunc ſerio amputationis locum. Ligatura arteriam majorem apte claudebat; nervum autem minime comprehendebat. Fungus vaſis ſuis per ſtrata adplicatus inventus eſt. Vulnus integrum pulvere fungi egregie, craſſiusque, tectum. Pectore aperto, cor maximum,

mum, at pallescens, & vacuum. Vacua etiam omnia vasa majora, arteriosa, venosa; exiguum modo, gracilemque, polypum sua in axi gerentia.

Hæmorrhagia inter operationem, ac trihorio post illam, nata, homo hic tantum amisit cruoris, ut sine vitæ dispendio ultra amittere non potuerit. Levior postea per totum adparatum transsudatio abstulit eum reliquum necessarium sanguinem, vitamque ademit.

Optime tamen cum provisum hæmorrhagiæ videretur, tum Ligatura, tum Fungo, tum Instrumento, quæri potest an Fungi hujus viribus nimium non tribuamus? An vero in posterum forte præstaret majori arteriæ adplicare eundem, quia habet compressio suum punctum fixum ad os; reliquas autem duas, tresve arterias, imo etiam venam majorem; quæ, ligata arteria, aliquando vice arteriæ fungens, terribilem Hæmorrhagiam producit, firma interceptione ligare?

§. V. Aneurysmata interna multa *Austria* habet. Plura curavimus methodo descripta Tom. I. multa vero incurabilia manent. Habuimus hoc anno horrenda exempla, costarum remotarum, sterni elevati, motus aneurysmatici terribilis supra mammam dextram, sine ullo motu ad regionem cordis, &c. Hos palliatis utcumque ærumnis solamur, omnem vigilantiam adhibituri, ut post fata eosdem examinemus. Mire interim quosdam levari sequentia demonstrant.

Ju-

Juvencula fortis, torosa, bene menstruans, 24. annos nata, finiente Septembri 1759. circa inferiore sterni dolere cepit, & quoddam Emplastrum loco admovit. Sed pedetentim aliquid sub cartilagine ensiformi tumere percepit, ad tactum dolere, simulque fortiter pulsare, & somnos valde perturbatos efficere. Cum hæc ingravescerent, venit primo ad me 26. Febr. 1760. Cum Chirurgo & Assistentibus, eam examinans, deprehendi locum pulsantem, palmam manus fere æquantem esse, stanti quidem magis, minus vero jacenti, percipiendum. Malum sensim cepit nocte ingravescere, ac tandem gradus conscendenti respiratio fere omnis deficere. A pastu quoque pejus habuit. Majo mense minus, Junio parum, Julio nihil ultra femina doluit; pulsatio minime molesta superfuit modo. Ita quidem, ut jam optime comedat, tranquillime dormiat, & graves ancillares labores, indefessa omnino, liberaque pectore, peragat.

Ad inexpectatam hanc mutationem sumsit tota die serum lactis, cum Nitro, & Cremore Tartari; cubitum vero petens $\frac{1}{6}$ sequentis: ℞. Pulp. Tamarind. Rob. Samb. Syr. Diacod. āā unc. 2. Laud. Liq. Syd. dr. $1\frac{1}{2}$. Et quia etiam nauseoso ac debili ventriculo, tum & segniori alvo, prospiciendum erat, sumsit quovis quarto mane dr. med. Elect. Hieræ picræ. Optime se nunc habens, pergit sero lactis cum melle quotidie uti, alterno autem die Paregorico.

Dubi-

Dubitabit forte quispiam, utrum hæc femina verum Aneurysma habuerit, an potius Deuteropathicum a ventriculo, pancreate? Idque 1mo. quia haud insolitum hic Medicos decipi, ut exemplis patuit, *Tom.* 1. *cap. de Aneur.* 2. Quia signa adfuere hærentis cujuspiam labis in ventriculo, aut prope illum. 3tio. Quia post multa solventia, & repetitam sæpius quartanam purgationem insigniter lucrata est ægra. Huic respondeo: Etiamsi res ita haberet, conferet vidisse, qua demum methodo ambiguum hoc malum superetur. Attamen longe verosimilius Prothopaticam esse affectionem; cum morbus medium annum jam emensus esset, priusquam inciperet ventriculi incommoda sibi juncta habere; & antea cnm optima functione naturali, solo tumore, dolore, ac pulsu consisteret.

Femina 26. annorum mense Augusti 1758. brachia in altum, onus grave depositura, extendens, medio in pectore crepitum observabat. Paulo post œdemate totius corporis affecta est; quod copioso Rob Sambuci dispulisse se credit. Tussis inde nata, sputumque sanguinis, vespertini quoque horrores, & pectoris dolores continui. Remediis aptis a Tussi multum, a sputo sanguinis penitus, ubi liberata erat, conquesta est 15. Martii 1759. interna, eaque violenta pulsatione os sterni sibi attolli videri. Examine instituto deprehendimus media, eaque inferiore sterni parte tota, ejusmodi pulsum, ut digiti, vi quasi, repellerentur. Cum adderet

vehementius ibidem se ardere, nec dorso ultra incumbere posse, suspicari Aneurysma debuimus. Tandem pulsatio, tumorque magnus, colli totius anteriora & lateralia occupabat; dumque se in lecto convertebat, os pectoris veluti sibi findi lamentabatur. Imo & supra sinistram orbitam pulsatio & dolor extendebantur. Nocte aliquoties suffocatum iri se credebat, nisi erecta sedisset. Demum cordis palpitationem molestumque in dorso pulsum, conquesta est. Cum omnibus his ærumnis menstruo fluore optime gaudet.

Iterata V. S. & methodo demum eadem, qua ægra præcedens, sensim tantum lucrata est, ut jam dudum vitam maxime tolerabilem gerat.

CAPUT XIII.

De Cardialgia Chronica.

§. I. *Cardialgia multis oriunda de causis, protopathica datur, & deuteropathica* §. II. *Scirrhi, ut causæ, suspicionem tum diuturnitas morbi, tum ejusdem pertinacia, haud immerito fecerunt; interea dum remedia nonnulla diu constanterque adhibita, constantemque sanitatem operata, clare demonstrent necdum scirrhum adfuisse, sed alias pertinaces causas.* §. III. *Nihilominus frequens heu nimium! Cardialgiæ causa scirrhus est, quem cognoscendum regulæ artis sæpenumero quidem dant, quanam vero in parte is resideat, rarius viventibus ægris, frequentius in denatis, certo novimus.* §. IV. *Causa in Pyloro protopathica dum adest in nonnullis, jugi ingestorum vix mutatorum vomitu se prodit, in aliis minime: probatur utrumque exemplis.* §. V. *Frequentior ea nihilominus Observatio est, quod vomitus ille adsit, dum vel causa protopathica in Pyloro, vel deuteropathica pone Pylorum est, quam quod non adsit. Historiæ id confirmantes.* §. VI. *Solet eo in casu ventriculus vehementer augeri, nonnunquam sola amplitudine, aliquoties etiam crassitie: vix capitur vera hujus differentiæ ex observationibus causa.* §. VII. *Quæ-*

Quæſtio hæc ad plura cava viſcera adplicata, varietatem detegit eandem. Diſcrepantia ſententiarum circa uterum aufertur exemplis, quæ indubie demonſtrent illum creſcendo haud amittere craſſitiem, quam non imprægnatus habebat. Tubæ, Ovaria, Hydatides, quoque craſſitudine tunicarum paſſim augentur. §. VIII. *Confirmatur argumentum de difficiliore hujus morbi Diagnoſi; dum vomitus vix mutatorum ingeſtorum diuturni latentiſſima & inſolita plane cauſa nonnunquam deprehenditur. Prudentia & Præcautiones commendantur, dum ejusmodi inſolitæ cauſæ ſuſpicio eſt.*

§. I. Cardialgiam Chronicam hic deſcribere animus non eſt, ſufficienter id ſcholis, ſcriptisque Medicorum præſtantibus, verum ea potius communicare, quæ propriæ obſervationes ad illam elucidandam contulerint. Quod ordine ut faciam, præmittere debebo recenſionem variarum admodum partium viſcerumque, in quibus hic morbus ſedem, originemque, unquam habuiſſe inventus eſt.

Ac primo quidem ipſe Ventriculus cum Pyloro recenſetur, ſuo affectus in cavo, ſubſtantiave. Eſtque tunc protopathica Cardialgia, quo etiam eæ ſpecies pro parte referendæ, quæ Num. 28. 29. 30. 31. recenſebuntur. 2. Oeſophagus pone ventriculum. 3. Diaphragma. 4. Pancreas. 5. Duodenum. 6. Omentum. 7. Hepar. 8. Splen. 9. Sternum aut mucrone ſuo, aut adnato ſibi tumo-

tumore. 10. Musculi Recti abdominis. 11. Vesicula fellis. 12. Mesenterium. 13. Renes & Ureteres. 14. Uterus. 15. Ovaria. 16. Tuba Fallopii. 17. Præternaturales concretiones ac tumores, in appendicibus per abdomen adiposis. 18. Hydatides. 19. Aqua, Serum, Pus, Ichor, Mucus, Sanies, aut quicumque alii liquores, sive in vacuum effusi Abdomen, sive saccis, hydatidibusque contenti. 20. Affectiones spermaticorum vasorum. 21. Aneurysmata varia. 22. Viscerum variorum degeneratio 23. Mutuaque eorundem inter sese concretio. 24. Hernia levior, euns, redeuns, sæpe ignota. 25. Prolapsus uteri ac vaginæ varius. 26. Multiplicia intestinorum incommoda. 27. Cephalæa. 28. Nimia debilis ventriculi sensilitas. 29. Hystericus clavus. 30. Peculiares atque insuperabiles ventriculi crampi dicti 31. Humores acidi, alcalini, sordes, vermes, in ventriculo fixi aut perpetui.

De Cardialgia in enumeratarum partium una, pluribusve, sede; a recensitarum una, pluribusve, causis; innumera quidem exempla nos convincunt; at vero cum de Cardialgia, ut monui, tractatum non conscribam, ea modo tangam, circa quæ meæ, aliorumque, sive nuperrimæ, sive saltem necdum publice editæ observationes, versantur. Si qua tandem veterum observata simile quid innuant, ea quoque recensebo.

Multis admodum ventriculus, longo annorum spatio, irrito artis conamine, dolet, nauseat, vo-

vomit; & his quidem perpetuo, aliis vero periodice.

Emetica, alvi purgationes, antacida, roborantia, nervina, carminantia, opiata, haud raro, ſive ſingula, ſive ſuccedente ordine data fuerint, levamen afferunt, at paſſim fugax illud, atque inconſtans, ſæpe omnino fallax. His omnibus vel protopathicum malum eſt, quibus ventriculus debilis, aut ſenſibiliſſimus, aut multo acore obſeſſus, aut in fabrica ſua varii generis tumores gerit; vel eſt deuteropathicum, dum vel corrupti humores ex Inteſtinis, perque Inteſtina, aut vermes, aut ſordes, multave bilis in πικρόχολοις ἀνὼ, in ventriculum ſæpius; inexhauſtoque fonte, irrepunt: maxime autem quando ille adjacentium partium tumore, duritie, ſcirrho, premitur, vellicatur, continuoque irritatur.

§. II. Quos mihi hoc morbo laborantes videre contigit, annoſum admodum malum paſſim hi teſtabantur, & ad oblata auxilia rebelle. Unde ſcirrhi, aliusve generis tumoris, ſive ventriculi pylorique, ſive partium vicinarum, ventriculum aut pylorum comprimentis, vehemens ſæpe ſuſpicio mihi nata eſt. Incertus tamen atque animo fluctuans, dum ſequentia adhibebam, dicere vix poſſum, quam multis integram attulerim ſanitatem, adeoque omnem apud illos ſcirrhorum ſuſpicionem mente excuſſerim. Præfari autem oportet incomparabili *Boerhavio* me hanc methodum debere.

Primo ad externam ventriculi regionem sequens admovi Emplastrum: ℞. Empl.de Labd. vel Diabot. unc. jß. Camphoræ, Opii crudi, a. scrup. ß. gr. xv. scrup. j. Balf. peruv. q. f. M. Diu gerendum hoc emplastrum fuit, dumque laberetur, reficiendum. Et si quis cutis ardor, vel efflorescentia in nonnullis ejusdem ablationem nonnunquam posceret, adplicationis continuationem cutis denuo in plerisque admisit; si sæpius sapone cum lacte lota, fotaque fuerat. Deinde assumsere quovis bihorio aut trihorio cochlearia duo Misturæ hujus; ℞. Lap. Cancror. unc. ß. Ol. still. Menthæ cum Sacchari dr. iij. in Elæosacch. redacti gtt. x. Spir. Menthæ unc. j. Laud. Liq. Syd. dr. ß. Syr. Menth. unc. j. Aq. Menth. unc. viij. Est id genus hominibus tarda passim & sicca alvus: quemadmodum alias sæpius adverti, ita hic quoque plures fuere, quibus Opium & Carminantia hujus misturæ alvum maxime naturalem redderent, vel operationem levioris subinde dati purgantis egregiam perficerent. Haud defuere tamen nonnulli, quibus vis Acidi potentior, datis cum mistura pilulis ex Sap. Veneto copioso, cum pauco stimulo gum. ammon. & mas. pill. Ruffi, infringi debuerit. Dabantur quoque, quibus ventriculi non ita acor, sed potius frequens spasmus & debilitas, dolorem concomitari viderentur: his summe conditum hoc profuit: ℞. Cort. peruv. unc. iij. Camphor. Myrrh. a. dr. jß. Syr. Diacod. & Menth. a. unc.

iijß.

iijß. M. ut ſexies de die magnitudinis nucis moſchatæ fruſtulum ſumerent. Aderant, quibus opii majorem longe doſim, ad noctem præcipue, dari oportuerit. Multi ſane homines a Cardialgia penitus convaluerunt, modo, durante cura, exacte abſtinerent ab iis, quæ difficulter digeruntur, & a lacte, caſeo, aceto, vinis acidis; diætamque alcaleſcentem obſervarent.

Hæc, inquam, dando, his proficiendo, tandem didici inveteratos ejusmodi Cardialgicos, eo quod medicamenta ſine curæ ſtabilitate per annos abligurierint, incurabiles fere, ſcirrhoque ventriculi, aut partium pone illum ſitarum, laborantes haberi; curam tamen & integram, & perſeverantem has ſcirrhi ſuſpiciones plane abigere. Concludere hinc debui plures dari, quibus immodicus ventriculi aeor fere indomabilis adeſſet, quibus debilitas ventriculi forte inſuperabilis, quosque a flatibus, a ſpaſmis, a convulſionibus primarum viarum liberare, ferme impoſſibile videretur; licet nunc antacida, nunc paregorica, alio tempore purgantia, alio iterum roborantia, & carminantia dicta, ipſis ſæpius exhiberentur; eo quod optima hæc remedia nec ſufficiente copia, nec tempore haud interrupto, nec multa horum ſociata, nec longo poſt ſymptomatum ſilentium tempore, ſumerentur.

§. III. Quamvis hæc ita ſe habeant, ultro tamen fatendum eſt, ventriculi, œſophagi, pylori, partiumque hisce vicinarum ſcirrhum, morbum frequentem eſſe, quem palliamus potius,

 quam

quam curamus; nisi initio advocati, & signa ejus certiora contemplati, quam quidem in casibus §. II. lenissimis solventibus, & præprimis copiosissimo, eodemque pertinaci mellis usu, nascentem hanc diathesim dissolvamus. Hinc juvat mente præsentia hæc signa gerere, quæ Ars observando detexit.

Sunt 1. causæ prægressæ, ut v. g. ventriculi inflammatio, nec benigna resolutione, nec critica evacuatione soluta. 2. Mali diuturnitas. 3. Pertinacia ejusdem ad selecta remedia. 4. Vomitus frequens sub actu digestionis 5. Loci pondus. 6. Dolorum moderamen a fortiore ventriculi, abdominisque compressione. 7. Ventris externi tactus. 8. Vitia affecti visceris, quod, defectu secretionis, corporis œconomiam plus, minus, turbat.

Exacte locum determinare indurati tumoris, sive ipso in ventricnlo hærentis, sive ejus, qui in vicina natus ventriculum premit, facile nonnunquam datur, aliquando difficulter, sæpe vero neutiquam. Tot hinc in consulationibus litigia. Versati utcumque in Anatomicis Medici, qui semel iterumque Pancreas scirrhosum invenere, idem posthac perpetuo accusant: legerunt alii, videruntque ex ipso Mesenterio enatum tumorem, qui sursum vergens ventriculo in functionibus suis impedimento fuerit; nihil in posterum, nisi Mensenterium clamant. Sic iterum alii aliud. At vero ingenue fateamur certa signa rarissime dari, quæ ex innumeris causis veram

ram determinent, quæ locum, quo tumor hæreat, quæ, viſeus, quod occupet, quæ modum impedimenti, naturamque, examuſſim explicet. Cadavera paſſim nos erroneæ convincunt ſententiæ. Exemplis videre juvat.

§. IV. Per illuſtris ac longe doctiſſimus, expertiſſimusque Vir, *G. Macneven o Kelly ab Agrim*, Fac. Med. *Prag*. Director ſapientiſſimus, conſummatus Pathologiæ ibidem Profeſſor, verum noſtræ artis ornamentum, edidit 1760. Diſſertationem de *Raro Ventriculi caſu*, in quo vomitus ingeſtorum vix mutatorum, in provecto admodum morbo, impedimentum circa Pylorum hærere indicabat. Probabilis ſane hæc dicta de cauſa ſententia erat; haud tamen ita, ut una conſtaret utrum in ipſa Pylori ſubſtantia, an in circumjacentibus partibus, hæreret id, quidquid eſſet demum, obſtaculi. Cadaveris autem ſectione patuit ſcirrhum adeſſe, eumque ita totum ambitum occupare Pylori, ut tranſitus per illum vix ſetæ mediocri concederetur. Eo obſtaculo effectum id, ut eam ſenſim in molem creverit ventriculus, quæ, ſacci inſtar, univerſum expleret abdomen, ſuoque fundo inter Rectum & Veſicam inſinuans ſeſe, ſimul cauſa teneſmi extitiſſet, frequentisque ſtranguriæ. Ingens adeo hic ventriculus, ut, referente claro Autore, „ „ filum arcui majori circum ductum, antequam „ evacuaretur, ulnam Bohemicam, cum tribus „ quadrantibus, & duobus pollicibus, æquaret: „ minor arcus tres daret quadrantes, cum uno „ pollice."

 2. Apud

2. Apud *Riverium* obſervatio *A. Jodon*, *Antiſſiodorenſis* Medici, habetur, hominis nempe qui integro triennio cum tumidiſſimo ventre *ſine vomitu* conflictatus, demum febre & anxietatibus emaciatus, periit. Ipſe *Jodon*, qui hiſtoriam narrat, anatomen fecit. Hydatis magna in medio pendebat Pyloro, hydatidibus tota ſcatebat univerſi ventriculi interior ſuperficies: liquidum vero in hoc ventriculo contentum *nonaginta librarum* pondere fuit. Ventriculus medius diſſectus, ſuperabat ulnam *Pariſienſem* (quæ media parte *Viennenſi* longior) ambo ventriculi ora fere juncta erant. Hic autem homo cur non vomuerit? Quia ventriculus cum Peritonæo arcte connatus. Igitur hic videmus caſum in quo cum omnibus vomendi cauſis vomitus impoſſibilis. *Blancard* Cent. 1. Num. 84. vel ipſiſſimam hiſtoriam habuit, vel eam *Jodonis* inter ſuas retulit.

3. Et rarior ille caſus, quem Part. 5. Cap. 2. pag. 18. *Rat. Med.* dedi, in quo ventriculi pars prope Pylorum, ipſeque Pylorus, Omenti parvi *Winslowi* craſſa duraque productione premebantur, ac præterea peculiari extrinſecus adnato tumore Pylorus compreſſus erat; ille, inquam, caſus vomitum cetera inevitabilem, tamen impoſſibilem fuiſſe oſtendit, præ ponderoſiſſimo, rigidiſſimoque omento, ventriculum immobilem figente.

4. Quid mirabilius, quam quod 10. Aprilis 1758. in publico auditorio circa hoc ipſum nego-

gotium demonſtraverim! Ventriculus primo formabat lagenam, ſiniſtrorſum productam, 3 $\frac{1}{2}$ pollicum; deinde ex fundi ſui latere dextro tubum emittebat, diametri ſex linearum, qui pedetentim ad ſesqui pollicis amplitudinem lateſcens, longitudinemque 4$\frac{1}{2}$ pollicum æquans, demum pylorum formabat, & in duodenum abibat. Pinguis moles ventriculo adnata, magnamque adepta duritiem, in cauſa fuerat, cur ventriculus hanc aſſumſiſſet figuram. Interim homo hic, cujus morbum Cap. 10. probl. 8. enarrabo, ante ultimum ſuum ac brevem morbum nunquam vomuit. Cujus miri phænomeni ſi a me cauſa quæritur, aliam non novi, niſi quod Natura nonnunquam ſeſe monſtroſis accommodet. Et quidni? Antiquos ſcirrhos in cadaveribus reperimus, qui ſui ſigna ita per annos dederint, ut homines ſubinde per plures ſeptimanas, menſesve, a quovis dolore ac vomitu liberi vixerint. Cur, quod per menſes, id quoque non poſſet per annos, non poſſet per totam contingere vitam?

5. Aurifaber *Riverii* Cent. 1. Num. 90. ingentem pancreatis ac meſenterii ſcirrhum geſſit, qui pylorum, jejunique principium, ita anguſtaret, ut omnis fere præcluderetur tranſitus, quique dolores crearet enormes. Hic homo a tribus ſaltem menſibus, antequam adeſſet ipſi *Riverius*, & aliquo adhuc poſtmodum tempore, neque ſponte vomuit, neque dato Emetico vomere potuit, niſi eodem repetito; quamvis ventri-

triculus materie esculenta & potulenta plenus a morte inveniretur. Cur non vomuerit, data historia non exponit: cum autem ex natura morbi vomere debuerit, nec vomuerit tamen, videmus plures dari, qui cum omnibus vomendi causis neutiquam vomant.

§. V. Igitur ut in quibuscunque fere aliis morbis, ita quoque hic miras deteximus exceptiones. Cæterum, si nec ventriculus manifesto aliis de causis a vomitu impediatur, nec forte ærumnis hisce assuescat sic, ut inde ad vomitum non proritetur, solent passim id genus hominum vomere, hocque mox, aut brevi post assumpta; quæ tunc fere immutata prodire cernas. Centena id demonstrant exempla. Novendecim anni sunt, quod publice ediderim Anatomen feminæ, perpetuo vomentis immutata sæpe ingesta;qua constitit omentum geminos digitos crassum adhæsisse ventriculo, jecinori, intestinis, colo, jejuno, duodeno, omnesque has partes in unam veluti fasciam, contraxisse.

Obiit 19. Aprilis anni præsentis prænobilis sanitatis Consiliarius, ac præstantissimus Medicus, *Leopoldus Erndl*, qui sane noverat 15. annorum spatio immedicabilem sui ventriculi morbum, vomitusque frequentes, prudentia, & solertia sua ita palliare, & moderare, ut in 45. ætatis annum vitam suam inter labores practicos, Vir Deo & homnibus carus, produxerit. Invenimus porro ventriculum sic se habentem: primo instar inversæ lagenæ longitudine 8½. pollicum,

licum, ad umbilicum fere usque descendebat, inde angulo facto assurgens, atque canalem quatuor pollices longum formans, ad Pylorum petebat.

Porro hujus miri prænomeni gemina patuit causa mechanica; quarum prima ventriculus in genere extendendus, altera in hanc præcipue formam mutandus fuerit. Scilicet pancreas sensim indurescens, auctaque tumescens mole, compresserat retroflexum a Pyloro duodenum; quo effectum id, ut duodenum contra vertebras dorsi pressum, chymum ventriculo pulsum sæpe retardaverit, imo demoratum sit. Hæc igitur vera causa ventriculi universalis distensionis, utpote accipientis, nec nisi per lucida intervalla dimittentis. At vero immensum jecur æque in toto latere sinistro, quam in dextro, ultra umbilicum productum, sic formatum erat, ut sub lobo sinistro suo, utpote tenuiore, ventriculus in crassæ lagenæ ventrem abire potuerit; lobo autem dextro admodum crasso, idem ventriculus non potuerit in latus distendi; sed unice supra umbilicum, ubi aliquod spatium inter utriusque lobi pendentis crepidines nactus, angustus plane ille ut oblongum lagenæ collum, aliquantisper decurrebat, & angulo facto assurgebat, itidemque sub crassissimo lobo hepatis dextro, angustiore tubo ad pylorum pergebat. Ita ut evidens sic fiat, quod dixi, duodeni compressione oportuisse, ut universus ventriculus sensim distenderetur; monstrosa jecinoris forma contigisse, ut

in ſua diſtenſione ventriculus in hanc figuram potiſſimum mutaretur.

§. VI. Expedit meditationem ſuper hisce malis ultra producere. Viſcera cava, Tumores cyſtici, Aneurysmata, uno in corpore reperiuntur eo tenuiora, quo expanſiora; in alio vero quo ampliora, eo craſſiora. An lenta extenſione, craſſitudinem; citra, tunicarum extenuationem referant? id Anatome non ita admittit. In hiſtoria *Ill. Mac-neven*, ut ſenſim mole ventriculus, ita & crevit ſubſtantia. E contrario ſcirrhus ingens *Octaviani a Taxis*, Pylorum *ſenſim* anguſtando, in cauſa quidem fuerat, ut in immenſum ventriculus diſtenderetur, haud vero ut augeretur craſſitie, cum *Hogſtettero* ſolito tenuatior inventus ſit: & licet optimi *Erndl* ventriculus non niſi lentiſſime diſtentus ſit, incraſſatas tamen tunicas non habuit. In cadavere cujus hiſtoriam Cap. 9. §. 2. dabo, cupido me invaſit capacitatem menſurandi ventriculi, qui lenta & continuata per annos epulatione pedetentim in magnum ſaccum abiverat. Menſura male capta fuit, nam antequam pylorum ligaremus, neglexeramus ventriculum a multa copia contentorum, qua utcunque turgebat, exonerare. Nihilominus quinque menſuras, ſive viginti libras aquæ commode infudimus, plus infuſuri, ſi ejusdem prope œſophagum tenuitas, qua illum digitis ad infundendam aquam dilatabamus, profunde dilacerata non fuiſſet. Ut eo loco, ſic ubique membranarum ventriculi tenuitas deprehendebatur.

§.VII.

§. VII. Differentia igitur magna in ampliato ventriculo lente quantumvis diſtento, obſervatur. In veſica fellea, & urinaria, pro diſtentó, obſervatur. In veſica fellea, & urinaria, pro diſtenſione tenuitas creſcere ſolet. Sed quid demum de utero eſt?

Galenus l. de uteri Anatome cap. 8. pag. 280. apud *Charterium* in Tom. 4. „ uterus in principio conceptus craſſus, cum prope tempus „ pariendi accedit, magnus quidem ſed tenuis: „ craſſitudo enim in longitudinem extenſa ab- „ ſumitur „. Eodemque *Charterii* Tomo pag. 653. *Galenus* idem repetit lib. 14. libr. de uſu part. cap. 14. Cum ſubſequentium ſæculorum autores, & Arabum ſchola, non niſi in *Galeni* verba jurarent, nec facilis daretur occaſio examinis gravidi uteri, mirari non oportet, quod in poſtrema usque hæc tempora apud omnes paſſim Medicos, imo etiam celebres Anatomicos, v. g. *Veſalium*, receptiſſima ſententia hæc fuerit. Contrarium tamen aſſeruerunt *Du Laurent*, *Riolanus*, *Bartholinus*, *Plazzonius*, *Harvæus*, aliique. Sic demum magna hæc quæſtio devolvebatur ad *Moricæum*, qui antequam ſua ederet, jam magnam vitæ partem circa uterum, & in utero triverat. Audacter ille *Galeni* ſententiam tuitus eſt, & putavit meridiana luce ſe eam clariorem demonſtraſſe. Putat *Moricæus*, plures ideo ſuppoſuiſſe non extenuari gravidos uteros, quod viderint craſſiores eosdem manere, qua parte placentam habeant, ſtatuerintque

ut

ut ibidem, ita ſe habere ubique; porro id falſum eſſe, & uterum cæterum pro ratione extenſionis tenuiorem fieri. La *Motte*, *Trew*, *Moebius*, pluresque alii, uterum ſaltem non minui a naturali in non imprægnatis craſſitie; *Sylvius*, *Heyſter*, *Palſinus*, aliique uterum ſcribunt craſſiorem naturali reddi.

Incomparabilis *Albinus* hic præprimis laudandus, qui nobis naturali forma dederit uteri gravidi figuras egregias, varioque aſpectu contemplandas, in quibus uterum cernimus, minime pro ratione extenſionis extenuatum. Egregius, & vere doctiſſimus *Noordwyk*, in ſua uteri gravidi Anatome in 4. edita 1743. idem in utero, forte 5. menſes gravido, demonſtravit. Tandem teſtis autoptes rem pulcra occaſione contemplatus ſum *Hagæ Batavorum* 26. Maji 1751. Gallica femina ſeptem menſibus gravida, infantis ad finem uſque experta motum, phthiſi pulmonali moribunda jam, Rev. P. Carmelitæ *Cyrilli* cura omnis eo tendebat, ut mox ab ejus morte tentaretur, an civis Reipublicæ, an Eccleſiæ membrum, ſubita ſectione ſervari forte poſſet. Hinc rogabat, ut proximis in ædibus cum Chirurgo, eo fine præſentem me ſiſterem. Unde quo momento moriebatur, intrantes examinabamus, num vere mortua eſſet? maritumque & feminas adſtantes rogabamus, num vere mortuam eam crederent? annuentibus cunctis opus aggreſſi ſumus. Uterum dextro in latere incidentes, vitaturi placentam, in

ean-

eandem pervenimus tamen. Hinc fruſtra copioſum ſanguinem vi ex vaſis linearum duarum lumine vidimus proſilientem. Oppoſito igitur in latere mox ſecantes digiti ubique craſſitudinem uteri offendimus. Craſſior antea certe fuit, cum ab ipſo primo ſectionis inceptæ momento rivatim effluens cruor aliquem craſſitudinis collapſum effecerit oporteat. Membranis pertuſis vi aqua proſiliit, infansque facie prona coxygem matris verſus educebatur. An id elidit communem ſententiam infantis ſe capite deorſum circa ultima graviditatis tempora duntaxat vertentis? Mortuus jam erat infans. Placentam prudenter ab uteri parte dextra ſeparaturus, hic facile, ibi eam non niſi aut ejusdem, aut uteri læſione, ſolvere potui. In magna plaga facillime ſeparata Placenta, ſinus vidi plures, lacunasve, utero contiguas, cruore plenas, ſed uteri in eadem plaga deterſa ſuperficies nihil mihi aperti, nihil oſtendit ſinuoſi. An uteri ibidem ſectio primum facta, mutavit quidquam? Lineas quasdam albeſcentes, fibras referentes, vario modo per uteri fundum diſperſas vidi; quæ an ipſiſſimæ illæ ſint, quæ *Ruiſchio* ideam muſcularis ibidem fabricæ dederint ignoro. Sed nihil difficilius fuit ſeparatione Chorii ab utero: quantacumque enim prudentia id ſeparare contendebam, erat celluloſitatis & vaſorum tantum robur, ut vel uterum lædere, vel membranæ Chorii lacinias deberem relinquere. Amnii a Chorio ſeparatio facillima ſine ulla læ-

ſione.

ſione. An ſi peperiſſet hæc femina, membrana Chorii non manſiſſet utero affixa? & forſitan Placentæ pars? Confirmabit hanc veritatem hiſtoria uteri, ſanie peſſima diſtentiſſimi, & in ſua ſubſtantia pollicem craſſi, quam Cap. 8. §. 2. dabo.

Atque hæc de utero dicta ſufficiant, ut convicti ſimus non niſi ſimilium experimentorum raritate contigiſſe, ut uteri gravidi extenuationem falſò plurimi ſtatuerint; & ab altera parte, ut inventam ejusdem 2. 3. 4. pollicum in fundo craſſitudinem ad præternaturalia forte relegamus.

Solent etiam tubæ Fallopianæ, Ovaria, Hydatides, Cyſtici in ſuperficie corporis tumores, eo craſſiorem habere tunicam, quo plus extenduntur. Sic habui tubam Fallopianam hac hyeme ſeptem librarum; his diebus aliam, quam ob diſſectionis diſtinctioris cauſam dilacerare ubique debui, adeoque ponderare non potui, ſed plures certe libras habuiſſem. *Cyprianus* ſaccum hydropicum, ex tuba formatum, & 150. libras aquæ continentem, invenit librarum 30. pondere. Politi & æquabiles raro hi ſacci ſunt, paſſim aut alterutra, aut utraque ſuperficie inæquales, tuberoſi.

§. VIII. Unde demum patet ſcirrhos alioſque tumores Meſenterii, Pancreatis, Pylori, Omenti parvi, ac magni, Renis, (quem ſex circiter libras pendentem præterito anno publice demonſtravi), varios ventriculi morbos, ingeſto-

ſtorumque vix mutatorum vomitum generare poſſe, nec tamen ſigna pathognomica adeſſe, quæ clare arguant, quænam potiſſimnm pars hic peccet, adeoque ſæpe nos ignorare utrum protopathicus ſit, an deuteropathicus ventriculi morbus.

Equidem ventriculum circa pylorum comprimi ex ingeſtorum fere immutatorum vomitu concludunt Practici, dum vident cætera viſcera inculpate ſe habere; ſed falluntur, dum nonnunquam vitium totum in externis Abdominis partibus modo hæreat, cujus en exempla!

In Tom. 1. Act. Chir. Pariſ. *Garengeot* deſcripſit nobis Herniam ſub cartilagione enſiformi, a ſecedentibus binis rectis Abdominis muſculis, illudque in ſpatium prolapſa parva ventriculi plaga. Aliam Herniæ ventriculi ſpeciem habet, dum pars ejus prolabitur ab utroque latere ejusdem cartilaginis, in illo triangulari ſpatio, quod inter illam, & marginem vaginæ muſculorum rectorum intercurrit; quo in loco vaſa ad muſculum pectoralem aliaſque pectoris externas partes tranſeunt. Cauſam eſſe eam credit, quod ſolius Obliqui externi, Tranſverſique), Aponeuroſis, hanc formet vaginam. Poſt *Camerarii* & *Renealmi* autoritatem, laudat etiam collegas ſuos, *Andouillé* & *Arnaud*, ut qui ſimilia obſervaſſent. Hiſtoria adjecta evincit innumeros fere Medicos in Europa & America, annorum ſpatio, deceptos fuiſſe, dum pertinacis morbi cauſam ad varios affectos locos; & pro-

& propter ingestorum vix mutatorum ejectionem, alvumque incredibili temporis spatio pertinaciter semper clausam, ad Pylorum, vel saltem ad proxime adjacentes partes, referrent: interea dum attentum examen loci demonstraverit veram ventriculi Herniam in causa esse, quam idonea compressio & ligatura vel curare, vel saltem, ut non noceat, palliare potuerit. Ut proinde in causarum vomitus immutatorum ingestorum recensione, etiam opus sit ad hanc miram attendere causam.

At nihilominus judicio hic opus. Quotidie vidimus, & prostant adhuc exempla in nosocoimio, internas pectoris suppurationes viam sib. in variis pectoris plagis quærere, & iisdem omnino locis, quos dixi, formare tumorem. Adeoque non omnis ibidem tumor Hernia ventriculi est: quam tamen ut talem suspicari quis posset, licet vix vomitus adesset, quandoquidem etiam inguinalis & femoralis Hernia per annos aliquando sine vomitu adsint. Egregius *Foubert* eodem Chir. *Paris.* Tomo primo, ejusmodi casum describit, quem nonnulli Practici Herniam ventriculi esse crediderant, quem tamen ex præsentia Phthisis pulmonalis, pressique undulatione tumoris, purulentum pulmonis tuberculum esse asseveravit. Lubenter ut tale aperuisset, nisi oppositæ Medentium sententiæ, & conclamatus fere ægri status, eum cohibuisset. Inspectione porro cadaveris intellexit salutarem forte futuram fuisse aperturam viæ,

quam

quam pus ex concreto ibidem pulmone ſibi quæſiverat.

Sed & hanc aperturam periculum habere ſuum, Part. 5. Cap. 6. demonſtravi, ubi omnia ſigna puris ex pulmone eo pergentis aderant, & Aneurysma tamen ſub pure latitare deprehenſum eſt.

Tandem ingeſtorum vomitus inſeparabilis cauſa inventa fuit ab omnibus hucusque recenſitis prorſum aliena. Duo exempla notabilia habet *La Motte de Re Obſtetr.* Lib. 4. Cap. 17. Obſ. 375. alterum matris ſuæ, alterum gravidæ feminæ. His intropreſſa enſiformis cartilago ventriculum in continuos egit vomitus. Feminis his, thorace in genua reflexo, cartilaginem digitis ſuis extrorſum duxit, hincque irritatione perpetua ventriculi ablata, curavit vomitum. Addit caſum frequentiorem eſſe, ſeque plures cujuscumque ætatis & ſexus ab indomabili cæterum vomitu ſic curaviſſe.

CAPUT XIV.

De Vario Hydrope ac Tumore Abdominis.

§. I. *Tuba Fallopiana ſiniſtra pendens Lib. 7. continens 32. Libr. liquidi. Disquiſitio ſuper puris generatione in hac femina. Etiam in Virgine uterinum ſyſtema inflammari, ac ſuppurari poteſt.* §. II. *Poſſibilitas demonſtratur conceptus & incrementi fœtus in Tuba Fallop.* §. III. *Exemplum notabile extenſarum ac materia repletarum ambarum tubarum, uteri, ac ſuperioris Vaginæ partis, una cum vulgo dicta Imperforatione, ſive Atreſia. Digreſſio occaſione Atreſiæ, ejusque variæ ſpecies, ac curandi modi. Incurabilitas. Aliud mirum Atreſiæ exemplum, cum addita cura.* §. IV. *Tumores Ventris notabiles ab Hepatis, vel Lienis, vel utriuſque, ſaniſſimi, mole duntaxat aucta, juncto illi, aut non juncto, Hydrope. De incertitudine Diagnoſeos in cunctis enarratis caſibus.* §. V. *Novum genus tumoris cyſtici, quem Pariſinorum methodo tractare natura ipſa indicabat; quemque incurabilem fuiſſe Anatome docuit. Novoque exemplo confirmatur id, quod ad* §. I. *de puris generatione dictum.*

QUamvis in pluribus hujus operis capitibus de vario Hydrope ac tumore Abdominis egi,

egi, abruptam tamen retexere telam cogor novarum obſervationum multitudine, quæ antedicta partim corrigant, partim augeant, confirmentque.

1. Femina 30. annorum innupta, bonæ famæ, ruricula, elapſo abhinc quadriennio quartana laboraverat, quam debellare petitis undique, ut ruri potiſſimum fit, ad id remediis, quocunque modo ſategerat, ac debellaverat tandem. Febre libera, menſtruis caruit, tumoremque mox in ſiniſtro hypochondrio animadvertit, ſenſim creſcentem eique demum univerſi abdominis junctum Aſciten.

In *Noſocomio Pasmanniano*, ab optimo ibidem Phyſico Dno. *Collin* ſuſcepta, & deobſtruentibus atque diureticis ex arte tractata, a Menſe Auguſto 1760. multum lucrabatur. Sed anno hoc 1761. ineunte, anxietate victa Paracenteſin ſubiit, eaque aquoſi quidem nihil, liquidi autem gelatinoſi libras 24. Medicas emiſit. Detumeſcente inde ventre eo manifeſtior, palpabiliorque tumor deſcriptus percipiebatur. Malorum cumulo pectore tanta ſubito copia puris erupit, ut ſuffocaretur, & repleta pure tota trachæa inventa ſit. Tumorem hunc una cum Utero, Vagina, Recto, exſciſſum, Dus *Collin* ad me, publicæ demonſtrationis ergo, perhumaniter miſit.

Primo totum ponderavimus. Libras Medicas 31. æquabat. Deinde omnibus vero in ſitu poſitis; evidenter conſtitit Tubam Fallopianam

ſiniſtram eſſe, quæ tumorem formabat, adeſſe ceterum Ovarium, quod naturalem haud multum excederet magnitudinem. Porro ex hac tuba extraximus liquoris purulenti albi 18. libras. Tubæ ſubſtantia, ſeu membrana tumoris hic duas, tres illic, lineas craſſa, erat intus a pure eroſa, ac lacera, extus vero vaſis quamplurimis dives; quæ tamen minoris diametri erant, quam quidem ea aliis occaſionibus videram.

Aſt tumori huic ſic aperto alius reperiebatur incluſus, membranæ ſuæ craſſitie ut prior, continens liquidi fuſci, tenuioris ac turbidi, libr. 4. Si unica libra addatur, quæ inter examen effluens, capta erat, ſi dematur pondus uteri & inteſtini recti, ac veſicæ, Tubæ degeneris pondus ſeptem librarum fuit, & liquidorum libr. 23.

Ut febres intermittentes ſæpe ſalutares ſunt, ita non raro vel per ſe, vel male curatæ, perniciem inferunt, obſtructione pertinaci, & catameniorum defectu. Tuba vitioſa oſtendit, quemadmodum ubicunque locorum degeneraſcere inde corporis partes variæ potuiſſent, ita nunc ſe potiſſimum pati. Undenam vero dum nihil inflammationis in tota anamneſi habetur, dum corpus videtur a diatheſi phlogiſtica prorſus alienum, undenam, inquam, tamen pus in ſacco Tubæ? undenam pus in pulmone, tam copioſum, ut ruptis repagulis ſuis totum ſpatium aereum pulmonis inundaverit, ſuffocaritque

femi-

feminam? Sane ea noſtrorum natura humorum eſt, ut citra topicas inflammationes, citra phlogiſticas febres, diatheſin inflammatoriam contrahant, eamque conſervent perpetuo. Tomo 1. Cap. 11. hanc veritatem, niſi me animus fallit, demonſtravi, & novis exemplis reliquorum annorum decurſu evidenter confirmavi. Imo ex ipſis intermittentibus pus poſſe generari, *libro de Febribus Cap. ultimo* invictis probavi exemplis. Phlogiſtice igitur noſter cruor degener, aut naturalibus viis ſe eliminat, ut v. g. pulmone, rene, inteſtino; aut nova ſibi via facta effluit, ut naribus, auribus, pudendis; aut format ſibi receptacula nova; aut denique vias varias adit. In hac femina, & novum ſibi receptaculum fecit, & obruit pulmonem. Et ne quis ob Tubæ hujus degenerationem feminæ hujus virginitatem ſuſpectam habeat, monere debeo etiam totum genitale ſyſtema mulieris æque ſedem degeneraſcentis humoris fieri poſſe (licet ea innupta, caſtaque ſit) quam aliam quamcunque partem. Analogia utique id docet; plura Sanctimonialium exempla probant, & tertia ordine enarranda hiſtoria invicte id demonſtrabit.

II. *Cyprianus* ita Tubam deſcripſit, quæ libras 30. pendebat, & aquæ libras 150. continebat. Dum igitur quis hanc, & præcedentem hiſtoriam contemplatur, evidenter intelliget qui fieri potuerit, ut maturi fœtus aut inventi

aliquoties in Tubis fuerint, aut vivente matre, sive integri, sive frustulatim, per aperturam umbilici, abdominisve, a natura factam, vel indicatam saltem, educti fuerint. Ipse *Abraham Cyprianus* olim *Leovardiæ*, pluribus & Medicis & Chirurgis præsentibus, eduxit fœtum maturum post 21. menses a conceptu elapsos, ex umbilico: huic quippe connata ingens illa Tuba, ibidemque inflammata ac suppurata, iter omnino liberum ad fœtum, ope placentæ adhuc cum Tuba sua nexum, concesserat.

III. Tuba ut alterutra, ita utraque potest affici. Longam, sed per omnia notabilem, historiam hic dabo; quæ quamvis plura continet, quam ad præsentem nostrum scopum faciunt, ad praxin tamen summopere omnia spectant, integra omnino enarranda est.

Virgo 24. annorum ab octo retro annis quodvis auxiliorum genus, ad menses provocandos, frustra experta, totum suum Hypogastrium tumidum, durumque habebat: quam duritiem durissima sed æquabilis zona ad umbilicum, per universam Abdominis amplitudinem terminabat. Octo annis miseriarum elapsis, demum ab obstetrice Atresia laborare deprehenditur: examine a præstantissimis Medico & Chirurgo repetito id confirmatur.

Unde hi 25. Jan. 1761. operationem instituere. At vero imperforatio sola hic non aderat, verum etiam tanta partium, situ, figura, structura, immutatio, ut impossibile plane fuerit opera-

operationem debitam perficere. Hymenis quippe lata facta sectione, stylo prius, deinde digito, amplum in cavum penetrantes, concludere debuerunt in vaginam penetrasse se se; conclusionem confirmari merito crediderunt prosilientis illico nigerrimi sanguinis, ex facta apertura, copia. Ita nempe solet res in bona operatione se habere. Sed certe ne sic quidem perforatam ullatenus virginem fuisse eventus docuit. Languens a longo tempore virgo triduo post obiit. Optimi illi viri veniam secandi cadaveris sollicitaverunt, eamque adepti, me ad sectionem perhumaniter invitaverunt. Rem igitur sic invenimus.

Uteri stupenda moles, monstrosæque utrinque Tubæ, tumorem una formabant, qui totum hypogastrium explens, superiore sui parte illam zonam constituebat, quæ in vita deprehensa fuerat, totum veluti ventrem intus cingere. Multa copia nigræ turbidæ fætentis aquæ deprehendebatur cavum in ventrem effusa, sed examine constitit ex parvis hinc inde tubarum putridarum aperturis eam profluere. Ruptura sane hæc videtur mortis causa fuisse. Ovaria vix solitam figuram excedebant.

Ordine sic ad contemplandam vaginam ducebamur. Patuit Hymenis sectionem sufficienter amplam factam esse, ita quidem ut si vagina alias se secundum naturam habuisset, hæc eadem sectio Hymenem, adeoque vaginam, egregie aperuisset. Quoad modum sectionis Hymenis;

Celsus eam binis se invicem decussantibus incisuris fieri oportere scribit; cui adstipulatur *Benivenius*: *Job van Meekeren* unica cæsura, sed obliqua, ut ne lædatur urethra: *Wierus* facta parva apertura ope novaculæ superius, ne urethram lædat, obtusæ, inducit instrumentum obtusum, digitumve, & prudenter tunc hinc & inde ad latera perscindit membranam. Alias idem *Wierus* speculum incurvum immisit, cujus dens superior urethram, ne læderetur, tegebat *Aquapendens* unica, eaque recte sectione operationem perfecit. *Aquapendentem* optimi viri hi secuti, recta, eaque unica sectione, membranam aperuerunt. Monui antea omnes partes præter naturam se hic habuisse. Igitur sectio eorum in qua peragenda urethram evitare studuerunt, nunc inveniebatur per urethram in ipsam penetrasse vesicam; hinc illum omnem nigricantem cruorem facta sectione prosilientem, non nisi ex læsis prosiliisse vasis concludebant: adeoque quantumvis evitare urethram studuissent, videbant se ob præternaturalem mox exponendam partium structuram, id præcise, quod evitare conati erant, effecisse, adeoque concludebant tutius se imposterum non *Aquapendentem*, sed alios, qui obliquam incisuram commendassent, secuturos; cum præternaturalis conditio partium nequeat prævideri.

Igitur Hymene perfecto, ne vestigium quidem Vaginæ adfuit, sed solidum corpus totam vaginam explens, pollicis diametrum, in amplitu-

plitudine, ſeſqui pollicem in altitudine habens, eoque modo cum vagina unitum, ut proprie loquendo, ipſa vagina videretur undique incraſſata fuiſſe, & ita in medio vaginæ centro, coagmentata, ut non niſi unicum ſolidum, ſine concretionis veſtigio, repræſentaret. Porro ſupra hoc carnoſum ſolidum corpus, cavæ vaginæ erat portio, eaque adeo ampliſſima, ut caput infantis capere poſſet, plena ſanie fuſco-nigra; Tubæ immenſæ utrinque molis eadem materia diſtentæ, licet hinc inde per foraminula multum ejusdem in cavum ventrem, quemadmodum ſupra jam narraveram, profudiſſent. Uterus pollicem in ſubſtantia craſſus, ingenti ampliſſimoque ſuo cavo eandem nigram ſaniem continuit.

Igitur virgo, de cujus virginitate illibata nulla unquam quæſtio erit, poteſt vaginæ, uteri, tubarum ambarum degenerationem tantam pati, quantam unquam gravidæ aut puerperæ; quod ſupra promiſeram demonſtrandum.

Singulare certe Atreſiæ exemplum eſt, cui ſimile me legiſſe, aut audiviſſe, non memini. Id tamen ex hiſtoria Medica concludi oportet, quod varius omnino ſit in hoc vitio Naturæ luſus. Primo deſcribitur Atreſia cum Hymene integro, eoque vel clauſo omnino, vel, (ut *Wolff.* apud *Schenckium*, ut *Wierus*, ut Celeberrimus *Albinus* Exert. Acad. Lib. 4. Cap. 10.) rotundo foramine perforato; quod vel parvum omnino erat, vel quemadmodum *Fallopius* viderat, digitum, aut ut *Albinus* in adulta

adulta femina detexerat, penem virilem admittebat. Imperforationis, membrana integra, aut leviter modo perforata, natæ, videtur meminisſe *Hippocrates* Lib. de Sterilibus apud *Charter.* Tom. 7. pag, 851. Libro de natur. Mul. Cap. 68. Lib. de morb. mulierum Cap. 22. pag. 743. ut & *Celſus* Lib. 7. Cap. 28.

2. Imperforatio detecta a *Ruyſchio* eſt Obſ. 22. primo ab Hymene, qui perforatus, dein ab alia altiore membrana imperforata. Parturienti huic feminæ debuit diſcindere utramque. Etenim per Hymenis foramen imprægnata erat, via inde ad uterum tunc temporis libera; poſt imprægnationem vero videntur laxiſſima vaginæ latera mutuo ſe excoriaſſe affrictu, mutuis coiviſſe parietibus.

3. *Celſus*, *Aquapendens*, *Ruyſch*, a vero vaginæ coalitu ſolo Atreſiam obſervarunt.

4. Hymenem non connatum, ſed vitioſe generatum. *J. N. Pechlinius* in Obſerv. phyſ. med. obſervavit, ab urina nempe acri, vulvam excoriante puellæ; ita ut a coalitu primo laterum in uno puncto, eorundemque iterum inde receſſu, vera formaretur membrana.

5. Vidit idem *Autor* Nymphas & carunculas circa futuros menſes ita creſcere, ut vulvam, eo, inquit, modo clauderent, quo cor valvulæ tricuſpidales; veroque glutine ita coirent, ut femina vi quadam hoc veluti ſepimentum digitis removere, quo ſanguis effluere poſſet, debuerit.

6. Atre-

6. Atresia cæterum in vaginæ substantia ex tumoribus natis, viamque proinde plus minus angustantibus; eadem orta a vaginæ tumore, qui ad 2. 6. imo ad 12. libras extra vulvam pendebat; imperforationis denique species ea, quæ ab uteri vaginæque prolapsu, quem tempus induravit, adeoque ineptum reductioni reddidit; abunde describitur, & exemplis confirmatur a *Zacuto Lusitano*, *Ruischio*, *Boneto &c.*

7. Singularitatem habet casus observatus *Simoni Schultzio* apud *Manget.* Bibl. Chir. Tom. 4. Hymen quippe ante urethram erat; ita ut urina parvo tantum foraminulo membranæ stillaret foras, pessimis cum symptomatibus. Perscindendo omnia curabantur.

Similem sed rariorem casum haud ita pridem in Nosocomio nostro habuimus. Juvencula 20. annorum, mensibus carens, ab anni retro spatio gravibus ventris doloribus corripiebatur. Cepti hi dolores supra umbilicum per latera se se, indeque ad pudenda diffundebant, tenesmos recti, vesicæque, exitantes. Pressis manu in hoc dolore inguinibus, urina promovebatur in paroxysmo, alvus vero sequente modo die demum sequebatur. Finito paroxysmo dolore toto eo die vacua ac sana fuit. Rediit similis exacerbatio die altera, rediit tertia, atque ita integro mense.

Advocabatur tunc optimus loci Physicus exp. *D. Josephus Schreyer*. Is a principio ad finem usque

usque prudentis ac sapientis Medici partes explevit examussim omnes. Morbi symptomata mitigavit, dies nonnullos doloris expertes conciliavit consilio cum Chirurgis inito Atresiam detexit, ejusque perforationem consilio Medicorum vicinorum, quod convocari petebat, voluit proponere. Parentes autem maluerunt *Viennam* adducere filiam, ac Medici sui epistolam afferentes me consuluerunt.

Aug. 19. proxime elapso, puellam examinans, Atresiam vidi. Hymen fuit fere ad labia vulvæ producta, anterius altius, ut quid superesset adhuc de vagina inter Hymenem & labia; posterius vero ad vaginæ finem erat sic, ut cum labiorum ac fossæ navicularis confunderetur substantia. A parte anteriore ultra lineæ, a vagina, distantiam, parvum foramen erat, quo inductus stylus primo difficulter adscendebat; prudenter autem postmodum agitatus, in vesicam urinariam libere penetrabat. Utrimque ad latus foraminis levior eminentia erat, circa medium Hymenem sensim evanescens. An, quod nullæ Nymphæ repertæ, hæc vestigia Nympharum?

Turgebat porro concava superficie hymen, intropressusque pondus incumbentis designabat materiæ. An materies hæc sanguis menstruus collectus? Videbatur sic: nam cum foramen in hymene nullum, nisi quod in urethram continuaretur, sanguis menstruus nullam elabendi viam habuit.

Pro-

Prognosin dubiam dedi. Brevem spopondi, felicemque curam, si hymenis præsentia unicus puellæ defectus esset: difficilem, si vagina, si uterus, si tubæ, si ovaria, notabiliter essent affecta, ut quidem prægressa symptomata forsitan innuebant: impossibilem, si casus similis illi, quem supra enarravi, existeret.

Circa sectionis modum cum Chirurgo nostro D^no^. *Leber* conveni, haud esse nobis sectione recta *Aquapendentem* sequendum, sed obliqua *Jobum van Mekeren*, urethræ vitandæ studio. Statim per aperturam prodiere sanguinis nigri ac tenacissimi sic, ut vix flueret, unc. xxx. Forfex dein latera incidens cruciatam fecit sectionem *Celsi*, ut ne denuo latera coirent: magnaque turunda primum melle rosaceo, deinde digestivo illinita, suppurationem membranæ promovit. Cum urinæ exitus hinc impediretur, debuit, prima & altera die toties educi, quoties urina ursit, postea vero libere secundum turundam effluxit. Emulsio paregorica illico ab operatione dabatur.

Brevi post operationem vix tumebat venter, sed quærelæ die illo, alteroque, fiebant molesti ardoris ad vaginam, tertio die etiam ad Hypogastrium. Quarto autem die venter totus usque ad summum Epigastrium tendebatur magno cum dolore frequenti vomitu, & intolerabili plane febre. Ter vena secta, enemata emollientia & oleosa continuo injecta, cataplasmata admota ventri, decocta emollientia

ac

ac leviter ſubacida, paregorica, hauſtus oleoſi multi, demum effecere, ut 7. die ab operatione, 4. die a nato ventris dolore, Febris illa continua miteſceret, & prodiret urina flava cum multo craſſo, gravi, ſubpurulento, ſedimento.

Verum inde non eſt judicata. Continuæ febri ſucceſſit continua remittens, cum gravi exacerbatione matutina, cum graviſſima pomeridiana: & quidem die tertio adeo vehementi, atque diuturna, tantoque cum vomitu, ut ne hoc in paroxyſmo moreretur; metueremus. Unde finito hoc paroxyſmo, mox dedi miſturam cum unc. ß. extr. cort. peruv. aſſumendam antequam ſequens exacerbatio expectaretur, interea dum reliqua omnia interna continuabantur, externaque auxilia. Sic proſequendo vidimus hanc quoque febrim, hosque vomitus, 7. dierum ſpatio terminari.

Durante hac febre, urinæ ſemper pauciores quidem, at flavæ eædem, & conſtanter omnes gravi materie alba, puriformi, ſaturæ. Febre abſente urinæ, paulo copioſiores, ſimili autem materie perpetuo refertæ.

Alvus toto febrium tempore cruda enematibus prodiit; poſt corticis uſum coctior, febre devicta ſanorum inſtar, niſi quod a cortice fere nigra.

Toto morbi tempore injectio aquæ hordei cum melle roſaceo ter die in vaginam facta, eduxit primo tenacis ſanguinis reliquias, deinde ſæpius quid purulenti.

Quod

Quod ad ventris deſcriptum dolorem, ac tenſionem attinet, id memorabile videtur, quod primo die a febre ceſſante in toto epigaſtrio dolor ac tenſio ceſſaret, ex eoque tempore vomitus quoque ſiluerit; interea dum per univerſum quidem hypogaſtrium, maxime vero circa ilium ſiniſtrum, ſumma, eaque dolentiſſima tenſio obſervaretur; quod tertio die & hoc ilium ſiniſtrum molleſcere inceperit, dieque ſexto nihil ultra aut dolentis, aut tenſi exhiberet; quod etiam deinceps medium hypogaſtrium & ileum mollius indolentiusque ſit, & dum hæc ſcribo jam ileum dextrum totum concidat.

An ſpes eſt materiem morbi continuatis ejusmodi urinis poſſe ſolvi? ſaltem hucusque omnis urina hanc materiem conſtanter gerit.

Interim difficultatem explicandi ſummam hic caſus habet. Fuit olim tumor imo quidem in ventre animadverſus, verum quia nil tumidi ac tenſi primo poſt operationem tempore deprehenderimus, vero ſimiliter idem tumor a vagina, copioſo ſanguine immenſum turgida & uterum atque veſicam ſurſum trudente, oriundus fuiſſe videtur; unde etiam evacuata vagina, hypogaſtrium totum concidere debuit. Id ſi ita ſe habet, cur tertio ab operatione die ardor, quarto tenſio ac dolor totius abdominis, cum vehementiſſima febre? Si liceat per analogiam quid proferre, in ſectione calculi vidimus anno 1760. triſte exemplum ejus, quod ut periculoſiſſimum Lithotomi adeo formidant, ſcilicet ven-

ventrem ab operatione summe tensum, dolentissimumque, cum febre violenta. Nunquid ergo vulnera nervosarum, adeoque sensibilium admodum partium, ut vesicæ, hymenis &c. inexplicabili modo inflamment universum, aut externum saltem, abdomen?

Condonabitur, opinor, mihi hæc circa Atresiam digressio, quam explicatio, de variis abdominis tumoribus danda, necessariam utique & inevitabilem reddebat: abruptum retexam filum.

IV. Vir nobilissimus, bellicis induratus laboribus, procerus, hilaris, facetus, anno vitæ suæ 38. gravi contumelia afficitur, tacito animo concoquenda. Unde in summam, sed sine materie, ut loqui Ars amat, Melancholiam, dilabitur. Quindecim exinde elapsis mensibus, fortuna ridet, honosque ad contumelias prægressas delendas aptissimus, succedit. Sed, ò tristes mortalium calamitates! radices adeo altas egerat prior animi affectus, ut corporea organa, viscera, nervos, humores, inficiens, morbum nunc ex spirituali materialem produxisset, verumque generasset Asciten. Nihil ars hic præstitit. *Carolinis* thermis semel in anno, octenni spatio, æger usus, Hydropis quidem experitur imminutionem, at vero duritiem primo sinistro, deinde etiam in dextro abdominis latere, sensim crescentem, animadvertit.

Varietas sententiarum circa naturam morbi ingens fuit, eoque major, quo abdominis la-

tex

tex uno tempore copiosior, confusiorem redderet affectarum contactum partium; alio iterum tempore parcior, contactum præberet liberiorem. Lien sæpe accusabatur, & his quidem infarctus, aliis vero scirrhosus. Tempus fuit, quo tumor duplex, alter lapideus fere, ventriculo adhærere quibusdam visus fuerit. Omentum postea accusarunt, Mesenterium dein, tandem tympaniticum Coli tumorem. Biennio ante mortem Ill. *Præses*, egoque, sententiam rogati, respondimus nec quænam potissimum partes, nec quonam illæ demum modo, affectæ essent, determinare certo nos posse. Contigit autem semianno ante mortem, ut illum primum præsens viderim, examinaverimque; contigit idem aliquoties postmodum; hydrops nonnunquam minor, suspicionem mihi lienis augere potuit, sed firmam sententiam pronunciare, frequens cadaverum, toties illusionem Medicorum manifestantium, recordatio prorsum vetabat.

Extra urbem morienti non adfui, nec corporis aperturæ; sed jecur & splenem corpore exemtum ad me miserunt. Insolitæ magnitudinis ac soliditatis ambo hæc viscera, ponderavi; ac jecinoris pondus novem libras cum $\frac{1}{4}$ splenis autem *6.* cum dimidia libras æquare deprehendi, solidum utrumque, sed ne minime quidem scirrhosum. Ergo & qui solum lienem accusaverant, & qui solum hepar, tum etiam qui scirrhum pronuntiaverant, erraverant. Nescio, qui fiat ut in corporibus, quæ ceterum ema-

emacientur, & tabescant, viscera nonnulla, ac præsertim jecur ac splen, in monstrosam molem, eamque cetera sanam, abeant? 21. Dec. 1758. publice exhibui splenem eadem, qua hepar, magnitudine, 4 ½. libras æquantem, substantiæ plane bonæ ac sanæ; dum interim corpus a subito profligata intermittente febre obstructum, & asciticum, penitus contabuisset. Et 2. Jan. 1759. demonstravi in corpore maxime cachectico, & vertebrarum omnium thoracis ac lumborum, ossis sacri, pluriumque costarum, pessima carie demum perempto, hepar adeo magnum, lienem ita ingentem, ut nec legerim, nec viderim unquam, hæc bina monstrosiora, doleamque exactum horum pondus in diariis meis desiderari; ambo hæc viscera ad pelvim usque extendebantur. Cap. 7. §. 5. enorme hepar, non morbosum omnino, in cachectico corpore quoque mirati sumus. Dum viventibus has partes tangimus pro certo affirmare possumus, tumores enim mesenterio enati, renes monstrosi, sacci degenerascentium viscerum variorum, ipse ventriculus, licet vomitu nonnunquam sui affectionem prodiderit, vel in alterutro, vel in utroque abdominis latere, simile quid, quod tale hepar aut lien, tactu exhibent. Cum autem, quo plura inciderimus cadavera, eo plures causas detegimus, quæ licet a se mutuo diversissimæ, tamen eundem aut similem contactum explorantibus exhibent, ideo discamus sententiam propriam dubitanter proferre, saltem

eam

eam contra alia opinantes non acriter defendere. Si cadaver post mortem incidatur, demonstrabit forte, quorumcunque erroneas sententias esse, & causam mali aut nunquam adhuc observatam, aut saltem ab iis medentium in dato casu alienam, dabit. Et si casu quis rem acu tetigerit, & inde velit magnus videri Apollo, facile in proxime futuro casu suam inscitiam, & vanitatem aperto cadavere demonstratam videbit. Ut clarius inde convincamur, perpendamus sequentem historiam.

§. V. Dec. 4. anni 1760. puerum decennem suscepimus, cujus en vitæ historiam! Primo vitæ biennio sat sane vixisse dixere parentes, facie tamen inflatum perpetuo. Bienni ipsi post clamores nocturnos, crus fuisse veluti contractum, quod frictionibus mater emendasset; idem denuo octenni contigisse, iterumque frictione emendatum. Variolis inter 2. & 3. vitæ annum laborasse, integris sex mensibus exinde pectore anxium fuisse, attamen & medicamentis ad id datis reconvaluisse. Sanum utcunque præter ea, quæ nunc enarrata, infantiam, & pueritiam, hucusque transegisse, at comatosum tamen perpetuo, idque potissimum singulo autumno; frigidum quippe semper, mox ubi hypocausti ignis cubiculum calefaceret, vix ab eo removendum fuisse, atque hinc magis somnolentam hyeme vitam egisse, buccisque utrinque pendulis hyeme adhuc plus apparuisse.

Præprimis autem hic notamus ab Autumno

1759. quo & comatosum, & crure sinistro affectum, eum intelleximus, tumorem in sinistro hypogastrio comparuisse, quem mater diligenti attentione de die in diem prosecuta, supra pubem & inguen sinistrum primo, deinde ad cristam Ilei surgentem, sensimque ad costas, spinamque lumborum adscendentem observasse se ajebat, & spinam dorsi ipsam tunc notabiliter fuisse incurvatam. Tumorem ipsi examinantes, non in hypogastrio, sed supra cristam Ilii, inter costas spurias, spinam, & hanc cristam, locatum deprehendimus, eumque durum totum, excepta plaga ejusdem superiore, & ad spinam proximiore, quæ manifestam fluctuationem exhibuit. Pectore tussim & ronchum audivimus.

Circa naturam tumoris dubii fluctuantes indicationes manifestas ilico sequebamur; expectorationem oxymelle squillitico promovendo, & tumorem cataplasmate ultra emolliendo. Emendata hinc respiratio est, & tumor sui aperturam, vel brevi sponte futuram, vel arte faciendam, indicabat.

Die 18. Dec. aperuimus, eduximusque plusquam 4. lib. crassi, flavi, nec fœtentis puris. Specillum ad medium abdomen pene intravit. Ex illo tempore aperturam sæpius dilatavimus, ut commode pus exstillare posset: sane exstillavit illud ad mortem usque fere perpetuo, tussis ope multo copiosior. Bis die injectio aquæ hord. cum melle rosaceo facta est, toto morbi tempore; stylus postremis temporibus, & injectio

ctio ipſa, vix cavum ultra dari indicabant. Toto hoc tempore bono nutrimento, frictionibus, remediis primo attenuantibus, poſtmodum ſolventibus, tandem roborantibus, flaccidum corpus emendare conatus, æthiopem lavi. Imo a 15. Feb. 1751. crus ſiniſtrum fungoſo tumore ad malleolum primo internum, deinde ad externum affectum eſt; inſtar veræ ſpinæ ventoſæ malum, dum tumor externe aperiretur, nuda jam oſſa ostendebat.

Aprili finiente cum magna dorſi apertura, magnaque boni puris effluentis copia, febricitare cepit, & ſpina lumborum dorſique dolere. Febris exin continua fuit, ſæpe cum veſpertinis, ſæpe cum vagis exacerbationibus, cum dolore ſpinæ fere perpetuo; quam accubitui puris ad illam, natæque inde roſioni, tribuebamus. A medio Majo febris intenſior, diarrhœa argillacea, ut ſæpe in ſuppuratis obſervamus, dyſenteria nonnunquam cruenta, & a 22. Maij fungoſi tumores ad articulum cubiti ſiniſtri, ad dorſum dextra pedis. Tandem 7. Junii, finis miſeriarum, mors.

Ingens ventriculus, bonum abdomen, niſi quod hinc inde, idque potiſſimum in pelvi, pauxillum flocculenti puris inveniretur, præterque illud tres propemodum lymphæ libræ. Stylus ulceri inductus moderabatur ſectionem præcipuam. Hac lege deteximus ſaccum quendam, formatum a poſtica parte Quadrato lumborum, & Pſoa magno; anterius Pſoa parvo, a majore

 mul-

multum remoto, albido, muccoſo, & peritonæo; a latere interno, corpore quodam calloſo, quod ſpinæ lateri accretum, quodque pſoam parvum multum a majore removebat; a latere tandem externo, Transverſo abdominis.

Porro tria hic ſumme notanda erant. 1mo. Saccus nunc deſcriptus, qui deſcendebat ſuper Iliacum internum, ſecundum magni Pſoæ latus, ejuſque tendinem, anguſto ductu, eodemque calloſo, donec cæco fine terminaretur inter tuber iſchii, & trochanterem majorem. 2do. Apertura, quam Natura indicaverat, quamque 18. Dec. anni proxime elapſi feceramus, eo proprie loco fuit, quo Transverſus abdominis incepit haud ultra a Quadrato lumborum tegi, eadem circiter cum ſuprema vertebra lumborum altitudine 3tio. In magno ſacco prius deſcripto fiſtula lateralis erat, quæ ſtylum noſtrum ducebat ad infimam dorſi vertebram, eamque ſcabram & eroſam, deinde aſcendendo ſecundum vertebras, usque ad quintam vertebram thoracis. Calloſitas veſtiebat utrinque ſpinam, vertebræ enumeratæ omnes & corporibus ſuis, & proceſſibus, eroſæ, conſumtæ, ichore ac pure undique ſordentes.

Conſiderando igitur 1mo. puero huic, dudum antequam in Noſocomio ſuſciperetur, ſpinam dorſi tam extrorſum, quam leviter introrſum, idque loco affecto potiſſimum, incurvatam fuiſſe: 2do. Tumorem primum in ſummo femore, ubi ſacci finis erat, ſed ſupra inguen ſiniſtrum adverti incepiſſe: 3tio. Cæcum omnino & callo-

losum fuisse finem in femori sacci: 4to. In sacco abdominis præter Psoæ parvi flaccitiem nihil degenerascentis repertum fuisse: 5to. Adfuisse lateralem sacci fistulam, quæ cum erosis undique vertebris communicaret: hæc, inquam, omnia considerando, in eam facile sententiam imus, quod ad hujus cachectici, & cacochymici pueri, spinam dorsi, morbi origo hæserit; quod morbus inde inchoans, sibi viam inter musculos & peritonæum rodendo paraverit; quod copia ac pondere materiæ saccus deorsum elongatus fuerit; quod in fistulam oblongam ultra ossis pubis marginem abiverit; sed quod materia minorem resistentiam supra os pubis, quam infra inveniens, in tumorem primo in inguine collecta fuerit, deinde sensim altiora petiverit.

Sed undenam primo quatuor libræ puris, purisque continuus semianni spatio fluxus? Pus sane paucum intus delituit, nec in pulmone aut reliquo corpore ulla vomica fuit. Ex observationibus toties iteratis patuit ad purulentas excretiones annosa solam sanguinis phlogistici diathesin requiri, quæ continuo se inde liberet: adeoque sanguinem facile a spinæ carie phlogisticam reddi potuisse, & hanc eandem phlogisticam materiem circa spinam deposuisse, sensimque copia ac pondere suo saccum descriptum formasse.

Conclusio hujus capitis est, quod inter innumeros abdominis tumores & hidropes, in variis hujus operis partibus recensitos, ne bini quidem

 sibi

ſibi ſimiles reperiantur; quodque id omnino certum videatur, quo plura cadavera poſtliminio incideremus, eo nos plures inter ſe diſſimiles inventuros caſus, quorum diſſimilitudines in vita notueramus deprehendere. Adeoque repeto quod pag. 120. monui. Concluſio denique eſt complures ſemper fuiſſe caſus, itidemque ſemper futuros, qui Pariſinorum curam (ut Tom. 1. Cap. 31. expoſita fuit) nunquam admittant; eſſe quoque ejusmodi, in quibus hæc ipſa methodus a Natura per continuum puris effluvium indicata, unice palliet, neutiquam curet, quemadmodum hiſtoria pueri, ultimo enarrata, evincit.

CAPUT XV.

De Hydrope Pectoris.

§. I. Hydrops Abdominis & Pectoris a nimio hæmorrhoidum fluore: Habitus ventris tympaniam mentiens. Pulmones toti degenerascentes & corrupti, itidemque universa pleura, & tamen nullus ullibi eorum coalitus. Anatome ut per omnia notabilis erat, ita notabilior ob defectum sanguinis in toto corpore. §. II. Hydrops pectoris per 14. dies præcipuo suo symptomate, signoque carens, sine nota causa. Anatome exhibet ingentem vitalium partium degenerationem, quæ non expectabatur; nulla calculosæ diatheseos signa in systemate urinoso, bilioso, pneumonico, quam suspicati haud immerito fueramus. Respondetur ad quæstionem, homo hic præcipuo morbi sui signo aliquando caruerit? §. III. Phthisis pulmonalis abscondens notabilem Pectoris hydropem. Hydrops hic, etsi cognitus debito tempore fuisset, pavacentesi non potuisset sanari. Singularis locus, in quo collecta aqua. Confirmatur ex his omnibus proposita Part. V. *hujus morbi difficilis cognitio, difficillima curatio. Qui nocturnas anxietates in lecto evitaturi, in sedili se collocant, hos non semper easdem evitare, haud infrequens observatio docet.*

PArte hujus Operis V. multus fui in hoc morbo describendo, ejusque tum rariore co-

cognitione, tum difficiliore, ne dicam impossibili curatione, enarrandis; quæ recens observata idem argumentum confirment, nunc tradam.

Die 8. Jan. 1761. homo 30. ann. consilii causa in Nosocomium venit; triennium elapsum esse ajens, cum melancholia ex oppilatis abdominis visceribus laborans, Hæmorrhoidas sibi provocasset: ex eoque tempore easdem large fluentes quovis mense habuisse: nunc vero a 5. Septimanarum spatio tumidas se quidem illas, at plane siccas, habere. Quatuordecim diebus, ab ultimo fluxu hæmorrhoidali elapsis, tussim sibi natam esse, eamque siccam, & molestam, vires inde minui, jamque ab octiduo & ventrem sibi & crura tumere. Debilis totus homo apparuit, anhelus, macer, fuscopallidus.

Homo hic, optimi Medici optimo consilio, fluorem hæmorrhoidalem ante triennium sibi adplicitis provocavit hirudinibus. Verum & optima consilia sua incommoda habent. Toties clari viri id notarunt, quod aperta vasa hæmorrhoidalia sæpe non sufficienter postmodum claudantur, hincque nimio fluore hydropem, ac mortem producant. A *Galeno* in hæc usque tempora id Medicos luxisse, tractatu *de hæmorrhoidibus* evici. Hinc infidum aliquando auxilium est. Pœnas certe inde homo noster luit. Cachexia dudum affuerat, Tussis accessit 14. die ab ultimo fluore, hydropem pectoris referens, manifestusque apparuit Hydrops abdominis & crurum, quo tempore prima vice deficiebat hic

flu-

fluxus. Hinc evidentissimum fit, tussim ac hydropem non a suppressis, sed a nimiis hæmorrhoidibus sumsisse originem.

Datis remediis, potissimum diureticis, hydrops minuebatur, sed sonus Tympaniticorum similis in ventre successit, tumorisque inæqualitas, referens Tympaniam: Diuretica, purgantia, & roborantia, aliquo tempore admota, mensis spatio omnem sustulere Hydropem. Sed nullam spem inde concepimus, cum vires decrescerent. 23. Feb. mortuus est.

Nihil tympanitici in abdomine inventum est: sed, quod nos deceperat, & tympanitidem erat mentitum; omentum fuit, quod in inæqualia oblongaque tubera degenerascens, ac peritonæo horum ope cohærens, ventrem more tympanitico inæqualem repræsentaverat: imminuto quippe plurimum hydrope, non poterat peritonæum sufficienter se ad intestina adplicare, præ tuberibus crassis densis omenti secum connati. Hinc intestina in vacua hæc spatia intrare, aere sæpe distendi oportuit, adeoque percussum abdomen sonum edere, licet neutiquam in formam tympaniticam perpetuo extensa essent. Jucundum interim videre erat, quam mire decepti essemus. Omentum enim totum ab inferiore parte intestinorum remotum, atque in se revolutum, ab angulo coli sub hepate, usque ad flexuram ejusdem sub liene, in duram, crassam, ac cartilagineam substantiam, digitum pluribus in locis densam, degeneraverat, ubique

cum

cum peritonæo connatum. Hinc anatome difficilis erat, præcipue cum inteſtina tenuia, omento non tecta, cum peritonæo levibus vinculis hinc inde cohærerent. Igitur degeneraſcens omentum, inæqualitate ventris; inteſtina, dum flatibus diſtenta loca inter tubera omenti vacua occuparent, ſonitum tympaniticum in percuſſione abdominis dabant.

Cæterum, peritonæum totum, omnia inteſtina, integrum meſenterium, univerſa pleura, ſuperficiem, ſubſtantiamque ſuam totam, granuloſam habuere; granulis albis, multum eminentibus, durisque iisdem, & quam proxime ſibi invicem adpoſitis. Hepar, lien, renes boni. Renibus pinguetudo nulla. Vix libræ tres lymphæ in toto ventre. Flavedo hujus lymphæ intenſa; num a vehementer transſudante veſicula fellea? Bilis cyſtica profunde flava. Levis utroque pectoris in cavo hydrops, a libra dimidia in ſingulis aquæ fuſcorubræ. Cor in ſubſtantia pallidum, in cavis utrisque multo grumoſo cruore plenum: ad principia vaſorum majorum paucus ſanguis; ſed mox inde complanata aorta, vena cava, vaſa iliaca: perſciſſaque eadem in longitudine, vix guttam ſanguinis dabant. Nec putet quis vulneratis aliis id contigiſſe vaſis; nam a principio ad finem usque, Cl. collega *Gaſſer*, totumque auditorium medicum, ſicciſſimam anatomen mecum mirabantur. Pulmones toti quanti duris erant tuberculis, ad ſenſum cartilagineis, pleni; tranſciſſi

ſciſſi autem, pus undique inter illa tubercula fuderunt. Quod autem mirum maxime, nullibi cum pleura accreti fuere.

Simulata tympanitide deceptos nos fuiſſe, ſupra oſtendi; verum annos quoque non decepit pectoris perſonatus hydrops? utique a tanta univerſali pulmonis degeneratione tuſſis, anxie reſpirationis, anhelitusque, veroſimilius cauſa deducitur, quam ab unica libra liquidi in utroque pectoris inventi cavo. Niſi ſtatuere maluerimus, ſicut diureticis & hydragogis aquam ventris, ita quoque eam pectoris evacuatam fuiſſe.

An granuloſa tam ſubſtantia, quam ſuperficies membranarum, ad vitæ finem generata eſt a Phlogiſtico illo, quod toties invenimus tranſſudaſſe, & alias, quadam ceu membrana, viſcera, pleuram, ac peritonæum tegiſſe?

Cur ſaniſſimi pulmones, ut toties vidimus, brevique novis confirmabo exemplis, tam ſæpe ita accreti pleuræ, diaphragmati, mediaſtino, pericardio, ut nullo in puncto liberi ſint; & in hoc homine, in quo corruptiſſimi erant, ubicumque liberi reperti ſunt? Cauſam non bene capio: Hydropem pectoris forte olim copioſiorem, id non impediviſſe, firmus teneo; primo quia concretionem hanc, majorem, minorem, in Hydrope pectoris paſſim invenimus; ſecundo quia ab aquis verſus pectoris inferiora locatis, ut in Hydrope pectoris aſſolet, ſuperna pulmonum pars verſus jugulum a concretione cum pleura prohiberi non poteſt.

§. II.

§. II. Vir idem, cujus capacissimum ventriculum alibi descripsi, dat nobis mirabilia observanda. Quippe tribus ille de causis a me aperiebatur. Primo quod calculo laborasset, plurimosque labentibus annis calculos urethra reddidisset; jamque ab anni retro spatio ita immunis a calculi vixisset ærumnis, ac si eodem laborasset nunquam. Secundo quod certo creditus pectore hydropicus, signis hujus morbi primariis, quæ nocte potissimum adfuerant, sub vitæ finem noctibus caruisset. Quod tertio suspicio orta esset, an non Hydrops pectoris, eo quod cessantibus, calculi excretionibus & cruciatibus natus esset, calculosis forte in pulmone concretionibus deberetur? Quod ad calculum attinet, id Cap. 13. dabo; impræsentiarum modo illa, quæ quæstionem de Hydrope pectoris elucident, enarrabo.

Annorum hic ultra quadraginta, cum diem fungeretur multis ab annis calculo laboraverat, calculos plures urethra excreverat, donec demnm remedio quopiam sumpto se calculorum exemtum cruciatu gauderet: ex quo autem hac a calculo immunitate fruebatur, pectore angi cepit, cruribus intumescere, ac tussi molesta, levioreque cruoris sputo vexari. Crevere hæc symptomata ita, ut post elapsos 3. menses nequiverit, nisi in dextrum larus decumbere; anxietates a primo inito somno experiretur; cruribusque interea ac femoribus vehementer tumesceret; ventre interim multis retro ab annis

semper

ſemper a natura, haud vero a colluvie aquarum, tumidulo. Copioſum Oxymel ſquilliticum cum multis aliis diureticis, Kermes minerale, Gummi ferulacea, interpoſita Hydragoga, motus, frictiones, nihil profuere.

Sed inſolitum quid contigit ultimis 14. vitæ diebus. Conſuetas ſuas noctes calamitoſas ne experiebatur quidem ultra, ſed tranquillimo ſomno, ſex, ſeptem, horarum ſpatio, lætus fruebatur, ita ut primarium illud Hydropis pectoris ſignum prorſum evaneſceret. Quod autem mirabile erat, ſi ad beatum hunc continuandum ſolito diutius decumberet, en ſenſim, quæ nocturnæ olim fuerant, nunc anxietates fiebant diurnæ; imo eundem ſæpius in ſedili poſitum invadebant. Crurum autem tumoris, ac univerſi corporis debilitatis, inſigne fuit incrementum, & poſt 14. optimas noctes demum 12. Maji, cum levi ac vago delirio, obiit.

Sequenti die cadaver aperuimus, egregius Medicus Aulicus nobilis *ab Hentſchel*, Chirurgus *Leber*, egoque. Purpureum corpus ac lividum, ſpatio horarum 36. a morte elapſo, ad humeros, jugulum, thoracisque tum ſuperiora, tum latera. Venter longe quam in vita tumidior. Coſtarum cartilagines totæ, infimarum exceptis, oſſeæ. In dextro Thoracis latere octo libræ fœtidæ ſubrubeſcentisque aquæ, in ſiniſtro vix unciæ paucæ. Cordis bovinæ magnitudinis dexter ventriculus parietum tenuitate hic vix lineam, ibi ſesqui lineam, craſſus, cavitate magnus; ſiniſter

nifter autem pollicis craffitie, exiguum valde cavum habuit. Aorta, carotides, fubclaviæ, fubftantia craffiffimæ, ampliffimæ diametro. Polypofi quid utroque in cordis cavo. Lividi, flaccidi pulmones, quocumque in loco tranfcinderentur. Hepar lobo finiftro parvum, dextro monftrofum fere, longum ita, ut cum peritonæo circa criftam Ilei connatum effet. Flava ac multa bilis, nulli calculi biliofi. Ventriculus ingens, ut Cap. 7. enarravi. Ren dexter quadruplo majus naturali, mollis, flaccidus, cætera bonus, fine calculo; ejusdem bonus ureter. Extenuatus ita ren finifter, ut nec longitudine, nec craffitie, digitum excederet, alias nec purulentus, nec calculofus. Naturalis omnino & fine Calculo vefica urinaria. Peritonæum pulvinaris inftar tumens, lumbos totos in pelvim usque explebat; eo autem perfciffo patuit laxam, corruptamque cellulofitatem effe, quæ tantum utrimque pulvinar. Componebat. Corrupti ac fere confumpti Pfoæ.

Anatome igitur conftitit 1. indicationem Hydropis pectoris rite captam effe. 2. Nullas calcareas concretiones in pulmonibus effe inventas, ut quidem fufpicio ferebat. 3. Hominem hunc, qui fummus olim Nephriticus numerofos calculos fæpius excreviffet, totam diathefim demum fuperaffe, nec habuiffe partium degenerationes, ut vocant, effentiales; cum renis finiftri cætera fani parvitas, mole dextri compenfaretur.

Ve-

Verum cur placidas adeo noctes ultimis vitæ 14. diebus egit? Phænomenon hoc mihi vix explicabile. Respondeo duntaxat me *Part. V. hujus Operis* evidenter demonstrasse ingentem Pectoris hydropem, in quo nocturnæ anxietates quinque mensibus siluerint: tum & alium validissimum Hydropem pectoris, cui anxietas illa nocturna affuerit nunquam: deinde mox daturum me Hydropem pectoris a morte inventum, una cum Phthisi pulmonum, eorundemque pessima degeneratione, quo in homine Hemoptoe cum sputis purulentis, ac febri hectica, veram Phthiseos pulmonalis ideam exhiberent, nullo vero modo eam Hydropis pectoris. Hinc quamvis Phænomeni dati causam non intelligo, merito tamen concludere videor id minime mirum nobis oportere videri, quod 14. diebus in vero Hydrope pectoris præcipuum signum deficiat; siquidem & longe diutius, & perpetuo defuisse, aperta cadavera demonstrent.

Quæ ultra circa calculosam hujus hominis diathesin, & cor, notata fuerint, hæc suis quæque locis dabo; enarrabo modo nunc, quam mox promisi, historiam.

Ineunte Junio proxime elapso cadaver aperuimus, Magn. *D. Kessler*, Expert. *Guarin*, egoque, hominis, apud quem olim ter, quater, fueram in consilium vocatus, & ubi ex copioso Baccho hæmoptoem, & sputa purulenta, copiosa, febrimque continuam remittentem, costanter animadvertentes, Phthisim pulmonalem adesse

ſtatuebamus; neutiquam vero, cujus nunquam ſigna videramus, Hydropem pectoris: niſi forte obſcura quædam ſub ultimis vitæ diebus adeſſe ſuſpicari forſitan quis potuiſſet. En vero Anatomen! ſex libras aquæ abdomen dabat, 7½. libras dextrum Thoracis cavum, ſiniſtrum libram unam. Pulmonum cartilaginea ſubſtantia longe durior, & pluribus in locis fere oſſea, ut portione clam mecum lata, publice demonſtravi: Veſicularis autem eorum fabrica plurimis ſebaceis corporibus pleniſſima. Subſtantia denique pulmonum tota fere diffluens præ corruptione. Mucoſi tumores tremuli, gelatinæ inſtar, membranis concluſi, magnitudine pugni virilis, ſupra utrumque renem inventi. Ventriculus commode excipiebat libras 12. aquæ. In veſica fellea tres polygonati calculi.

Sed modus conſiderandus eſt, quo hydrops pectoris hic formatus. Non proprie, ut aſſolet, in cavo pectoris hærebat aqua, verum pulmo, inferiore ſui parte, ad altitudinem trium digitorum ſupra locum, quo diaphragma thoraci connectitur, pleuræ, diaphragmati, mediaſtino, intime connatus; ſuperiore autem parte undequaque latitudine duorum digitorum cum pleura unitus. Porro intra locum cohæſionis ſuperioris, & inferioris, pleura nuda erat, & 7½. libræ aquæ ad pleuram nudam accumbentes, removerant pulmones, eosque ſurſum, deorſum, atque ad mediaſtinum, compreſſerant, quo ſibi ſpatium compararent. Eratque hoc ſpatium ad co-

ſta-

ſtarum arcus; ita ut pulmo ad latera ſterni, & ſpinæ dorſi arctiſſime cohæreret, in medio vero thorace circa arcus coſtarum nihil pulmonis eſſet.

Hinc iterum concludo, polymorphum hunc morbum, gravem poſſe, diuturnumque adeſſe, quamvis ſui vix ſigna edat. 2do. Confirmari hinc quæ ſuperiore anno ſuper difficillima ejusdem diagnoſi diſſeruerim. 3tio. Ex loco, quem hic aquæ occupaverint, itidem confirmari, quæ de morbi hujus per paracenteſim curatione, ut theoretice potius, quam practice propoſita, adnotaverim: Quippe loco ſolito inſtituta paracenteſis, pulmonem accretum vulneraſſet, nullas eduxiſſet aquas. Frequentia hujus accretionis, quæ tanta, ut tertiæ, ſaltem quartæ, mortalium parti contingere *Diemerbroeckio* viſa ſit, curam hanc, ſi inſtitueretur, inutilem ſæpe oſtenderet.

Abſoluturus hoc Caput, Lectoribus in memoriam revoco, quod *Part. V. Cap.* 3. *Pag.* 43. poſt *Piſonem* notaveram; nempe pectore Hydropicos, ſubita corporis erectione, a nocturnis anxietatibus in primo ſomno invadentibus, ſe levare advertiſſent, voluiſſe easdem poſtmodum in ſedili, erecto corpore dormiendo, prævenire, ſed incaſſum: cum igitur etiam ſic erectos dormientes anxietas invaderet, rationem hujus nocturnæ anxietatis nobis difficiliorem intellectu videri. Sane Hiſtoria penultima priores obſervationes confirmat, in eo adhuc notabilior, quod etiam de die in ſedili dormientem anxietas

 cape-

caperet eadem. Non do equidem hanc observationem, ut universalem: dantur forte, quibus primum somnum in sedili transegisse profuerit; sed contraria *Pisonis*, meaque sæpius confirmata observatio, casum saltem haud infrequentem esse demonstrat.

C A P U T XVI.

Problemata, & Difficultates.

§. I. *Laus Pathologiæ, & frequens certitudo; sed simul ejusdem curta sæpenumero suppellex. Ratio est, quod Pathologia unico duntaxat modo vitam humanam utcumque intelligat, Adorandus vero vitæ Autor, & Fons, vitam humanam posset infinitis condere & conservare modis. Exempla, quæ id evincant.* §. II. *Historia curæ Aneurismatis spurii, quæ optime quidem feliciterque peracta, infelicissima tamen, ignotis de causis, fuit. Plenitudo vasorum cunctis conspicua signis, ad mortem usque; Vasorum tamen perfecta post mortem vacuitas.* §. III. *Anatome hominis, cui per annum ante mortem pulsus nunquam debilis, sed semper fortis, durusque, usque ad ultimam luctam mortis, in quo, nulla prægressa evacuatione, nullus sanguis fluidus, sed exile modo filum polyposum in omnibus, iisque dilatatissimis corporis vasis, inventum est. Quædam horum*

horum similia, sed imperfectiora, ex Cl. Lieutaud. §. IV. *Casus feminæ, quæ nunquam symptomata affecti cordis, majorumque vasorum passa, cor & vasa majora monstrosæ ac vitiosæ magnitudinis, totum fere thoracem occupantis, habuisse deprehensa fuit*. §. V. *Anatome portentosi cordis, in cujus substantia ossiculum, & cujus valvulæ tricuspidales non modo initia Coronariarum neutiquam tegere potuerunt, verum etiam Cor digiti amplitudine apertum semper reliquerunt*. §. VI. *Vita, & Respiratio non multum incommoda, cum Pleuræ, Diaphragmatis, Mediastini. Pulmonum, Pericardii, Cordis, majorum Vasorum, firmissima inter sese concretione, sic, ut, nonnisi unicam, eandemque immobilem prorsus molem, præ se ferrent*. §. VII. *Affecti ossis sterni, mortisque mirabilis historia, in qua nec sufficiens causa morbi in vita, nec vera causa mortis in cadavere, detecta est; & in qua febris hectica cum omnibus suis signis adfuit, excepto eo, quod & obesum, & torosum, ad ultimum usque vitæ halitum, corpus perseveraverit*. §. VIII. *Testis contusio generat horrenda in abdomine; itidem seminis abundantia & corruptio citra contusionem. Stupenda Anatome. Castratio provectum eousque morbum non tantum non curat; sed mortem accelerat calamitosam. Quædam in hanc rem ex* Hilando, *aliisque. Consilium præcavendi*. §. IX. *Tumor in Tibia ex contusione natus*, 30. *annis incul-*

pate gestatus, tandem malignus factus, curatur enucleando. Recrescens irritamenta patitur, generatque Emprostotonon, & Maxillæ Tetanon. Ablato tumore hæc symptomata perseverant, occidunt. Doctrina magni Hippocratis *circa Tetanos. Calor urens in Ardente febre vix auctis Thermometri gradibus Tetanus musculorum & tendinum, diu a morte superstes.* §. X. *Anatome intricatissima, in qua omnia intestina tenuia, & crassa, a sua externa tunica separata inveniebantur, & ex eadem, tanquam ex vagina, aut theca evaginabantur illæsa. Demonstratio hinc confirmata* 1. *quod intestina suam tunicam extimam a Mesenterio, ac Mesocolo, mutuentur.* 2. *quod ligamenta coli a tunica externa potissimum oriantur. Determinatur justa Intestinorum longitudo. Difficultates circa veram hujus morbi naturam.* §. XI. *Hernia intestinalis, vaginalis, & causa Ilei morbi vehemens, longis ab annis in corpore præsentes sine ullis suis signis aut symptomatibus. Anatome.*

PAthologia nititur quatuor potissimum fundamentis, quorum primum quidem Anatome est, quæ omnium humani corporis partium figuram, molem, situm, variumque cum aliis nexum, & harmoniam, docet. Alterum est Physiologia, una cum Mechanice, Hydraulice, ceterisque adscitis Physiologiæ disciplinis. Hæc partium per Anatomen cognitarum destinationem, usumque, exponit, indeque humanarum fun-

functionum & actionum exercitium explanat. Tertium ejus fundamentum merito habetur experientia medica, eaque eo quidem tempore potissimum capta, quo illæ ipsæ functiones, earumque instrumenta, aut otiantur, aut læduntur, aut destruuntur. Quartum denique tum omnium in genere cadaverum inspectio est, tum præcipue eorum, quorum morbi, dum viverent, attente considerati fuerant, diligenterque adnotati.

His innixa Pathologia, sæpius morbos multos a principio ad finem ita explicat, ut nulla certior evidentiorque demonstratio haberi in Physicis queat. Constatque inde Pathologicum bonum esse neminem, qui non simul bonus Anatomicus, qui non accuratus existat Physiologus. Ut enim linea recta ad curvæ nos adducit cognitionem, ita sani, vegetique hominis, intellecta Natura, functionumque integritas, nos in intellectum ducit causarum, quæ earundem functionum læsionem, perversionem, destructionem, soleant producere.

Verum enim vero occurrunt nobis sæpenumero morbi quorum Phænomena laudatis hisce ac necessariis principiis haud modo non explicantur, sed iisdem plane adversantur. Ecqua tandem hujus causa portenti? Paucis dicam. Eorum quæ ad hominem pertinent, multa novimus, omnia non novimus; & quod res est, vitæ, ut ita dicam, ignoramus latitudinem. Perennat siquidem illa quandoque, idque nota-

 biliore

biliore tempore, interea dum otiari videantur, imo dum destructa, aut inepta saltem, ea organa, illa vitæ appareant instrumenta, quæ quidem ex veris Artis principiis ad vitam, vitæque functiones, absolute necessaria statueramus. Velimus, nolimus, hic, hic inquam, curtam nostri ingenii suppellectilem fateamur oportet: incipimusque sub his velamentis Illum detegere, quem Fontem Vitæ Sacra vocitent, qui dum secundum nostra Anatomica, Physiologica, Mechanica, Hydrostatica, Hydraulica, Hygraulica principia, vitam conservat mortalibus, Naturæ se monstrat Autorem; dum vero reclamantibus hisce legibus eandem perpetuat, Omnipotentem sese, infinitarumque, ut ita dicam, Naturarum Creatorem esse, & ut paucis omnia comprehendam, libera voluntate cuncta se agere, ostendit.

Quum plura observata mea propria argumentum horum, quæ dixi, subministrent, præcipua collegi, & ordine enarrabo.

PROBLEMA PRIMUM.

FEmina 65. ann. optima sanitate semper gavisa, corripitur media nocte 22. Martii 1761. anxia respiratione ac leviore hæmoptoe. Vocatur extemplo, venam qui secet, balneator. Is porro, instrumento suo resiliente arteriam tundit, ingentique saltu prosilientem cruorem comprimere satagens, nonnisi tertio repetito adpa-

adparatu compeſcit. Adſtantes Chirurgum exonerant, retrotractum ab ægra brachium cauſati.

Vulnus, ad 12. diem non amoto apparatu, vidimus 18. die ab eodem inflicto, deteximuſque ingentem in humero ac brachio a compreſſione tumorem. Pulſus in carpo fortis, & calor, vel arteriam haud valide compreſſam eſſe indicabant, vel nunc per laterales arterias ex Humeraria ortas, jamque dilatatas ſanguinem in laterales arterias, quæ ex brachiali arteria ante poſtque ejusdem bifurcationem egrediuntur, nunc retrogrado motu inferri in arteriam brachialem, aut radiæam, atque circuitum humorum in manu hoc modo reſuſcitari.

Sphacelus humeri præ foribus adſtans, citam operationem popoſcit. Perfecit eam *D. Leber* Aſſiſtentibus Dnis. Chirurgis *Homburg*, *Fiſcher*, & *Reichberger*. Methodum comprimentem intercipienti prætulimus, ob rationes Tom. 1. Cap. 30. §. 10. laudatas. Appoſita machina tortili ſupra arteriam humerariam, operator ſondam cavam induxit in vulnus cutis, atque cava omnia eſſe detexit. Integumenta ſupra ſondam cavam tranſcidit ad digiti longitudinem, eduxitque ſanguinis grumoſi, nec dum fœtentis, libram dimidiam, & prudenti digito quasvis hujus maſſæ reliquias abſtulit: tunc ſondam prudenter deorſum in vulnus duxit, ut prius, ita & nunc, caute evitans vulnus arteriæ, arteriamque ipſam; ac congrumatum ibidem ſanguinem,

cum

cute ad pollicem latum perſciſſa, eduxit.

His factis relaxavit pauliſper comprimens inſtrumentum, quo rite contueremur Arteriæ vulnus. Horruimus profecto videntes idem quatuor lineas longum, ita ut accuſatio retracti ſub venæ ſectione brachii confirmari videretur. Portio aponeuroticæ expanſionis Bicipitis Brachii ſuo erat loco. Arteria vulnerata Humeraria fuit ante ſuam in Radiæam & Ulnarem diviſionem. Quodque Tom. 1. Cap. 30. de corpore rotundo immobili, ad vulnus arteriæ notavi, idem hic quoque invenimus; formatum a vagina celluloſa arteriam, venam, nervosque, hic loci involvente. Hæc valida nimirum compreſſione a Chirurgo facta cum ipſa Arteria ubique conglutinatur, coaleſcitque, eo excepto loco, quo vulnus eſt. Vis enim ſanguinis hanc celluloſitatem a ſe repellit, ſuoque in illam impulſu tumidam atque rotundam efficit.

Adverteramus porro loco citato, in aliorum noſtriſque caſibus Aneuryſmata ſpuria integre curari ſola compreſſione externa, quando vagina hæc ſic cum arteria coit, ut ſanguis per vulnus arteriæ in ſaccum hunc ſe penetrans, nequeat amplius latera ſacci, cum arteria coalita, ab eadem removere: curari vero minime, ſi compreſſione nec ſufficienter, nec tam feliciter facta: impetus cruoris, in ſaccum inſilientis, latera ſacci hinc inde ab arteria removeat, ſeque hinc furtim per totam diffundat brachii humerique celluloſitatem. Atque præſens caſus cum ſic

ſic ſe haberet, non poterat compreſſione ſola, ſed operatione quadam inſtituta, curari. Porro cum hoc ſacco arcte unita Aponeuroſis erat, vi compreſſionis.

Edocti igitur Aneuriſmata egregie curari relictis his cunctis concretis portionibus, eluimus primo brachii ac humeri vulnus, vulneri Aponeuroſeos pulverem fungi Agarici inſperſimus, totique ſacco: dein Agarici rite compreſſi laminas ordine ſeptem, ſenſim grandiores, impoſuimus, & compreſſam, ut vocant, deſuper; tandem idonea ligatura totum firmavimus adparatum. Brachio, humero, manui, fomentum vini, aqua calida diluti, adpoſitum eſt.

Conqueſta licet ægra dolorem, bene tamen toto eo die habuit ſe, & uſa Emulſo cum Diacodio, ac Nitro, bene dormivit. Die ſequenti bene habuit, ad veſperas autem febris magna orta eſt, cum anhelitu, ſtupiditate, deſipientia levi, pulſuque celeri, forti, duro. Unde ad octavam veſpertimam unc. vj. ſanguinis ſano de brachio eduximus, & miſturam Aquæ Hyſſopi, oxym. ſquill. ac ſtib. diaph. dedimus. Refrigeratus ſanguis rubram inſulam bene conſiſtentem, cruſtamque inflamm. denſam, hinc albeſcentem, inde leviter rubentem, formabat. Impetuoſius vena exſilierat. Interim Brachium aneuryſmaticum naturaliter calebat, infraque ligaturam pulſabat, circum ligaturam autem anxie circumſpicientes, omnia ſicca læti deprehendebamus. Ita ut hucuſque nullam, hac ſaltem de cauſa, inquietudinem animo foveremus. Hora

vero

vero undecima adparatus leviter madere, tingique, obſervabatur. Ilico tamen hæmorrhagiam hanc incipientem conſtrictior Machina tortilis compreſſit. Ægra interea ſomnolenta fiebat, & ad mediam horam primam pulſus, etiam ſub ligatura, fortior deprehenſus eſt. Ad primam nocturnam expiravit, horis 41. ab operatione elapſis.

Ad 8. matutinam brachium examinantes, deprehendimus vix. 5. aut 6. uncias ſanguinis hæmorrhagia illa exiviſſe: id enim exacte nos inſpectis linteaminibus determinare didiciſſe Tom. 1. Cap. 34. evici. Ergo non periit hæmorrhagia; 1mo. quod poſt cohibitam eandem, inventus ſit fortior pulſus. 2do. Quod modica admodum copia effluxerit. 3tio. Quod ſanguis, dum paulo ante Vena educeretur, valido jactu proſilierit.

Neque a Gangræna, compreſſionem validiorem haud raro ſequente, extincta eſt. Pulſus namque ſub eadem ſemper manifeſtus ad mortem uſque fuit, & manus egregie ſemper caluit, imo ipſe anatomicus conſpectus quamvis gangrænæ ſuſpicionem amovit.

Examinantes deinde operationis apparatum, invenimus illum egregie adhærere, infimamque agarici lamellam adeo vulneri eſſe infixam, ut ſcalpello inde amovenda fuerit. Figuram vulneris eidem pulchre impreſſam, Clar. Profeſſor *Gaſſer*, qui ipſe eam a vulnere vi amoverat, nobis omnibus demonſtrabat Sanguis ſub agarico

rico in ſacco congrumatus & conſolidatus fere totus. Quamobrem merito concluſiſſe videmur levem illam Hæmorrhagiam ex laterali vaſe, alicubi in integumentis non compreſſo ſatis, ortam fuiſſe.

Horum recenſione crediderim, quosvis æquos rerum æſtimatores concludere. 1mo. Operationem egregie inſtitutam fuiſſe. 2do. Mortem neque ab Hæmorrhagia, neque a Gangræna, contigiſſe. Quænam igitur cauſa Mortis? Proſequamur reliquam Anatomiam.

Viſcerum bona conditio. Sed vaſa univerſi corporis, majora, minora, ita & flaccida, & vacua invenimus, ut ſicciorem Anatomen nemo viderit. Sanguis unice inventus eſt fluidiſſimus in baſi cranii ad unc- ij. copiam effuſus, ita ut ibidem videatur vaſculum fractum fuiſſe.

Repetamus igitur Hiſtoriam totam. Quinque ante mortem horis pulſus celer, fortis, durus, proinde phlogiſticus, fuit. Sanguis de vena tuſa vere inflammatus prodiit, ſaltu exſiliens, vi reprimendus, dum vena clauderetur. Exigua admodum Hæmorrhagia fuit. Poſt venæſectionem & Hæmorrhagiam, dimidia ante mortem hora, fortior deprehenſus pulſus eſt tam in affecto, quam ſano brachio. Interim ſanguis nullus in arteriis venisque fuit, ne ejusdem quidem illa minima columna, quam a minima arteriæ contractione manere oportere vulgo credimus. Vacuitas perfecta æque in venis, quam in arteriis.

Itaque

Itaque mortis causam proximam video a compressione, quam ab effuso intra cranium sanguine Medulla oblongata, Nervorumque origines passi sint; vitam tamen exsanguis corporis, cum signis ad mortem usque plenitudinis vasorum, cum non capio lubenter aliis, me in arte versatioribus, exponendam relinquo.

§. III. *PROBLEMA ALTERUM.*

ARthriticus homo, de quo Part. 5. Cap. 5. & in Dissertation. *de Irritabil. & sensibil.* egi, in omnibus suis calamitatibus, durum fortemque pulsum nunquam non habuit; ut toties mecum per longum ejus morbum Medicinæ Studiosi observarunt mirabundi. Constanter hic pulsus adfuit, nisi morte jam adstante præ foribus. Cum mortuum illum 2. Octobr. 1759. aperiremus, invenimus aortam universam, arterias emulgentes, iliacas, femorales, amplas quidem, sed flaccidas, suo in cavo ad crura usque, gerentes nihil, quam filum, sive chordam tenuem, albam, polyposam, quæ crassitudine inæqualis, in maxima sua diametro vix sesqui lineam haberet, pluribus, in locis lineam vix excederet, dum interea vas columnam digito crassiorem sine ulla extensione continere potuisset. Cor itidem crassum, pallidum, vacuum, habens tantummodo dextra in auricula sinuque quid polyposi, & in sinu sinistro pauculum grumosi cruoris, in subclaviis atque carotidibus arteriis,

teriis, funis, sive filum polyposum, vix lineæ fuit. Ad venas autem quod attinet, Cava, atque renales, diametro maximæ, sed vacuæ; excepto filo, illi simili, quod in arteriis inventum, sed hinc inde filo arterioso linea crassiore. Aquam multam utrumque pectoris cavum habuit, sanguinem vero nullum; ita ut æque sicca hæc, quam proxime præcedens Anatome fuerit.

Nullas evacuationes passus hic homo est, quia nec habuit sufficientes: cum transpiratio, sudor, alvus, urina, postremis vitæ diebus penitus deficerent; atque a mensis retro spatio parcius debito fluxissent. Quæ ergo vitæ ratio in illo homine fuit? Non sanguis, sed chorda polyposa in vasis fuit, tenuis adeo, ut vasorum parietes ad columnam decuplo crassiorem vix adplicare se se contrahendo potuissent. Interim homo vixit, & perpetuo forti suo, duroque pulsu, in diuturnis suis ærumnis nos omnes in admirationem rapuit. Unde rogo, cum evacuationes non modo non præcesserint, sed quæ necessariæ, dudum & imminutæ, & suppressæ fuerint; cum nullus fere sanguis cunctis fuerit in vasis, cum denique vasa amplissima . . . . amplecti filum hoc tenue, si fluidum adhuc in vita fuerit, nequiverint; undenam vita hæc misera tamdiu protracta? & protracta quidem perpetuo, cum duro, fortique pulsu?

Cl. *Lieutaud* in Epitome Med. Pract. 1759. *Pari-*

Parisiis edita, ubi Annemiam ad classes morborum refert, asseverat vasa sanguinea interdum usque adeo sanguine vacua reperiri, ut caput, pectus, & abdomen, tam sicca sint, ut ceram referant, vasa minora tum omni carere sanguine, majora semiplena esse, utrumque genus aere turgere. In Virgine, cui anni spatio sanguis centies detractus fuerat, subito extincta, cerebri vasa ne vestigium quidem sanguinis ostendisse. Homini ob frequentiores in morbo acuto venæsectiones Leipothymia post mensem, & mors contingunt. Adverterant tamen paulo ante mortem vires reparari, & pristinum redire homini colorem. In cadavere vasa cerebri penitus sicca, cor sanguine vacuum reperisse se, omnesque sectiones plane siccas fecisse, Vir clarus testatur. Sed evacuationes hic prægressæ sunt; in casibus vero binis nostris, vel vix notabilis evacuatio, vel nulla, prægressa est, in quam tantæ vacuitatis vasorum causam refundas. Quanquam in *Lieutautii* cadaveribus difficultate non careat, vitam aliquantisper productam fuisse, cum tanta humorum penuria.

§. IV. *PROBLEMA TERTIUM.*

FEmina 37. ann. mense Septembri 1760. in Nosocomio *Pasmanniano* ab Ictero curata, inde exivit, renitente optimo ibidem Physico *Collin*, cui mens erat eam firmioris sanitatis reddere, antequam domum repeteret: aucta post-

poſtmodum debilitate, & difficili reſpiratione, Noſocomium repetiit, ineunte Decembri. Licet reſpiratio nunc difficilior eſſet, tamen nunquam ſive quando ictero olim laborabat, ſive nunc ſecundo ſuſcepta, ullum cordis vel dolorem, vel palpitationem paſſa, conqueſta eſt; nunquam intermittentem, inæqualem, remittentem, pulſum habuit, niſi ad mortem, quæ a febre, & extrema debilitate contigit 14. Decemb. Cor cum pulmonibus exemptum Cl. *Collin* pro publica demonſtratione ad me miſit.

Ut in enarranda hac Anatome merite capiant benevoli Lectores, monitos eoſdem volo, in ponderibus numerandis me ubique pondus commune medicum 12. unc. intelligere; in menſuris autem capiendis me pedem ſumere pollicemque *Viennenſem*. Pollex *Viennenſis* $\frac{4}{3}$ lineæ minor eſt *Pariſienſi*; $\frac{4}{3}$ longior *Rhenolandico*; dimidia linea longior *L ndinenſi*. Captæque fuerunt omnes hæ menſuræ poſtquam cor $2\frac{1}{2}$ diebus in ſpir. vini aquæ miſto ſervatum, adeoque utcunque contractum eſſet.

Cor cum radicibus majorum vaſorum elotum, deterſum, mollique linteamine probe exſiccatum, pondus librarum duarum æquabat. Magnitudo autem cordis, pondusque, maxime a mole ventriculi ſiniſtri naſcebatur. Capacitas ventriculorum tanta, ut ultra duas libras caperent ambo, ſicut exacte capta menſura docuit. Dexter ventriculus in longitudine perſciſſus, &

ſitu naturali in tabellla explanatus, ſex pollicum, ſeu ſemipedis, latitudinem prope baſin cordis habuit; ſiniſter ventriculus octo pollicum. Circumferentia baſis cordis pedis integri cum $\frac{1}{3}$. pollicis. Oſſea aorta ad baſim cordis abſciſſa 4. pollicum in circumferentia fuit. Cordis ſiniſtri denſitas firma, compacta, dura, erat 10. linearum. Dextri autem craſſities naturalis. Longitudo dextri ventriculi cum ea ſiniſtri æqualis. Capaciſſima aorta ad Cæliacam uſque, & in tunicis craſſiſſima. Principiumque aortæ altitudine hinc 3. illinc 4. linearum, totoque in ambitu, oſſeum fuit; per univerſum autem ejus decurſum inſulæ oſſeæ, a ſe invicem remotiores, inventæ ſunt. Pulmones boni quidem, ſed ob cordis molem parvi, & in ſuperiore thorace tantummodo inveniendi.

Si hæ omnes adeo inſignes mutationes intra breve ſpatium prope mortem generari potuiſſent, in promtu reſponſum haberetur ad quæſitum, cur femina nunquam anxietatem ad vitalia, turbatos nunquam perceperit pulſus? At vero Hiſtoria tota innuit a longo retro tempore enormem hanc vitalium viſcerum degenerationem, ſumſiſſe originem; dum interea, quæ eam denotarent, ſymptomata minime obſervarentur. Utique cor ita monſtroſum, ut, explens maximam thoracis capacitatem, pulmones anguſtum in ſpatium cogat; cor idem præ denſitate indurata vix contractile; adeo capax, ut ultra duas libras liquidi contineat; Oſſeus aortæ

aortæ annulus; Aorta dilatatissima, atque indurata, pluribusque latis osseis insulis vitiata; hæc, inquam, omnia cum pulmone vix sanguinem transmittente, vix explicabili, debuerunt necessario ejusmodi humorum fecisse circulum, quem Physiologicæ leges explicare nequeunt.

§. V. *PROBLEMA QUARTUM.*

IN consilium vocabar finiente Novembri 1760. ad Viduam quinquagenariam, cum pie defuncto Dno. *Erndl*, & egregio Viro, Nosocomii Hispanici Medico, *Hasenorhl*, Autore egregiorum binorum tractatuum practicorum. Erat spasmis illa, anxietatibus, animi affectionibus, maxime iræ, perquam obnoxia. Paregoricis, ac Neuroticis, hinc olim levata, jam haud levabatur ultra; quin potius animo incepit linqui. Judicavimus omnes vitalia, si non protopathice, quod verosimile, saltem deuteropathice, affecta esse. Hydrops pectoris sui quidem suspicionem fecit, verum palam afferi, præ multorum defectu signorum, non potuit. Die 15. aut 16. exinde extincta est.

In cadavere hydrops pectoris demonstrabatur. Cor cum vasis exemtum publico examini subjeci. Ambitus vacuati cordis fuit ad basin 9. poll. 7. lin. Ambitus cordis in me-

dio 9. poll. 5. lin. Altitudo a cuſpide ad baſin 4. poll. 2. lin. Oſſiculum oblongum in ſubſtantia ſuperioris partis ſiniſtri ventriculi, digitum immiſſum mox afficiens, & ſic ſe detegens, longitudine octo linearum, in media latitudine trium linearum, duriſſimum. Auricula ſiniſtra repleta erat materie craſſa, ſebacea, inæquali, & cum auricula firmiſſime accreta: in dextræ auriculæ cornu quoque quid ſimile fuit.

Valvulæ tricuſpidales ad aortam bonæ quidem figuræ, at duriſſimæ, totoque margine oſſeæ: corpuſcula autem eorum rotunda, a *Morgagni* tam bene deſcripta, tum univerſa duriſſima erant, tum unum triplo majus, oſſeum. Valvulæ venæ pulmonalis fere unitæ in unicam, eamque latam Zonam, ſed naturali duplo majorem; craſſam, inæqualem, duas lineas denſam.

Ambitus aortæ ad baſin cordis 4. pollicum; ad curvaturam ſuam 4. poll. 2. lineis minus; ubi ſubclaviam generat 3. poll.; Ambitus arteriæ pulmonalis 3. poll. 8. lin. Trunci coronarium ſemipoll.

Valvulæ ad aortam tegere, ac claudere coronarias non poterant, licet easdem tenaculis fortiter attraheremus. Hoc ſæpe. Unde *Morgagni* ex 18. cadaveribus invenit 13. eſſe, in quibus idem obſervatum.

At non modo valvulæ non tegebant originem coronarium, verum etiam breves, induratæ, contractæ eum eſſent, haud tantum non clau-

claudebant aperturam arteriæ, ſed tale, ad minimum, ſpatium in medio relinquebant, ut aorta communis magnitudinis per illud commode tranſiviſſet. Jamque dudum id ita fuiſſe, valvularum craſſitudo & durities, oſſeumque in una corpuſculum, demonſtrabant.

Porro quis circulus, qualisnam ſanguinis motus, corde ſiniſtro ſemper aperto, & aperto ad tantam amplitudinem? certe in arteriæ ſyſtole dum ad arteriarum fines reſiſtentia eſt, hac via patula, multum ſanguinis in cor refundi oportuit. Valvulæ enim non obſtitere. Proinde debuit cor continuo ex aorta ſe contrahente ſanguinem copioſum recipere. Unaque modo columna a corde per arteriam, numquam intercepta, ſemper integra fuit. Nec ſpatium in hoc ventriculo fuiſſe videtur ad excipiendum pulmonalium venarum ſanguinem. Si nunc conſideremus vitium hoc antiquum fuiſſe, ut ante patuit, quæritur phyſiologica circulationis in hac femina, quantumvis vitioſa fuerit, expoſitio, & modus.

§. VI. *PROBLEMA QUINTUM.*

REvoco huc caſum, quem Tom. I. *Rat. med.* cap. 17. dedi, hominis ſcilicet, qui inſolubili, & antiqua concretione, connatas mutuo inter ſeſe quaſcunque Thoracis partes habuit, pleuram, mediaſtinum, integros pulmones, eosdemque iterum mutuis inter ſeſe lobis,

pericardium, cor totum; ut proprie loquendo omnes hæ partes nonnisi idem, unicumque viscus referrent. Nec singularis hic casus est, duos similes pueri & puellæ Cap. XII. dabit. Quæritur, quis hic vitæ fuerit circulationisque modus?

§. VII. *PROBLEMA SEXTUM.*

PUella 14. annorum anxia pectore, difficulterque respirans, cætera sana fuit. Nata 16. annos, mensium fluxum ter passa est, sequenti vero triennio nunquam. Anno vitæ 18. nascitur ipsi in sterno tumor, materiem fluctuatione designans. Cum hoc tumore prima vice ad nos accessit die Decemb. 30. anni 1758. Quia vagæ febres aderant, copiosamque materiem in hoc tumore, interno de pectore ortam suspicabamur, credidimus vel ab ejusdem resorptu, vel ab ossis carie, has febres nasci. Ea de causa aperuimus tumorem, ex eoque pus tum illo tempore, tum deinceps quotidie, vidimus effluere. Binis elapsis exinde mensibus, nempe finiente Februar. 1759. novus apparuit altiore sterni loco fluctuans tumor; qui itidem apertus jungi fluore stillavit. Cortex peruvianus, & lactea diæta, febres egregie profligarunt, Aprili mense novus tumor cum ossis prominentia, sed is sponte recessit. A Majo mense ad Novembrem fluentibus jugiter ulceribus, sanissima vixit, res domesticas parentum in ædibus opti-

me curavit. Menſtruo fluxu Majo, Junio, Julio, Auguſto, gaudebat, deinceps vero haud ultra. Nov. 16. eam denuo intra Noſocomium ſuſcepi, eo quod novus tumor in depreſſiore ſterni ſede appareret. Apertus is, perpetuo deinceps fluxit. Sponte aperiebatur & quartus. Febres denuo continuæ remittentes, vix ultra cortice & lacte moderandæ, fecerunt vehementem materiæ ab oſſe ſterni, vel forte ex mediaſtino reſorptæ, ſuſpicionem. Poſtremoque hoc tempore tuſſis acceſſit, ac puris ſputum, tandemque vomitus, ſingultus, diarrhœa, conſuetis immorigera remediis; ſuperſtite nihilominus pulchra corporis, facieique, toroſitate: ita ut cortex & lac corpus pulchre viderentur ſuſtinere.

Hac rerum conditione in conſilium vocavi optimos Chirurgos noſtros: *Homburg* Chirurgum SS. MM. *Leber* Noſocomii Chirurgum, jamque Chirurgiæ in hac alma Univerſitate deſignatum Profeſſorem, *Reichberger* optimum ad *S. Marcum* Chirurgum, veteranum Chirurgiæ Doctorem *Reutter*; quibus ſeſe, præter egregium Medicum *Erndl* adjungere dignatus eſt Ill. *Præſes*. Quærebatur quæ morbi ſedes, quæ ejus natura foret; Equidem ſternum quatuor diverſis, & manantibus, & inter ſeſe, facta injectione, communicantibus foraminibus, pertuſum erat; per aperturam autem inferiorem ſpecillum ad profunditatem ſesqui pollicis immergebatur, ſurſumque ductum libere aliquantisper ambulabat. Idem ſpecillum ſuperiori foramini

inductum circa 3. & 4. costam lateraliter pollicis latitudine intrabat; ut communicatio sic esset a sterni ulceribus ad quandam seu fistulam seu cavitatem lateralem. Cavitas autem illa lateralis non videbatur in ipsam pulmonum abire substantiam, sed inter pleuram ac pulmonem; aut potius pleuram inter, costasque, & musculos: siquidem aer fortiter inspiratus, & expiratus, admotam candelam minime movebat. Pronum inde fuit cogitare forsitan in dilatato Mediastino vomicam latere, quæ sensim sibi viam per exteriora moliretur, & quæ ad superiora sterni lateralem haberet processum. Quærebatur 2. in hoc consilio foretne alia, quam quæ adhibita hucusque esset, adhibenda curandi norma? An perterebratio ossis, ut *Galenus* fecisse se scribit, qui quoque corrupti Pericardii portionem, osse terebrato, abstulit; nudique conspexit cordis motum? *Adæmoni Becher* testatur, qui ipsius in opposito ad parietem speculo proprii cordis motus contemplatus fuerat? Verum ab una parte sternum, inæquale, & gibbosum admodum, trepanum difficulter admissurum esset; & suspicio duntaxat, non certitudo, aderat, sub eodem inveniendæ in Mediastino vomicæ: siquidem non Mediastinum modo, verum etiam quævis partes, tum proxime adjacentes, tum remotius sitæ, circa sternum ea, qua turgent, materie, evacuare se possint; unde frustra forte foret terebratio. Ab altera parte quatuor diversis aperturis cum pus ma-

manaret, habebat Natura, quo ſe expurgaret.

Concluſio igitur fuit præſentia ſymptomata mitigare; corpus decocto Bardannæ, & lacte, implendo, & depurantibus injectionibus hucusque adhibitis ſubſtituendo novam, quæ aliquoties mire profuerit in ſimilibus; ſcilicet cocta uncia media Colcotharis vitrioli in aqua per ſemihoram, ut libra liquidi ſupereſſet: quibus per aliquod tempus continuatis, novum conſilium ſuper agendis convocandum eſſet. Atqui vomitus, ſingultus, diarrhœa, nulla ratione curabantur, ulcera ſiccabantur, vires cito concidebant, octiduo poſt conſilium elapſo, moriebatur.

Cadaver pulchre toroſum, pingue, craſſum. Craſſum omentum, adeo magnum, ut univerſum abdomen tegeret. Colon appendicibus innumeris pinguiferis cinctum. Ventriculus, inteſtina, diaphragma, jecur, ſplen, mediaſtinum, cor, pulmones, qui in dextro cavo thoracis multum, in ſiniſtro parum, cum pleura cohærebant, optimi, ſaniſſimi.

Cum igitur omnia viſcera ſummam ſpirarent ſanitatem, ſternum examinandum accuratius fuit. Incraſſatum illud, convexum valde, tribus in locis eroſione perforatum, pluribus plagis nudum, carie exeſum, ab interiore parte ſaccum gerens, quem pleura a ſterno, coſtisque, recedens, formaverat; nempe ad trium digitorum latitudinem, in tota fere ſterni longitudine, pleura utrimque receſſerat a coſtarum cartila-

tilaginibus, & anteriore parte musc. intercost. internorum, una cum sua productione media, qua mediastium format. Pollicis distantia pleura hic a sterno distabat, non tantum quia retropulsa a contenta materia, sed quia sternum, ut dixi, convexum erat. Paucum pus hic aderat, quia ab octiduo vix quid effluxerat, sed certo certius videtur a pure copiosiore hic collecto, formatus olim hic saccus, sive hoc puris receptaculum, fuisse.

Hoc ipsum receptaculum communicabat cum sinu, seu appendice ejusdem oblongo, cæco utrinque, in thorace locato, inter pleuram, & musculos intercostales, digiti longitudine. Pus nunc paucum inerat, ita ut vix intra thoracem hi sinus prominerent. Ossa costæ 3. & 4., numero a superioribus ducto, utroque thoracis in latere, circa sinus illos exesa, scabra, tamen alba: unica in plaga musculus intercostalis internus multum, externus parum, exesi erant.

Phænomena morbi mortisque considerando, mortis causam querendo, hæreo aqua. Pure copioso olim fluente, sanissima vixit; domesticos alacriter peregit labores. Posthac quamvis pus copiose manaret, hecticæ febres, cortice insuperabiles, vomitus, singultus, diarrhœa, vehementer eam affligunt. Tandem siccis fere ulceribus, vomitu, diarrhœa, singultu, auctis, intra octiduum moritur. Periit quidem hæc juvencula omnibus quidem symptomatibus hecticis,

cticis, ſed non modo citra hecticam corporis, humorumque conſumptionem, verum etiam cum venuſta muſculorum toroſitate, cum totius obeſitate corporis. Colliqueſcens, ſeu ut in ſcholis loqui amant, colliquativa diarrhœa phtiſicorum more, vitam extinxit; corporis pulchra toroſitas, & obeſitas, viſcerum omnium illibata integritas, colliqueſcentem morbum plane negant. Neque enim, ſi ſterni territorium cum finibus ſuis lateralibus excipias, quidquam toto in corpore, quod ſaniſſimum non fuerit, inveneris. Totum vitium fere extra leges circulationis hæſit.

An pus fundum receptaculi poſt ſternum copia, ac pondere ſuo, in diaphragma preſſit, atque, illud convellendo, ſingultum vomitumque genuit? vix videtur, cum ultimis vitæ diebus ſicca ulcera, & ſaccus fere vacuus fuerit, interea dum eadem ſymptomata pergerent.

Nunquid vitium in oſſe ſterni natum prius fuerit, & quidem a valida thoraculi in ſternum compreſſione, quam ſero deteximus? An proinde nata ſanguinis phlogiſtica diatheſis ab oſſe affecto, quæ quotidie per idem os evacuaverit ſe ſic, ut corpus maneret ſaniſſimum? An hæc ita aucta poſt modum diatheſis, ut licet plurimum ulceribus efflueret, multum tamen ſanguini intime commiſtum hæſerit? Nunquid hinc 10. ante mortem ſeptimanis diarrhœa, vomitus, ſingultus? & denique an ultimis vitæ diebus, cum ulcera ſicceſſerent, ſanguis nimia copia

pia phlogistici oneratus, adeoque per minima vascula transfluere ineptus, mortem induxerit?

Si simul corpus dudum extenuatum, & emaciatum fuisset; causam manifestam interitus deprehenderemus; prout *Tom.* I. *Cap.* II. & passim in plurimis capitibus, multorum cadaverum sectione demonstrare conatus fui: verum quia viscera omnia sanissima, corpus obesitate ac torositate conspicuum fuerit, explicatio morbi mortisque deficit.

§. VIII. *PROBLEMA SEPTIMUM.*

JUvenis 25. annor ad *Fratres Misericordiæ* se contulit, eo quod a contusione id inguen, testemque dextrum, sibi sexenni facta, dolorem jam tumoremque ingentem perciperet. Contulerat multum augmento hujus, quod Herniam esse quidam rati, Bracherium admovissent. Ventrem universum durum, ac dolentem, Religiosi invenere. Paucorum spatio dierum miseriis confectus periit 7. die 1759.

Cadaveris sectioni interfui; sed cum Anatome quid intricati, & monstrosi habere videretur, totam abdominis molem, peritonæo maximam partem involutam, in publicum Pathologiæ Collegium afferri curavi. Clarissimo Professore Anatomes *Gasser*, pluribusque Chirurgis assistentibus, en quid invenimus!

Testis dexter molem capitis biennis Infantis habens, durus, & dum perscinderetur, hinc cartila-

tilagineus, illinc ſteatomatoſus, ſcrotum explebat & inguen, haud tamen ultra ſuo de funiculo pendulus. Teſti quippe, toti quanto, informis maſſa continuabatur, in inguine ſe dilatans dextrorſum ac ſiniſtrorſum, ita ut expleret univerſam pelvim & hypogaſtrium, utrinque ad ilia, & poſterius ad lumborum vertebras. Aſſurgens a medio lumborum tranſibat per medium Meſenterium, altiusque ſub Ventriculo progreſſa, cum degeneraſcente Pancreate confundebatur, & dextra portione Hepar tangebat, in ſiniſtro autem latere haud multo altius umbilico aſſurgens, ſpatium aliquod concedebat, in quo Ventriculus cum præcipua Inteſtinorum mole, arcte locaretur: Colo inteſtino interim a latere tumoris, & Recto ſub tumore, decurrentibus.

Itaque tumor ſuperſcandendo Rectum, illud ſuo loco reliquerat at haud ita Veſicam urinariam. Urethram quippe, elevando veſicam, ita prolongaverat, ut ipſam veſicam in ſiniſtro Hypochondrio verſus criſtam Ilei, ſupra molem hanc tumidam inveniremus, quo verſus & ureterem dextrum, oblique transverſim decurrentem, quoque deteximus. Siniſtrum ureterem vero, & ſpermatica vaſa, præ ſumma partium confuſione, non vidimus. Teſtis ſiniſter bonus, niſi quod Vaginalis ejusdem tunica ita incraſſata eſſet; ut herniam carnoſam referret.

Quid unicus non efficiat teſticulus affectus? Quamque inſons diu malum, brevi aliquando ſum-

ſummum obtineat atrocitatis gradum? At, quod plus eſt, horrenda mala Teſtis minime contuſus, ſed a cauſa interna, inflammatione, obſtructione, ſemine retento, depravato, affectus, producit. Cogitabitis forte caſtratione hæc quacunque de cauſa orta præcaveri: ſed ut experientia teſtatur, Teſtis extirpatio ſumma mala præcavet, feniculus ſpermaticus adhuc ſanus ſit; extirpatio Teſtis, funiculo affecto, malignitatem exaſperat potius, quam mitigat.

Juvat *Hildanum* legere Cent. 4. Num. 64. ubi de Hernia ſpuria, carnoſa dicta, agit. Recenſitis Veterum placitis, credit ipſe Herniam carnoſam a ſemine ſtagnante,& corrupto oriri. 2. In dextro potius quam in ſiniſtro reperiri; ſaltem ſe, inter plures caſus, ſemel modo in ſiniſtro vidiſſe: quemadmodum e contrario Herniam aquoſam in ſiniſtro teſte frequenter, rariſſime in dextro, vidiſſet. 3. Hujusmodi Hernias plurimum in Juvenibus, qui ſanguine ac ſemine abundent, quique in cœlibatu vivant, accidere ſolere. Hiſtoria autem horrendas recenſet, interque eas unam Sacerdotis, cui dexter non modo teſtis, ſed & vaſa ſpermatica lapideam induiſſent naturam; ita ut abdomen manu comprimens, eandem profecto duritiem in dextro hypochondrio deprehenderet. „ Malum autem, ait, „ ad ipſam usque originem vaſorum Spermaticorum adſcendere, dolor ipſe, quem e regione vaſorum Spermaticorum ad renem usque dextrum „ continuo, perſentiebat, indicabat. Aderat præ-

„ terea

„ terea vomitus, & appetitus proſtratio, non
„ tamen propter Herniam, ut quidam, qui ip-
„ ſum ante me inviſerat, ſtatuit, (notavimus
„ eundem errorem in noſtro homine commiſ-
„ ſum) ſed ratione tumoris doloroſi, & duri,
„ e regione fundi ventriculi exiſtentis, quique
„ compreſſo abdomine tactu facile percipi po-
„ tuit.

Ulhoorn in notis ad *Heiſteri* Chirurgiam pag. 937. habet plura ſimilia exempla, unumque præ cæteris hominis junioris, amiſſa juvene uxore, dudum cœlibis, quem ſimilia eorum, quæ *Hildani* Presbytero contigerant, dudum paſſum, tandemque mortuum, aperuerat. Invenit a Teſte duro, pugnum virilem magno, corpus durum oriri, hinc inde fungoſum, & ad lumbos ichore refertum; quod umbilico demum altius, majorem lobum Hepatis trudebat extrorſum. Similia in praxi vidi.

Contuſione, ut vidimus antea, tremendum hunc morbum generant; ſed ſemine retento, corruptoque, eadem generari, experientia fidem facit. Pluresque forte exiſtunt, quam quas hucusque recenſuimus, cauſæ. Dum a quarta ſpecie gonorrhϾ virulentæ urethra prope caput gallinaceum exeſa, emunctoria ſeminis cicatrice coaluerint, ac ſanitas poſtmodum redierit, ejusmodi mala oriri in proclivi eſt. Inepti enim, qui ſemen ejaculent, coacervant illud. Unica his medela eſt ſobrietatem per omnia colere, ut ſemen teſtibus paucum conficiatur; quodque con-

conficitur, in ſanguinem redeat, virileque adaugeat robur. Quod quoque unicum his conſilium ſupereſt, qui vel in Matrimonio ſemen copioſum emittere ſoliti, jam uxores notabiliore tempore ad conjugium ineptos habeant; vel qui quondam ſive Onania, ſive Scortatione, multum profuderint ſeminis, jamque aut reſipiſcant, aut, Religioſum. Eccleſiaſticumve ſtatum, ſint amplexi. Horret animus conſiderando impune alibi libros tolerari, qui ſceleſtiſſimis conſiliis ſcateant. Lucrantur, inquiunt, hoc modo ſanitatem, non attendentes ad Evangelicam exclamationem Matth. Cap. 16. v. 26. *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro Anima ſua?* Cura conſervandæ ſanitatis in omnes incumbit; ſed legitimis conſervandæ adminiculis, haud vero iis, quæ lex Divina citra ullam exceptionem condemnat.

Quæritur utrum a miranda Teſtis fabrica, an ab inexplicabili ſeminis natura fiat, ut prægreſſis, quas enarravi, internis, externisve cauſis, & Teſtis & Funiculus in monſtroſam, adeo molem mutentur? Si a fabrica Teſtis, cur etiam totus Funiculus ſic fiat, qui non habet ſimilem fabricam? ſi a ſemine detento, corrupto, cur Funiculus horrendius degeneret, quam ipſe Teſtis? An forte materia ſeminis jam in ſanguine Arteriæ ſpermaticæ eſt, quæ in teſtem contuſum, obſtructum, deponi nequeuns, ſenſim ita

ita cellulositatem, arteriis venisque spermaticis circumfusam, infarciat? Aut quæ alia causa?

§. IX. *PROBLEMA OCTAVUM.*

HOmo 20. annorum contudit dextram tibiam, quæ inde tumens pugni demum molem æquabat, spatio tamen, mirum dictu! 30. annorum indolens. Dolere tunc demum homo cepit, idque sponte; & quinque postea elapsis mensibus febre quotidiana, in tertiam septimanam producta, laboravit. Sub finem hujus febris Chirurgus facta cruciali incisione enucleavit tumorem, optimaque consolidavit cicatrice. Tumorem frustum crudæ carnis retulisse ferunt. In quintum exinde mensem bene habuit; eo vero exacto repullulat malum, ac spatio *6.* septimanarum sic augescit, ut in majore diametro pollices duos, unum in minore æquaret; altitudine depressior fungum æmulabatur, cujus pedunculus brevis quidem, at pollicem crassus esset. Cysticus ut olim, jam non est, & inferius erosus, apertusque, nihil stillat. Quod porro apertus sit, imprudentia contigit Balneatoris, qui homini ruricolæ lapidem infernalem dederat, ut ter de die tumorem inde tangeret. Consumi hinc non videbatur, sed erodi, ac purpurascere. Accessere autem spasmi abdominis, quibus demum respiratio anhelosa successit, maxillaque inferior obriguit.

Hoc misero statu primum in Nosocomium

cum uxore venit, moxque coram me emprostotonos fit, summo cum anhelitu, & Tetano maxillæ; qui Tetanus ad mortem usque plus minus duravit. Tristi & ipsi, & Auditoribus, facta prognosi, eum in Nosocomium suscepi.

Anxie admodum in naturam inquisivimus mali horribilis, magis anxie in medelam. Post facilem 30. annorum tolerantiam (quis homini perpetuam immunitatem non esset facile pollicitus?) tumor hic quinque mensium spatio dolens, febrimque generans, enucleatus quidem fuit; at vero in osse, periosteove, quid corrupti mansisse, testari videbatur idem tumor post 5. menses renatus, tantaque malignitate comitatus, ut spasmos tetanosque crearet. Quæstio erat, utrum ita malignus natura existeret, an vero lapidis infernalis irritamento? At lapis externa modo tetigerat, quod etiam alibi haud ita malum. Ulcera, vulnera, tubercula, ejusdem attactum inculpate ferunt, etiam in locis admodum nervosis; ut v. g. in glande penis. Hæsimus suspensi, saltem a quacumque causa hæc symptomata oriebantur, erant semper formidolosa, ac periculosissima. Tetano Maxillæ impedita deglutitio per se jungebatur; quæ sane prognosin funestiorem reddidit.

Dixerat *Hippocrates Aphor.* 5. 6. „ Qui a „ Tetano corripiuntur, in quatuor diebus pe„ reunt; si vero hos effugerint, sanescunt. „ Mitigat prognosin hanc Lib. de Morb. apud *Foes. pag.*491. „ Tertio, aut 5. aut 7. aut 14. „ die

„ die perit, quos ſi effugerit convaleſcit." Et magis dhuc libr. de intern. affect. pag. 561. de Opiſtotono agens. „ Hic vero morbus, inquit, „ ut longiſſime ad dies 40. detinet, quos ſi „ effugerit, convaleſcit." Hæc quoad prognoſin ille.

Diagnoſin autem generalem pulchre format Libr. de dieb. Judic. pag. 51. „ Maxillæ velut ligna rigeſcunt, os aperire non poteſt. „ Oculi illacrymantur frequenter, & contrahuntur, dorſum rigidum eſt, neque crura, neque „ manus, neque ſpinam inflectere poteſt. *Cum* „ *vero lethalis fuerit, potus & edulia, quæ prius* „ *devoravit, per nares interdum exeunt: In Opi-* „ *ſtotono æger in reliquis eodem modo afficitur.*" In laudatis textibus ex libr. 3. de morb. & libr. de intern. affect. de hiſce ſymptomatibus & præcipue de impotentia deglutitionis, ſimilia refert. Porro tribus diverſis in locis agit libr. de dieb. Judicat. de his nervorum morbis *ab ulcere externo* ortis: & licet poſt 40. diem adhuc mortem homo effugere queat, abſolute tamen eum moriturum pronuntiat, *ſi potus, cibus, mucus, per nares exeunt.*

Curam ſuſcepturus *Cous*, quemadmodum laudatis mox textibus, in unum collectis, patet, dat primo acria quædam devoranda ex Pipere, & Helleboro nigro. An veluti nos acribus ſpaſmum uno in loco excitamus, quo illum ſopiamus in alio? Hæc vero cum nocere per ſe poſſent, ſimul pinguia jura ſuperpotanda dedit. Eſt-

que hæc cura læſæ Deglutitioni anterior, quippe poſt illam impoſſibilis. 2. Sternutamenta adhibet, ſcopo forte eodem, quo acres pilulas deglutiendas dederat: haud incongrue ſane; cum hoc modo ſpaſmos nonnunquam, ſingultusque, ipſo illo Aph. 6 — 13. notante, ſolvamus. 3. Partes tetano affectos emollientiſſimis fovebat, ut pro rigiditate adipiſcerentur mollitiem. Sed 4. emollientibus hiſce ſtimulantia addebat, ut fibræ relaxatæ in naturalem contractionem abirent. 5. Corpus interim quantum poterat, emollientiſſimis implebat. 6. Si deglutitio ceſſaret, naribus injici liquorem jubebat, ut, dum rigida maxilla admittere alimenta ac medicamenta, eorumque deglutitionem adjuvare, renueret, liquor per nares injectus fauces ſubiret. Hoc porro ultimum mihi difficultatem parit. Experimentum tentavi in me, & compluribus aliis, ſine ſucceſſu. Patitur homo utcumque, ſi os apertum eſt, & lingua obſequioſa; at vero quicumque noſtrum ſimulato maxillæ tetano, (ſine quo experimentum nihil eſt) hanc per nares injectionem ſive debilius, ſive fortius, factam ſuſtinuit, fere ſuffocabatur. 7. Peculiarem curam tetani habet injectu, affuſu, frigidæ ad corpus aquæ; religioſe tamen caſum noſtrum ab hac cura excipiendo. „ Eſt vero inquit Aph. „ 5 — 21. ubi in Tetano 1. ſine ulcere (noſter ulcus habebat) juveni bene carnoſo (noſter quinquagenarius eſt) æſtate media (nobis inchoabat Aprilis) Frigidæ multæ af-

„ fuſio

„ fusio caloris revocationem facit: calor autem „ hæc solvit. " Et Libr. 3. de Morb. adjungit: „ post affusam plurimam frigidam, ve„ stimenta tenuia pura superinjicito, tuncque „ ignem adhibeto. "

Multis exemplis vir magnus didicisse videtur tetanos non modo non curari injectu frigidæ, verum etiam eosdem, si nondum adsint, generari. Ait enim Aph. 5 — 22. „ Frigi„ dum mordax ulceribus . . . . facit . . . „ „ spasmos, tetanos. " Unde & vetat Aph. 5 — 23. affusiones frigidæ in ulcere vetusto, in Erysipelate ulceroso. Usu quoque cognovisse videtur tetanos in remotioribus locis frigidæ aquæ affusione non sanari, nisi affusio illa in ipsum locum fieret, unde tetani causa; alioqui ulcera sic claudi possent, ut frigida iisdem minime noceret, interea dum ad tetanoideam plagam frigidam affunderemus. Vel consideravit, ut Doctiss. *Russicus Archiater* in hunc Aphorismum advertit, tetanos tum a nimia humorum copia, rarefactione, ac motu, oriundos; tum a prava materia ulcerum: in his nocere affusam aquam frigidam, cum ulcera prava frigore in pejus ruant, adeoque tetanos inde jam genitos, insolubiliores reddant; illis vero prodesse, quia, quamvis contractionem automaticam frigida augeat, minuit tamen contractionem vitalem: at vero casum rariorem esse tetani ab hac causa orti, frequentiorem alium ex prava materie. Hinc concludimus dicente

illo: *Est vero ubi in Tetano, &c.* id perinde esse, ac si diceret: *Contingit vero nonnumquam in Tetano*. Sicque illud optimi interpretes intellexere. Hinc, quia & anceps hæc cura, & rara est, & tot exigit cautiones, & casum nostrum penitus excludit, eandem haud instituimus.

Videbantur autem duo maxime hic indicari. Primo causam tetani in ulcere aggredi. Secundo effectus sopire causæ. Certa utique mors erat, si causa in tibia non mutaretur; nonnulla spes, (pauca tamen ob mali progressum) poterat, causa ablata, concipi. Nervi ob iram, vindictam, zelotypiam, mirifice affecti, ablata causa afficiente, sæpe pacantur; at sæpe minime, quando affectus causæ, ablatæ quamvis, tantus fuerit, ut ipse ille nunc sufficiens causa sit perpetuandi motus. Exemplo viri militaris Cap. 8. Num. 3. id patuit. Attamen causa manente, effectus perennes erunt; ablata illa, spes est aliqua curationis, dummodo effectus causæ jam non fungantur vice causarum. Igitur auferendum tumorem tibiæ conclusimus, maxime cum remedia demulcentia & paregorica jam frustra a sapiente Medico adhibita essent. At vero qua methodo auferendum? Enucleatione? jam tumor minime cysticus adparet. An collum ejus ligando? Sed & collum nimis amplum est, & tempus ampli colli ligatura solvendi nimis longum, & dolor inde oriundus, novis convulsionibus, tetanisque creandis, aptus natus.

tus. Prudenti igitur cultro auferendus. At vero ingens hæmorrhagia, quam ante octiduum ulcere prodiisse narrat, an non contra indicat? Hanc tortili machina arteriæ femorali circumponenda præventuros nos sperabamus. Unde 1. Aprilis *D. Leber* tam suspensa manu tumorem exscidit, ut id æger ignoraret, nisi ultimo momento. Ablatus tumor partim carnosam, partim adiposam, partimque cartilagineam materiem, & multa vasa sanguinea iisdem intertexta, referebat. Paregorica & Camphorata emulsione patiens usus, tetanodes nihilominus mansit, & insequente nocte factus est emprosthotonus.

Sed mox ab operatione loca tetano idea externis remediis aggressi sumus. Egregium effectum in juvene, tetanum maxillæ ex lue venerea habente, videramus a *Paræi* consilio, fimum equinum adplicandi. At tentamen hoc effectu caruit. Inutilia quoque cataplasmata erant seu emollientia sola, sive emollientia cum camphora. Enematibus communibus prægressis, vicissim alia tum nutrientia, tum opiata immissa sunt. Expertus pluries in spasmo, deglutitionem integro die plane impediente, enematis, unciis 5. *6*. lactis, laudani gr. 3. 4. parati, mirandos effectus, idem tentavi, sed frustra. Incassum quoque pluries injectum in anum oleum. Nec juvere multæ siccæ cucurbitæ ad guttur & maxillam pluries, ac numerosæ, admotæ. Acria cataplasmata, vesicantia ad eun-

 dem

dem locum, ut & alibi adhibita, ſine effectu conſtante. Imo tumor intra triduum avellanæ magnitudine repullulavit; qui, conſilio habito, denuo ad perioſteum, majore tamen quam prius dolore, exſcindebatur. Febris vere ardens juncta poſt binos a prima operatione dies fuit, cum pulſu duriſſimo. Spatio ſex dierum durante illa, ſanguis quinquies ad notabilem copiam detractus, ſemper cruſtam denſiſſimum geſſit, ægerque diu noctuque caloris intolerabilitatem conqueſtus eſt; interea dum Thermometrum, bis die octo minutis adhibitum, paſſim 98. aut 99. gradum, ſemel modo 100. notaret: ultimis quinque diebus paucæ duntaxat urinæ guttulæ prodierunt: nono die periit.

Anatome notanda hæc dedit. Tribus diebus, minus ſex horis, a morte elapſis, nemo, niſi ſummam vim adhibendo, maxillam vel leviter diducere potuit. Idem antea obſervaveram in femina, quæ a tetano maxillæ, rabida ira ſuſcepto, in Noſocomio obierat. An igitur contractio, eaque tam valida, tanto a morte tempore, in tendinibus ac muſculis perennare potuit? Totum Palatum fornicatum, Velum pendulum, Uvula, Oeſophagus totus, albedinem, non ab adnata cruſta, ſed ab ipſa ſua politiſſima ſubſtantia referebant. Ventriculus nonnihil reſervaverat ſuæ villoſæ tunicæ, ut etiam quibusdam in locis inteſtina; at vero eadem inteſtina hinc inde magnis inflammata plagis, coloreque purpurea, eandem habuere glabritiem.

Pin-

Pinguetudo immenſa in toto interno corpore, atque maſſa ingens pinguedinoſa, ventriculum duos in ſaccos comprimendo dividens; ut jam Cap. 7. Num. 4. notavi, licet homo hic nullam habuiſſet in vomitus propenſionem. Coli ligamenta tenſiſſima, unde idem contractum valde in longitudine, amplitudine autem expanſiſſimum. Bilis veſica nigerrimæ bilis duas uncias continebat. Veſica urinaria prorſum vacua; unde patebat, quando urina 5. dierum ſpatio vix paucula excernebatur, defectum ſecretionis, ſive iſchuriam ſpuriam, ante mortem adfuiſſe. Ad mediaſtinum, ac pericardium, multa vaſa, quæ & magna, & turgida. Paries dextri cordis tenuis admodum, craſſa ſiniſtri. Aorta a corde usque ad abſolutam ſuam curvaturam in ſaccum naturali duplo ampliorem dilatata erat. Polypi craſſi in utraque majori arteria; polypus ex arteria in cor pendulus, bulbi inſtar, exterius flavus, coagulatus, interius autem cavus, ac ſanguine purpuraſcente, omninoque fluido, plenus. Aſpera arteria cum pulmonibus bona. Cartilago thyroidea plane oſſea. Reliqua viſcera, partesque ſaniſsimæ.

Quod jam ad os tibiæ adtinet, tres ſupra illud eminentias exiguas, cum perioſteo haud cohærentes, ſed in celluloſitate libere locatas, deprehendimus: os autem tibiæ ipſum tophum pollicis lati magnitudine habuit. Oſſe ſerra diviſo, bona medulla, bonaque oſſis interna ſuperficies.

Num-

Nunquid lapis infernalis afficiundo nervum in tumore, ſic alios in corpore nervos affecit, ut, cauſa ablata, nervi, tendinesque, & muſculi, contractionem ſuam perpetuarint? Imo ad expletos fere tres a morte dies in maxilla continuarint? Et poſtremum hoc, quibus demum phyſiologiæ legibus explicabimus?

§. X. *PROBLEMA NONUM.*

HUjus anni 27. Martii Expertiſſimus & Eruditiſſimus Medicus *Guarin* copiam mihi fecit cadaveris juvenis 19. ann. qui elapſis exinde 5. ſeptimanis ad Noſoc. *Fr. Miſericordiæ*, cujus vigilantiſſimus Phyſicus eſt, delatus, debilis, vix anteactorum memor, ſui morbi anamneſim dare non potuit; id unice deplorans, quod præ miſeranda rerum omnium egeſtate in has calamitates incidiſſet. In hac debilitate dextro latere doluit, difficulter animam duxit, tuſſim frequentem habuit, pulſumque celerem, ac debilem; ſitibundus, alvo obſtructus. Prudenti remediorum uſu ſpatio octidui recreari primo viſus, anxietate dein ingenti correptus eſt, & 12. anxietatis hora exſpiravit.

Aperto abdomine, peritonæum hic lineam, ibi tres, quatuorve, craſſum, ceterum album, granuloſum, tuberoſum, ubique. Omentum non inveniebamus. An ideo tam craſſum peritonæum, quod omentum a nexu ſuo cum colo & ven-

ventriculo ſolutum, in unam informem membranam cum illo degeneraverit? Quidquam tamen, omento ſimile, veluti extenſum, atque connatum, cum inteſtinis, apparuit nobis; verum minime omentum fuit, cum marſupii inſtar æque tegeret inteſtina ad dorſum, quam ad anteriora, arcte cum illis ubique coeuns. Probe autem & lente producto examine, vidimus clare externam omnium inteſtinorum tunicam ab inteſtinis omnibus ſeceſſiſſe, & cum vicini inteſtini tunica ſecedente coaluiſſe. Erat autem tunicæ externæ ſeceſſus in toto inteſtini cujusque ambitu. Quando enim uno in loco perſcideram hanc extimam tunicam, digito ſub illa potui perambulare circum totum inteſtinum, ipſiusque inteſtini ex hac vagina educti portionem adtrahens, evaginavi omnia inteſtina ex ſua tunica externa, ſine vel minima laceratione. Stupentes omnes nunc mirum caſum, meſenterium dein & meſocolon contemplabamur: in illis mirabamur hunc laminas ut utriusque ſic abire in vaginam hanc, ſeu tunicam olim externam inteſtinorum, ut nonniſi una videretur eademque membrana. Utque ſuperficies tunicæ inteſtinalis obſita erat innumeris ubique flavis granulis, ita & meſenterium ac meſocolon. Verbo dixerim nullam differentiam inter meſenterium & meſocolon ab una parte,& extimam inteſtinorum tunicam, jam ablatis inteſtinis adparuiſse,præterquam quod laminæ illorum celluloſitate unitæ eſſent, hujus vero a ſe invicem liberæ.

beræ. Proinde clare demonſtrabatur id, quod Anatome docet, tunicam externam a meſenterio & meſocolo inteſtinis dari; 2. Ligamenta coli ab hac tunica naſci, manſerant enim in illa hæc; evaginato autem colo, levis modo tenſio, minorque tantummodo extenſilitas, quo in loco affuerant ligamenta, aderat. Quod porro in principio ideam unitæ membranæ, omenti inſtar, univerſam anteriorem inteſtinorum molem poſterioremque tegentis apparuerat, id inde natum aſſe poſthac intelleximus, quod tunica hæc externa, pluribus in locis lacera, cum lacera parte vicinæ inteſtini tunicæ, coiviſſet, hincque unicam atque æquabilem membranam repræſentaret. Unde inteſtina, in parte a meſenterio averſa, ſua hac tunica deſtituta erant; & prope Meſenterium ab eadem ſine cohæſione contegebantur.

Inteſtinorum longitudinem definire difficile, hincque variare in hac definienda videmus Anatomicos. Si Menſenterio ſeparantur, longiora brevioraque erunt, prout plus minus de Meſenterio adhæſerit. Eſtque in homine uno præ alio differentia quandoque magna. Cæterum vix differret menſura multorum; niſi proprio errore noſtro differentiam menſurarum ingentem ſtatueremus. Id ut evitetur, notities requiritur varietatis ulnarum pedumque apud varias gentes. In pedibus paucior eſt diverſitas, quam ut notabilem differentiam in longis corporibus menſurandis inducat, quemadmodum oſten-

ostendi. Hinc quando v. g. *Glissonius* tenuibus dat 33. pedes, *Garengeotte* 22., statuendum est, aut *Glissonii* hominem multum ab eo *Garengeotti* differre, aut *Glissonium* Intestina curatius a Mensenterio solvisse. Ubi vero Autores longitudinem ulnis definiunt, accuratius attendendum est. *Hollandicam* v.g. ulnam *Viennensis* $\frac{1}{4}$. excedit; *Parisina* $\frac{1}{2}$. *Viennensem*. Optimam mensurandi facultatem evaginata nostra Intestina dabant: elongatiora quidem extrahendo facta, primum ad naturalem amplitudinem aere inflabantur. Tenuia æquabant 12. ulnis *Viennensibus*, crassa sesquiulnæ: habebant igitur una sumta 31. pedes *Viennenses*. Differentia autem pedis *Viennensis* cum aliis alibi notata fuit.

Si igitur homo sit 5. pedum, & intestina ejus 31. pedes longa sint, habebitur paulo plus quam sextupla longitudo intestinorum, quam quæ est hominis. Porro ipsi homines ratione Intestinorum inter sese differre queunt, idque naturaliter (neque de monstrosa brevitate in Chirurgia *Dionis* descripta, aut de similibus, hic sermo est); adeoque quintuplo aut sextuplo Intestinorum longitudo major, quam corporis, unde desumta sunt, definita a variis Autoribus, haud multum a nostra observatione differt.

Præcipue autem hic quæritur, cujusnam generis hic morbus fuit? quove nomine appellandus? Quantum mihi nota Historia medica est, similem nondum reperii. Qualisnam Intestino-

stinorum maxime crassorum, actio, qua, datis ad id remediis, pluries sese ante mortem evacuaverint? Qua de causa genita hæc universalis intestinorum, ab externa sua tunica, solutio? Cur nulla inde læsio nata, aut affectio observata Intestinorum? Malum enim antiquum fuisse, absoluta omni in loco separatio tunicæ ab intestinis; firma tunicæ externæ, in locis mutui contactus, cohæsio talis, ut unam modo membranam referret; abunde evicerunt.

§. XI. *PROBLEMA DECIMUM.*

FEmina Lue Venerea affecta magnum corpus intra dilatatissimam Vaginam, ex eadem vix propendens, gessit. Sex septimanis in *Pasmanniano* Nosocomio fuit, alvum bonam (quod præprimis notandum) semper habuit ibidem, morbi autem gravitate circa medium Januarii hujus anni obiit. Uterum, Vaginam, Intestina, expertissimus ibidem Physicus *Collin* mihi ad publicam demonstrationem misit.

Ileum intestinum utero arctissime unitum erat, ope duri tumoris, pugnum virilem magni, in Intestini parte a Mesenterio aversa hærentis, idemque ideo ultra pugni magnitudinem extendentis. Nulla tamen prava symptomata hinc orta fuere; cum Intestini pars, Mesenterio nexa, canale sufficienter amplo transitum Chylo concederet. Fuit hernia intestinalis intra Vaginam, qualem *Garengeotte*, aliique notarunt. Igitur femi-

femina hæc cum tumore pugni magnitudinis in ipſo Ilei cavo, cum hernia Inteſtinali Vaginam, ſine ullis lethalibus alterutrius morbi ſymptomatibus, longo admodum tempore vixit.

In Hernia ejusmodi, ubi portio inteſtini ita intercepta eſt, ut quæ intra abdomen portio ſit, libera maneat apertamque viam Chylo aut fecibus conciliet, mortem toties, poſt omnia Herniæ incarceratæ ſymptomata, ortam vidimus; idque, ut videtur, a producta aut inflammatione, aut ſpaſmo, a parte conſtricta ad eam, quæ libera eſt. Hic pars Ilei inteſtini pugni magnitudinis tumorem habuit, cum utero intime, lateque concrevit, & ab uteri latere in Vagina pependit. Cur nunquam affecti adeo graviter & monſtroſe inteſtini, cur nunquam Herniæ Vaginalis, ſymptomata apparuerint? Prævideo, qui problematis ſolutionem tenere ſe autument; ſed rogatos eosdem volo, an ipſi, ſi multos caſus practicos Ileorum & Herniarum viderint, ſibimet tali ſolutione ſatisfaciant?

CAPUT XVII.

De Calculo vesicæ Urinariæ, & Lithotomia.

§. I. *Quinam aut nullam, aut notabilem, aut integram quietem, in calculi tormentis, ab Aqua Calcis, & Uva Ursi, adipiscantur. An, qui nullam, his dissuadenda sectio, ob degenerem viscerum suorum conditionem? Communi modernorum methodo instituta sectio, dissuadenda sane; quæ vero methodo* Fratris Cosmi, *suadenda, eo quod non periculosa, & qui post illam moriuntur, non ab illa pereant, sed quod morbus ipsorum jam lethalis existat. Unde data hac prognosi videtur posse tuto institui. Occasio cur in Nosocomio hæc celebris fuerit.* §. II. *Prima sectio cum ambigua admodum prognosi instituta; cujus occasione ipsa Methodus exacte enarratur, cum omnibus cautelis in eadem observantis, ratione patientis, operatoris, adjutorum. Mors patientis, & Anatome. Observata necessaria ex cadavere petita in Methodi laudem. Historia secunda fortunatam sectionem habet. Historia tertia sequitur, ubi in congenito malo, prognosi ambigua formata, sectio optima fuit; sed puris perenni confectione a degeneratione partium nata, & effluxu, vulnus post se longo tempore apertum reliquit. Historia quarta exhibet sectionem in* con-

congenito quoque, ut videtur, malo, quæ post ambiguam prognosin, felicissima fuit. Et quinta historia in connata Lithiasi perfectam sectionem refert. Historia sexta in desperato fere casu ingens a sectione levamen, non perfectam tamen curam, habet. Historia septima, omni ex parte felicissima, licet morbus congenitus videatur. Historia octava Casum refert pueri ante annum communi methodo, hoc ipso anno bis secundum eam Fr. Cosmi, *secti, ubi comparatione facta inter symptomata, quæ hic puer a sectione modernorum primum, & nunc, ab eadem methodo* Fr. Cosmi *bis instituta, habuit. Simul hujus præstantia præ illa patet. Historia nona felicem omnino curam refert. Historia decima optimam quoque curationem continet, sed ob quandam in methodo mutationem, quæ communi modernorum sectioni laterali similis erat, symptomatibus comitatam gravioribus.* §. III. *ex omnibus antedictis* 23. *Scholia sequuntur, quæ agunt de variis secandi methodis, deque ea* Fr. Cosmi *dicta, tum de variis in tota cura observandis, de urina, glutine, pure calculosorum.*

§. I. DE hoc morbo *Austriæ* Endemio, plebejis tamen, quam nobilioribus familiariore, ut in omnibus hujus Operis Partibus egi, ita ob experimentorum crebritatem de eodem hoc capite iterum fuse agere decrevi. Ac primo quidem loco, quæ toties antea dixi, repe-

tam: iteratis experimentis liquido constare 1. Plures numero homines esse, quibus aut Aqua Calcis cum Sapone, aut Uva Ursi, ejusmodi levamen afferant, ut cum præsente calculo sint adeo sani, & in functionibus suis, præsertim Ouropoietica, adeo valentes, quam si prorsum liberi a calculo essent. 2. Dari nonnullos, quos ad tempus quidem, haud vero constanter, levent. 3. Non paucos quoque reperiri, quibus ne hilum quidem opitulentur. Hos ultimos repetitis experimentis didici nonnullas habere partes, Vesicam, puta, aut Ureteres, aut Renes, aut horum plures simul, sic a statu sano degeneres, ut restitui nequeant, hincque remedio dato vel non dato, antiquas ærumnas continuent. Qua eadem in causa, eosdem Lithotomia sanescere posse nego, quod hæc calculum auferendo, degeneres notabiliter partes non redintegret.

Hisne igitur sectionem dissuadebimus? Profecto si a sectione multi pereant, ut Diaria sectionum luculenter demonstrant, parvum illud solamen, quod nonnulli inde percipiunt, ut vitam paullo minus miseram ad tempus protrahant, mortemque procrastinent, non potest acceleratæ multorum æquiparari perniciei. At vero si talis sit secandi methodus, ut vix inde, nisi penitus desperati moriantur; si ea sit sectionis fortuna, ut etiam ii, quibus degeneres utcumque hæ partes, vel insigne levamen habeant, vel etiam in integrum restituantur; si denique illud

illud artis emolumentum sit, ut calculum nullo cum vitæ periculo educat; erit sectio fere omnibus commendanda. Quinimo cum longe tutius est calculi cruciatu liberari, ablato, quam remanente calculo, erit hæc præstantissima secandi ars quibuscunque symptomatum curandorum methodis præferenda.

Porro ejusmodi est secandi methodus *Fratris Cosmi*. Quod ne precario asseruisse videar, hujus methodi historiam paucis adornabo.

Aderat hac hyeme cum *Regia Principe Lotharingia* ejusdem Consiliarius & Chirurgus *Cambon*, vir in omnibus fere, quæ perfectum Chirurgum formant instructissimus scientia, peritia, dexteritate, probitate. Narrabat mihi se hanc normam secandi primo *Parisis* sub auspiciis Reverendi Autoris feliciter exercuisse, posteaque alibi frequentius. Exhibebat mihi famosum illum, quem *absconditum* vocant, cultrum Autoris examinandum. Noveram autem contradictiones, quas *Cosmus* a parte haud incelebrium in Arte Magistrorum, ac si ars ejusdem perniciosissima foret, perferendas habuerit. Extat in hanc rem liber, cui titulus: *Receuil de Pieces importantes sur l'Operation de la Taille, faite par le Lithotome caché, Paris* 1751. in quo de hac re utrinque deceptatur. Porro experimenta, in vivis facta, eo tempore pauciora extabant, quam ut Autor methodum suam contra vehementes Adversariorum clamores sartam tectam præstaret. Verum curæ, quas sane numerosas egregius

Cambon feliciter perfecerat, convincebant me de methodi præſtantia. Unde humaniter ab ipſo petivi, ut ſuam in Noſocomio noſtro dexteritatem vellet exercere; id quod cum lubenter annuiſſet; operam dedi ut in urbe, in ſuburbiis, in vicinioribus pagis, ſufficiens Calculoſorum numerus colligeretur, quorum hiſtoriæ ordine ſequuntur. Præſentia ſua operationes iſtas cohoneſtarunt ſæpe celeberrimi in Arte Viri, Magnificus Rector de Fetzer, Ill. Præſes L. B. Van Swieten, Spectabilis Decanus Dietmann, omnes Magnifici Dni Archiatri, ſemel quoque SS. MM. Oculiſta dexterrimus Wincel, ac multi alii Medici & Chirurgi.

HISTORIA I.

N. Keller, biennis infans, ſtranguriam dudum jam paſſus, 26. Aug. 1757. ad me adductus eſt. Cum Dno *Leber* illum examinans aſperum calculum detexi. Dedi Uvam Urſi a granis 4. de die incipiendo, & augendo ſenſim ad grana 40., interpoſitis ob miſerandos infantis ejulatus paregoricis: exiguum initio levamen fuit, deinceps vero inſigne; ita ut annos 1758. 1759. tolerabiliſſime tranſegerit, modo remedium aliquando non negligeret. Contigit autem ut Autumno 1760. quotidiana febre, & anxietate pectoris laborans, ſpatio 10. dierum in Noſocomio detineretur, eoque tempore Uvam Urſi minime aſſumens, urinam tamen ſanorum more opti-

optime, crebriorem tamen & pauciorem, redderet; idque post hac, parentibus eum repetentibus redditus, integro mensis spatio continuaret. Exinde vero malum remedio haud ultra obedivit. Unde degenerationem partium jam præsentem, & ni caveretur, futuram demum irreparabilem metuens, obtuli hunc puerum, nunc quinquennem, secandum D. *Cambon*, id præfatus, quod metuerem ne forsitan malum jam incurabile esset; quod tamen, cum & tuta adeo & blanda ejus methodus esset, nihil nos periclitaremur, efficiundo, ut minus miser, tardiusque puer moreretur.

Igitur purgatione prægressa, & ventre etiam paucis ante operationem horis enemate eluto, D. *Cambon* operationem fecit 15. Dec. 1660. En autem methodum.

Operator in pulvinari mensæ imposito locat puerum, capite paulum elato, manuum carpis laqueo cifram arabicam 8 referente, cum tibiis molliter ligatis, & femoribus versus abdomen, sed extrorsum, utrinque ab apto famulo detentis; sic ut anus tangat marginem tabellæ. Inducit primo Itinerarium dictum, crena in dorso suo excavatum, & adhuc, pro more, ejusdem apice se facit de calculi præsentia certiorem. Versus sinistrum latus tunc inclinat Itinerarium, quasi tuber ossis ischii sinistri quæsiturus. Deinde dat perito Assistenti illud sic firmatum, & dorso suo ad sinistrum perinæi latus oblique appressum, manu firma tenendum. No-

tandum tamen os iſchii præter propter tantum dirigere itinerarium, nam non diverſo modo in ſexu, ſed in ſexu virili etiam, tuber iſchii nunc remotius, nunc propius, abeſt a media pube, vel coxyge.

Rebus ſic præparatis digito quærit locum itinerarii, digitoque ſupra illud poſito, operator facit cultello communi aperturam in elevatiore parte, donec cultello ſuo tangat nudam itinerarii crenam, & apice cultri in crena firmato, ducit cultrum per integumenta per aliquot lineas, oblique deorſum, quo viam paret ſequenti inſtrumento.

Repoſito primo cultro, apprehendit cultrum, lithotomum occultum vocatum, qui prius adaptatus eſt ad anguſtiorem, amplioremve ſectionem, prout major minorve calculus judicatur, aut junior eſt, adultiorve is, cui operatio fit. Numeri ſunt notati in ambitu hexagoni manubrii illius inſtrumenti, quod in hoc cultro occulto vice vaginæ fungitur. Numeri hi deſignant, 5. lineas, 7. lineas, 9. lineas, 11. lineas, 15. lineas longitudinis faciendi vulneris. Manubrium gladioli, in vagina recluſi, tunc adaptatur ad numerum requiſitum, & notatum in manubrio inſtrumenti vaginalis.

Hoc facto, apex cultri lithotomi occulti per factam aperturam adplicatur ad crenam itinerarii. Operator cum cultro lithotomo quærit apicem itinerarii, ubi crena ejus repagulum, ſive aggerem habet, impedientem ne cultri lithotomi apex, aut exeat ultrá, aut elabatur ex crena.

na. Jam igitur habens ſuum punctum certitudinis, quod in veſica ſit, eoque ejus, quo oportet loco, educit itinerarium ex veſica. Dirigit tunc cultrum lithotomum in vulnere, ut gibbum ejus dorſum ad inferiora ſpectet, & ut anterior cultri, ſeu potius ejusdem vaginæ, pars, ſuum punctum fixum ad os pubis habeat. Hæcque omnia ita dirigit, ut ſimul manubrium circiter horizontaliter ponatur. Et ubi primo totum cultrum ita tenet, ut dorſi acuties recta deorſum vertatur, tunc ad lineæ latitudinem circiter leniter inflectit manubrium ſuperiore ſua parte introrſum, verſus medium pubis, ut culter ſciſſurus ſit in illa obliqua linea, in qua prior ſectio viam jam monſtrat, quæque ſic oblique verſus tuber Iſchii dirigitur. Firmiter tunc manubrium majus ſeu vaginæ, tenens, premit manubrium gladioli, qui gladiolus, dum operator inſtrumentum ad ſe trahit, exacte tot linearum vulnus facit, quam antea definitum fuerat, ſcindendo ſic ab interioribus extrorſum verſus.

Via igitur ampla jam patet. Per illam forceps inducitur, digito in vulnus miſſo, viam monſtrante, vel inducto conductore, & calculus quæritur. A principio operationis, id eſt, ab inductione itinerarii, tria minuta elapſa erant, quartumque minutum calculi expleviſſet eductio, ni adeo friabilis is fuiſſet, ut in grumos faceſceret. Hinc grumis quærendis, educendisque, adhuc quatuor minuta præterlabebantur. Cum

vix se moveret tota operatione, vix clamaret infans, exemplum dedit insensibilitatis in parte sensibilissima, absque conclusione, quod vesica, musculi, nervi, cutis, non sentiant. Pro more fomentum olei rosacei ventri imponebatur; sed venter unquam nec tumuit, nec doluit. Nulla facta est vulneris deligatio, ut esset liberum stillicidium urinæ, liber exitus relictorum forsitan ramentorum calculi. Suasi aliquoties fieri injectiones olei lini cum aq. hord. quo ea ramenta certius eximerentur. Emulsa paregorica dedi per plures dies. Suasu quoque Operatoris dedi quavis hora unc. iij. aq. hord. & omni trihorio totidem juris carnis sine pane, post diem tertium panadellam. Hæc in omnibus ægris nostris exacte observavimus, cum optimus Operator sæpe assereret sine multo admodum potu, & tali diluto nutrimento, non raro symptomata prava observari, quæ alioqui non observarentur. Si res pro votis cedat, sensim dantur post 8. diem carnes teneriores, & legumina.

Interim febris continua remittens perpetuo aderat: quæ cum die 10. adhuc continuaret, imo augesceret, communi consilio cortex peruvianus dabatur, cui ob vermium symptomata semen santonici additum est. Et vermes quidem teretes tres excrevit, febrim autem jugiter habuit. Respiratio nunquam ipsi aut ante operationem, nisi ante tres menses in morbo, aut post operationem, impedita fuit; nec ulla unquam tussis. Verum per urethram non minxit unquam,

unquam, nisi bis pauxillum, ex quo operatio facta fuit. Febre demum totus consumebatur, & quatuor ultimis vitæ diebus respirationem cum roncho habebat, anxius maxime erat, ita ut quovis momento alium corporis situm quæreret, tandem 60. ab operatione die obiit.

Cum Operatore, Chirurgo nostro, aliisque præsentibus, Anatomen feci. Cicatrix formata vulneris sex septem lineas æquabat; punctulum modo in cicatrice apertum erat, per quod juge fuerat urinæ stillicidium. Patuit tunc evidenter factam esse sectionem per totum vesicæ collum, ita ut superior ejus pars leviter tangeret vesicæ cavum, inferior pars principium urethræ prope collum. Sit mihi fas nunc in supino cadavere secundum situm naturalem loqui, & inferiorem vocare urethram, superiorem vesicam: quamquam paullo ante inverso ordine has partes nominaverim, dum jacente ægro in mensa, fermoribus ad abdomen reflexis, operationem explicarem.

Igitur cultellus ordinarius facit sectionem supra crenam itinerarii in principio urethræ, principioque colli vesicæ. Culter lithotomus in hanc aperturam inductus, perscindit collum totum, & in hoc puero, cum culter lithotomus ad vulnus septem modo linearum adaptatus esset, portionem duntaxat parvam vesicæ. Porro dum idem culter lithotomus in vesica positus, ab interioribus exteriora versus omnia æquabiliter perscindit, simul æquabilissime transcindit totam prostatam.

In

In vesica porro ne grumulus quidem calculi supererat. Quia vero impossibile fuit in operatione omne grumosum simul & semel cochleari auferre, fateri oportet hanc methodum, qua post sectionem vulnus sibi dimittatur, ea saltem de causa laudandam esse, quod, libero per vulnus urinæ effluxu, quævis calculi diffracti ramenta, imo & alter, si affuerit, calculus, commode integreque exeant. Eandemque ob causam repetitas in vesica injectiones utiles esse.

Obliquitas sectionis, prout exposita est, si in cadavere examinatur, evitat exacte Rectum intestinum, modo id non turgeat. Hinc recte cura habenda ante operationem, ut illud purgatione, enematibusque, a fœcibus & flatibus rite expurgatum, adeoque ut flaccidum sit. Alioqui fatendum est, hac secandi norma Rectum rarissimo casu posse lædi. Cum sæpius ex Nosocomio civico nobis cadavera compararemus, ut in iisdem hanc methodum exercentes, videremus ejusdem effectus, semel nobis hicce casus contigit. *Franconiana* methodo vesicam supra pubem incidentes, calculum duos pollices in majori, unum in minori diametro habentem, eidem imposuimus, vulnus consuimus, Operationem cultro lithotomo occulto secundum exactas regulas perfecimus. Erat corpus adulti, & magnus calculus: hinc gladiolum aptavimus ad 15. lineas. At minus foramen fuit, quam ut tantæ molis calculus, una cum forcipe transiret. Apertura cultello tribus lineis producta, lapis

edu-

educebatur. Curatissime tunc effectum sectionis per omnes disciffas partes examinantes, invenimus Rectum, quod antea evacuatum non esset, perscissum fuisse. Quare Recti intestini probe avacuandi cura religiosissime semper est observanda. Equidem asseverabat operator id se necdum vidisse unquam, qui hanc operationem tam in mortuis, quam in vivis, octuagesies & quater jam peregisset. Attamen quod nobis in hoc cadavere contigit, contingere pluries potest, si cura evacuandi negligatur.

Iteratis cadaverum experimentis, & tunc, & postea sæpius, didicimus eos, qui in operatione femora dirigant, multum posse ad faciliorem, difficilioremque calculi eductionem facere. Si crus sic gubernent, ut genu ducatur multum extrorsum, spatium inter tuber ischii & ossa pubis, angustatur; sin vero genu introrsum magis ducatur, hoc spatium ampliatur. Observatio hæc videtur attentionem in operando mereri.

Vesica urinaria tam parva erat, ut duarum unciarum calculum vix potuisset comprehendere crassitudinem ceterum trium linearum fere ubique habebat, unde etiam compactissima fuit. Similes calculosorum vesicas prioribus Partibus plures descripsi. Nunquid dudum tam parva ac crassa vesica fuit? aut demum post operationem sic reddita est? Utrique sententiæ militant rationes. Ita eam dudum fuisse, ut negemus, operatio videtur suadere, in qua varia instrumenta

ta vix moveri potuisse apparet, si adeo & contracta, & præ crassitie vix dilatanda vesica fuisset. Attamen cum vesica calculum unciarum duarum fere potuerit continere, parvusque adeo hic calculus fuerit, ut omnia collecta ramenta pondus 71. gran. non excederent, spatium utique ad admittendum itinerarium, & cultrum lithotomum, iisque eductis forcipem, qui certe leviter modo intravit, adfuisse videtur. Potuit ergo vesica fuisse tam parva ante operationem; sed reapse tam parvam, contractamque eandem ante operationem jam fuisse, arguunt sequentia. 1. Quod calculi sectio non soleat sic reddere vesicam. 2. Quod vesicas ita contractissimas invenerimus in calculosis non sectis. 3. Quod in morbo ante tres menses in Nosocomio observato, commode quidem puer, sed exigua tamen copia, urinam redderet. 4. Quod injectio post operationem ilico facta, copiæ licet paucissimæ, ex parvo siphunculo, & tunc, & semper, actutum exsiliret. Unde si puer in vivis mansisset, habuisset profecto semper id vitium, ut non diu retinuisset urinam, etiamsi externum vulnus probe claudi potuisset. Sed quoque vesica adeo & contracta, & crassa, inepta videtur fuisse ad bonam cicatricem formandam; unde etiam videtur perpetuo fistulosus futurus fuisse, si vixisset.

Ad reliquam Anatomen quod spectat, erant glandulæ mesenterii numerosissimæ, durissimæ. Ingens pancreas unus scirrhus. Hepar cum mul-

tis

tis tuberculis ſiccum ac durum. Parvis ſcirrhis lien plenus. Pulmo dexter non niſi unus ſcirrhus; ſiniſter in quadam mollitudine innumeros ſcirrhos geſſit. Ad Tracheæ dichotomiam glandulæ ſcirrhoſæ caſtaneæ magnitudinis. Itidem thymus. Exſangue & macilentiſſimum corpus univerſum.

Ut ex anamneſi conſtitit, tuſſi ac febre ante operationem non laboravit, niſi quando per paucos dies ante tres menſes ægrotaverat. Inter operationem pueri toroſitatem omnes mirabamur. Ergo ſpatio 60. dierum, quibus ab operatione vixit, degeneratio hæc videtur probabiliter nata. Utique in ſano etiam corpore Febris diuturnior omnia ſolida fluidaque pervertendo, lethales facit obſtructiones, ſcirrhos, &c. An veſicæ vulnus, ob calloſitatem in integrum incurabile, ab acrimonia exſtillantis urinæ alcalinæ continuo irritatum? imo an acris hæc urina ad celluloſa vulneris labia reſorpta, hanc non potuerit generare febrim? maxime primo menſe, quando magna erant labia vulneris?

HISTORIA II.

Puer decennis in *Laxemburgo* calculi ſymptomatibus a quadriennio laboraverat. Præſtantiſſimus *Lauter* loci Medicus, quem optimæ ſpei virum immatura mors hisce diebus ſuſtulit, Uvam urſi ipſi dedit. Negligentiſſime ea æger

usus vix levamen inde percepit. 22. Dec. 1760. D. *Cambon* sua methodo secuit illum. Tria minuta effluxere a principio, usque ad forcipis inductionem. Verum calculus tum levis (pondus enim 52. gran. modo fuit) & echinatus, hirtus innumeris pinnis 2. 3. lineas longis, vix forcipe tenendus, undecim minutorum operationem fecit. Ejulavit, & vociferatus est hicce eo vehementius, quo minus prior. Sed & vociferabatur, jam ad inductionem itinerarii, ut vix quatuor hominibus esset continendus. Primis quatuor ab operatione horis dolores acerbos conquerebatur, exinde vero semper se doloris cujuscumque expertem esse testabatur. Venter nunquam intumuit, non induruit, non doluit. Tota ejus cura fuit, ut prioris. 25. Dec. nonnihil sanguinis vulnere, urethra, & naribus simul effluxit, at brevi siluit. Optime jugiter habuit, optime dormivit, appetiit, egessit. Vulnus diu apertum mansit; licet operator a 3. Jan. 1761. suasisset puerum, vulnere manu clauso ad mingendum per urethram adjuvare; deinde finiente Jan. & ineunte Febr. labia vulneris lapide infernali tangi, puerumque ligatis ad se femoribus sedere jussisset. Febr. 6. demum clausum fuit. Toto autem tempore quo ante & post clausum vulnus minxit, urinam semper pallidam, ac fœtentem, sæpe opacam, sæpe simul cum glutine calculosorum onustam, reddidit. Tandem gluten, & fœtor urinæ defuit, sed copiam ejus non nisi unc. j. simul emisit.

Tri-

Triduo diarrhœam passus, usu rhei cum myrobalano; & vespertina theriaca, convaluit. 21. Febr. perfecte sanus ac torosus puer domum rediit, & perfecte etiamnum valet.

HISTORIA III.

Ignatius Stigler 10.ann. ex quo meminit, semper plus minus in mictu doluit. Septem anni nunc sunt, quod parentes ad auctos dolores ipsi aquam petroselini longo tempore bibendam dederint, quod primo aliquid, postmodum nihil attulit opis. Exinde in Orphanotrophio susceptus, integroque inibi moratus quinquennio, delatus est ad Nosocomium *S. Marci*, curandus. Vim uvæ ursi frusta ibidem spatio 9. mensium expertus est. Tandem illum a me petitum, ad nostrum Nosocomium optimus *Reichberger* misit, mox ineunte hoc, quo vivimus, anno.

Secandum hunc *D. Cambon* proposui, curam licet veritus sive incertam, sive inutilem. Quippe augmentum diuturni mali mortem demum illaturum; hinc methodum ejus blandam posse institui, cum ex ejusdem frequenti experientia mortis periculum non augeatur, nisi forte in rariore casu, quemadmodum ille Historiæ primæ: cæterum inde mortem fere præsentem procrastinari, hominumque tormenta tolli, plurimumve mitigari. Non juvantem autem operationem non methodo, sed de generibus oportere tribui partibus. Annuit igitur ille, & 7. Jan. 1761.

1761. illum ſpatio quatuor minutorum perfectiſsime ſecuit. Suſpicione majoris calculi culter lithotomus ad vulnus undecim linearum adaptabatur. Verum neque hoc ſufficiens, ad 2. 3. lineas inter extractionem calculi ultra dilatatum eſt. Calculus fuit ponderis unc. 2. & 5 $\frac{1}{2}$ dragm.

Nullus quidem tumor, aut dolor ventris, ſed febris continua mox poſt operationem adfuit, impedita valde deglutitione comitata, quæ demum die 5. critice ſoluta per diarrhœam. Octiduo integro bene habuit. Sequuta tunc eſt febris continua remittens, veſpere ſemper ingraveſcens, quam demum Cortice oportuit moderari. Poſt 18. ab operatione diem hæc febris ceſſavit. Cum vulnus crudiſſimum maneret, continuavi uſum Corticis; ea ſpe ut, quemadmodum alibi, ita quoque hic, bonam ſuppurationem in vulnere generaret. At incaſſum. Nec tamen deſtiti a cortice, ne urina putridiſsima, in plicis labiorum vulneris ſtagnans, atque reſorpta, febrim novam generaret, & ut contra hanc putredinem ſanguinem condirem.

Nihilominus, bene valente puero, vulnus hiavit ſemper, & fiſtulam in perinæo produxit; quæ penitus perfecta menſis dein ſpatio perfecte curata eſt. Supereſt autem ſemper parva in vulnere apertura, per quam urina perpetuo exſtillat. Scarificationes, pulveres ſarcotici, lapis infernalis, faſciis femora juncta, quæ auxilia in Hiſt. 2. juverant, hic fruſtra fuerunt; tandem

dem vero ineunte Sept. ulcus claudi cepit, jamque ſeptimana ſexta, qua hæc ſcribo, clauſum manet.

HISTORIA IV.

Joannes Georgius Sick 14. annorum, a parentibus reſcit, ſe ab incunabilis minxiſſe arenas. Ipſe quoque ab 1. vel 2. retro annis meminit doloris lumborum, magnique in mejendo ardoris & doloris. Calculus detectus eſt. Jan. 12. idem operator eum ſpatio ſeptem minutorum calculo ſecuit. Paſſim obſervavimus ad tertium, quartumve minutum forcipem jam in veſica eſſe, reliquum temporis quærendo, tenendoque calculo, impendi. Calculus parvus, oblongus, aſper, granuloſus, ponderis granorum 50.

Vix per horam doluit, febre caruit, ventrem nec durum, nec dolentem unquam habuit. Ab ipſo die operationis per uretrham minxit, primo libram ſanguinis, ſequentibus diebus ſanguinem dilutum, octavo die urinam ſine ullo ſanguine, cum albo ſedimine, & rubra, aut flava arena, nunquam vero mucum calculoſorum. Intra 14. dies vulnus clauſum fuit. Febr. 7. ſanus repetivit domum.

HISTORIA V.

Carolus Heigner 20. annos natus, acceſſit me 3. Jan. 1761. narrans ſe ex quo meminerit,

cum ardore & dolore minxisse, frequenter veras habuisse strangurias, ab intensiore motu corporis urinas reddidisse rubras, cæterum pallidas, ac glutinosas. Explorando calculum deteximus. Quamvis in morbo fere congenito vix quid a medicamentis sperarem, animus tamen fuit, quid uva ursi præstaret, explorare. Ad irrita 14. dierum conamina, juvenem in Nosocomium demum recepi. Jan. 19. operator spatio trium minutorum integram perfecit operationem. Calculus ovalis fuit, planus, ponderis unc. 1$\frac{1}{2}$. dr. $\frac{1}{2}$. hæmorrhagia magna successit. Conus ex agarico formatus vulneri immissus & affixus, opium largiter datum, hæmorrhagiam sensim sic stiterunt, ut intra 24. horas plane sileret, nec ad remotum post 48. horas apparatum rediret. Die 23. Jan. cum dolore expressit vulnere fragmenta duo, quæ in operatione soluta a calculo fuerant. Minxitque per urethram unc. 2. urinæ, gluten tenacissimum, fœtidissimumque habentis. Eodem hoc die, & sequentibus, de molesto admodum in inguine dolore conqueritur, quem quidem ante operationem adfuisse, jam vero multo validiorem esse, testatur. Parva in inguine glandula indurata adparuit, Jan. 25. plura ramenta vulnere emisit, veluti calculi externa putamina, cum dolore, & tantilla hæmorrhagia. Postea pectus tussicula cepit quati; sed dato decocto pectorali tussis cessit. Incepit a 29. Jan. libras 2. urinæ per uretrham mittere, minus fœtidæ, minus glutinosæ. Prima Febr. tumor ac dolor

dolor in inferiore scroti parte, a latere sectionis, altera die magna inflammatio. Cataplasma adhibetur. 3. Febr. abscessus maturus adparet. Aperitur. Effluit pus per decem dies. 14. Febr. totum curatum est. Urina copiosa tunc urethra prodiit, vix gluten, nisi diu stetisset, habens. Vulnus ad 20. ab operatione diem clausum fuit. 21. Febr. sanus abivit, seque postea bene valentem aliquoties exhibuit.

HISTORIA VI.

Matthias Kolb 57. annor. sutor, primum adiit me 21. Jul. 1760. Stranguriose minxerat a $2\frac{1}{2}$. annis, subinde sanguinem excreverat, albumque sabulosum, ac tenax admodum sedimentum; quibus tenesmi atque prolapsus intestini adjunxerant se se. Calculum explorando non invenimus. Uva ursi malum tolerabile gessit, usque ad finem Octobris. Ex eo ultra non juvit. Magnum atque scabrum nunc deteximus calculum. Usque ad 7. Jan. 1761. nunc cum levamine, nunc sine eo, varia assumsit: Uvam ursi in decocto, in pulvere, emulsa, mucagines, opium. Tunc, consilio cujusdam cepit uti semicochleari Raphani hortensis rasi, misti cum oleo olivarum, quotidie. Triduo hoc usus, convenit me, solamen narraturus. Continuaret, suasi. Binorum mensium spatio tolerabiliter inde se habens, demum in priores incidit miserias, vires amisit, ac facie ex pallido lividus fiebat.

 Idem

Idem hic vir a 22. retro annis cæcas ut vocant hæmorrhoidas passus, ab ultimo biennio habuit easdem fluentes, hocque jam tempore a continuis vesicæ tenesmis fere perpetuas. Conclusi ex omnibus, quod toties auditoribus de eo monueram, systema urinosum pessime in illo degenerasse a statu sano, & demum lenta morte consumendum videri; unicum, sed anceps admodum, superesse remedium, sectionem. Hanc methodo enarrata peractam vix quid habere periculi, imo potius dare spem palliandi egregiam, quemadmodum casus docuerat. His sub conditionibus operationem *D. Cambon* proposui. 24. Martii calculum extraxit 4. minutorum spatio, lithotomi gladiolo ad 15. gradum adaptato. Calculus, circularis, planus, gibbus ab una parte, ab altera leviter excavatus, ruber, granulosus, pondere unc. j. & scrup. ij. Sub operatione hæmorrhagia, intruso cono Agarici mox quidem cessavit, sed bihorio post rediit copiosa. Arteriam intercipere animus erat, at vero invenire eam impossibile fuit. An quod nimis interna? Mictus tum urinæ, tum sanguinis, æque per urethram, quam per vulnus, eo ac sequenti die animadversus, forte id inueret. Fecimus proinde quod potuimus, & tandem intruso, ac bene affirmato, vulneri cono Agarici, & liberaliter per epicrasim dato opio, hæmorrhagiam brevi stitimus, eamque penitus curatam esse, dum quarto die propter fætorem immanem urinæ apparatus solvebatur, læti vidimus. Verum quod

do-

dolebamus, jam per vulnus omnis, nulla per urethram urina fluxit. Unde quoque inflammatio, & continua excoriatio ſcroti, interfeminei, natiumque, quamcunque curam diu noctuque nos, ægrorumque adhiberent cuſtodes. Hinc naſcentibus ubique gangrænis oportuit continuo mederi. Diatheſis ad calculum in hoc homine terribilis! gluten putridiſſimum ad plicas angulosque vulneris crudi adhærens, ſpatio nycthemeri in veros abiverat lapillos; quemadmodum etiam collectum gluten in charta emporetica in craſſam abibat ac calcaream materiem. Cum demum averruncandæ gangrænæ ultra non eſſemus, corticem peruvianum dedimus, malum ſuperavimus, & diu poſt curationem continuavimus, cum hoc remedium tam belle ferret, eoque cacochymiam fædam pulchre ſuperaret. Cum cortice fiebant quoque detergentes in veſicam injectiones. Labiis vulneris digeſtivum, aut mel roſaceum, cortice peruviano miſta, adplicabantur. Præter varia autem unguenta ad vicinarum partium gangrænam præcavendam, plurimum profuit lotio ex aq. ſamb. libr. j. & una uncia aceti Lithargyrii. Tandem poſt continuas curas & ſollicitudines noſtras vulnus minui cepit, urina putridiſſima per uretrham reddi, Maji 4. vulnus coire veſicæ, & paucis poſtea diebus vulnus integrum. Domum rediit 14. Maji Sæpius poſthæc me convenit, corticem repetiturus, quod inde adeo mirifice ſe refici & roborari perciperet, ſanitatem ſat bonam teſtatus, niſi quod crebro cogeretur

mingere. Stranguriam postea conquerenti uvam ursi dedi.

Palliatio mali sane tam pulchra est, & fortunata, quam potuisset unquam expectari. Præcipue si consideremus etiam fluentes hæmorrhoidas, Rectique prolapsum, tunc quoque non amplius observari.

HISTORIA VII.

Sebastianus Niedermayer, quintum annum agens, die 28. Martii in Nosocomium illatus est. Narraverunt parentes hunc suum filium signa in mejendo doloris ab ipsa nativitate dedisse, deinde, biennem illum, pisi magnitudine minxisse calculum; exinde duobus circiter annis liberum fuisse a quocunque symptomate, verum jam ab anni spatio se tam misere habere, ut urinam redderet uno tempore sanguineam, alio tempore plane glutinosam, ac putridissimam, tandemque a continuis mejendi conatibus, & tenesmis, intestini recti pateretur ab octiduo prolapsum. Examine constitit calculum adesse.

Cum optimus *Cambon* abitum meditaretur, petivi, ut liceret Chirurgis nostris, ejusdem sub auspicio, calculum secare. Quod ille, pro eo, quo est, candore, mox mihi annuit. D. *Leber* hunc puerum perfecte secuit. Calculus quidem magnus erat, sed pumicosissimus, intra forcipem grumescens. Collecta fragmenta una cum cor-

corpore calculi septem scrup. pondere æquabant.

Puer a prima hora operationis nec doluit, nec ægrotavit, optime appetivit, tota die in lecto lusit, urinam brevi per urethram misit, quæ primo glutine multo, eoque fœtente, deinde pauco, prodibat. Vulnus 20. die clausum est. Die 25. sanus suis tradebatur parentibus.

HISTORIA VIII.

N. Osfeld anno 1760. Maji 26. in nostro Nosocomio feliciter calculum sectus fuerat a D. *Leher*; prout tota sectionis historia Part. 5. data est. Abundantia muci & puris perpetua urinarum, nephritica pueri dispositio, me coegerunt, ut 4. mensibus illi, in Nosocomio servato, uvam ursi darem. Tandem cum perfecte ab hisce liber Patri redderetur, adhuc monui, eo medicamento uteretur perpetuo. Hinc per omnia sanus vixit usque ad Martium 1761. quando post neglectum medicamenti hujus denuo pati inciperet, peteretque eosdem sibi pulveres dari. Incassum sumsit. Aprilis 10. cathetere eum explorantes, nihil deteximus præ summa vesicæ constrictione: Qua altero die laxata, calculum invenimus. Aprilis 13. D. *Homburg* Chirurgus SS. MM. sub auspiciis D. *Cambon* sectionem egregie fecit. Cicatrix antiqua sponte viam monstrabat. Iterum hic dissiliens calculus cum collectis gru-

mis grana 71. pependit. Puer a fine primi diei optime se habuit, nullum eorum symptomatum passus, quæ in prima Sectione eum perpessum esse Part. V. narravi. Pro more vesicam quotidie eluimus. Cumque jam ab octiduo nihil grumorum ultra exiret, & injectionis materies redeuns puram doceret vesicam, tentare Chirurgus voluit, an sicco plumaceolo, emplastroque desuper, clausum, curatumque demum vulnus, nos non eximeret ab ærumnis, quas in ægro Num. 2. Num. 3. & maxime Num. 6. ob calculosam diathesin antiquam observaveramus. Res pro votis successit. Vulnus 13. die coaluit. Nulla symptomata superfuere.

Notari meretur in priore sectione vulnus ilico clausum fuisse plumaceolo & emplastro, & demum 21. die coaluisse; nunc vero 5to. die ab imposito emplastro. Interim curatus denuo lumborum conqueritur dolorem.

Hinc quia metus erat ne brevi novus ex rene descenderet calculus, dedi uvam ursi, sed mense Julio rediit ad nos, præsentis in vesica calculi questurus symptomata. Examine facto calculus in vesica deprehensus est 18. Augusti. Verum ajebat puer, quod nunquam antea, se ab omni prorsus lumborum dolore nunc liberum esse. Quia nunc spes major integræ curæ affulgebat, die Aug. 21. purgante, & 22. enemate alvus ipsi eluta est, & eodem die Chirurgus noster eum methodo eadem calculo liberavit. Trium minutorum spatio omnia per-

fe-

fecisset, sed primo retardabat calculi fragmentum cochleari detectum secundo alter calculus. Unde decem minuta insumta sunt. Via jam bis aperta proderat inventione sua facili oberat valde duriore cicatrice. Calculus prior rubellus dr. j. & gr. 4. pependit; alter 52. grana.

Per octo horas ab operatione doluit, postea autem nox tranquilla successit. Sequente die modica febris duntaxat, & quisquam vulneris ardor adfuit, ceterum bene se habuit, & appetitum testatus est. A die tertia nulla amplius febris. Die 5. & 6. multa urina per urethram reddita est, quæ glutinis quid perpetuo habebat; tandem vero gluten fere defecit. Die 8. cum omnia in vesica nitida esse injectio testaretur, vulnus emplastro clausum est. Die 12. id consolidatum fuit, & puer domum potuit repetere.

HISTORIA IX.

Franciscus Domijanitsch 9. annos & 4. menses natus, 21. Apr. 1761. allatus est nobis, a biennio stranguriosus, postquam Calculum pisi magnitudinis minxisset. Calculum eum nunc habere cathetere mox deprehendimus. *Cum D. Cambon* cum *Sua Regia Celsitudine* profectus in *Belgium* esset, *D. Leber* hunc puerum eadem methodo felicissime secuit, spatio 5. minutorum; licet calculum longitudine primo arreptum, dimittere, latitudineque deinde capien-

piendum, quærere deberet. Ponderis fuit unc.j. & gr. 45. Febricitavit puer parumper, ſudavitque prima die, noctem optimam habuit, ſequenti die poterat ſanus dici, veſicam Chirurgus bis die probe eluit, & quarto die plumaceolo ſicco, & emplaſtro, texit; unde factum eſt, ut octava poſt ſectionem die penitus clauſum eſſet. Pallida quidem toto eo tempore urina fuit, purulentique quidquam ſæpe habuit, nunquam vero gluten calculoſorum. Intra duas ſeptimanas potuit abire.

HISTORIA X.

Simon Senis annor. 4., totidemque menſium, 27. Aprilis 1761. adducitur. Biennium erat, quod cum dolore mingere cepiſſet; annus, quod tolerabiliter habuiſſet. Quippe anno abhinc elapſo Mater eum ad ædes *D. Leber* adduxerat, qui calculum explorans, invenit illum in veſicæ ſphinctere, principioque hærentem urethræ, catheteris autem apice repulit in veſicam. Matri propoſuit ſectionem, ſed cum repulſo calculo puer nulla calculi ſigna fere unquam haberet, riſit Mater poſthac Chirurgi conſilium. Jam vero 27. Aprilis eum ad Noſocomium duxit, utpote quem ab octiduo antiquæ vexarent ærumnæ.

Calculo invento, 29. April. ſectus eſt conſueta methodo, ea tantum differentia, ut primo vulnere facto jam non culter occultus adhibere-

tur,

tur, ſed prior culter integram perficeret ſectionem, perinde atque in communi ſectione laterali fit. Calculus granorum 35. ſpatio ſeptem modo minutorum exſectus eſt. Aſt plus inde, quam a cultro occulto, videtur perpeſſus. Dolor, inflatum ſcrotum, inflammatumque, febris magna, valida deinde ſcroti ſuppuratio, eum octiduo vexarunt. Eo vero elapſo cito convaluit, & vulnus tunc linteo carpto, & emplaſtro, tegi ceptum, quatriduo poſtea conſolidatum fuit. Pallida quidem ſed vix glutinoſa urina. Poſt. 3. ſeptimanas abivit.

§. III. Qui attenta mente conſiderat enarratas haſce undecim ſectiones, is legendo diſſertationem Gallicam ſupra laudatam, quæ hinc vituperat illinc laudat, *Fratris Coſmi* methodum, haud ultra, arbitror, hæſitabit, an illam ſit laudaturus. Equidem poterat exemplorum raritas ante 10. annos lectores fluctuantes reddere; præſens vero eorundem crebritas, tum egregii *Cambon* experientia, tum frequenti noſtri Noſocomii exemplo demonſtrata, omnem hæſitantem animam firmat, & de præſtantia hujus methodi præ omnibus aliis ſecandi modis, abunde convincit. Si enim ſine præjudicio omnes conſideremus effectus aliarum methodorum, adeoque etiam *ultimæ correctæ lateralis*, eosque cum effectibus hujusce conferamus, vix ultra extiturum quempiam credimus, qui hanc non præferat illis, qui hanc non ſemper adhibeat.

1. Enim præparatio brevis eſt. Haud inſumimus

mus menſes ad humores immutandos, ad reparanda ſolida. Hæc namque vitia, manente cauſa, non curantur, imo temporis lapſu pejorantur; cauſa autem ablata, vel ceſsant ſi cura integra eſt, vel ſaltem mitigantur, ſi vita brevi alioquin collapſura, nunc prolongetur. Plethora vix unquam hic venæ ſectionem ſuadet, raro quippe præſens: Remedium purgans, & unum, alterumve enema, totam præparationem faciunt.

2. Breve, quo fit, tempus eam commendat cum maxume. In quacunque methodo remoratur operationem calculi friabilitas; in omni methodo calculum extrahere difficile eſt, quando oblongioris figuræ ille, juxta longitudinem arripitur, quando nimia levitate vix uno loco conſiſtit, quando figura hirta ac echinea, ut in Hiſt. 2., vix ſe ſinit capi, quando major eſt, quam ut per factum vulnus educatur, quando ad fundum trianguli quem forcipes faciunt, dilabens, prehenſusque, apices forficum ita a ſe mutuo dimoveat, ut educi tanta nequeant latitudine, denique quando hæmorrhagia notabilior contigit. Sed hæc ut communia omnibus methodis, nihil contra noſtram faciunt. Unde hisce exceptis, eſt hanc methodum Itinerario, cultello, Lithotomo occulto, Conductore, & Forcipe, 3. 4. 5. minutorum ſpatio paſſim abſolvi. Quin & ipſa infortunia nonniſi duplum exegiſſe ſpatium enarratæ convicere hiſtoriæ. Certe vel ideo ſua ſe ſe brevitate hæc metho-

dus

dus commendat, & ad illam amplectendam cogit, quia 1mo. vitæ, commodique, mortalium arbitri non sumus, sed ministri, & promotores, & conservatores, adeoque conscientia & humanitate constringimur, ad dolores illorum tum mitigandos, tum abbreviandos. 2do Quia quo & gravius & diutius hi dolent, eo graviores febres, eo tetriora symptomata, metuenda habemus. Ita ut si hæc methodus aliis modo par foret, dictas ob causas ceteris esset præferenda.

3. Nec in suis *D. Cambon*, nec nos in nostris unquam vel minimum ventris dolorem, duritiem, tumorem, invenimus; quod tamen adeo frequens in aliis methodis est, & post inflammationem Vesicæ, vulneris, integumentorum, musculorum, morte haud raro terminatur.

4. Febrim pauci notabilem, aut durabilem, habuere; iique modo, qui non simpliciter calculo, sed degenere viscerum fabrica laborabant. Ceterum per aliquot horas levissime duntaxat febricitarunt.

5. Bis in hac Methodo hæmorrhagiam habuimus; verum 1mo nulla methodus est, maxime lateralis, in qua hæc non contingat aliquando. 2do Levi negotio eandem stitimus: laudandus iterum hic Agaricus.

6. In his qui simpliciter calculo laborarunt, urina cito, copioseque, per urethram fluxit 1. 2. 3. die, vulnere quamvis aperto.

7. Me-

7. Methodus vulnus apertum servandi præstantissima videtur, ne quid aut calculosi, aut grumosi sanguinis, remaneat in vesica, quod novo calculo basim præstaret. Juvenis Hist. 5. sic per vices calculi veluti putamina vulnere expulit, alioqui permansura. Et vesica illius qui N. 1. sectus, ac mortuus est, tam nitida a morte reperta est, ut quamvis calculus in illa penitus diffractus fuisset, ne minimum tamen ejusdem superesset.

1. Posse nihilominus vulnus, quando per octiduum vesica quotidie probe eluta est, adeoque ita expurgata, ut heterogenei nihil superesse possit, sicco plumaceolo, & emplastro tegi; tum ut eo citius omnis per urethram urina reddatur, tum ut vulnus maturius coeat, hominesque citius convalescant.

9. Nunquam vidimus cannula opus fuisse, qua vulneri immissa urina transiret. Effluxit quippe illa in nostris jugiter sine cannula. Equidem acris admodum urina, assiduoque his effluens gluten, metum quibusdam incutere callosorum labiorum possunt; sed an continua cannulæ frictio idem quoque non faciat? Urina acris hæmorrhagiæ formidinem; at vero an mechanica cannulæ frictio eidem producendæ non est apta nata? Utique quod in his, quibus totus morbus calculus esset, nec callositas, neque post primum diem animadversa hæmorrhagia fuerit, modo labia vulneris melle rosaceo sæpe inungerentur, cannula in illis opus non esse judicavimus.

10. Li-

10. Ligatura mollis genuum ne divaricent, in omnibus noſtris adhibita, urinæ fluxum, ac ramentorum calculi exitum, nunquam impedivit: ut merito vanus eorum metus ſit, qui id ligatis impediri cruribus ſuſpicati ſint.

11. Non modo inſtrumentorum paucitas, temporisque brevitas, tormenta operationis abbreviant, ſed etiam eadem reddunt longe mitiora. Culter lithotomus occultus bene inductus, & ad os pubis, ut ad punctum fixum affirmatus, dum uno, eodemque momento incipit perſcindere cervicem veſicæ, veſicæ ipſius partem, proſtatam, muſculum transverſalem penis, ſeu transverſum Perinæi, pinguedinem, cutem, epidermidem, tam æquabiliter, & haud interrupte, omnia tranſcindit, ut totum vulnus duo æquabiliſſima plana habeat, & nullam fibram trahat, dilaceretve. Præſtat ſane hac ſola de cauſa omnibus aliis inſtrumentis, ut ut ſubtiliter, ingenioſeque, a magnis in arte viris, excogitatis. Præſtat experimento in hiſt. 10. inſtituto, ut ibidem patuit. Quippe effectus docent vulnus (ceteris paribus) ſufficienter ampliatum, citius curari, minus doloris in operatione, minus ſymptomatum poſt eandem creare, quam vulnera, quæ quod exiliora ſint, magnam extenſionem ac dilacerationem pati debent: id quod in *apparatu magno ac laterali* paſſim obſervatur, dum calculus utcunque major eſt. Et licet in *apparatu parvo* idque in pueris, calculus facile in Perinæo ſecatur, dum ille digitis in inteſtino

Recto

Recto impositis ad interfemineum adprimitur; tamen quia nonnunquam asperior calculus (ut v. g. ille Hist. 2.) inæqualem ac dilacerantem integumentorum ac Vesicæ sectionem facit, unde prava symptomata nasci debent; quia denique blanda tutaque per sese *Fratris Cosmi* Methodus, hisce exemta incommodis est, erit etiam in pueris præferenda *apparatui parvo* seu dictæ *Celsi methodo*.

12. Pag. 173. monui rarissimi casus Intestini Recti, Lithotomo occulto transcissi, quo infortunio adversarii hanc methodum criminantur, Verum id nobis in cadavere contingebat, haud elutis primo Intestinis, intrusoque in vesicam supra pubem tantæ molis silice, ut vulnus 15. linearum adhuc dilatandum fuerit. Quoties cunque autem sive in vivis sive in cadaveribus, cum ista præcautione, hanc operationem fecimus, nunquam id contigit nobis. Ut proinde tot experimentis suffulti audacter pronuntiemus inanem eorum formidinem esse, qui instrumento hoc aut non usi, aut perperam usi, illud veluti Rectum facile perscindens, dum hoc proba elutione flaccescit, criminati sunt.

13. In moderandis in tabula secandorum cruribus, notabilis observatio, quam in cadaveribus didicimus prodesse potest, prout enarrata habetur. Quod in cadavere, hoc in nobis possumus examinare dum lecto jacentes, femore in ventrem reflexo, varios edimus motus; experimur

mur mox utcumque angustius esse spatium inter pubem & tuber ischii, genu multum extrorsum flexo; spatium vero mox latescere utcumque, dum genu versus umbilicum ducitur.

14. Positio horizontalis Calculosorum, cum exiguo tantum sub capite pulvinari, dum secantur, semiverticali videtur præferenda; quamvis hæc, præsertim in *apparatu magno*, eligitur, & a pluribus in *sectione laterali*, commendatur. Moles intestinorum *magis* in spinam, *minus* in peritonæi expansionem, quæ vesicam tegit, incumbere videtur: quin & splenis, ventriculi, jecorisque pondus, minus in intestina premit. Hinc eandem positionem in nostris perpetuo servavimus.

15. Errorem fateri debeo, in quo olim versabar. Tom. 1. Cap. 35. Intestini Recti prolapsum, veluti unam de causis, sectionem procrastinantibus, considerabam, notabam: at vero jam ægrorum frequentia me convicit, etiam graves Intestini prolapsus tenesmis a calculo excitatis deberi, impedimento in sectione non esse; educto autem calculo brevi cessare, & nullo ferme auxilio curari, quo tempore ægri propter sectionem jacent, & blande nutriti, alternoque aut tertio die enemate expurgati, fœces duras minime coacervant.

16. Nunquam approbare potuimus scrupulosam plurimorum tum Autorum, tum Operatorum timiditatem, qua, calculo olim quidem

detecto, jam vero, dum itinerarium immittitur, neutiquam percepto, operationem conficere nolunt. Si enim ab una parte frequentem illam experientiam consideremus, qua uno die invenitur, altero non invenitur calculus; si ab altera parte noscamus eundem semel bene, manifestoque, repertum, non posse aut deliquescere, aut aliorsum aufugere; non est cur totam hanc lugubrem scenam repetere velimus, ægrum minus forsitan dispositum, ad subeundam sectionem, postliminio inventuri. Profecto semel de eo certi, operationem non distulimus, etiamsi illum paulo ante non perciperemus.

Equidem, fateor, contingere nobis posset, ut calculus perceptus quidem olim, sed vel postica parte in uretere detentus (ut casus habet *Tom.* I. *Cap.* 26.) vel ex sacculo privato tantum leviter eminens, suaque mole majore, sic illo in sacco inclusus, ut extrahi inde non posset; qualis viri militaris calculus, de quo *Tom.* I. *Cap.* 26. sed quia id antea certo sciri nequit, & quia si calculus in operatione percipitur, operatio semper instituitur, hinc observationes illæ extraordinariæ nihil hic immutare possunt. Frequenti exploratione didicimus esse calculos liberos, qui quotiescumque explorantur, eodem fere loco perpetuo detegantur: esse alios pariter liberos, qui nunc altius, nunc depressius locati deprehendantur. Ut postremi hi, ita calculi firmiter adhærentes,

tes, in expansiore vesica remotius, in contractiore propius, detegentur, sine ullo signo adhæsionem testante. Ergo, ut dixi, regula certa id detegendi non adest, & habet hic casus extraordinarius eandem quavis in methodo difficultatem.

17. Urinam Calculosorum pallidam esse passim observavimus. An id ab alcali calculi? Utique urinæ sanæ acida fossilia rubedinem conciliant; sal aut liquor, alcalinus pallorem: Dixi *sanæ urinæ*: nam si homo prius quædam medicamenta sumserit, potest color ab affusis ad urinam rebus mire variari. Sed calculo sectione educto, in omnibus nostris urina pallida perpetuo fuit, etiam curato dudum vulnere. An igitur id a glutine, quod in vesica cum calculo copiosum aderat, & adhuc dudum adest? Attamen is qui (Hist. 1.) a morte examinatus est, & glutinis nihil in vesica habebat, & urinam semper pallidam, fœtidamque, reddiderat. Suspicabitur forte quisquam a Renum calculis urinas nota alcalina imbui: sed ille idem, de quo nunc sermo est, cum nitida vesica nitidos, liberosque a calculo, aut pure, renes habuit.

18. Quod Part. V. de glutine Calculosorum in calcaream abeunte materiem dixi, id hoc anno constanter novis vidi experimentis confirmatum; imo ut ex Hist. 6. patuit, in labiis vulneris stagnans gluten, maxime circa labiorum commissuram, in lapillos calcareos

abiverat. Quid autem proprie illud gluten est? In charta emporetica liquescit, transitque, ut concreta calx fere sola supersit. Si aeri hoc gluten exponatur in vitro, dissparet quoque omne humidum sola calce superstite. Ergo non est de natura muci, quod collæ instar indurescit. Fors est aliquid, quod ex vesica secretum se unit cum ramentis terrestribus, quæ a solidis abrasa nostris, urina continentur; quodque dein calculo in ambitum adplicatum, putamina illa format, quæ toties calculis humanis, alia aliis incumbentia, circum creta inveniuntur, quæque etiam toties in sectione calculi ab eodem inter forcipes separantur. An pulveres, qui falso dictum Lithontripticon Stepfenianum ingrediuntur, apti quoque sunt, qui cum humoribus, ipsa in vesica secretis, in laminas calcareas abeant, calculo accrescant, putaminumque in morem ad uncias & libras excernantur, dum interea ipse calculus persistens ut erat, educendus sectione est; vide Part. 5. Cap. 5. hujus exemplum.

19. Cur dantur Calculosi, quibus vix ullum adpareat in urina gluten? Videtur hic impedita humoris de quo Num. 18. in vesica secretio; ita ut abrasa solidorum ramenta partim cum calculo concrescant, partim urinis expellantur. Si qua datur in Physicis adtractio, liquor vesicæ secretus haberet tunc fortem vim hæc ramenta attrahendi, quam calculus quoque

que tunc per se haberet: absente illo liquore, Calculus solus attraheret, quantum posset.

An omnium Calculosorum gluten in calcem abit? Part. 5. non ausus fui id asserere. Hoc anno innumera experimenta mihi constanter hoc phænomenon dedere; uno alterove excepto ubi parum admodum ejus adfuit. Hinc hucusque respondeo, in multiplicibus meis experimentis omnium calculosorum mucum plus minus calcis exhibuisse; id tamen contingere posse, ut quis multorum experimentorum occasione gaudens, incideret in nonnullos calculosos, quibus hoc phænomenon forte deesset. Experimenta mea multiplicia observationis frequentiam docent; contrariam forte aliorum observationem non explodunt.

20. Quam est observationum fertilis historia calculi? Cernimus ex omnibus antedictis majores calculos nonnunquam sibi viam per urethram pandere, hominemque ad tempus notabile exemptum vivere dolore; minores e contrario in hanc viam nunquam impelli, & perpetuo cruciare. Advertimus exiles admodum calculos tam vehementes, diuturnosque creare dolores, tenesmos, Recti prolapus, mucum calcareum, urinam & putridissimam & pallidissimam, summamque vitæ intolerabilitatem, quam unquam producere queunt calculi majores.

21. Si calculus, ut in *Hist.* 10. ex collo vesicæ intra eandem repulsus, anno integro ita latuit, ut vix ulla sui signa dederit; si idem

anno illo elapso, tormenta calculi resuscitet, jam non iterum in collum pulsus sed manens in vesica; nonne verisimilitudo crescit problematis, quod Part. *V.* sub ipsum capitis 5. finem, proposui?

22. Dictus *Osfeld* Hist. 8. intra septemdecim menses ter calculo a nobis sectus est, & ultima vice gemino calculo. Absentia doloris ad lumbos, qui olim illi familiaris integram forsitan salutem promittit; fors fallax spes, novos calculos dabit. Eo in casu historiam renovare poterit Mercatoris, qui narrante *Volkammero* M. N. C. Dec. 2. Obser. 177. jam quater a peritissimo Lithotomo sectus, singulo anno novum calculum secandum afferret. Porro hoc incommodum est cuique Methodo commune. Nos saltem certi sumus, enarrato hoc nostro agendi modo, nihil in vesica restitare posse calculosi; adeoque si novus iterum adsit, eum vel novam plane creaturam esse vel ex renibus fuisse delapsum. Hinc non mirarer, quod decies & ultra idem homo indigeret sectione. Simile quid subolfaciens *Aretæus* Lib. 2. Cur. Chron. Cap. 3. „Calculorum, inquit, procrea-
„ tionem e fœcunda sterilem reddere nemo potest:
„ *ῥηΐτερον μὲν γὰρ μήτρην* [illegible], *ἢ*
„ *νεφρὰς* [illegible] *ἀλίθας*. Facilius est enim
„ uterum sterilem efficere, quam calculiferos re-
„ nes ita disponere, ut eosdem haud generent
„ ultra." Igitur ter quaterque beatum genus humanum, quod nunc quotiescumque opus fuerit, adeo facile eo hoste queat liberari!

F I N I S.